

Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ, ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

ΣΤΑΘΗΣ ΚΑΡΑΤΖΟΓΙΑΝΝΗΣ | ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΠΑΝΤΑΖΗ (ΑΚΡΩΝΥΜΟ ΜΕΛΕΤΗΤΙΚΗ ΕΠΕ)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ, ΕΠΙΜΕΤΡΟ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΛΙΝΤΖΕΡΗΣ (ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ)

Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση
στην Ελλάδα.
Αδυναμίες, δυνατότητες και προοπτικές

IME ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας

Αριστοτέλους 46
10433, Αθήνα
Τηλ: 2108846852
Φαξ: 2108846853
E-mail: info@imegsevee.gr

www.imegsevee.gr

Εκδότης: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ
Χρονολογία έκδοσης: 2014

ΤΙΤΛΟΣ

Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα.
Αδυναμίες, δυνατότητες και προοπτικές

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Στάθης Καρατζογιάννης, Σταυρούλα Πανταζή (ΑΚΡΩΝΥΜΟ Μελετητική)

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ - ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Δανάη Δαμιανόγλου

Εκτύπωση: ΚΑΜΠΥΛΗ ΑΕΒΕ

ISBN: 978-618-5025-28-1

© ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Η παρούσα έρευνα - μελέτη έχει εκπονηθεί και εκδοθεί από το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, στο πλαίσιο του έργου - πράξης «Προγράμματα διά βίου εκπαίδευσης για το ανθρώπινο δυναμικό της μικρής επιχείρησης – Α.Π. 7, 8, 9», το οποίο υλοποιείται μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο – Ε.Κ.Τ.) και εθνικών πόρων.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

ΣΤΑΘΗΣ ΚΑΡΑΤΖΟΓΙΑΝΝΗΣ,
ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΠΑΝΤΑΖΗ
(ΑΚΡΩΝΥΜΟ ΜΕΛΕΤΗΤΙΚΗ ΕΠΕ)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ, ΕΠΙΜΕΤΡΟ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΛΙΝΤΖΕΡΗΣ (ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ)

Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.
ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ, ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

ΑΘΗΝΑ 2014

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (ΓΣΕΒΕΕ) συνιστά τη μεγαλύτερη οργάνωση εκπροσώπησης εργοδοτών μικρών επιχειρήσεων και αυτοαπασχολούμενων επαγγελματιών που δραστηριοποιούνται οικονομικά στη μεταποίηση, το εμπόριο και την παροχή υπηρεσιών. Η ΓΣΕΒΕΕ είναι κοινωνικός εταίρος που συμμετέχει στις συλλογικές διαπραγματεύσεις για την υπογραφή της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας. Βασικοί στόχοι της ΓΣΕΒΕΕ είναι η υπεράσπιση, προαγωγή και κατοχύρωση των επαγγελματιών, οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων των επιχειρήσεων και η συμβολή στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της ελληνικής οικονομίας εν γένει. Η ΓΣΕΒΕΕ απαρτίζεται από 59 τοπικές και 30 κλαδικές Ομοσπονδίες στις οποίες συμμετέχουν 1.100 σωματεία με 140.000 εγγεγραμμένα φυσικά πρόσωπα (επιχειρηματίες). Μέσω της ΓΣΕΒΕΕ εκπροσωπούνται μερικά από τα πιο σημαντικά και πολυπληθή επαγγέλματα της ελληνικής αγοράς εργασίας σε βασικούς κλάδους οικονομικής δραστηριότητας όπως Κατασκευαστικός τομέας (Ηλεκτρολόγοι, Υδραυλικοί, Ψυκτικοί, Αλουμινοκατασκευαστές, Υαλοθέτες, Κλειθροποιοί κοκ), Επισκευή αυτοκινήτου, Επισιτισμός (Ζαχαροπλάστες, Αρτοποιοί, Εστιάτορες, Κρεοπώλες, Υπεύθυνοι Κυλικείων κοκ), Λοιπά επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών (Φοροτεχνικοί, Κτηματομεσίτες, Αισθητικοί, Καθαριστήρια, Φροντιστήρια, Κομμωτές, Αργυροχρυσοχόοι, Φωτογράφοι, Εκπαιδευτές Οδήγησης, Βενζινοπώλες).

Το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΒΕΕ (ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ) είναι ένας μη κερδοσκοπικός φορέας υλοποίησης μελετών και ερευνών για θέματα που αφορούν τις μικρές επιχειρήσεις της βιοτεχνίας, του εμπορίου και των υπηρεσιών. Το ΙΜΕ ιδρύθηκε το Δεκέμβριο του 2006 με πρωτοβουλία της ΓΣΕΒΕΕ. Αποτελεί τον επιστημονικό της σύμβουλο σε θέματα οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών. Ασχολείται με τα ζητήματα της οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης, της φορολογίας, του ανταγωνισμού, της ασφάλισης, της απόκτησης δεξιοτήτων, της αδειοδότησης και άλλων θεμάτων που αφορούν τις μικρές επιχειρήσεις. Παρακολουθεί εκ μέρους της ΓΣΕΒΕΕ τις στρατηγικές που εφαρμόζουν οι κυβερνήσεις και αξιολογεί την πορεία των επιχειρησιακών προγραμμάτων. Αποτελεί το φορέα τεκμηρίωσης των θέσεων της ΓΣΕΒΕΕ που στοχεύουν στην υποστήριξη των επιχειρήσεων. Επιπλέον, το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ σχεδιάζει και υλοποιεί προγράμματα διά βίου εκπαίδευσης και συνεργάζεται στενά με το πιστοποιημένο Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης της ΓΣΕΒΕΕ (ΚΕΚ ΓΣΕΒΕΕ) που οργανώνει και πραγματοποιεί δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης.

Οι έντονες πιέσεις που δέχονται οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις της χώρας μας μέσα στο περιβάλλον της οξυτάτης οικονομικής κρίσης οδήγησαν το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ στο σχεδιασμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων για επίκαιρα αντικείμενα μάθησης. Κύρια επιδίωξη είναι η αναβάθμιση των γνώσεων και των επαγγελματικών προσόντων των απασχολούμενων στις μικρές επιχειρήσεις, ώστε να συμβάλλουμε, στο μέτρο του δυνατού, στην αποτελεσματικότερη διαχείριση και αντιμετώπιση των πολλαπλών προβλημάτων.

Ως φορέας παροχής υπηρεσιών διά βίου μάθησης, σύμφωνα με το νόμο 3879/2010 περί «Ανάπτυξης της διά βίου μάθησης», το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ οργάνωσε προγράμματα εκπαίδευσης στο πλαίσιο της Πράξης «Προγράμματα διά βίου εκπαίδευσης για το ανθρώπινο δυναμικό της μικρής επιχείρησης – Α.Π. 7, 8, 9» μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο – Ε.Κ.Τ.) και εθνικών πόρων.

Στο πλαίσιο αυτό το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ υλοποίησε κατά τα έτη 2012-2014 ένα σημαντικό σε μέγεθος και σε ποιότητα έργο εκπαίδευσης εργοδοτών, αυτοαπασχολούμενων, εργαζομένων και συμβοηθούσων μελών μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων. Πανελλαδικά πραγματοποιήθηκαν 303 προγράμματα διά βίου εκπαίδευσης στα οποία συμμετείχαν περίπου 4800 άτομα. Τα προγράμματα υλοποιήθηκαν όχι μόνο στα μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας, Θεσσαλονίκης, Λάρισας, Πάτρας, Ιωαννίνων και Ηρακλείου, όπου το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ διαθέτει δικές του εκπαιδευτικές δομές, αλλά και σε 34 επιπλέον πόλεις της χώρας. Οι ενέργειες εκπαίδευσης αφορούσαν την ανάπτυξη της σύγχρονης επιχειρηματικότητας ως βασική πτυχή της οργάνωσης, διοίκησης και λειτουργίας των μικρών επιχειρήσεων, την απόκτηση βασικών και εξειδικευμένων δεξιοτήτων πληροφορικής, την ικανοποίηση διαπιστωμένων εκπαιδευτικών αναγκών στους τομείς της υγιεινής και ασφάλειας, της ξενόγλωσσης επαγγελματικής ορολογίας, της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και προστασίας και των σύγχρονων μεθόδων εκπαίδευσης ενηλίκων.

Από την επιτυχή υλοποίηση και τη θετική αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου που διενεργήθηκε από ανεξάρτητο εξωτερικό αξιολογητή (ένωση εταιριών Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών και Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων) εδραιώθηκε ακόμα περισσότερο η πεποίθηση της ΓΣΕΒΕΕ για την αξία της διά βίου μάθησης και ενισχύθηκε η δέσμευσή της να αναλάβει νέες πρωτοβουλίες εκπαίδευσης των απασχολούμενων στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις.

Παράλληλα με την υλοποίηση των εκπαιδευτικών έργων το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ σχεδίασε και υλοποίησε, με τη βοήθεια εξωτερικών επιστημονικών συνεργατών δύο σημαντικές μελέτες. Η πρώτη αφορούσε στην ανίχνευση αναγκών εκπαίδευσης των διαφόρων κλάδων και επαγγελματιών των μικρών επιχειρήσεων, καθώς και στη διερεύνηση των επιπτώσεων των προγραμμάτων διά βίου εκπαίδευσης στην προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική πορεία των ενηλίκων εκπαιδευομένων. Η δεύτερη, η οποία παρουσιάζεται δημοσίως με την παρούσα έκδοση, αφορούσε στην κατάσταση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα καθώς και στη διερεύνηση και παρουσίαση καλών ευρωπαϊκών πρακτικών.

Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ήταν ανέκαθεν ένας τομέας που ενδιέφερε τη ΓΣΕΒΕΕ και γενικότερα τις μικρές επιχειρήσεις της μεταποίησης και των υπηρεσιών διότι ακριβώς στις τάξεις των τεχνικών επαγγελματιών σχολών συνέρρεε ένα σημαντικό τμήμα του ανθρώπινου δυναμικού που αργότερα δημιουργούσε ή στελέχωνε τις μικρές επιχειρήσεις σε όλη την

ελληνική επικράτεια. Ιδίως οι βιοτεχνικές επιχειρήσεις, κατά την περίοδο της μεταπολεμικής οικονομικής ανάπτυξης, συνδέθηκαν στενά με τη λειτουργία των τεχνικών επαγγελματικών σχολών και ειδικότερα των σχολών μαθητείας του ΟΑΕΔ.

Δυστυχώς τα τελευταία χρόνια η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από στοιχεία έντονης υποβάθμισης και κοινωνικής απαρέσκειας. Τα πράγματα έχουν φτάσει σε οριακό σημείο κρίσης. Οι μαθητές που επιλέγουν τις επαγγελματικά σχολεία για τη συνέχιση των σπουδών τους και για την πρόσβαση σε ένα επάγγελμα έχουν λιγοστέψει από τις αρχές τις προηγούμενης δεκαετίας. Μόνο ένας στους τρεις νέους που τελειώνει την υποχρεωτική εκπαίδευση επιλέγει τα επαγγελματικά σχολεία, σε αντίθεση με πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες όπου η επαγγελματική εκπαίδευση συγκεντρώνει το ενδιαφέρον της πλειοψηφίας των μαθητών.

Οι περισσότεροι συμφωνούν ότι η κατάσταση αυτή πρέπει να αλλάξει δραστικά. Παράλληλα συναισθανόμαστε ότι η ανάπτυξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης αποτελεί σημαντική συνθήκη εξόδου της χώρας από τα αδιέξοδα της κρίσης, με αύξηση των προσφερόμενων θέσεων εργασίας από τις επιχειρήσεις, επομένως και με ανάσχεση της ανεργίας που πλήττει ιδίως τη νεολαία μας.

Είναι επείγουσα ανάγκη να αλλάξει η κατάσταση στην επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα. Πρέπει και αξίζει να αλλάξει, πρωτίστως για χάρη των χιλιάδων νέων που προσπαθούν και ελπίζουν σε ένα καλύτερο μέλλον, αλλά και για χάρη των χιλιάδων εκπαιδευτικών που μοχθούν για να μορφώσουν και να δώσουν επαγγελματικά εφόδια στη νέα γενιά.

Έχοντας στη σκέψη μας αυτή την ανάγκη και την επιθυμία, παραδίδουμε στο αναγνωστικό κοινό τη μελέτη για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα ελπίζοντας ότι θα συμβάλει στο δημοκρατικό διάλογο για τις σημαντικές αλλαγές που απαιτούνται.

Γιώργος Καββαθάς
Πρόεδρος ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η μελέτη με τίτλο «Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα: δυνατότητες, αδυναμίες και προοπτικές» εκπονήθηκε από το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΒΕΕ σε συνεργασία με την εταιρεία Ακρώνυμο Μελετητική ΕΠΕ. Η μελέτη χρηματοδοτήθηκε από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» του Υπουργείου Παιδείας και υλοποιήθηκε το διάστημα από τον Απρίλιο 2013 έως τον Φεβρουάριο 2014. Βασικοί στόχοι της μελέτης είναι η αποτύπωση της τρέχουσας κατάστασης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα, η μελέτη και παρουσίαση ορισμένων ευρωπαϊκών «καλών πρακτικών» σχετικά με τον τρόπο δόμησης και λειτουργίας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και η καταγραφή διαπιστώσεων και προτάσεων εκ μέρους της ΓΣΕΒΕΕ. Η μελέτη περιλαμβάνει επτά κεφάλαια: Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στην παρουσίαση των βασικών μεγεθών που ορίζουν την υφιστάμενη κατάσταση στο σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα. Το δεύτερο κεφάλαιο επιχειρεί μια σύντομη ιστορική ανασκόπηση και αξιολόγηση των βασικών παραγόντων που διαμόρφωσαν τη σημερινή κατάσταση. Το τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζει και αναλύει το θεσμικό πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα με αναφορά στον πρόσφατο νόμο 4186/2013. Το τέταρτο κεφάλαιο αποτελεί μια συνοπτική παρουσίαση των εκπαιδευτικών συστημάτων επιλεγμένων ευρωπαϊκών χωρών που αποτελούν «σημεία αναφοράς» για τον τρόπο δόμησης του εκπαιδευτικού συστήματος και ειδικότερα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το πέμπτο κεφάλαιο αναφέρεται σε τρεις ενδεικτικές καλές πρακτικές λειτουργίας συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης, που βασίζονται στο δυϊκό σύστημα μαθητείας (Γερμανία, Φινλανδία, Νορβηγία). Το έκτο κεφάλαιο παρουσιάζει τα βασικά κείμενα των ευρωπαϊκών πολιτικών και κωδικοποιεί τα κυριότερα μέτρα αναφορικά με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Τέλος, το έβδομο κεφάλαιο επιχειρεί να τεκμηριώσει, να συνθέσει και να παρουσιάσει κάποιες βασικές θέσεις και προτάσεις της ΓΣΕΒΕΕ αναφορικά με τα προβλήματα και τις προοπτικές της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα.

ABSTRACT

The survey entitled "The vocational education and training in Greece: potentialities, weaknesses, and prospects" has been carried out by GSEVEE Small Enterprises' Institute in cooperation with the research company Acronym Ltd. The survey was financed by the Operational Programme "Education and Life Long Learning" run by the Ministry of Education and has been carried out during the period from April 2013 to February 2014. The main objectives of the survey are to: map out the current situation with regard to vocational education and training in Greece; look into, present and compare some prominent "good practices" in Europe as far as the way of shaping and functioning of the vocational education is concerned and draw up findings and proposals on behalf of GSEVEE. The survey contains seven chapters: chapter 1 presents the basic figures that lay down the situation in place with regard to the vocational education and training system in Greece. Chapter 2 goes through a brief historical review and evaluation of basic factors that formed the current situation. Chapter 3 presents and analyses the institutional framework of the organisation and functioning of vocational education in Greece, with reference to the recent law 4186/2013. Chapter 4 is a brief presentation of educational systems in selected European countries which are "benchmarks" on the way educational system, and vocational education and training in particular, is shaped and enacted. Chapter 5 refers as an indication to three good practices in vocational education systems functioning, which are based on the dual apprenticeship system (Germany, Finland, and Norway). Chapter 6 presents the basic texts of the European policies and codifies the main measures with regard to vocational education and training. Finally, chapter 7 seeks to document, compose, and present some basic positions and proposals by GSEVEE regarding the problems and prospects of vocational education and training in Greece.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	17
1. Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	25
1.1. Βασικά χαρακτηριστικά και υφιστάμενη κατάσταση της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα	26
1.1.1. Η υφιστάμενη κατάσταση στις ΕΠΑ.Σ. (πλην ΟΑΕΔ)	51
1.1.2. Η υφιστάμενη κατάσταση στις Σχολές Μαθητείας	61
1.1.3. Η κατάσταση στην αρχική επαγγελματική κατάρτιση (ΙΕΚ)	74
1.2. Βασικά πορίσματα και διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων.	79
2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΕΚ	85
2.1. Σύνομη ιστορική ανασκόπηση της τεχνικής εκπαίδευσης.....	85
2.1.1. Πρώτη φάση ανάπτυξης της τεχνικής εκπαίδευσης.....	85
2.1.2. Η τεχνική εκπαίδευση στο πρώτο ήμισυ του 20 ^{ου} αιώνα	87
2.1.3. Η τεχνική εκπαίδευση στις δεκαετίες του '50 και του '60.....	90
2.1.4. Η τεχνική εκπαίδευση μετά την μεταπολίτευση.....	91
2.2. Βασικά σημεία του θεσμικού πλαισίου 1992 – 2013	94
2.2.1. Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης - Νόμος 2009/1992	94
2.2.2. Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση - Νόμος 3191/2003	95
2.2.3. Ανάπτυξη της Διά Βίου Μάθησης Μάθησης - Νόμος 3879/2010.....	98
2.2.4. Εξέλιξη των επαγγελματικών σχολών: Από τα ΤΕΕ στα ΕΠΑΛ - ΕΠΑΣ	101
3. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ Ν. 4186/2013	107
3.1. Ερευνητικά ερωτήματα προς τους συμμετέχοντες.....	108
3.2. Το νέο θεσμικό πλαίσιο (Ν. 4186/2013) και η αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.	110

3.2.1. Επαγγελματικό Λύκειο	114
3.2.2. Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ και ΣΕΚ).....	119
3.2.3. Αρχική επαγγελματική κατάρτιση – ΙΕΚ.	124

4. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΕΚ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΧΩΡΩΝ .....

4.1. Παρουσίαση των μοντέλων οργάνωσης και λειτουργίας της ΕΕΚ επιλεγμένων ευρωπαϊκών χωρών.....	130
4.1.1. Γερμανία	130
4.1.2. Ολλανδία.....	140
4.1.3. Γαλλία	151
4.1.4. Ιταλία.....	159
4.1.5. Ισπανία	166
4.2. Συμπεράσματα και συγκριτική ανάλυση	175
4.2.1. Μοντέλα διαχείρισης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.	175
4.2.2. Συγκριτικά στοιχεία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.	178

5. ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΕΚ .....

5.1. Γερμανία - το δυϊκό σύστημα	189
5.2. Φινλανδία – το σύστημα μαθητείας	195
5.3. Νορβηγία – το σύστημα μαθητείας	201
5.4. Συμπεράσματα.....	206

6. ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ.....

6.1. Θεσμικές πρωτοβουλίες και δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως τη στρατηγική της Λισσαβόνας	212
6.2. Η διαδικασία της Κοπεγχάγης: Ενισχυμένη ευρωπαϊκή συνεργασία για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση	215
6.3. Σχέδιο δράσης για τις δεξιότητες και την κινητικότητα	218
6.4. Πρόγραμμα εργασίας «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010» (ΕΚ 2010)	222

6.5. Βασικές ικανότητες για τη διά βίου μάθηση	227
6.6. Εκπαίδευση και κατάρτιση 2020 (ΕΚ 2020)	231
6.7. Ευρωπαϊκά εργαλεία για την προώθηση της ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.....	233
6.7.1. Το Ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων	235
6.7.2. Το ευρωπαϊκό σύστημα πιστωτικών μονάδων για την ΕΕΚ (ECVET)	236
6.7.3. Το ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς για την ποιότητα στην ΕΕΚ.	238
6.8. Νέες δεξιότητες για νέες θέσεις εργασίας.....	240
6.9. Ευρωπαϊκή συμμαχία για θέσεις μαθητείας.....	241
7. ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΣΕΒΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	243
7.1. Προκλήσεις της ελληνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης	244
7.2. Το Επαγγελματικό Λύκειο στο πλαίσιο του Ν. 4186/2013: Αδυναμίες και προοπτικές	248
7.3. Διαδικασίες προσδιορισμού των ειδικοτήτων σε σχέση με τις ανάγκες της οικονομίας και μεταξύ των υποσυστημάτων της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης	251
7.4. Ποιότητα της Εκπαίδευσης: Ανθρώπινοι πόροι και υποδομές.....	254
7.5. Πλαίσιο οργάνωσης των προγραμμάτων μαθητείας.....	258
7.6. Βασικές κατευθύνσεις για την αναβάθμιση και αναμόρφωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.....	262
8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	266
9. ΕΠΙΜΕΤΡΟ	271

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το κείμενο που κρατάτε στα χέρια σας είναι αποτέλεσμα μιας πολύμηνης μελέτης που ανατέθηκε, μέσω διαγωνιστικής διαδικασίας, από το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΒΕΕ στην εταιρεία «Ακρώνυμο Μελετητική ΕΠΕ». Η μελέτη χρηματοδοτήθηκε από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» του Υπουργείου Παιδείας και υλοποιήθηκε το διάστημα από τον Απρίλιο 2013 έως τον Φεβρουάριο 2014, με τη συνεργασία και τη βοήθεια πολλών εμπειρογνομόνων και επιστημονικών συνεργατών της ΓΣΕΒΕΕ, ειδικών στα θέματα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Βασικός στόχος της μελέτης, όπως φαίνεται καθαρά και στον τίτλο της, ήταν η καταγραφή των βασικών αδυναμιών, δυνατοτήτων και προοπτικών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα, σε μια περίοδο ιδιόμορφη και κρίσιμη: στην περίοδο της πρωτοφανούς οικονομικής και κοινωνικής κρίσης, οι επιπτώσεις της οποίας θα επηρεάζουν τη χώρα μας και το εκπαιδευτικό της σύστημα για πολλά ακόμη χρόνια.

Με δεδομένο από παλιά, αλλά και ανανεωμένο από τα ερωτήματα που θέτει επιτακτικά η τωρινή κρίση, το ενδιαφέρον της ΓΣΕΒΕΕ, και γενικότερα του επαγγελματικού και κοινωνικού χώρου των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων για την επαγγελματική κατάρτιση -ενδιαφέρον που συνδέεται με το γεγονός ότι το σύνολο σχεδόν των επαγγελματιών και ειδικοτήτων που εκπροσωπούνται από τη ΓΣΕΒΕΕ προέρχεται από αυτό το εκπαιδευτικό πεδίο- σχεδιάστηκε ένα ερευνητικό έργο που αποσκοπούσε (α) να αποτυπώσει όσο το δυνατόν πιο αντικειμενικά και χωρίς προκαταλήψεις την τρέχουσα κατάσταση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα, συμπεριλαμβάνοντας το πλέον πρόσφατο σχετικό νομοθέτημα, δηλαδή τον ν. 4186/2013 για το Λύκειο (β) να μελετήσει, συγκρίνει και παρουσιάσει κάποιες διακεκριμένες ευρωπαϊκές «καλές πρακτικές» σχετικά με τον τρόπο δόμησης και λειτουργίας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και (γ) να κατασταλάξει σε ορισμένα κύρια σημεία αποτίμησης (που αποτελούν ταυτοχρόνως πεδία περαιτέρω μελλοντικής έρευνας) και σε κάποιες επίκαιρες διαπιστώσεις, ικανές να οδηγήσουν σε βελτιωμένες προτάσεις πολιτικής εκ μέρους της ΓΣΕΒΕΕ.

Το γεγονός ότι η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα πάσχει δεν το αμφισβητεί κανείς. Η διαφοροποίηση αρχίζει εκεί που ξεκινά η συζήτηση για τις αιτίες της διαχρονικής υποβάθμισης καθώς και για τις κατευθύνσεις και τους στόχους μιας παροντικής και μελλοντικής προσπάθειας δραστηκής αναμόρφωσης και νέας ανάπτυξης. Δεκάδες ερευνητές, στελέχη της δημόσιας διοίκησης και πολλοί άλλοι αναζητούν απαντήσεις τόσο στην ιστορική εξέλιξη της ελληνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, όσο και στη διεθνή πρακτική. Στο πλαίσιο αυτό αναφέρονται ως «καλές πρακτικές» τα παραδείγματα χωρών της κεντρικής Ευρώπης που έχουν εύρωστα συστήματα επαγγελματικής κατάρτισης (πχ Γερμανία, Αυστρία) και για κάποιους θεωρείται βέβαιο ότι εάν η Ελλάδα ενισχύσει την επαγγελματική κατάρτιση και ιδίως εάν υιοθετήσει μορφές συνδυασμού επαγγελματικής εκπαίδευσης και απόκτησης επαγγελματικής εμπειρίας (όπως η μαθητεία), τότε θα διευκολύνει και θα συντομεύσει τη μετάβαση των νέων από το

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

σχολείο στην εργασία, κάτι που θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της ανεργίας. Ισχύει αυτή η υπόθεση; Θεμελιώνεται επαρκώς στα εμπειρικά δεδομένα και αντέχει στη λογική ανάλυση έτσι ώστε να υιοθετηθεί ως πολιτική;

Βασικά ερωτήματα που επιδιώκει να απαντήσει η μελέτη είναι:

- Που οφείλονται οι παθογένειες της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα;
  - Στην «ψυχοσύνθεση» και τις «νοοτροπίες της ελληνικής οικογένειας που υποτιμά το επάγγελμα του τεχνίτη» και επιδιώκει με κάθε κόστος τη συμμετοχή των παιδιών της στην τριτοβάθμια εκπαίδευση;
  - Στις ιδιαιτερότητες της ελληνικής οικονομικής δομής που έχει σταδιακά απαξιώσει τη βιομηχανία, τη βιοτεχνία και τις παραγωγικές δραστηριότητες εν γένει, μεταβαλλόμενη ραγδαία σε μια χώρα μονομερούς έμφασης στην παροχή υπηρεσιών; Με άλλα λόγια ζητάει η ελληνική αγορά εργασίας γνώσεις και δεξιότητες που παράγονται και μεταδίδονται μέσω της επαγγελματικής εκπαίδευσης;
  - Στις ανεπάρκειες τόσο της κρατικής διοικητικής δομής, όσο και της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας να σχεδιάσει και να εφαρμόσει ευφυείς πολιτικές και αποτελεσματικά πρότυπα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης;
  - Είναι όντως η κατάσταση στην Ελλάδα τόσο «απογοητευτική» σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες; Μήπως η μονομέρεια στις συγκρίσεις και η υπερβολή στην «αυτο-υποτίμηση» εξυπηρετεί διαφορετικές και άδελφες πολιτικές προτεραιότητες;
- Ποιες ευρωπαϊκές πολιτικές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ορίζουν το πλαίσιο μέσα στο οποίο θεσμοθετείται το εν λόγω πεδίο στη σημερινή Ελλάδα της βαθιάς οικονομικής κρίσης και της δραματικής συρρίκνωσης των δημοσίων δαπανών;
- Ποια είναι τα κεντρικά διακυβεύματα και πώς διαμορφώνεται η τοποθέτηση της ΓΣΕ-ΒΕΕ γύρω από αυτά;

Η μελέτη επιδιώκει να συμβάλει στο δημόσιο διάλογο γύρω από αυτά τα ζητήματα παρέχοντας τριών ειδών πληροφορίες:

- πρώτο, παρουσιάζοντας, σε συνοπτική μορφή, στοιχεία για την κατάσταση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα,
- δεύτερο, παρουσιάζοντας, με περιεκτικό τρόπο, κάποια χαρακτηριστικά συστήματα επαγγελματικής κατάρτισης άλλων ευρωπαϊκών χωρών, ώστε ο αναγνώστης να μπορεί να συγκρίνει τα διάφορα μοντέλα και να σκεφτεί τις αναγκαίες προσαρμογές που απαιτούνται κατά την πιθανή εφαρμογή τους στο ελληνικό περιβάλλον και
- τρίτο, συνοψίζοντας τις βασικές ευρωπαϊκές εκπαιδευτικές στρατηγικές και πολιτικές, που ασκούν πλέον απολύτως καθοριστική επιρροή στις «ελληνικές» αποφάσεις και θεσμικές

διευθετήσεις, μέσω (α) του δικτύου των πολιτικών και διακρατικών σχέσεων και υποχρεώσεων, (β) της «τεκμηρίωσης» που παρέχουν και κυρίως (γ) της κατεύθυνσης των χρηματοδοτήσεων.

Η μελέτη περιλαμβάνει επτά κεφάλαια:

Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στην παρουσίαση των βασικών μεγεθών που ορίζουν την υφιστάμενη κατάσταση στο σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ειδικότερα παρουσιάζονται δεδομένα και στατιστικά στοιχεία για την επαγγελματική εκπαίδευση, την αρχική επαγγελματική κατάρτιση και τη μαθητεία. Τα ποσοτικά στοιχεία που παρατίθενται για μια περίοδο περίπου 10 ετών βοηθούν να σχηματιστεί μια σχετικά καθαρή εικόνα της διαχρονικής πορείας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Η εικόνα που δείχνουν τα δεδομένα είναι σαφής:

- Συχνές αποτυχημένες «μεταρρυθμίσεις» που μάλλον στοχεύουν στην εξυπηρέτηση επιμέρους συμφερόντων και ομάδων πίεσης, παρά σε μια συνεκτική και ορθολογική αναδόμηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Βιαστικές και πρόχειρες «αλλαγές», χωρίς κοινωνικό διάλογο, επαρκή αιτιολόγηση και στάθμιση των αναμενόμενων επιπτώσεων.
- Σταδιακή μείωση του ενδιαφέροντος των νέων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, συνεπώς αύξουσα κοινωνική απαξίωση που έχει ως αποτέλεσμα να επιλέγει την επαγγελματική εκπαίδευση στο επίπεδο του λυκείου μόνο ο ένας στους τρεις απόφοιτους της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
- Χρόνια υποχρηματοδότηση του δημόσιου σχολείου, αυξανόμενες λειτουργικές αδυναμίες, αστοχίες στην επιλογή των προσφερόμενων ειδικοτήτων και ασυμβατότητα του διαθέσιμου εκπαιδευτικού προσωπικού σε κάποιες περιπτώσεις.
- Χαμηλά ποσοστά συμμετοχής των αποφοίτων των επαγγελματικών λυκείων στις πανελλήνιες εξετάσεις και άσχημα αποτελέσματα σε αυτές. Σημαντικά ποσοστά αποτυχίας στις εξετάσεις πιστοποίησης των αποφοίτων των ΙΕΚ.

Τα βασικά δεδομένα δείχνουν την «καθοδική πορεία» της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα και έτσι θεμελιώνουν το ζητούμενο της άμεσης και δραστηκής αναβάθμισης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το καταληκτικό μέρος του πρώτου κεφαλαίου όπου τίθενται ερωτήματα για περαιτέρω έρευνα και επιχειρούνται κάποιες πρώτες ερμηνείες που θα προκαλέσουν ιδιαίτερη συζήτηση.

Το δεύτερο κεφάλαιο επιχειρεί μια σύντομη ιστορική ανασκόπηση και αξιολόγηση των βασικών παραγόντων που διαμόρφωσαν τη σημερινή κατάσταση. Οι ερευνητές επιλέγουν να παρουσιάσουν την ιστορική εξέλιξη μέσα από μια ευνοήτη περιοδολόγηση που περιλαμβάνει τέσσερις ενότητες: (α) τις απαρχές της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα από την ίδρυση του νέου ελληνικού κράτους μέχρι μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, στα μέσα του 20ου αιώνα, (β) την περίοδο από το 1950 μέχρι τη μεταπολίτευση, οπότε δημιουργήθηκαν οι βάσεις των σύγχρονων συστημάτων, των θεσμών και των διοικητικών μηχανισμών που κρατούν μέχρι σήμερα, (γ) τη μεταπολιτευτική περίοδο από το 1974 μέχρι το 1992 και (δ)

τη σύγχρονη περίοδο που φτάνει ως τις μέρες μας με τη διαφοροποίηση των κατευθύνσεων και τη δημιουργία νέων θεσμών. Το 1992 αποτελεί ένα ενδεικτικό έτος αναφοράς στην προαναφερόμενη περιοδολόγηση, ωστόσο μπορεί να θεωρηθεί «έτος τομής» αφού σε ευρωπαϊκό επίπεδο υπογράφηκε η Συνθήκη του Μάαστριχτ στο πλαίσιο της οποίας αυξήθηκε η σημασία της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στο σύνολο των ευρωπαϊκών υποθέσεων. Είναι η έναρξη της περιόδου που ενιαίες ευρωπαϊκές εκπαιδευτικές κατευθύνσεις, μέσα και εργαλεία «επιβάλλονται» -μέσω θεμελιωδών κειμένων όπως το Λευκό Βιβλίο για την εκπαίδευση και την κατάρτιση του 1995 και μέσω του πειθαναγκασμού των χρηματοδοτήσεων- στα επιμέρους εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών μελών. Την παρουσίαση της ιστορικής πορείας διαμόρφωσης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα ακολουθεί μια συστηματική παρουσίαση των βασικών νομοθετημάτων που επιχείρησαν να δομήσουν το σύστημα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης κατά τη κρίσιμη εικοσαετία 1992-2012.

Το τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζει και αναλύει το θεσμικό πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα με κύρια αναφορά στον νόμο 4186/2013, αφού πρώτα παρουσιάζονται τα ερευνητικά ερωτήματα που η μελετητική ομάδα απηύθυνε στους βασικούς πληροφορητές, δηλαδή σε εκπαιδευτικούς και σε μαθητές σχολείων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η επισκόπηση του νόμου 4186/2013 «Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις» περιλαμβάνει την παρουσίαση των βασικών του σημείων. Συγκεκριμένα, αναλύονται οι νέες ρυθμίσεις για το Επαγγελματικό Λύκειο, τις Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης και τα μεταλυκειακά Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης και παρουσιάζονται οι σχετικές ομάδες προσανατολισμού και τα προβλεπόμενα επαγγελματικά δικαιώματα. Στο τέλος της παρουσίασης κάθε εκπαιδευτικού υποσυστήματος αναφέρονται τα βασικά συμπεράσματα από την έρευνα ερωτηματολογίου προς εκπαιδευτικούς και μαθητές, τα οποία, μεταξύ άλλων, αναδεικνύουν ότι (α) η πλειοψηφία των ερωτώμενων δεν γνωρίζει επαρκώς τις ρυθμίσεις που θεσπίζει το νέο κανονιστικό πλαίσιο και (β) σε γενικές γραμμές όσοι νέοι και νέες έχουν επιλέξει την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, είναι ευχαριστημένοι από την επιλογή τους.

Το τέταρτο κεφάλαιο αποτελεί μια ευσύννοπη παρουσίαση των εκπαιδευτικών συστημάτων επιλεγμένων ευρωπαϊκών χωρών που αποτελούν, για πολλούς λόγους, σημεία αναφοράς για τον τρόπο δόμησης και θεσμοθέτησης του συνόλου του εκπαιδευτικού συστήματος και ειδικότερα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Συγκεκριμένα παρουσιάζονται τα εκπαιδευτικά συστήματα της Γερμανίας, της Ολλανδίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Ισπανίας. Ορισμένα από τα συστήματα αυτά, όπως το γερμανικό, δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και ειδικότερα στην κατάρτιση που υλοποιείται με τη μορφή της άμεσης απασχόλησης σε πραγματικές εργασιακές συνθήκες. Παράλληλα, παρουσιάζονται τα εκπαιδευτικά συστήματα δύο χωρών της Νότιας Ευρώπης, των οποίων η οικονομική δομή και ιδίως η «κυριαρχία» των πολλών και πολύ μικρών επιχειρήσεων προσιδιάζει στο ελληνικό οικονομικό τοπίο. Αξιοπρόσεκτο σημείο αποτελεί η παράθεση, στο τέλος της παρουσίασης του συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης κάθε χώρας, των βασικών δεικτών ποιότητας μέσω των οποίων παρακολουθείται η πορεία επίτευξης των στόχων. Η μελέτη του

κεφαλαίου αυτού μπορεί να αναδείξει, μέσα σε μερικές σελίδες, τη μεγάλη ποικιλία επιλογών που τα διάφορα κράτη έχουν κάνει κατά τη σύσταση και την εξέλιξη των εκπαιδευτικών τους συστημάτων, αναλόγως των ιστορικών και πολιτισμικών συνθηκών, αλλά και των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών προτεραιοτήτων. Η μεγάλη ποικιλομορφία των διαφορετικών παραδόσεων στα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα, που αναδεικνύεται από τη συγκριτική ανάλυση, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχουν «καλά» και «κακά» εκπαιδευτικά συστήματα, υπάρχουν προσαρμοσμένες στις εκάστοτε συνθήκες και αποδοτικές λύσεις (σύμφωνα πάντοτε με τους στόχους που έχουν τεθεί) ή αντιθέτως υπάρχουν αποτυχημένες και θνησιγενείς απόπειρες μεταρρυθμίσεων που δεν συντονίζονται επαρκώς με την εποχή και το πλαίσιο των συνθηκών ή δεν υποστηρίζονται επαρκώς από το σύνολο των εμπλεκόμενων παραγόντων και θεσμών.

Το πέμπτο κεφάλαιο αναφέρεται σε τρεις ενδεικτικές καλές πρακτικές λειτουργίας του συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, και ειδικότερα μορφών επαγγελματικής κατάρτισης που βασίζονται στο δυϊκό σύστημα μαθητείας. Συγκεκριμένα, αναλύονται τα συστήματα μαθητείας που εφαρμόζονται στη Γερμανία, τη Φινλανδία και τη Νορβηγία. Η παρουσίαση των συγκεκριμένων πρακτικών συνοδεύεται από στοιχεία του κοινωνικού πλαισίου εντός του οποίου εφαρμόζονται, και αναδεικνύει, ως βασικό δίδαγμα, την ανάγκη προσαρμογής κάθε επιτυχημένου μοντέλου επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στις τοπικές ιδιαιτερότητες. Κανένα πρότυπο θεσμοθέτησης και λειτουργίας συστήματος ΕΕΚ, όσο απλό και σαφές και αν είναι, δεν μπορεί να μεταφερθεί «ατόφιο» με την προσδοκία ότι θα αποδώσει με τον ίδιο τρόπο στο νέο περιβάλλον. Ένα μεγάλο πλέγμα παραγόντων, σχέσεων, θεσμών, παραδόσεων και συνηθειών μεταβάλλουν το περιβάλλον και τους όρους εφαρμογής. Οι «καλές πρακτικές» δεν είναι παραδείγματα προς αντιγραφή, αλλά αξιολογες ιδέες και χρήσιμες, δοκιμασμένες πρακτικές για τη δόμηση του -πάντοτε ιδιαίτερου- εγχώριου συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Στο πλαίσιο αυτό η παρουσίαση καταδεικνύει τα χαρακτηριστικά του γερμανικού συστήματος μαθητείας που βασίζεται στην ελεύθερη προσφορά θέσεων από τις ίδιες τις επιχειρήσεις και στη χρηματοδότηση σημαντικού μέρους της λειτουργίας του από αυτές. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η φινλανδική περίπτωση, όπου η μαθητεία αφορά κυρίως ενήλικες μαθητευόμενους (ειδικότερα νέους άνω των 25 ετών). Οι μαθητευόμενοι απασχολούνται στην επιχείρηση ως εργαζόμενοι και ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του φινλανδικού συστήματος είναι ότι εφαρμόζεται ατομικό πρόγραμμα σπουδών, το οποίο σχεδιάζεται και καταρτίζεται ειδικά για κάθε εκπαιδευόμενο. Παράλληλα, αξιοσημείωτο ως προς τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα της ΓΣΕΒΕΕ εύρημα μπορεί να θεωρηθεί ότι πρόσφατα στοιχεία από δράση αξιολόγησης της μαθητείας στη Φινλανδία καταδεικνύουν πως οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις αποτελούν καλύτερο περιβάλλον για τους μαθητευόμενους σε σύγκριση με τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις. Ακολούθως παρουσιάζεται η περίπτωση του συστήματος μαθητείας της Νορβηγίας, που στις περισσότερες των περιπτώσεων ακολουθεί το μοντέλο «2+2», δηλαδή, δύο χρόνια σε επαγγελματική σχολή και δύο χρόνια απασχόληση σε επιχείρηση και στη συνέχεια εξετάσεις πιστοποίησης προσόντων. Τέλος, συνοψίζονται τα συμπεράσματα από τη συγκριτική ανάλυση των τριών εξεταζόμενων περιπτώσεων μαθητείας στα πεδία της χρημα-

τοδότησης, της δόμησης των προγραμμάτων σπουδών, της διάρκειας της μαθητείας, των σχέσεων εργασίας, της διαδικασίας εξεύρεσης θέσεων μαθητείας, των προϋποθέσεων ένταξης επιχειρήσεων, του κόστους μαθητείας και των εξετάσεων πιστοποίησης προσόντων.

Το έκτο κεφάλαιο παρουσιάζει τα βασικά κείμενα των ευρωπαϊκών πολιτικών και κωδικοποιεί τα κυριότερα μέτρα αναφορικά με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Οι ευρωπαϊκές πολιτικές παρουσιάζονται βάσει των επίσημων κειμένων, χωρίς ερμηνευτική κριτική ανάλυση, με βασική πρόθεση την πληροφόρηση του αναγνώστη και την κατανόηση της διαχρονικής εξέλιξης των στόχων και των επικεντρώνων των πολιτικών ΕΕΚ που προωθούνται στην Ε.Ε. Η ανάλυση ξεκινάει από τη Στρατηγική της Λισαβόνας που έδωσε για πρώτη φορά προτεραιότητα στη διαμόρφωση κοινών πολιτικών για την ΕΕΚ σε σύνδεση με τις ανάγκες των ραγδαία εξελισσόμενων αγορών εργασίας. Επικεντρώνεται στη διαδικασία της Κοπεγχάγης που αναφέρεται στη συνεργασία των ευρωπαϊκών κρατών για την ενίσχυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Παρουσιάζει την πρόσφατη πολιτική «Ευρώπη 2020» και αναλύει τα ευρωπαϊκά εργαλεία για την προώθηση της ΕΕΚ και ειδικότερα το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF), το Σύστημα Πιστωτικών Μονάδων Κατάρτισης (ECVET) και το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην ΕΕΚ (EQAVET). Παρουσιάζονται, επίσης, δύο πρόσφατες πρωτοβουλίες, το κείμενο «Νέες δεξιότητες για νέες θέσεις εργασίας» και η «Ευρωπαϊκή συμμαχία για τη μαθητεία», που αποτελούν ήδη κεντρικές πολιτικές, η μεν πρώτη για όλες τις χώρες μέλη της Ε.Ε., η δε δεύτερη για τις χώρες του Νότου, που αυτά τα χρόνια αναδομούν τα συστήματα ΕΕΚ εισάγοντας εκτενώς πρακτικές του μοντέλου της μαθητείας δυϊκής μορφής.

Τέλος, το *έβδομο* κεφάλαιο επιχειρεί να τεκμηριώσει, να συνθέσει και να παρουσιάσει κάποιες βασικές θέσεις και προτάσεις της ΓΣΕΒΕΕ αναφορικά με τα προβλήματα και τις προοπτικές της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα. Ειδικότερα, συνοψίζονται τα ευρήματα της βιβλιογραφικής και εμπειρικής - ποιοτικής έρευνας, μέσω συνεντεύξεων και ομάδας εστιασμένης συζήτησης, για τα ακόλουθα πεδία:

- Προβλήματα σχεδιασμού, λειτουργικές αδυναμίες και πιθανές αναμενόμενες συνέπειες σχετικά με το νέο Επαγγελματικό Λύκειο, οι σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης και η Τάξη Μαθητείας σύμφωνα με τον νόμο 4186 του 2013
- Διαδικασίες προσδιορισμού των ειδικοτήτων της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε σχέση με τις ανάγκες της οικονομίας
- Παράμετροι ποιότητας της εκπαίδευσης ειδικότερα αναφορικά με τις υποδομές και το ανθρώπινο δυναμικό
- Το πλαίσιο της οργάνωσης των προγραμμάτων μαθητείας

Γενικότερα, στο τελευταίο αυτό κεφάλαιο επιχειρείται η αποτύπωση γενικότερων θέσεων της ΓΣΕΒΕΕ για την αναμόρφωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα. Τα όσα αναφέρονται στο εν λόγω κεφάλαιο ως θέσεις και προτάσεις της ΓΣΕΒΕΕ συμπληρώνονται και επεκτείνονται από άλλες σχετικές μελέτες και κείμενα που έχουν λάβει χώρα. Πιο συγκεκριμένα, σχετικά κείμενα υπάρχουν στα ακόλουθα:

- Τσεκούρας, Κ., Βεργίδης, Δ., Γκυπάλη, Α. και Καρφάκη, Ε. (2013) Διερεύνηση αναγκών εκπαίδευσης στις μικρές επιχειρήσεις και επιπτώσεων των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ,
- Λιντζέρης, Π. (2013) Εκπαίδευση, διά βίου μάθηση, πιστοποίηση προσόντων. Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ
- ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ & ΙΝΕ ΓΣΕΕ (Θανάσης Καραλής, επιστημονικός υπεύθυνος) (2013) Κίνητρα και εμπόδια για τη συμμετοχή των ενηλίκων στη διά βίου εκπαίδευση. Αθήνα: κοινή έκδοση ΙΝΕ ΓΣΕΕ και ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Επιπλέον, ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης μπορεί να ανατρέξει την ιστοσελίδα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (www.imegsevee.gr) για περισσότερα, αναλυτικότερα και θεματικά καταναμημένα κείμενα. Αξίζει, ωστόσο, να διευκρινιστεί ότι οι διαπιστώσεις και οι προτάσεις που παρουσιάζονται στη μελέτη απηχούν τις απόψεις των συμμετεχόντων στην έρευνα (εκπαιδευτικοί, μαθητές, στελέχη εκπαίδευσης, ειδικοί εμπειρογνώμονες, στελέχη της δημόσιας διοίκησης κτλ) καθώς και της συγγραφικής ομάδας και δεν έχουν στο σύνολό τους υιοθετηθεί επισήμως από τα αρμόδια όργανα της Συνομοσπονδίας.

Προκειμένου να εξαχθούν αξιόπιστα και αντικειμενικά συμπεράσματα σχετικά με το ποιόν των ακολουθούμενων πολιτικών, αλλά και προκειμένου να διαμορφωθούν τεκμηριωμένες και ολόπλευρες θέσεις και προτάσεις της ΓΣΕΒΕΕ η ερευνητική ομάδα απευθύνθηκε σε ειδικούς επιστήμονες του τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης, σε στελέχη σημαντικών φορέων και σε εμπειρους στη διοίκηση εκπαιδευτικών συστημάτων ειδικούς. Η συμβολή τους στην τελική διαμόρφωση των συμπερασμάτων ήταν αξιοσημείωτη. Ειδικότερα στο ερευνητικό – μελετητικό αποτέλεσμα συνέβαλαν -χωρίς ωστόσο να έχουν ευθύνη για οποιαδήποτε λάθη έχουν ενδεχομένως παρεισφρήσει ή για οποιοσδήποτε διατυπώσεις πιθανόν δεν εκφράζουν τις απόψεις τους- οι ακόλουθοι/ες: Διονύσης Γράβαρης, Νάσια Θεοδωρίδου, Αλεξάνδρα Ιωαννίδου, Μανώλης Κουτούζης, Ιφιγένεια Ορφανού, Δέσποινα Μαυρή.

Αναμφίβολα, ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στην κύρια μελετητική ομάδα, αποτελούμενη από τους επιστημονικούς συνεργάτες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, Στάθη Καρατζογιάννη και Σταυρούλα Πανταζή, για την ακούραστη προσπάθεια, το ερευνητικό ήθος και γενικότερα την ποιοτική εργασία που ολοκλήρωσαν, κάτω από δύσκολες και μεταβαλλόμενες συνθήκες.

Τέλος, ελπίζουμε το παρόν κείμενο να αποτελέσει αφορμή για δημιουργική σκέψη, δημοκρατική συζήτηση και γόνιμη αντιπαράθεση και έτσι να συμβάλει στην κριτική εξέταση, αξιολόγηση και βελτίωση των ακολουθούμενων πολιτικών στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Αντικείμενο του κεφαλαίου αποτελεί η επισκόπηση της υφιστάμενης κατάστασης στο πεδίο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα. Για τους σκοπούς της ανάλυσης αξιοποιούνται κατά κύριο λόγο ποσοτικά δεδομένα σειράς ετών ούτως ώστε να διαφανούν οι διαχρονικές τάσεις του συστήματος σε μια σειρά από σημαντικές μεταβλητές, όπως το μέγεθος του μαθητικού πληθυσμού, το μέγεθος του εκπαιδευτικού και λοιπού διοικητικού δυναμικού, η περιφερειακή κατανομή των μεγεθών αυτών, η διάρθρωση του εκπαιδευτικού αντικειμένου σε τομείς και ειδικότητες κ.λ.π. Για τους σκοπούς της ανάλυσης αξιοποιήθηκαν, επίσης, προηγούμενες έρευνες και δημοσιεύτες μελέτες που παρασχέθηκαν από αρμόδιες εθνικές αρχές.

Η υφιστάμενη κατάσταση παρουσιάζεται διακριτά για τα υποσυστήματα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης. Δεδομένων των πρόσφατων θεσμικών πρωτοβουλιών (ν. 4186/2013), δίδεται έμφαση αφενός στην περίπτωση του Επαγγελματικού Λυκείου, αφετέρου στην περίπτωση των Επαγγελματικών Σχολών και δη αυτών που οργανώνονται από τον ΟΑΕΔ με βάση την προσέγγιση του δυϊκού συστήματος μαθητείας. Βάσει αυτών, στο τελευταίο τμήμα του κεφαλαίου διατυπώνονται τόσο τα κύρια πορίσματα, όσο και ορισμένα βασικά ερωτήματα που θα τύχουν περαιτέρω διερεύνησης και ανάλυσης στα επόμενα κεφάλαια.

Στο πλαίσιο του πρώτου κεφαλαίου διερευνώνται μέσω βιβλιογραφικών πηγών, καθώς και μέσω συνεντεύξεων με εκπροσώπους επιτελικών φορέων, τα εξής πεδία:

- Ποσοτικά μεγέθη μαθητικού πληθυσμού και διαχρονική εξέλιξη αυτών.
- Υποδομές και γεωγραφική διασπορά τους.
- Ανθρώπινο δυναμικό, εκπαιδευτικό και διοικητικό. Αποτύπωση διαδικασιών επιλογής, πρόσληψης και αξιολόγησης. Σύνοψη και χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού δυναμικού.
- Κόστος λειτουργίας και προϋπολογισμοί.
- Ειδικότητες και σχετική κατανομή του μαθητικού δυναμικού.
- Εκπαιδευτικό πρόγραμμα – εκπαιδευτικό υλικό.
- Επαγγελματικά δικαιώματα αποφοίτων.
- Βασικά προβλήματα λειτουργίας.

Τα ανωτέρω πεδία θα διερευνηθούν διακριτά αφενός για τα ΤΕΕ / ΕΠΑΛ και τις ΕΠΑΣ Μαθητείας του ΟΑΕΔ, αφετέρου για τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ). Σε επίπεδο ερευνητικής μεθοδολογίας, τα πορίσματα που θα προκύψουν από την επεξεργασία των ανωτέρω δεδομένων θα αξιοποιηθούν για την οριστικοποίηση των κύριων ερωτημάτων που θα διερευνηθούν περαιτέρω μέσω ποιοτικών μεθόδων έρευνας και συγκεκριμένα, ατομικών συνεντεύξεων και ομάδων εστιασμένου ενδιαφέροντος.

1.1. ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η επαγγελματική εκπαίδευση στη χώρα μας παρέχεται σήμερα από τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.) και τις Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.), που θεσμοθετήθηκαν με τον νόμο 3475/2006. Στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής αναδεικνύουν τη σοβαρή μείωση του σχολικού πληθυσμού στη δευτεροβάθμια τεχνική – επαγγελματική εκπαίδευση. Σε γενικές γραμμές, σύμφωνα με πρόσφατη (2011) μελέτη του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων «Διόφαντος» (ΙΤΥΕ) με τίτλο «Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στα ΕΠΑ.Λ. – ΕΠΑ.Σ.», οι μαθητές απόφοιτοι γυμνασίου σε ποσοστό 75% περίπου επιλέγουν το γενικό λύκειο και σε ποσοστό 25% περίπου επιλέγουν τις δομές της επαγγελματικής εκπαίδευσης, ενώ από όσους μαθητές επιλέγουν τις σχολικές μονάδες της δευτεροβάθμιας τεχνικής – επαγγελματικής εκπαίδευσης του Υπ.Π.ΔΒΜ.Θ. περίπου το 17% προτιμά τις ΕΠΑ.Σ.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται σε επίπεδο χώρας και περιφέρειας α) τα μεγέθη της κατανομής των μαθητών αποφοίτων γυμνασίου στους δύο τύπους λυκείου και β) οι αναλογίες κατανομής των μαθητών της επαγγελματικής εκπαίδευσης- κατάρτισης σε δομές ΕΠΑΛ και ΕΠΑΣ:

Αναλογία μαθητών σε ΓΕΛ / ΕΠΑΛ και αναλογία μαθητών επαγγελματικής εκπαίδευσης - κατάρτισης σε ΕΠΑΛ/ΕΠΑΣ (σχολικό έτος 2009-2010)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ (%) ΜΑΘΗΤΩΝ ΓΕΛ/ΕΠΑΛ		ΑΝΑΛΟΓΙΑ (%) ΜΑΘΗΤΩΝ ΕΠ. ΕΚΠ. - ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΣΕ ΕΠΑΛ/ΕΠΑΣ	
	ΓΕΛ	ΕΠΑΛ	ΕΠΑΛ	ΕΠΑΣ
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	66	34	90	10
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	68	32	80	20
Α.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ& ΘΡΑΚΗΣ	71	29	90	10
ΚΡΗΤΗΣ	72	28	80	20
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	73	27	83	17
Κ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	74	26	85	15
Δ. ΕΛΛΑΔΑΣ	75	25	81	19
ΑΤΤΙΚΗΣ	76	24	83	17
Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	76	24	87	13
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	77	23	86	14

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ (%) ΜΑΘΗΤΩΝ ΓΕΛ/ΕΠΑΛ		ΑΝΑΛΟΓΙΑ (%) ΜΑΘΗΤΩΝ ΕΠ. ΕΚΠ. - ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΣΕ ΕΠΑΛ/ΕΠΑΣ	
	ΓΕΛ	ΕΠΑΛ	ΕΠΑΛ	ΕΠΑΣ
Σ. ΕΛΛΑΔΑΣ	77	23	87	13
ΙΟΝΙΟΥ	79	21	81	19
ΗΠΕΙΡΟΥ	80	20	74	26
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	75	25	83	17

Πηγή: ΙΤΥΕ, «Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στα ΕΠΑ.Λ. – ΕΠΑ.Σ.», 2011, Επεξεργασία: ΑΚΡΩΝΥΜΟ ΜΕΛΕΤΗ-ΤΙΚΗ ΕΠΕ

Οι παρατηρούμενες διαφοροποιήσεις μεταξύ των περιφερειών της χώρας όσον αφορά στη διείσδυση της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι σημαντικές, με περιφέρειες όπως το Νότιο και το Βόρειο Αιγαίο να εμφανίζονται με ποσοστά της τάξης του 33% και στον αντίποδα, «περιφέρειες ουραγοί», όπως των Ιονίων Νήσων και της Ηπείρου με ποσοστά της τάξης του 20%. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στη μελέτη του ΙΤΥΕ :

« ... Οι διαφορές αυτές δεν έχουν προφανή εξήγηση. Δεν φαίνεται να οφείλονται π.χ. στο αν οι μαθητές σε μια Περιφέρεια έχουν ευκολότερη πρόσβαση στη ΔΤΕΕ ή/και δυνατότητα επιλογής μεταξύ περισσότερων ειδικοτήτων, σε σχέση με μια άλλη Περιφέρεια, διότι τότε η ΔΤΕΕ θα είχε μεγαλύτερη διείσδυση στην Αττική και μικρή διείσδυση στο Νότιο Αιγαίο. Συμβαίνει όμως το ακριβώς αντίθετο. Φαίνεται ότι η γεωγραφική διαφοροποίηση της αναλογίας μαθητών μεταξύ ΕΠΑΛ/ΓΕΛ επηρεάζεται από μια δέσμη παραγόντων, όπως η δομή της απασχόλησης ανά Περιφέρεια, το βιοτικό επίπεδο, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων των μαθητών, η προσβασιμότητα...»¹

Γενικότερα, ωστόσο, συγκριτικά στοιχεία με ευρωπαϊκές και άλλες αναπτυγμένες χώρες καταδεικνύουν την υστέρηση της διείσδυσης της επαγγελματικής εκπαίδευσης στο μαθητικό πληθυσμό. Συγκεκριμένα, από τα στοιχεία του επόμενου πίνακα προκύπτει ότι το ποσοστό συμμετοχής του μαθητικού πληθυσμού της Ελλάδας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση επιπέδου ISCED 3 για το έτος 2010 είναι από τα χαμηλότερα μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών (30,7%) και πάντως, αρκετά κάτω από τον μέσο όρο των χωρών της ΕΕ 27 (49,9%).

¹ ΙΤΥΕ, «Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στα ΕΠΑ.Λ. – ΕΠΑ.Σ.», 2011.

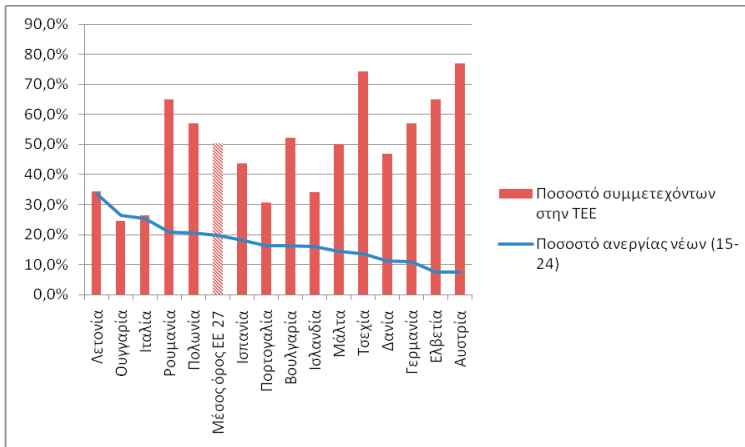
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (2010)			
ΧΩΡΑ/ΧΡΟΝΟΣ	ΜΑΘΗΤΕΣ ISCED 3 ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ (% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ISCED 3)	ΜΑΘΗΤΕΣ ISCED 3 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ (% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ISCED 3)	ΜΑΘΗΤΕΣ ISCED 4 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ (% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ISCED 4)
EU (27 countries)	50,1	49,9	83,7
Belgium	27,0	73,0	99,3
Bulgaria	47,8	52,2	100,0
Czech Republic	26,9	73,1	63,5
Denmark	53,5	46,5	0,0
Germany	48,5	51,5	74,0
Estonia	65,8	34,2	100,0
Ireland	62,5	37,5	100,0
Greece	69,3	30,7	100,0
Spain	55,4	44,6	:
France	55,7	44,3	61,6
Italy	40,0	60,0	100,0
Cyprus	86,8	13,2	:
Latvia	64,0	36,0	100,0
Lithuania	72,3	27,7	100,0
Luxembourg	38,7	61,3	100,0
Hungary	74,2	25,8	100,0
Malta	50,7	49,3	85,6
Netherlands	33,0	67,0	100,0
Austria	23,2	76,8	100,0
Poland	51,8	48,2	100,0
Portugal	61,2	38,8	100,0
Romania	36,2	63,8	100,0
Slovenia	35,4	64,6	38,8
Slovakia	28,7	71,3	100,0
Finland	30,3	69,7	100,0
Sweden	43,9	56,1	84,3
United Kingdom	67,9	32,1	0,0
Iceland	65,7	34,3	100,0
Liechtenstein	19,7	80,3	0,0
Norway	46,1	53,9	88,0

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (2010)			
ΧΩΡΑ/ΧΡΟΝΟΣ	ΜΑΘΗΤΕΣ ISCED 3 ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ (% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ISCED 3)	ΜΑΘΗΤΕΣ ISCED 3 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ (% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ISCED 3)	ΜΑΘΗΤΕΣ ISCED 4 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ (% ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ISCED 4)
Switzerland	33,8	66,2	38,4
Croatia	27,9	72,1	:
FUROM	40,0	60,0	100,0
Turkey	57,1	42,9	:
United States	:	:	100,0
Japan	76,5	23,5	:

Πηγή: Eurostat, UOE, 31/5/2012 2:00:17 πμ

Η διαπίστωση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική, δεδομένης της σημασίας της επαγγελματικής εκπαίδευσης στις παρούσες συνθήκες της πρωτοφανούς κρίσης η οποία έχει εκτινάξει τα ποσοστά ανεργίας των νέων σε δυσθεώρητα ύψη. Ακριβώς στο πλαίσιο αυτό, υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν ότι στις χώρες που η τεχνική – επαγγελματική εκπαίδευση είναι ευρύτερα διαδεδομένη, όπως η Ελβετία, η Αυστρία, η Τσεχία και η Γερμανία, το ποσοστό ανεργίας των νέων είναι χαμηλότερο. Η διαπίστωση αυτή αποκτά ιδιαίτερη αξία για τη χώρα μας, όπου τα περιθώρια ανάπτυξης της επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι μεγάλα.

Συσχέτιση της συμμετοχής στην επαγγελματική εκπαίδευση και της ανεργίας των νέων

Πηγή: Υπ. Παιδείας Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων «ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ: Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ», 2011.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα ανωτέρω και σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων,² τα περιθώρια συμβολής της τεχνικής εκπαίδευσης στην κάλυψη θέσεων που θα διαμορφωθούν στο μέλλον είναι μεγάλα. Σύμφωνα με το Υπουργείο η εκτίμηση αυτή επιβεβαιώνεται από μελέτη του CEDEFOP (02/2011 Skills supply and demand in Greece) για τις εξελίξεις στον τομέα της απασχόλησης στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τη μελέτη αυτή, το ποσοστό των προσφερόμενων θέσεων απασχόλησης που αφορούν σε εργαζόμενους με τυπικά προσόντα μεσαίου επιπέδου παρουσιάζει αυξητική τάση, ενώ περιορίζονται οι θέσεις εργασίας χαμηλού επιπέδου προσόντων. Επίσης σύμφωνα με την ίδια μελέτη, οι μεγαλύτερες προβλεπόμενες αυξήσεις των θέσεων απασχόλησης μεσαίου επιπέδου προσόντων εκτιμάται ότι θα αφορούν σε επαγγελματίες, τεχνολόγους – τεχνικούς βοηθούς, υπαλλήλους γραφείων και απασχολούμενους στην παροχή υπηρεσιών, ειδικότητες δηλαδή που θα πρέπει να προετοιμαστούν μέσω της τεχνικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Η υφιστάμενη κατάσταση στα ΕΠΑ.Λ.

Η φοίτηση στα ΕΠΑ.Λ. είναι τριετής με εβδομαδιαίο πρόγραμμα διδασκαλίας 35 ωρών. Στην Α' τάξη των ΕΠΑ.Λ. εγγράφονται οι κάτοχοι απολυτηρίου Γυμνασίου. Το πρόγραμμα διδασκαλίας της Α' τάξης περιλαμβάνει κοινά για όλους τους μαθητές μαθήματα γενικής παιδείας και 3 κύκλους μαθημάτων συναφών επαγγελματικών τομέων. Η Β' τάξη χωρίζεται σε 12 επαγγελματικούς τομείς. Το πρόγραμμα διδασκαλίας της Β' τάξης περιλαμβάνει κοινά για όλους τους μαθητές μαθήματα γενικής παιδείας και μαθήματα των επαγγελματικών τομέων, που διδάσκονται 18 ώρες την εβδομάδα. Οι μαθητές υποχρεούνται να παρακολουθούν τα κοινά μαθήματα και όλα τα μαθήματα ενός τομέα που επιλέγουν. Η Γ' τάξη χωρίζεται σε 19 ειδικότητες, που αντιστοιχούν στους τομείς της Β' τάξης. Το πρόγραμμα διδασκαλίας της Γ' τάξης περιλαμβάνει μαθήματα γενικής παιδείας και μαθήματα ειδικότητων, που διδάσκονται 23 ώρες την εβδομάδα.

Οι κύκλοι, οι τομείς και οι ειδικότητες των ΕΠΑΛ παρουσιάζονται συνοπτικά στον επόμενο πίνακα:

² Υπουργείο Παιδείας, Διά βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, «Τεχνολογικό Λύκειο, Η πρόταση για την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση», 2011.

ΤΟΜΕΙΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ ΕΠΑΛ		
ΚΥΚΛΟΙ	ΤΟΜΕΙΣ	ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ
Α΄ΤΑΞΗ ΕΠΑΛ	Β΄ΤΑΞΗ ΕΠΑΛ	Γ΄ΤΑΞΗ ΕΠΑΛ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΣ	ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	Μηχανολογικών εγκαταστάσεων και κλιματισμού
		Ψυκτικών εγκαταστάσεων και κλιματισμού
	ΟΧΗΜΑΤΩΝ	Μηχανικών και Ηλεκτρολογικών Συστημάτων Αυτοκινήτου
	ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	Ηλεκτρολογικών Εγκαταστάσεων
	ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	Σχεδιαστών Δομικών Εργων
	ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	Γραφικών Τεχνών
	ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ	Ηλεκτρονικών Υπολογιστικών Συστημάτων και Δικτύων Ηλεκτρονικών Συστημάτων Επικοινωνιών
ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	ΥΓΕΙΑΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	Βοηθών Νοσηλευτών
		Βοηθών Ιατρικών και Βιολογικών Εργαστηρίων
		Βοηθών Βρεφονηπιοκόμων
	ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	Σύγχρονης Επιχειρηματικής Γεωργίας
		Τεχνολογίας και Ελέγχου Τροφίμων
		Εργων Τοπίου και Περιβάλλοντος
	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	Υποστήριξης Συστημάτων, Εφαρμογών και Δικτύων
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	Υπαλλήλων Διοίκησης και Οικονομικών Υπηρεσιών	
	Υπαλλήλων Τουριστικών Επιχειρήσεων	
ΝΑΥΤΙΚΟΣ	ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΠΛΟΙΑΡΧΩΝ	Πλοιάρχων Εμπορικού Ναυτικού
	ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	Μηχανικών Εμπορικού Ναυτικού

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Οι απόφοιτοι των ΕΠΑ.Λ. αποκτούν απολυτήριο επαγγελματικού λυκείου και πτυχίο επιπέδου 3 που προβλέπεται στη περίπτωση γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 6 του ν. 2009/1992, έχουν το δικαίωμα συμμετοχής στις εισαγωγικές εξετάσεις για την τριτοβάθμια εκπαίδευση με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις που ισχύουν για τους αποφοίτους γενικών λυκείων ενώ, επίσης, έχουν το δικαίωμα συμμετοχής σε ειδικές εισαγωγικές εξετάσεις για πρόσβαση σε τμήματα των Τ.Ε.Ι. γνωστικών αντικειμένων αντίστοιχων ή συναφών με τα γνωστικά αντικείμενα των ειδικότητων των ΕΠΑ.Λ. και σε συγκεκριμένο ποσοστό θέσεων.

Βασικά ποσοτικά στοιχεία των μονάδων επαγγελματικής εκπαίδευσης (ΤΕΕ/ΕΠΑΛ)

Στους επόμενους τρεις πίνακες αποτυπώνονται βασικά ποσοτικά μεγέθη των μονάδων της επαγγελματικής εκπαίδευσης, των δημόσιων στον πρώτο πίνακα, των ιδιωτικών στον δεύτερο, και των ιδιωτικών στον τρίτο. Τα ποσοτικά αυτά μεγέθη αφορούν στις εξής βασικές μεταβλητές:

- Το πλήθος των μονάδων.
- Το πλήθος των μαθητών συνολικά και των κοριτσιών χωριστά.
- Το πλήθος του διδακτικού προσωπικού με πλήρη απασχόληση.
- Το πλήθος του λοιπού υποστηρικτικού προσωπικού.

ΒΑΣΙΚΑ ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΤΕΕ ΠΛΗΝ ΟΛΩΣ ΚΑΙ ΕΠΛΑ)													
	ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ (ΕΝΑΡΞΗ)												
	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2011-2001	
ΑΡ. ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	514	524	518	520	526	510	385	383	385	388	387	387	-24,71%
ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (ΣΥΝΟΛΟ)	134.893	128.163	121.281	111.188	102.548	74.036	63.835	76.060	79.911	84.956	90.117	90.117	-33,19%
ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (ΚΟΡΤΣΙΑ)	57.733	52.338	47.232	42.472	34.654	28.538	22.848	24.500	25.802	28.120	30.213	30.213	-47,67%
ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (ΚΟΡΤΣΙΑ, %)	42,80%	40,84%	38,94%	38,20%	33,79%	38,55%	35,79%	32,21%	32,29%	33,10%	33,53%	33,53%	-21,67%
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (ΜΕ ΠΛΗΡΕΣ ΩΡΑΡΙΟ)	12.502	15.800	14.309	15.400	14.600	14.420	11.853	11.891	14.585	12.054	11.969	11.969	-4,26%
ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	1.370	1.333	1.309	1.370	1.414	1.067	888	841	882	820	721	721	-47,37%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	13.872	17.133	15.618	16.770	16.014	15.487	12.741	12.732	15.467	12.874	12.690	12.690	-8,52%
ΜΑΘΗΤΕΣ / ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	11	8	8	7	7	5	5	6	5	7	8	8	-30,22%
ΜΑΘΗΤΕΣ / ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	98	96	93	81	73	69	72	90	91	104	125	125	26,94%

ΒΑΣΙΚΑ ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΤΕΕ ΚΑΙ ΕΠΛΑ)													
	ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ (ΕΝΑΡΞΗ)												
	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2011-2001	
ΑΡ. ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	86	82	66	61	54	40	27	14	14	14	12	12	-86,05%
ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (ΣΥΝΟΛΟ)	6.253	6.527	5.012	3.775	3.269	1.559	915	673	639	634	553	553	-91,16%
ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (ΚΟΡΤΣΙΑ)	3.876	3.785	2.892	1.961	1.780	783	368	257	231	212	239	239	-93,83%
ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (ΚΟΡΤΣΙΑ, %)	61,99%	57,99%	57,70%	51,95%	54,45%	50,22%	40,22%	38,19%	36,15%	33,44%	43,22%	43,22%	-30,28%
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (ΜΕ ΠΛΗΡΕΣ ΩΡΑΡΙΟ)	735	799	655	340	513	245	139	109	145	133	118	118	-83,95%
ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	263	241	178	137	111	77	51	34	26	27	26	26	-90,11%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	998	1.040	833	477	624	322	190	143	171	160	144	144	-85,57%
ΜΑΘΗΤΕΣ / ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	9	8	8	11	6	6	7	6	4	5	5	5	-44,91%
ΜΑΘΗΤΕΣ / ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	24	27	28	28	29	20	18	20	25	23	21	21	-10,54%

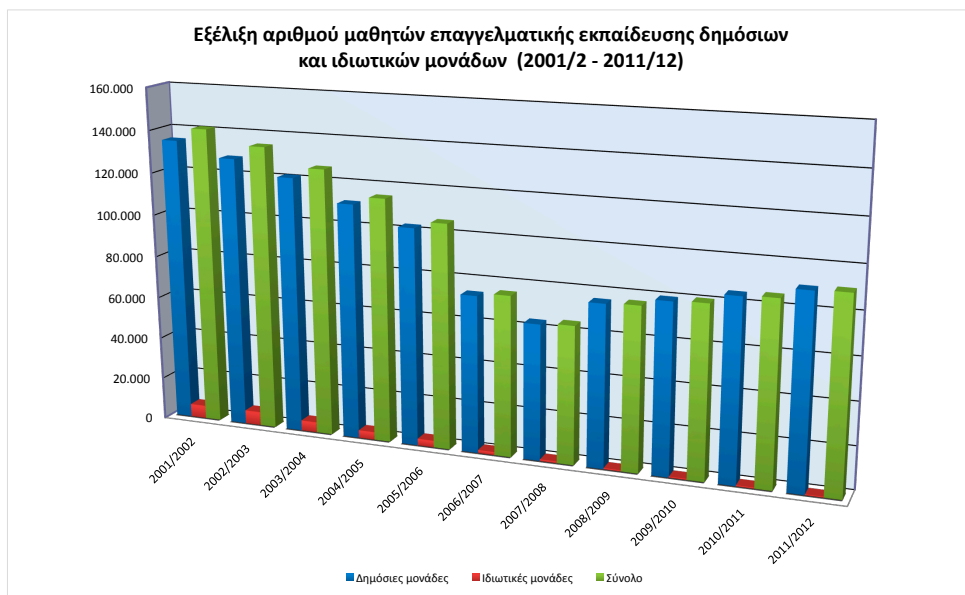

ΒΑΣΙΚΑ ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΤΕΕ ΠΛΗΝ ΟΛΩΣ ΚΑΙ ΕΠΛΑ)													
	ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ (ΕΝΑΡΞΗ)												
	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2011-2001	
ΑΡ. ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	600	606	584	581	580	550	412	397	399	402	399	399	-33,50%
ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (ΣΥΝΟΛΟ)	141.146	134.690	126.293	114.963	105.817	75.595	64.750	76.733	80.550	85.590	90.670	90.670	-35,76%
ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (ΚΟΡΤΣΙΑ)	61.609	56.123	50.124	44.433	36.434	29.321	23.216	24.757	26.033	28.332	30.452	30.452	-50,57%
ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (ΚΟΡΤΣΙΑ, %)	43,65%	41,67%	39,69%	38,65%	34,43%	38,79%	35,85%	32,26%	32,32%	33,10%	33,59%	33,59%	-23,06%
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (ΜΕ ΠΛΗΡΕΣ ΩΡΑΡΙΟ)	13.237	16.599	14.964	15.740	15.113	14.665	11.992	12.000	14.730	12.187	12.087	12.087	-8,69%
ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	1.633	1.574	1.487	1.507	1.525	1.144	939	875	908	847	747	747	-54,26%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	14.870	18.173	16.451	17.247	16.638	15.809	12.931	12.875	15.638	13.034	12.834	12.834	-13,69%
ΜΑΘΗΤΕΣ / ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	11	8	8	7	7	5	5	6	5	7	8	8	-29,65%
ΜΑΘΗΤΕΣ / ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	86	86	85	76	69	66	69	88	89	101	121	121	40,43%

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Τα κύρια σημεία που χρήζουν σχολιασμού από τους προηγούμενους πίνακες αφορούν στα εξής:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2011, οι σχολικές μονάδες της επαγγελματικής εκπαίδευσης μειώνονται συνολικά κατά το 1/3. Η μείωση είναι ιδιαίτερα μεγάλη στην περίπτωση των ιδιωτικών μονάδων (86,5%).
- Για την ίδια περίοδο, ο μαθητικός πληθυσμός στην επαγγελματική εκπαίδευση παρουσιάζει σαφή μείωση, που υπερβαίνει το 35%. Η κορύφωση της μείωσης αυτής σημειώνεται στις σχολικές περιόδους 2006/07 και 2007/08, ενώ έκτοτε παρουσιάζει σαφή τάση ανάκαμψης, η οποία ωστόσο δεν οδηγεί σε μεγέθη εφάμιλλα με αυτά της περιόδου 2001-2005. Ας σημειωθεί δε ότι ειδικά στην περίπτωση των ιδιωτικών μονάδων η μείωση του μαθητικού τους δυναμικού είναι συνεχής καθόλη τη διάρκεια της περιόδου, παρουσιάζοντας αρνητική μεταβολή 91% μεταξύ των ετών 2001-2011. Παραστατικά, η εξέλιξη του αριθμού των μαθητών στην επαγγελματική εκπαίδευση απεικονίζεται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

- Η συμμετοχή των κοριτσιών μειώνεται συνεχώς. Μεταξύ των ετών 2001 και 2011 η αρνητική μεταβολή σχετικά υπερβαίνει το 50%. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι η συμμετοχή των κοριτσιών είναι σταθερά μεγαλύτερη στις ιδιωτικές μονάδες συγκριτικά με τις δημόσιες.
- Ως «φυσιολογική» συνέπεια των ανωτέρω, ο αριθμός των διδασκόντων με πλήρες ωράριο μειώνεται κατά περίπου 9%, ενώ του λοιπού –υποστηρικτικού– προσωπικού σχεδόν κατά 55%. Πάντως, ο μικρότερος βαθμός μείωσης των διδασκόντων πλήρους απασχόλησης

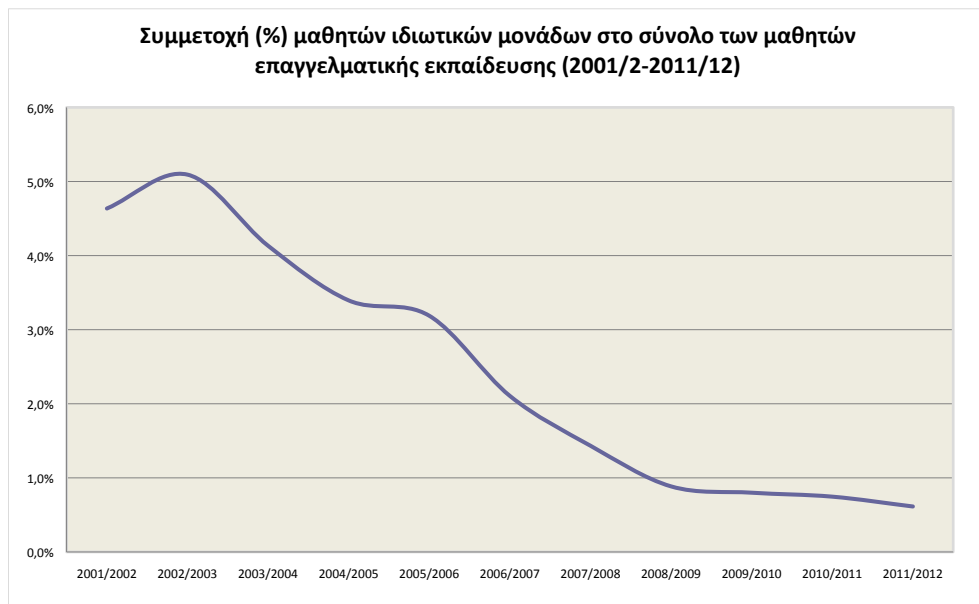
σε σχέση με το βαθμό μείωσης των μαθητών έχει ως συνέπεια την αύξηση του λόγου των μαθητών προς το διδακτικό προσωπικό.

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2011 το μερίδιο συμμετοχής των ιδιωτικών μονάδων έχει συρρικνωθεί. Δεδομένου ότι η τάση αυτή διαγράφεται καθόλη τη διάρκεια της περιόδου, έντονα δε μετά το 2006, δηλαδή πολύ πριν το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, είναι εύλογη η υπόθεση ότι οι ιδιωτικές μονάδες, για λόγους των οποίων η διερεύνηση υπερβαίνει τα όρια της μελέτης αυτής, έχουν απαξιωθεί πολύ εντονότερα από ότι οι δημόσιες. Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζεται διαχρονικά η συμμετοχή των ιδιωτικών μονάδων στις υπό διερεύνηση βασικές μεταβλητές.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ (%) ΒΑΣΙΚΩΝ ΠΟΣΟΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΤΕΕ ΠΛΗΝ ΟΑΕΔ ΚΑΙ ΕΠΑΛ)											
ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ (ΕΝΑΡΞΗ)											
	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012
ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	16,7%	15,6%	12,7%	11,7%	10,3%	7,8%	7,0%	3,7%	3,6%	3,6%	3,1%
ΜΑΘΗΤΕΣ (ΣΥΝΟΛΟ)	4,6%	5,1%	4,1%	3,4%	3,2%	2,1%	1,4%	0,9%	0,8%	0,7%	0,6%
ΜΑΘΗΤΕΣ (ΚΟΡΙΤΣΙΑ)	6,7%	7,2%	6,1%	4,6%	5,1%	2,7%	1,6%	1,0%	0,9%	0,8%	0,8%
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (ΜΕ ΠΛΗΡΕΣ ΩΡΑΡΙΟ)	5,9%	5,1%	4,6%	2,2%	3,5%	1,7%	1,2%	0,9%	1,0%	1,1%	1,0%
ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	19,2%	18,1%	13,6%	10,0%	7,9%	7,2%	5,7%	4,0%	2,9%	3,3%	3,6%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	7,2%	6,1%	5,3%	2,8%	3,9%	2,1%	1,5%	1,1%	1,1%	1,2%	1,1%

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Περισσότερο παραστατικά, η συμμετοχή των ιδιωτικών μονάδων στο μαθητικό δυναμικό της επαγγελματικής εκπαίδευσης αποτυπώνεται στο επόμενο διάγραμμα.

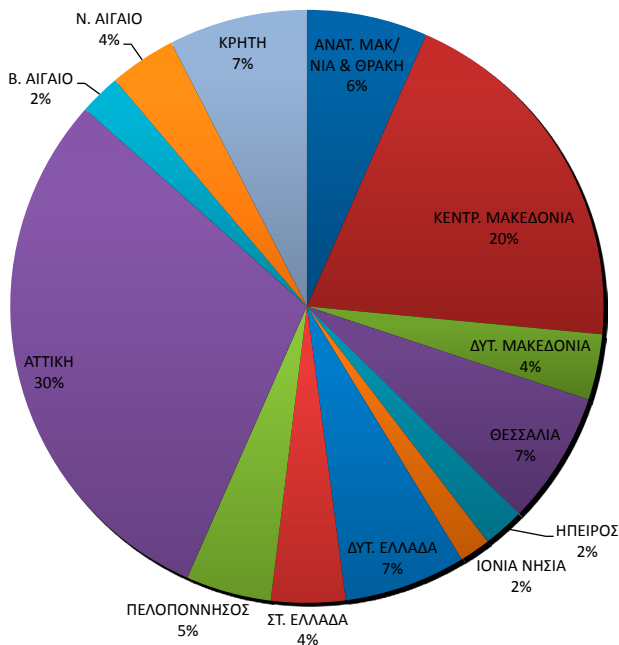
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

Οι τιμές των βασικών μεταβλητών σε περιφερειακό επίπεδο στην περίπτωση των δημόσιων μονάδων για το σχολικό έτος 2011/12 παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στον επόμενο πίνακα, ενώ στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται για το ίδιο σχολικό έτος η περιφερειακή κατανομή των μαθητών.

ΕΠΑ.Λ. (2011-2012)							
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (ΜΕ ΠΛΗΡΕΣ ΩΡΑΡΙΟ)				ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ		
	ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ*	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΑΡ. ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ			ΣΥΝΟΛΟ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	% ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ
ΑΝΑΤ. ΜΑΚ/ΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	727	53	780	24	5.932	2.043	34,44%
ΚΕΝΤΡ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2.345	131	2.476	63	17.953	6.263	34,89%
ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	434	31	465	14	3.232	1.051	32,52%

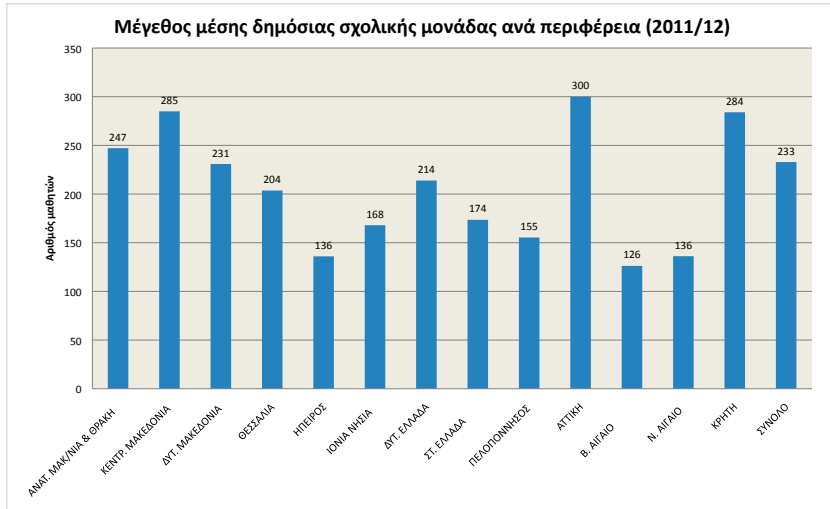
ΕΠΑ.Λ. (2011-2012)							
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (ΜΕ ΠΛΗΡΕΣ ΩΡΑΡΙΟ) ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ* ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΑΡ. ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ				ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ		
					ΣΥΝΟΛΟ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	% ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	1.021	59	1.080	32	6.516	2.045	31,38%
ΗΠΕΙΡΟΣ	338	30	368	15	2.040	634	31,08%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	219	11	230	9	1.512	441	29,17%
ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΑ	772	50	822	28	5.989	1.938	32,36%
ΣΤ. ΕΛΛΑΔΑ	513	33	546	21	3.644	1.123	30,82%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	566	42	608	27	4.195	1.302	31,04%
ΑΤΤΙΚΗ	3.367	187	3.554	90	27.001	9.144	33,87%
Β. ΑΙΓΑΙΟ	338	23	361	16	2.019	731	36,21%
Ν. ΑΙΓΑΙΟ	498	28	526	24	3.268	1.170	35,80%
ΚΡΗΤΗ	831	43	874	24	6.816	2.328	34,15%
ΣΥΝΟΛΟ	11.969	721	12.690	387	90.117	30.213	33,53%
* ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ ΤΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ, ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ							
ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΑCRONYM							

Περιφερειακή κατανομή μαθητών 2011/12

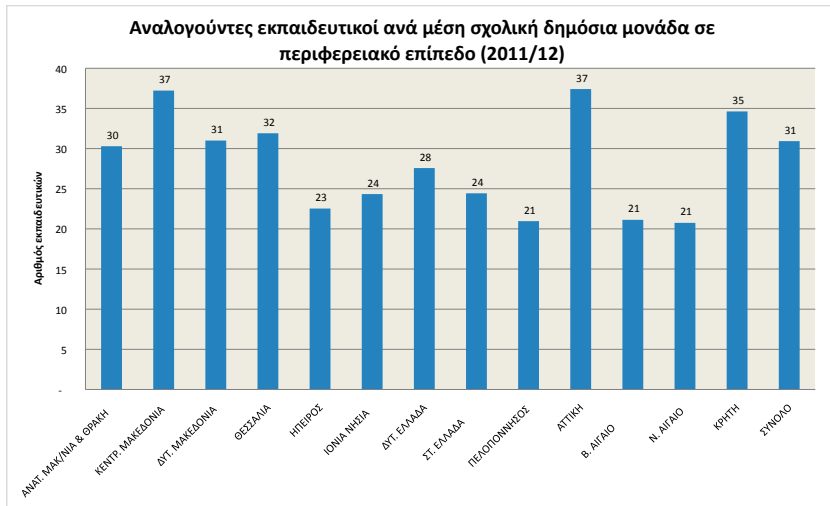
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

Όπως ήταν αναμενόμενο, η μεγαλύτερη συγκέντρωση των δημόσιων σχολικών μονάδων βρίσκεται στην Αττική (90) και την Κεντρική Μακεδονία (64), ενώ η μικρότερη στα Ιόνια νησιά (9) και το Βόρειο Αιγαίο (16). Από την άλλη πλευρά, το μέσο μέγεθος της δημόσιας σχολικής μονάδας, σύμφωνα με τον αριθμό των μαθητών που της αντιστοιχεί, ανέρχεται σε 300 για την Αττική και 285 για την Κ. Μακεδονία, ενώ για το Βόρειο Αιγαίο ανέρχεται σε 128, για την Ήπειρο και το Νότιο Αιγαίο σε 136. Αναλυτικά, οι τιμές αυτές παρουσιάζονται στο επόμενο διάγραμμα.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

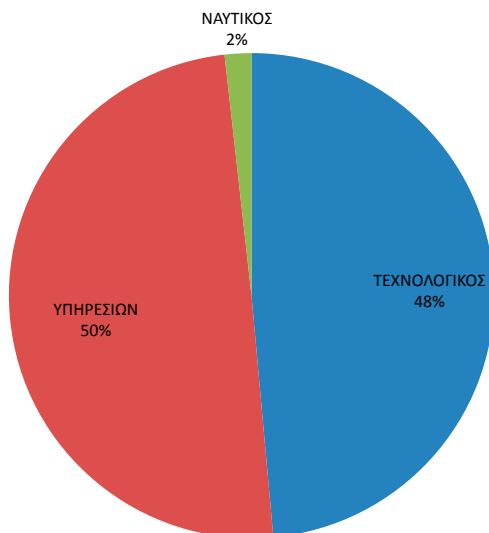
Οι αναλογούντες εκπαιδευτικοί ανά μέση σχολική μονάδα ανέρχονται σε 37 για τις περιπτώσεις της Αττικής και της Κεντρικής Μακεδονίας και σε 21 για τις περιφέρειες της Πελοποννήσου, του Βόρειου και του Νότιου Αιγαίου. Αναλυτικά, οι σχετικές τιμές παρουσιάζονται στο επόμενο διάγραμμα.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

Κατευθύνσεις τομέων & ειδικοτήτων των ΕΠΑΛ

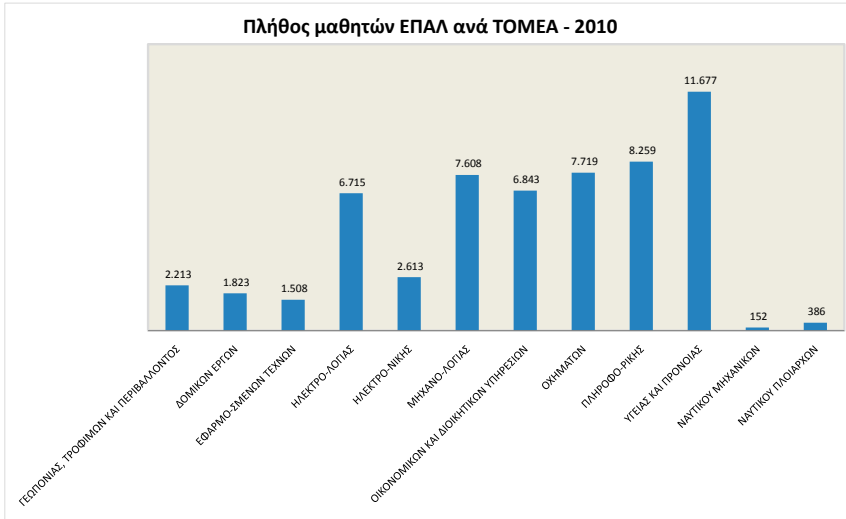
Το 2010 ο μαθητικός πληθυσμός της πρώτης τάξης των ΕΠΑΛ ήταν περίπου ισομοιρασμένος μεταξύ των δύο κύριων κύκλων, δηλαδή του κύκλου των υπηρεσιών και του τεχνολογικού κύκλου, ενώ στον τρίτο κύκλο των ναυτικών φοιτούσε μόλις το 2% του συνόλου (βλ. επόμενο διάγραμμα).

Πηγή: ΙΤΥΕ, Επεξεργασία: ACRONYM

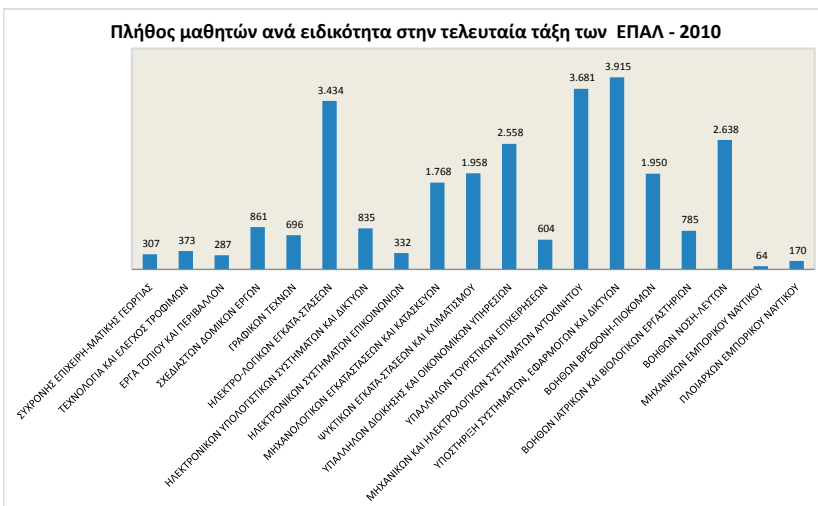
Την ίδια σχολική χρονιά, σύμφωνα με τα αποτελέσματα που εμφανίζονται στο επόμενο διάγραμμα, προκύπτει ότι οι δημοφιλέστεροι τομείς για τους μαθητές των υπολοίπων τάξεων των ΕΠΑΛ, είναι της υγείας πρόνοιας (14,3%) και της πληροφορικής (10,1%). Στον αντίποδα, μη δημοφιλείς επιλογές για τους μαθητές αποτελούν, πέραν των δύο τομέων του ναυτικού κύκλου, οι τομείς των εφαρμοσμένων τεχνών (1,8%), των δομικών έργων (2,2%), της γεωπονίας, τροφίμων περιβάλλοντος (2,7%) και της ηλεκτρονικής (3,2%).

Πηγή: ΙΤΥΕ, Επεξεργασία: ACRONYM

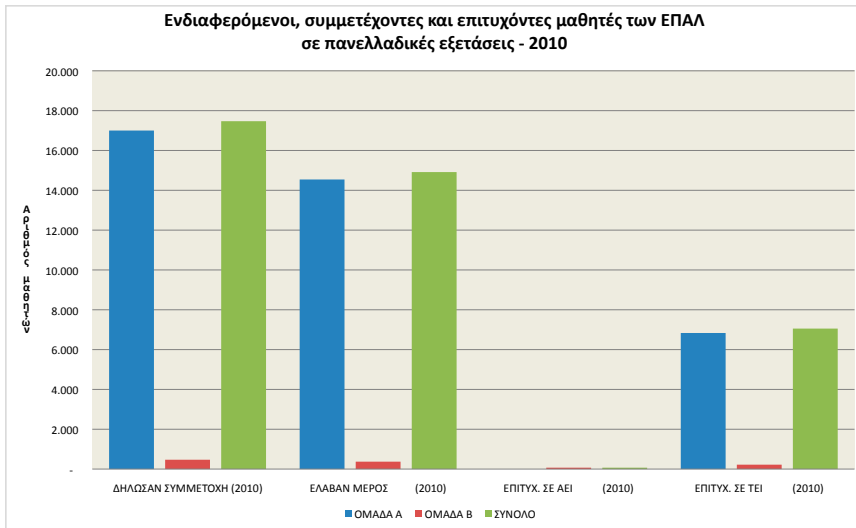
Τέλος, για την ίδια σχολική χρονικά (2010) και για την τελευταία τάξη όπου γίνεται η επιλογή ειδικότητας, σύμφωνα με τα στοιχεία του επόμενου διαγράμματος, οι πολυπληθέστερες ειδικότητες («Υποστήριξη συστημάτων, εφαρμογών και δικτύων», «Μηχανικών και ηλεκτρολογικών συστημάτων αυτοκινήτου», «Ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων» και «Βοηθών νοσηλευτών») υπάγονται σε τομείς με υψηλή δημοφιλία, ενώ στον αντίποδα, οι ολιγοπληθείς ειδικότητες υπάγονται σε τομείς χαμηλής δημοφιλίας.

Πηγή: ΙΤΥΕ, Επεξεργασία: ACRONYM

Ενδιαφέρον συμμετοχής και επιδόσεις του μαθητικού πληθυσμού των ΕΠΑΛ στις πανελλαδικές εξετάσεις

Στο επόμενο διάγραμμα παρουσιάζονται τα ποσοτικά δεδομένα εκδήλωσης ενδιαφέροντος, συμμετοχής και επιτυχίας των μαθητών των ΕΠΑ.Λ που συμμετείχαν στις πανελλαδικές εξετάσεις του 2010, μέσω των δύο επιλογών που θεσμικά διαθέτουν, δηλαδή είτε μέσω της συμμετοχής τους στην Ομάδα Α³, είτε μέσω της συμμετοχής τους στην Ομάδα Β⁴.

Πηγή: ΙΤΥΕ, Επεξεργασία: ACRONYM

Από τα στοιχεία του προηγούμενου διαγράμματος και λαμβάνοντας υπ’ όψιν το πλήθος των μαθητών που παρακολούθησε την ίδια σχολική χρονιά την τελευταία τάξη των ΕΠΑ.Λ (27.216 μαθητές), συνάγεται ότι από αυτούς μόλις το 64,2% δήλωσε ενδιαφέρον συμμετοχής και τελικώς, μόλις το 54,8% όντως συμμετείχε στις πανελλαδικές εξετάσεις του 2010. Κατά τα λοιπά, τα κύρια σημεία που προκύπτουν από τα δεδομένα του προηγούμενου διαγράμματος αφορούν στα εξής:

- Η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών των ΕΠΑ.Λ (97,5%) συμμετέχει στις πανελλαδικές εξετάσεις δια της Ομάδας Α.
- Οι επιτυχόντες είτε σε ΑΕΙ είτε σε ΤΕΙ αποτελούν περίπου το 47,8% των συμμετεχόντων.

³ Οι υποψήφιοι της Ομάδας Α διαγωνίζονται ξεχωριστά από τους μαθητές των ΓΕΛ, αλλά μόνο για σχολές τμημάτων ΤΕΙ, την ΑΣΠΑΙΤΕ (Ανωτάτη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης), την ΑΣΤΕ (Ανώτερες Σχολές Τουριστικής Εκπαίδευσης), τις Στρατιωτικές Σχολές των Ενόπλων Δυνάμεων, τη Σχολή Αστυφυλάκων της Αστυνομικής Ακαδημίας και τις Σχολές του Εμπορικού Ναυτικού, σε 2 μαθήματα γενικής παιδείας και σε 2 μαθήματα ειδικότητας.

⁴ Οι υποψήφιοι της Ομάδας Β διαγωνίζονται μαζί με τους μαθητές των ΓΕΛ, χωρίς «ποσόστωση», σε 4 μαθήματα γενικής παιδείας και δύο μαθήματα ειδικότητας.

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

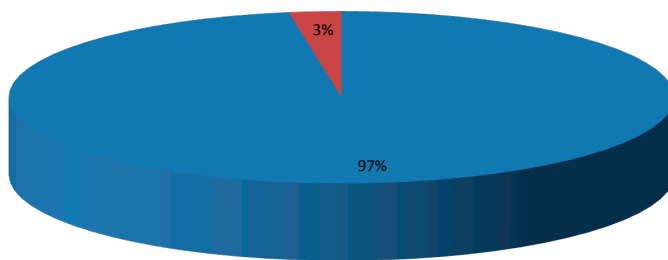
Από τα στοιχεία των προηγούμενων δύο διαγραμμάτων προκύπτουν τα εξής:

- Ο μέσος όρος της βαθμολογίας των υποψηφίων της Ομάδας Β είναι συγκριτικά καλύτερος αυτού της Ομάδας Α (11,1 έναντι 8,4 για το 2009 και 11,3 έναντι 9,8 για το 2010). Μια πιθανή, αλλά μη ελέγξιμη από τα διαθέσιμα δεδομένα, εξήγηση αυτής της διαφοράς έχει να κάνει με την ώθηση που ασκεί στους υποψήφιους της Ομάδας Β ο εντονότερος ανταγωνισμός που αναμένουν να αντιμετωπίσουν από τους υποψηφίους των ΓΕΛ, σε συνδυασμό με πρότερες καλύτερες μαθητικές επιδόσεις τους συγκριτικά με τις αντίστοιχες επιδόσεις των υποψηφίων της Ομάδας Α.
- Ο μέσος όρος της βαθμολογίας των υποψηφίων της Ομάδας Β στα μαθήματα γενικής παιδείας «Μαθηματικά ΙΙ», «Φυσική ΙΙ» και «Ιστορία του νεότερου και σύγχρονου κόσμου» είναι πολύ χαμηλός και οπωσδήποτε σημαντικά κάτω από το μέσο όρο του συνόλου των μαθημάτων.

Εκπαιδευτικό και υποστηρικτικό δυναμικό των ΕΠΑΛ

Κατά την έναρξη του σχολικού έτους 2011/12 το σύνολο του διδακτικού προσωπικού των δημοσίων μονάδων (όλοι υπαγόμενοι στο Υπ. Παιδείας) ανέρχονταν σε 14.067 άτομα, εκ των οποίων περίπου τα μισά ήταν γυναίκες. Από το προσωπικό αυτό, αν εξαιρεθούν οι «απόντες», απομένουν 12.281 άτομα εκ των οποίων το 98,7% περίπου απασχολείται με πλήρες ωράριο (βλ. επόμενο διάγραμμα).

Διδακτικό Προσωπικό ΕΠΑ.Λ. (2011/2012)

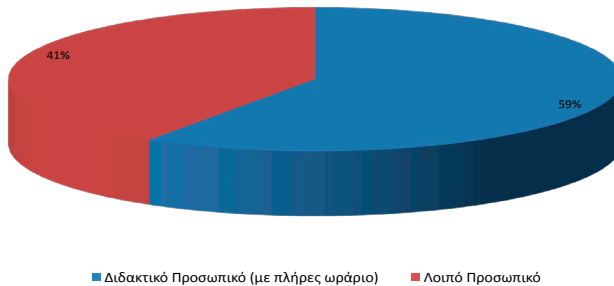
■ ΠΛΗΡΕΣ ΩΡΑΡΙΟ

■ ΜΗ ΠΛΗΡΕΣ ΩΡΑΡΙΟ

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

Από το σύνολο των απασχολούμενων στις δημόσιες σχολικές μονάδες κατά την έναρξη του σχολικού έτους 2011/12 σχεδόν το 94% είναι εκπαιδευτικοί πλήρους απασχόλησης και περίπου 6% αποτελεί υποστηρικτικό προσωπικό (βλ. επόμενο διάγραμμα).

Κατανομή Προσωπικού Σχολών Μαθητείας (ΟΑΕΔ) [2001/2002]

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

Ειδικότερα, η σύνθεση του εκπαιδευτικού προσωπικού των δημοσίων μονάδων κατά την έναρξη του σχολικού έτους 2011/12 παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα:

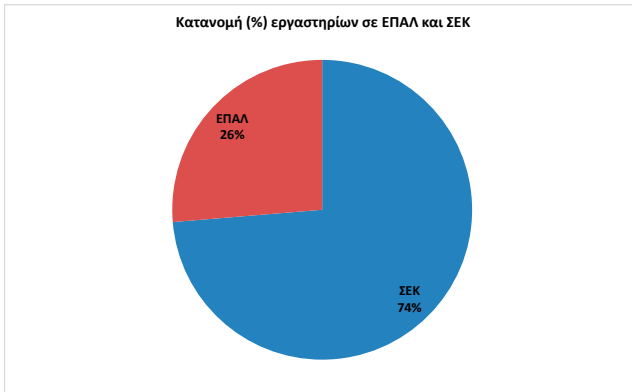
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΕΝΑΡΞΕΩΣ ΣΧΟΛ. ΕΤΟΥΣ 2011 / 2012			
ΚΛΑΔΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΥΠΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ	ΕΠΑ.Λ ΥΠΕΠΘ		
	Σ	Α	Θ
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	14.067	7.573	6.494
ΑΠΟΝΤΕΣ	1.786	861	925
ΣΥΝΟΛΟ (ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΙ ΜΗ ΠΛΗΡΗΣ ΩΡΑΡΙΟ)	12.281	6.712	5.569
ΠΛΗΡΗΣ ΩΡΑΡΙΟ	11.969	6.576	5.393
ΘΕΟΛΟΓΟΙ	195	84	111
ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ	1.020	182	838
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΙ	1.164	727	437
ΦΥΣΙΚΟΙ κλπ	919	590	329
ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	20	2	18
ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	404	46	358
ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	3	0	3
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	44	21	23
ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ	554	250	304
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΙ	21	10	11
ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	265	197	68
ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ	714	536	178

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΕΝΑΡΞΕΩΣ ΣΧΟΛ. ΕΤΟΥΣ 2011 / 2012			
ΚΛΑΔΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΥΠΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ	ΕΠΑ.Λ ΥΠΕΠΘ		
	Σ	Α	Θ
ΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤ.	142	42	100
ΙΑΤΡΟΙ ΓΕΩΠΟΝΟΙ κλπ	404	156	248
ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	0	0
ΜΟΥΣΙΚΟΙ	10	8	2
ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΑΣΕΤΕΜ ΚΑΙ ΤΕΙ	2.198	1.717	481
ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΑΣΕΤΕΜ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΤΕΙ	1.857	562	1.295
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΑΕΙ	965	626	339
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΤΕΙ	353	248	105
ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	2	2	0
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΕΛ-ΕΠΛ	525	386	139
ΤΕΧΝΙΤΕΣ	190	184	6
ΜΗ ΠΛΗΡΕΣ ΩΡΑΡΙΟ	312	136	176
ΘΕΟΛΟΓΟΙ	25	13	12
ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ	30	8	22
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΙ	26	18	8
ΦΥΣΙΚΟΙ κλπ	21	9	12
ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	0	0	0
ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	19	0	19
ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	0	0	0
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	0	0	0
ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ	14	5	9
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΙ	1	0	1
ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	18	16	2
ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ	16	6	10
ΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤ.	2	1	1
ΙΑΤΡΟΙ ΓΕΩΠΟΝΟΙ κλπ	12	5	7
ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	0	0
ΜΟΥΣΙΚΟΙ	0	0	0
ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΑΣΕΤΕΜ ΚΑΙ ΤΕΙ	30	23	7
ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΑΣΕΤΕΜ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΤΕΙ	69	18	51
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΑΕΙ	5	2	3
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΤΕΙ	4	3	1
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΕΛ-ΕΠΛ	18	8	10
ΤΕΧΝΙΤΕΣ	2	1	1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

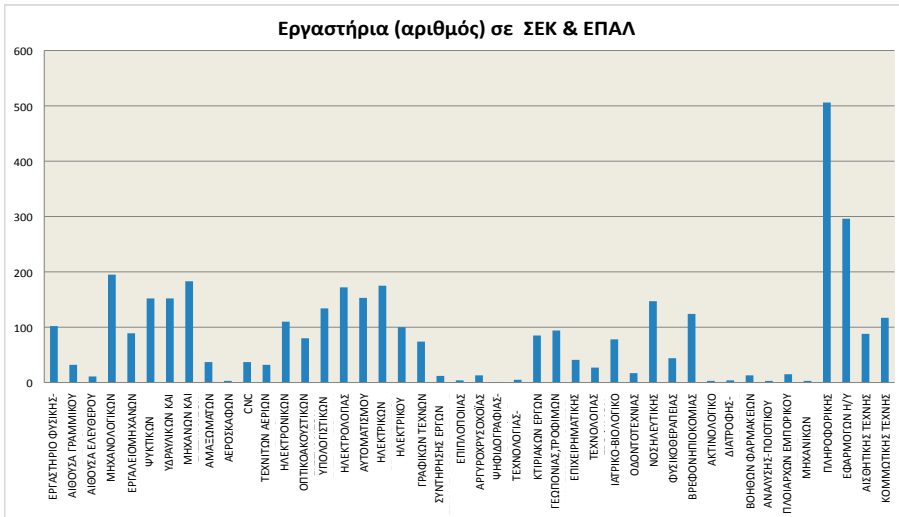
Εργαστηριακή και κτιριακή υποδομή των ΕΠΑΛ⁵

Το σύνολο των εργαστηρίων όλων των ειδών που εξυπηρετούν τους μαθητές των ΕΠΑΛ ανέρχεται σε 3.763. Το μεγαλύτερο μέρος από αυτά (74%) στεγάζεται σε Σχολικά Εργαστηριακά Κέντρα (ΣΕΚ) και το υπόλοιπο υπάγεται απευθείας στην υποδομή και τον έλεγχο των ΕΠΑΛ (βλ. επόμενο διάγραμμα).

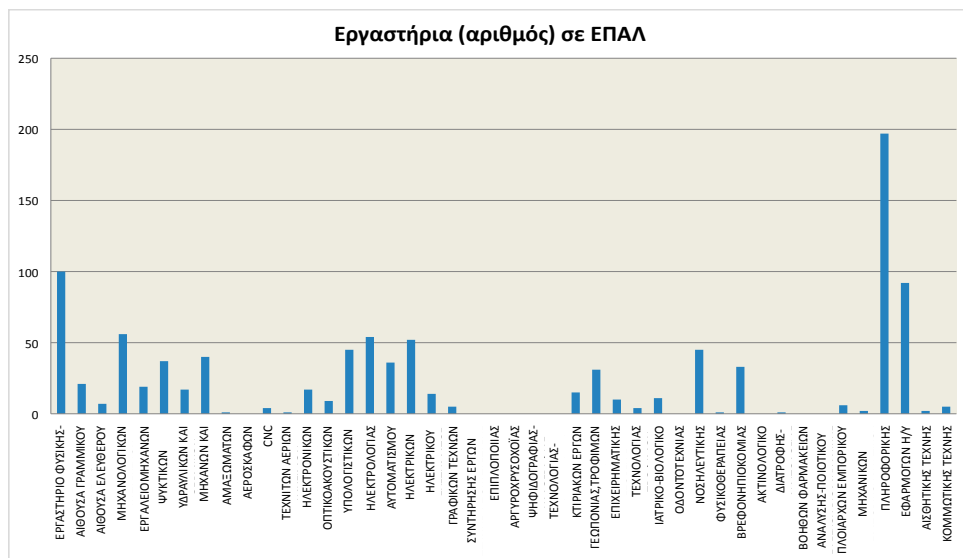
Πηγή: ΙΤΥΕ, Επεξεργασία: ACRONYM

Αναλυτικά, το πλήθος των εργαστηρίων ανά κατηγορία και φορέα κυριότητας παρουσιάζεται στα επόμενα διαγράμματα.

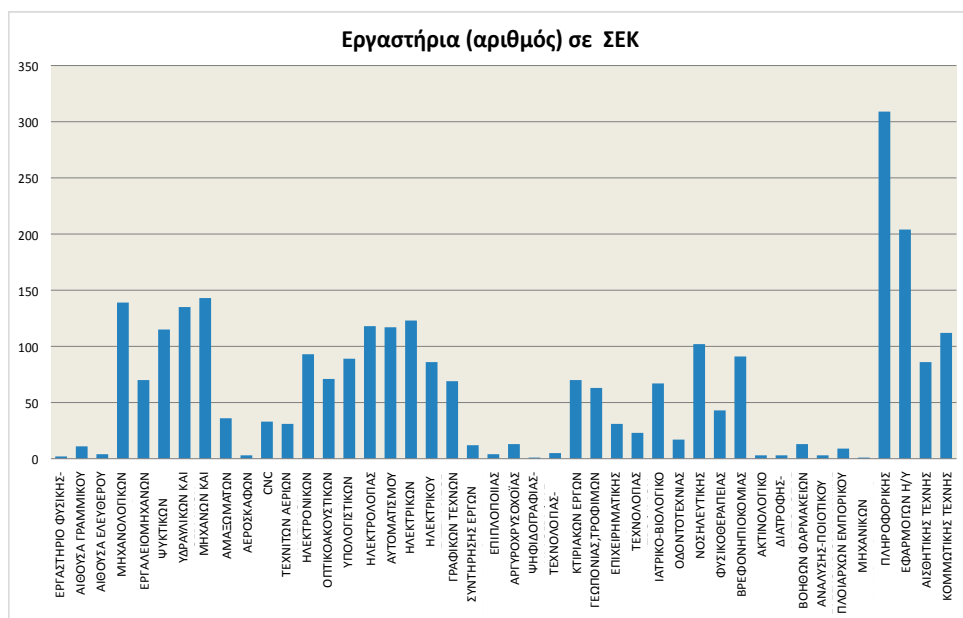

Πηγή: ΙΤΥΕ, Επεξεργασία: ACRONYM

⁵ Σημειώνεται ότι ο εργαστηριακός εξοπλισμός και η κτιριακή υποδομή συνεκμεταλλεύονται και από τα ΕΠΑΣ.

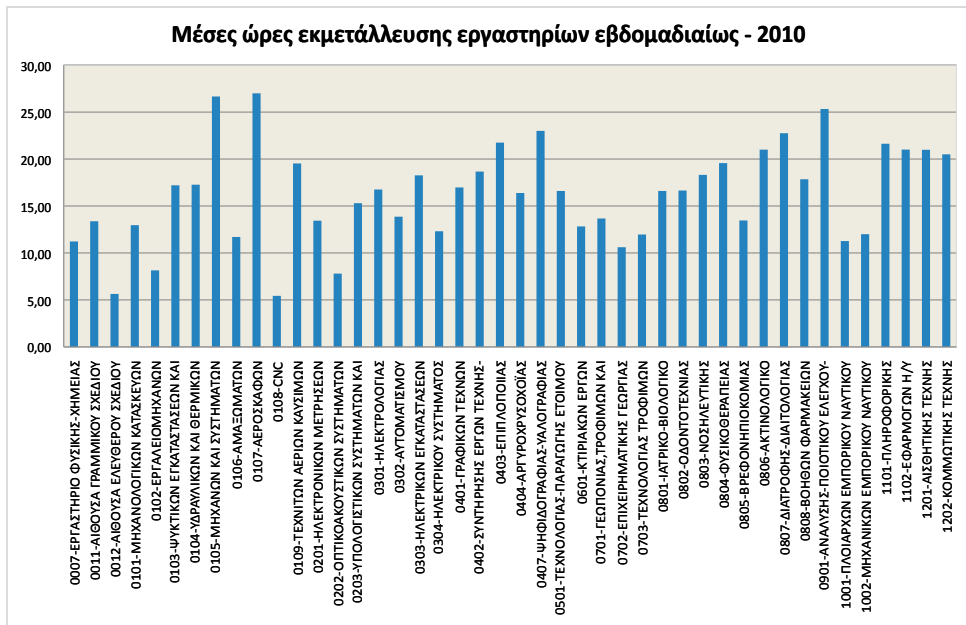
Πηγή: ΙΤΥΕ, Επεξεργασία: ACRONYM

Πηγή: ΙΤΥΕ, Επεξεργασία: ACRONYM

Μια καλύτερη εικόνα της σχετικής επάρκειας των διαθέσιμων εργαστηριακών υποδομών σε ΣΕΚ και ΕΠΑΛ μπορεί να παρασχεθεί με τα στοιχεία του επόμενου διαγράμματος, όπου αποτυπώνονται οι μέσες ώρες εκμετάλλευσης των εργαστηρίων σε εβδομαδιαία βάση. Βάσει των δεδομένων του διαγράμματος αυτού διαπιστώνεται ότι τα εργαστήρια πληροφορικής και εφαρμογών Η/Υ παρά το ότι είναι τα περισσότερα, έχουν και από τους υψηλότερους βαθμούς αξιοποίησης. Επίσης, πολύ υψηλός βαθμός αξιοποίησης απαντάται στα εργαστήρια των αεροσκαφών, που εύλογα είναι ελάχιστα, της ανάλυσης ποιοτικού ελέγχου, που είναι επίσης ελάχιστα, των μηχανών και συστημάτων αυτοκινήτου κ.λ.π. Αντίθετα, ελάχιστη αξιοποίηση εμφανίζουν τα εργαστήρια του ελεύθερου σχεδίου, των εργαλειομηχανών, των CNC, των οπτικοακουστικών συστημάτων, της επιχειρηματικής γεωργίας.

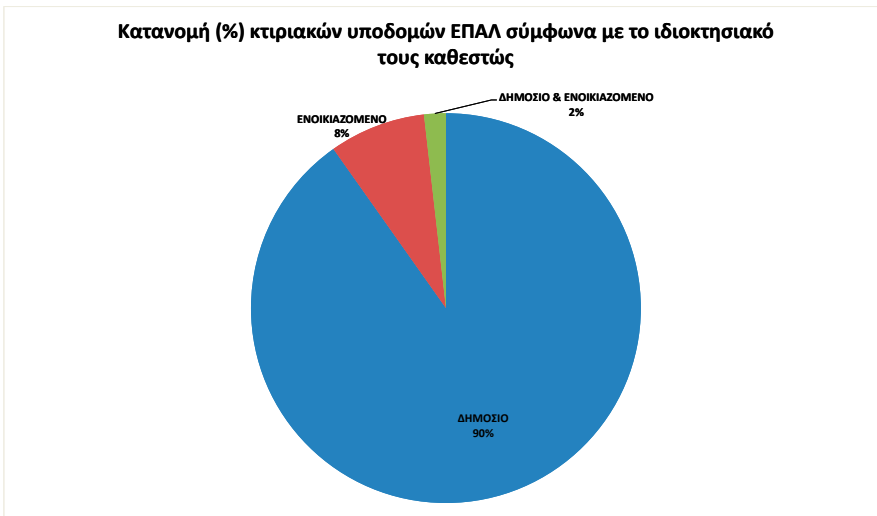
Πηγή: ΙΤΥΕ, Επεξεργασία: ACRONYM

Τα αναλογούντα τετραγωνικά μέτρα εργαστηρίων ανά μαθητή παρουσιάζουν σημαντικές περιφερειακές διαφοροποιήσεις. Έτσι, ενώ για το σύνολο της χώρας ο μέσος όρος των αναλογούντων τετραγωνικών εργαστηριακού χώρου ανά μαθητή ανέρχεται σε 3,4, για την Δ. Μακεδονία είναι 7,6 και για το Νότιο Αιγαίο 2,49. Για την Αττική ειδικότερα, όπου συγκεντρώνεται και το μεγαλύτερο πλήθος των μαθητών, η αντίστοιχη τιμή είναι 2,85 εκτός της περιπτώσεως της Σιβιτανιδείου που ανέρχεται σε 5,26.

Πηγή: ΙΤΥΕ, Επεξεργασία: ACRONYM

Τέλος και όσον αφορά στο ιδιοκτησιακό καθεστώς των κτιριακών υποδομών, βάσει του επόμενου διαγράμματος προκύπτει ότι στο συντριπτικό τους μέρος οι κτιριακές υποδομές των ΕΠΑΛ είναι δημόσιες.

Πηγή: ΙΤΥΕ, Επεξεργασία: ACRONYM

1.1.1. Η υφιστάμενη κατάσταση στις ΕΠΑ.Σ. (πλην ΟΑΕΔ)

Οι Επαγγελματικές σχολές (ΕΠΑ.Σ), απευθύνονται σε μαθητές οι οποίοι επιθυμούν να φοιτήσουν σε ειδικότητες που δεν απαιτούν ισχυρή θεωρητική υποστήριξη, αλλά επικεντρώνονται κυρίως στην πρακτική εξάσκηση, ώστε οι απόφοιτοι τους να εντάσσονται άμεσα στην αγορά εργασίας ως ειδικευμένοι τεχνίτες. Η φοίτηση στις ΕΠΑ.Σ. είναι διετής και περιλαμβάνει τις τάξεις Α' και Β', οι οποίες είναι οργανωμένες σε ειδικότητες. Στην περίπτωση που εφαρμόζονται προγράμματα άσκησης στο επάγγελμα ή προγράμματα μαθητείας, η φοίτηση μπορεί να επιμηκύνεται έως και ένα έτος ακόμη. Τα προγράμματα διδασκαλίας περιλαμβάνουν μαθήματα τεχνικά, επαγγελματικά και εργαστηριακές ασκήσεις.

Στην Α' τάξη των ΕΠΑ.Σ. εγγράφονται όσοι μαθητές προάγονται από την Α' τάξη επαγγελματικού ή γενικού λυκείου. Ακόμα μπορούν να εγγραφούν και όσοι έχουν προαχθεί στη Β' τάξη του Α' κύκλου των ΤΕΕ. Στη Β' τάξη εγγράφονται μόνο όσοι έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στην Α' τάξη των ΕΠΑ.Σ. Στους αποφοίτους των ΕΠΑ.Σ. χορηγείται πτυχίο επιπέδου 3 της περ. γ' της παρ. 1 του άρθρου 6, του ν. 2009/1992, το οποίο τους παρέχει τη δυνατότητα να λάβουν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος και να εγγράφονται στα ΙΕΚ.

Στις ΕΠΑ.Σ. αρμοδιότητας του Υπουργείου Παιδείας Διά βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (Υπ.Π.ΔΒΜ.Θ.) λειτουργούν 33 ειδικότητες, διαφορετικές από αυτές των ΕΠΑ.Λ. Στις ΕΠΑ.Σ. δεν διδάσκονται μαθήματα γενικής παιδείας. Οι εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας στις ΕΠΑ.Σ. είναι 25. Οι απόφοιτοι των ΕΠΑ.Σ. αποκτούν πτυχίο επιπέδου 3 της περίπτωσης γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 6 του ν. 2009/1992 και δεν έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι 33 ειδικότητες των ΕΠΑ.Σ. παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα:

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ ΕΠΑΣ	
1. ΤΕΧΝΙΤΩΝ ΑΕΡΙΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ (ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ)	18. ΦΥΤΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ
2. ΕΡΓΑΛΕΙΟΜΗΧΑΝΩΝ CNC	19. ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ
3. ΘΕΡΜΟΪΔΡΑΥΛΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΤΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΘΕΡΜΑΝΣΗΣ	20. ΔΕΝΔΡΟΚΟΜΙΑΣ
4. ΜΗΧΑΝΟΣΥΝΘΕΤΩΝ ΑΕΡΟΣΚΑΦΩΝ	21. ΖΩΟΤΕΧΝΙΑΣ
5. ΑΜΑΞΩΜΑΤΩΝ	22. ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΑΣ - ΤΥΡΟΚΟΜΙΑΣ
6. ΤΕΧΝΙΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	23. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΓΡΟΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ
7. ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	24. ΒΟΗΘΩΝ ΟΔΟΝΤΟΤΕΧΝΙΤΩΝ
8. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	25. ΒΟΗΘΩΝ ΦΥΣΙΟΘΕΡΑΠΕΥΤΩΝ
9. ΑΡΓΥΡΟΧΡΥΣΟΧΟΪΑΣ	26. ΒΟΗΘΩΝ ΑΚΤΙΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

10. ΕΠΙΠΛΟΠΟΙΑΣ	27. ΒΟΗΘΩΝ ΦΑΡΜΑΚΕΙΩΝ
11. ΚΕΡΑΜΙΚΗΣ - ΠΗΛΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ	28. ΧΗΜΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΥΛΙΚΩΝ
12. ΨΗΦΙΔΟΓΡΑΦΙΑΣ - ΥΑΛΟΓΡΑΦΙΑΣ	29. ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
13. ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΣ - ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	30. ΚΟΜΜΩΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
14. ΞΥΛΟΓΛΥΠΤΙΚΗΣ - ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΠΛΟΥ	31. ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
15. ΧΕΔΙΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ	32. ΜΑΓΕΙΡΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
16. ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ	33. ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
17. ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΑΣ - ΟΙΝΟΤΕΧΝΙΑΣ	

Βασικά μεγέθη των ΕΠΑΣ (πλην ΟΑΕΔ).

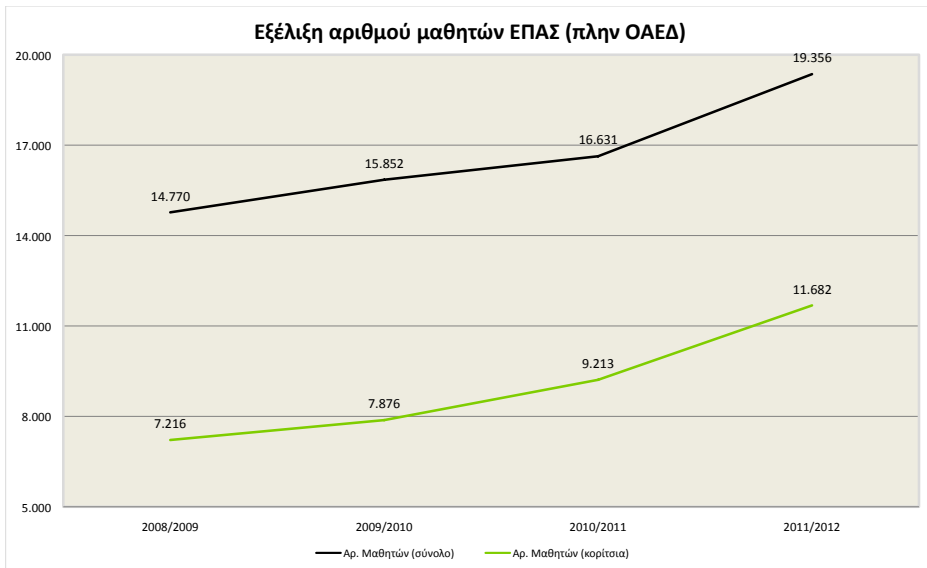
Τα βασικά ποσοτικά χαρακτηριστικά των ΕΠΑΣ πλην ΟΑΕΔ κατά την περίοδο 2008/9-2011/12 έχουν ως εξής:

ΒΑΣΙΚΑ ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΕΠΑΣ ΠΛΗΝ ΟΑΕΔ				
	ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ (ΕΝΑΡΞΗ)			
	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012
ΑΡ. ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	150	162	161	160
ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (ΣΥΝΟΛΟ)	14.770	15.852	16.631	19.356
ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (ΚΟΡΙΤΣΙΑ)	7.216	7.876	9.213	11.682
ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (ΚΟΡΙΤΣΙΑ, %)	48,86%	49,68%	55,40%	60,35%
ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (ΠΛΗΡΗΣ ΩΡΑΡΙΟ)	2.127	2.474	2.141	1.947
ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	506	532	356	370
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	2.633	3.006	2.497	2.317

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ACRONYM

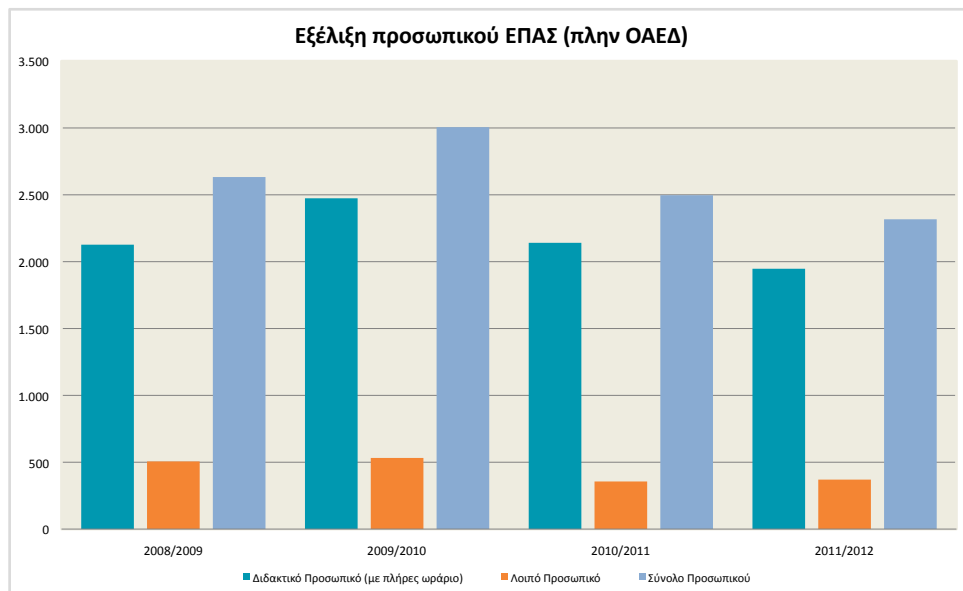
Με βάση τα δεδομένα του προηγούμενου πίνακα προκύπτουν τα εξής:

- Κατά την περίοδο 2008/09-2011/12 ο συνολικός αριθμός των σχολικών μονάδων των ΕΠΑ.Σ εκτός ΟΑΕΔ σημειώνει μικρή αύξηση
- Για την ίδια περίοδο παρατηρείται σημαντική αύξηση (περίπου 31%) του μαθητικού πληθυσμού των ΕΠΑ.Σ. Σημειώνεται ότι για την ίδια περίοδο καταγράφεται επίσης αύξηση (περίπου 18%) του πληθυσμού των ΕΠΑΛ. Παραστατικά, η εξέλιξη του αριθμού των μαθητών στις ΕΠΑ.Σ απεικονίζεται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

- Η συμμετοχή των κοριτσιών αυξάνεται συνεχώς καθώς και η αναλογία τους σχετικά με τα αγόρια. Κατά το έτος 2008/9 τα κορίτσια που παρακολουθούν μαθήματα στα ΕΠΑΣ ανέρχονται σε 7.216, με ποσοστό συμμετοχής 48,86% και κατά το έτος 2011/2012 ο αριθμός τους ανήλθε σε 11.682 και κάλυπταν το 60,35% του μαθητικού πληθυσμού.
- Η αύξηση του μαθητικού πληθυσμού δεν επέφερε αντίστοιχη αύξηση του διδακτικού προσωπικού. Ο αριθμός των διδασκόντων (με πλήρες ωράριο) κατά το έτος 2008/9 στα ΕΠΑΣ ανέρχεται σε 2.474 και του λοιπού προσωπικού σε 532. Το έτος 2011/2012 ο αριθμός των διδασκόντων (με πλήρες ωράριο) ανήλθε σε 1.947 και του λοιπού προσωπικού σε 370. Ο βαθμός μείωσης των διδασκόντων πλήρους απασχόλησης σε σχέση με την αύξηση των μαθητών έχει ως συνέπεια την αύξηση του λόγου των μαθητών προς το διδακτικό προσωπικό. Παραστατικά, η εξέλιξη του αριθμού των διδασκόντων (με πλήρες ωράριο) και του λοιπού προσωπικού στις ΕΠΑΣ απεικονίζεται στο διάγραμμα που ακολουθεί:

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

Οι τιμές των βασικών μεταβλητών σε περιφερειακό επίπεδο στην περίπτωση των ΕΠΑΣ για το σχολικό έτος 2011/12 παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στον επόμενο πίνακα, ενώ στα διαγράμματα που ακολουθούν παρουσιάζονται, για το ίδιο σχολικό έτος, η περιφερειακή κατανομή των ΕΠΑΣ και των μαθητών τους.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ, ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΕΠΑΣ - 2011/12

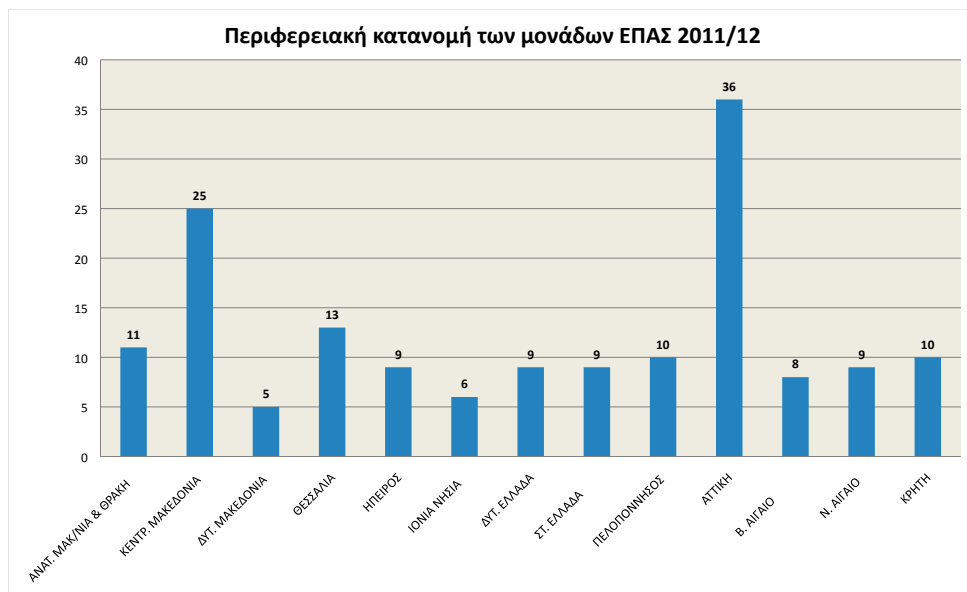
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΑΡ. ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (ΜΕ ΠΛΗΡΕΣ ΩΡΑΡΙΟ)	ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ*	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ		
					ΣΥΝΟΛΟ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	% ΣΥΜΜ. ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ
ΑΝΑΤ. ΜΑΚ/ΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	11	77	35	112	1.087	847	77,92%
ΚΕΝΤΡ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	25	377	74	451	3.230	1.976	61,18%
ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	5	62	13	75	507	300	59,17%

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ, ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΕΠΑΣ - 2011/12

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΑΡ. ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (ΜΕ ΠΛΗΡΕΣ ΩΡΑΡΙΟ)	ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ*	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ		
					ΣΥΝΟΛΟ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	% ΣΥΜΜ. ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	13	171	15	186	1.530	967	63,20%
ΗΠΕΙΡΟΣ	9	73	13	86	932	641	68,78%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	6	48	20	68	472	275	58,26%
ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΑ	9	108	15	123	1.221	862	70,60%
ΣΤ. ΕΛΛΑΔΑ	9	102	23	125	913	550	60,24%
ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΣ	10	85	22	107	899	429	47,72%
ΑΤΤΙΚΗ	36	611	44	655	5.774	3.037	52,60%
Β. ΑΙΓΑΙΟ	8	58	3	61	556	381	68,53%
Ν. ΑΙΓΑΙΟ	9	68	31	99	573	320	55,85%
ΚΡΗΤΗ	10	107	62	169	1.662	1.097	66,00%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	160	1.947	370	2.317	19.356	11.682	60,35%

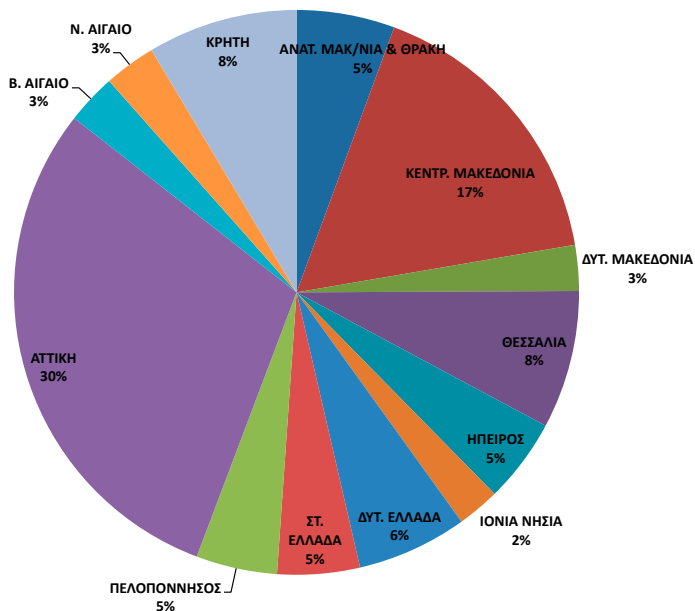
* Περιλαμβάνει το παιδαγωγικό, διοικητικό και βοηθητικό προσωπικό των σχολικών μονάδων

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ACRONYM

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

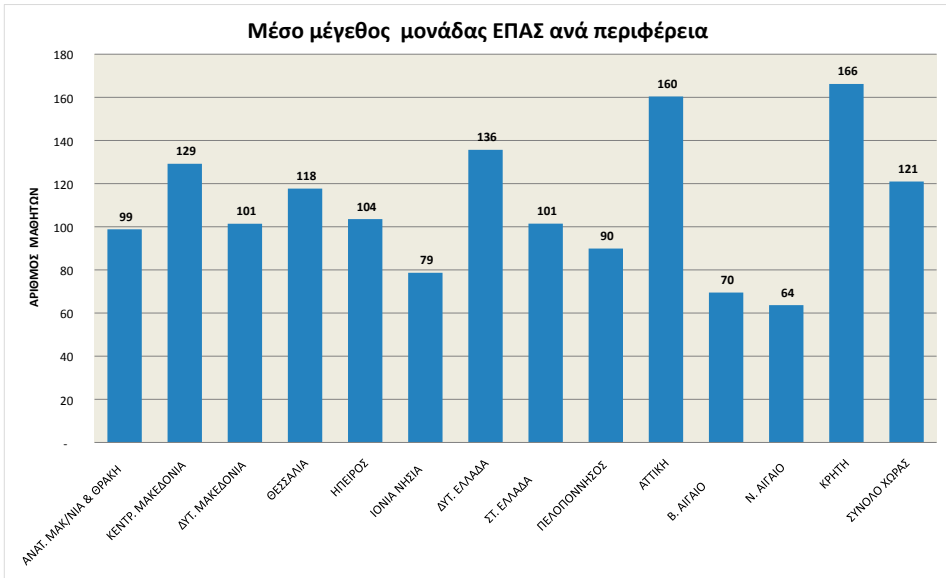
Περιφερειακή κατανομή των μαθητών των ΕΠΑΣ - 2011/12

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

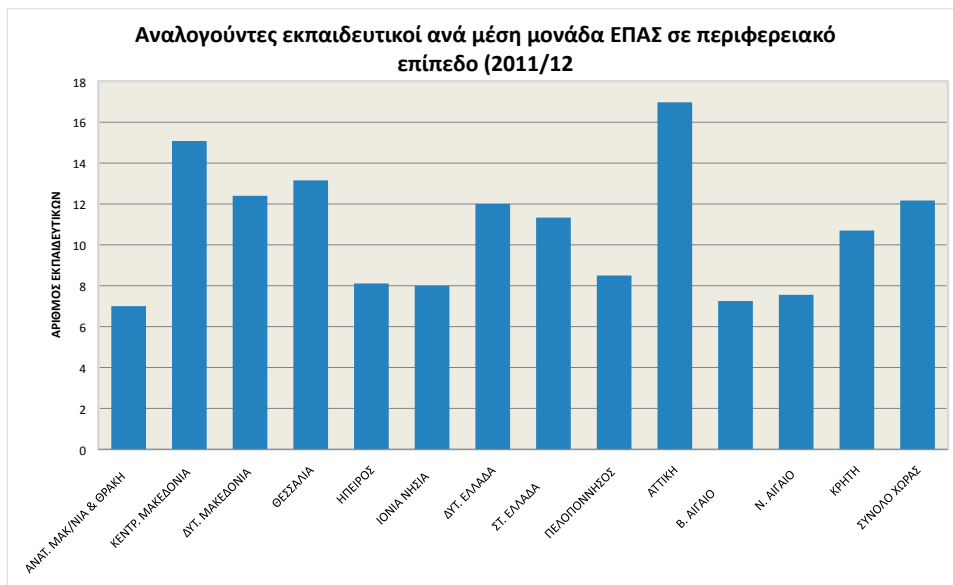
Η μεγαλύτερη συγκέντρωση των 160 επαγγελματικών σχολών απαντάται στην Αττική (36) και την Κεντρική Μακεδονία (25), ενώ η μικρότερη στη Δυτική Μακεδονία (5) και στα Ιόνια νησιά (6). Αντίστοιχα η μεγαλύτερη συγκέντρωση των μαθητών απαντάται στην Αττική (5.774) και την Κεντρική Μακεδονία (3.230), ενώ η μικρότερη στα Ιόνια νησιά (472) και στη Δυτική Μακεδονία (507). Από τη συνάρτηση των στοιχείων αυτών προκύπτει ότι το μέσο μέγεθος της σχολικής μονάδας ΕΠΑ.Σ, σύμφωνα με τον αριθμό των μαθητών που της αντιστοιχεί, ανέρχεται σε 166 για την Κρήτη και 160 για την Αττική, ενώ για το Νότιο και Βόρειο Αιγαίο σε 64 και 70 αντίστοιχα. Αναλυτικά, οι τιμές αυτές σε περιφερειακό επίπεδο παρουσιάζονται στο επόμενο διάγραμμα.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Τέλος οι αναλογούντες εκπαιδευτικοί ανά μόνάδα ΕΠΑΣ σε περιφερειακό επίπεδο παρουσιάζονται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

Από το συνδυασμό των δύο προηγούμενων διαγραμμάτων μπορεί να συναχθεί η σχετική συσχέτιση μεταξύ του μέσου μεγέθους των μονάδων ΕΠΑΣ και των αναλογούντων καθηγητών τους σε περιφερειακό επίπεδο. Κατά κανόνα, λοιπόν, σε όποια περιφέρεια συναντάται υψηλός αριθμός (μ.ό.) μαθητών ανά μονάδα ΕΠΑΣ απαντάται επίσης υψηλός αριθμός αναλογούντων εκπαιδευτικών. Από τον κανόνα αυτό ωστόσο αποκλίνει η περιφέρεια της Κρήτης, όπου ο υψηλός μέσος όρος μαθητών ανά μονάδα, ο υψηλότερος στη χώρα, δεν συνδυάζεται με αντίστοιχα μεγάλο αριθμό αναλογούντων εκπαιδευτικών.

Ειδικότητες των ΕΠΑ.Σ (πλην ΟΑΕΔ).

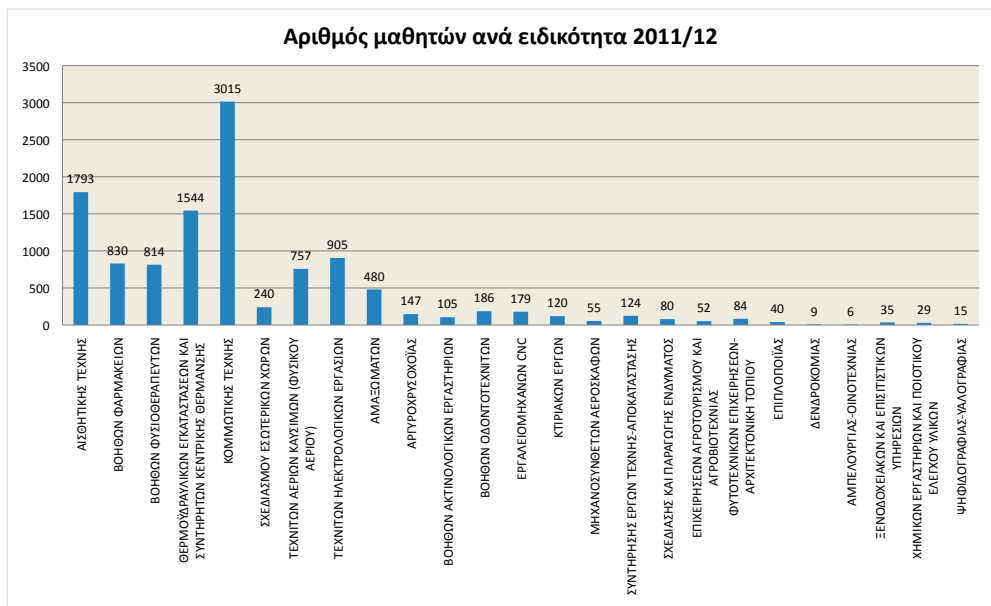
Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζεται η κατανομή των μαθητών των ΕΠΑ.Σ στις λειτουργούσες ειδικότητες κατά την έναρξη του σχολικού έτους 2011/12.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΕΠΑΣ ΣΕ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ - ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ 2011/2012				
ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ	ΑΡ. ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ Η ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ	ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ	ΜΑΘΗΤΕΣ (ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ ΕΠΙΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ (%))	ΜΑΘΗΤΕΣ ΑΝΑ ΤΜΗΜΑ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ	67	1.793	15,4%	26,8
ΒΟΗΘΩΝ ΦΑΡΜΑΚΕΙΩΝ	29	830	7,1%	28,6
ΒΟΗΘΩΝ ΦΥΣΙΟΘΕΡΑΠΕΥΤΩΝ	35	814	7,0%	23,3
ΘΕΡΜΟΥΔΡΑΥΛΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΤΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΘΕΡΜΑΝΣΗΣ	84	1.544	13,3%	18,4
ΚΟΜΜΩΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ	82	3.015	25,9%	36,8
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	20	240	2,1%	12,0
ΤΕΧΝΙΤΩΝ ΑΕΡΙΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ (ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ)	40	757	6,5%	18,9
ΤΕΧΝΙΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	59	905	7,8%	15,3
ΑΜΑΞΩΜΑΤΩΝ	35	480	4,1%	13,7
ΑΡΓΥΡΟΧΡΥΣΟΧΟΪΑΣ	8	147	1,3%	18,4
ΒΟΗΘΩΝ ΑΚΤΙΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ	5	105	0,9%	21,0
ΒΟΗΘΩΝ ΟΔΟΝΤΟΤΕΧΝΙΤΩΝ	12	186	1,6%	15,5
ΕΡΓΑΛΕΙΟΜΗΧΑΝΩΝ CNC	15	179	1,5%	11,9
ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	12	120	1,0%	10,0
ΜΗΧΑΝΟΣΥΝΘΕΤΩΝ ΑΕΡΟΣΚΑΦΩΝ	2	55	0,5%	27,5
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΣ - ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	6	124	1,1%	20,7
ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ	6	80	0,7%	13,3
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΓΡΟΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ	4	52	0,4%	13,0
ΦΥΤΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΠΙΟΥ	5	84	0,7%	16,8
ΕΠΙΠΛΟΠΟΪΑΣ	3	40	0,3%	13,3
ΔΕΝΔΡΟΚΟΜΙΑΣ	1	9	0,1%	9,0
ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΑΣ - ΟΙΝΟΤΕΧΝΙΑΣ	1	6	0,1%	6,0
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	1	35	0,3%	35,0
ΧΗΜΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΥΛΙΚΩΝ	1	29	0,2%	29,0
ΨΗΦΙΔΟΓΡΑΦΙΑΣ - ΥΑΛΟΓΡΑΦΙΑΣ	1	15	0,1%	15,0
ΚΕΡΑΜΙΚΗΣ - ΠΗΛΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ	-	-	0,0%	#DIV/0!
ΞΥΛΟΓΛΥΠΤΙΚΗΣ - ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΠΛΟΥ	-	-	0,0%	#DIV/0!
ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ	-	-	0,0%	#DIV/0!
ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ	-	-	0,0%	#DIV/0!
ΖΩΟΤΕΧΝΙΑΣ	-	-	0,0%	#DIV/0!
ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΑΣ - ΤΥΡΟΚΟΜΙΑΣ	-	-	0,0%	#DIV/0!
ΜΑΓΕΙΡΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ	-	-	0,0%	#DIV/0!
ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ	-	-	0,0%	#DIV/0!
ΣΥΝΟΛΟ	534	11.644	100,0%	21,8

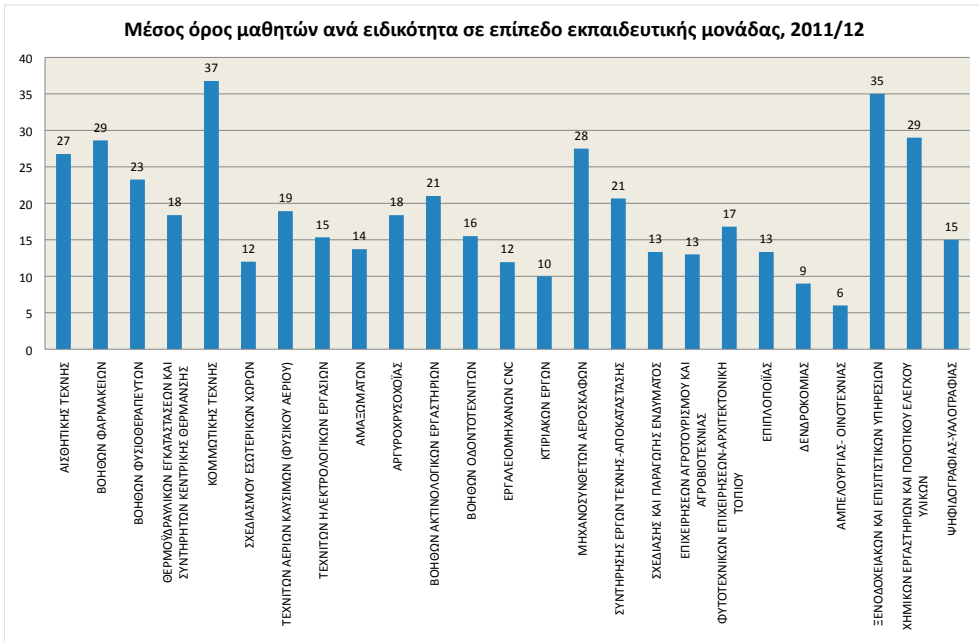
Πηγή: ΙΤΥΕ, «Αποτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης στα ΕΠΑ.Λ. – ΕΠΑ.Σ.», 2011, Επεξεργασία: ΑΚΡΩΝΥΜΟ ΜΕΛΕΤΗΤΙΚΗ ΕΠΕ

Όπως φαίνεται η μεγαλύτερη συγκέντρωση παρουσιάζεται στις ειδικότητες της Κομμωτικής (25,9%) και της Αισθητικής Τέχνης (15,4%), ενώ αντίστροφα, η μικρότερη συγκέντρωση μεταξύ των λειτουργούντων ειδικοτήτων απαντάται σε τεχνικές ειδικότητες, όπως της Επιπλοποιίας, της Υαλουργίας κ.λ.π. Από τα δεδομένα του πίνακα προκύπτει επίσης ότι από τις 33 προβλεπόμενες ειδικότητες, οι 8, όλες τεχνικές, δεν λειτουργούν.

Από το συνδυασμό του αριθμού των επαγγελματιών σχολών όπου λειτουργεί εκάστη ειδικότητα και του αριθμού των μαθητών προκύπτει ο μέσος αριθμός μαθητών ανά ειδικότητα σε επίπεδο σχολικής μονάδας (βλ. τελευταία στήλη του πίνακα και του διαγράμματος που ακολουθούν). Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει η υψηλή συγκέντρωση σε επίπεδο σχολικής μονάδας για τις ειδικότητες της κομμωτικής, αλλά και των ξενοδοχειακών και επισιτιστικών υπηρεσιών, των χημικών εργαστηρίων και ποιοτικού ελέγχου υλικών, των μηχανοσύνθετων αεροσκαφών, των βοηθών φαρμακείων κ.λ.π. Κατά συνέπεια, το ερώτημα που αναδύεται αφορά στο κατά πόσο η κατανομή των μαθητών ανά ειδικότητα προκύπτει ως προϊόν «ελεύθερης επιλογής» ή ως αποτέλεσμα των διαθέσιμων ειδικοτήτων ανά σχολική μονάδα.

Πηγή: ΙΤΥΕ, «Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στα ΕΠΑ.Λ. – ΕΠΑ.Σ.», 2011, Επεξεργασία: ΑΚΡΩΝΥΜΟ ΜΕΛΕΤΗΤΙΚΗ ΕΠΕ

Πηγή: ΙΤΥΕ, «Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στα ΕΠΑ.Λ. – ΕΠΑ.Σ.», 2011, Επεξεργασία: ΑΚΡΩΝΥΜΟ ΜΕΛΕΤΗΤΙΚΗ ΕΠΕ

1.1.2. Η υφιστάμενη κατάσταση στις Σχολές Μαθητείας.

Οι 51 Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ) του ΟΑΕΔ εφαρμόζουν για την επαγγελματική εκπαίδευση των μαθητών τους το σύστημα της μαθητείας. Μαθητεία είναι το κεντροευρωπαϊκής προέλευσης δυϊκό σύστημα που συνδυάζει την επαγγελματική εκπαίδευση στην τάξη και την αμειβόμενη πρακτική άσκηση σε επιχειρήσεις. Στόχος είναι να αποκτήσει ο εκπαιδευόμενος επαγγελματική εμπειρία σε πραγματικές συνθήκες εργασίας ώστε να προετοιμαστεί κατάλληλα για την ένταξή του στην αγορά εργασίας. Οι ΕΠΑ.Σ μαθητείας του ΟΑΕΔ:

- ανήκουν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- η φοίτηση σε αυτές διαρκεί δύο σχολικά έτη (4 εξάμηνα)
- οι μαθητές είναι ηλικίας 16-23 ετών και πρέπει να είναι τουλάχιστον απόφοιτοι της Α΄ τάξης Λυκείου
- η αμειβόμενη πρακτική άσκηση πραγματοποιείται για 4 ή 5 ημέρες την εβδομάδα σε επιχειρήσεις του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα, με όρους που ορίζονται στο Συμφωνητικό Μαθητείας
- οι επιχειρήσεις επιχορηγούνται για τους πρακτικά ασκούμενους μαθητές.

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Οι απόφοιτοι των ΕΠΑ.Σ μαθητείας:

- αποκτούν πτυχίο ειδικότητας ΕΠΑ.Σ επιπέδου επαγγελματικών δικαιωμάτων
- αποκτούν επαγγελματική εμπειρία
- έχουν συντάξιμα έτη για το διάστημα υλοποίησης της πρακτικής άσκησης.

Βασικά μεγέθη των Σχολών Μαθητείας.

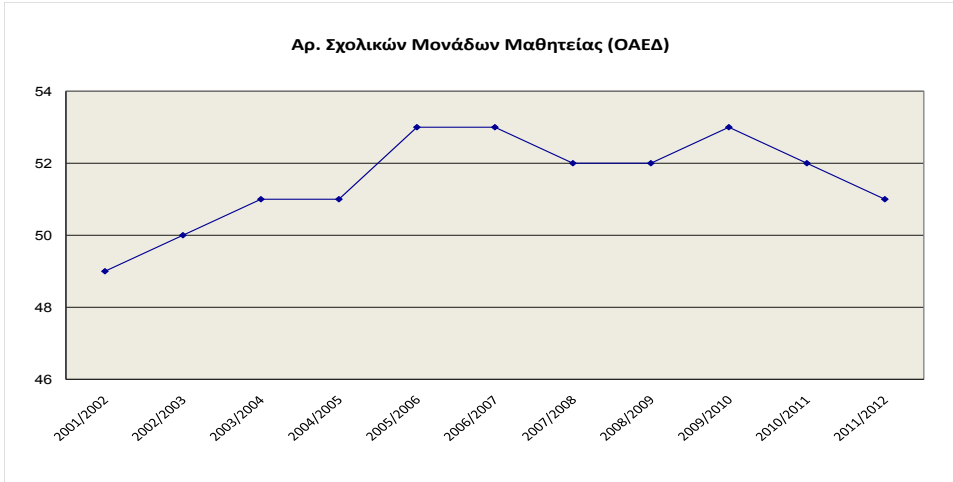
Η εξέλιξη των βασικών ποσοτικών μεταβλητών για τις Σχολές Μαθητείας του ΟΑΕΔ κατά την περίοδο 2001/2-2011/12 αποτυπώνεται στον επόμενο πίνακα. Σημειώνεται ότι η περίοδος αυτή περιλαμβάνει τόσο τα ΤΕΕ, όσο και τα ΕΠΑΣ μαθητείας του ΟΑΕΔ, σχολικές δηλαδή δομές που διαφοροποιούνται μεταξύ τους από άποψη περιεχομένου, θεσμικού πλαισίου, δικαιωμάτων και διάρκειας σπουδών.

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ (ΕΝΑΡΞΗ)											
	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012
ΑΡ. ΣΧΟΛ. ΜΟΝΑΔΩΝ	49	50	51	51	53	53	52	52	53	52	51
ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (ΣΥΝΟΛΟ)	18.327	18.373	18.186	16.743	16.683	16.930	13.964	15.017	13.481	12.396	12.333
ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (ΚΟΡΙΤΣΙΑ)	4.592	4.882	4.930	4.443	4.795	4.592	3.930	5.048	4.560	4.496	4.493
ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (ΚΟΡΙΤΣΙΑ, %)	25,06%	26,57%	27,11%	26,54%	28,74%	27,12%	28,14%	33,62%	33,83%	36,27%	36,43%
ΔΙΔ. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (ΠΛΗΡΗΣ ΩΡΑΡΙΟ)	511	628	934	827	752	624	598	706	1.562	719	628
ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	354	343	388	358	373	361	349	334	366	275	220
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	865	971	1.322	1.185	1.125	985	947	1.040	1.928	994	848

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

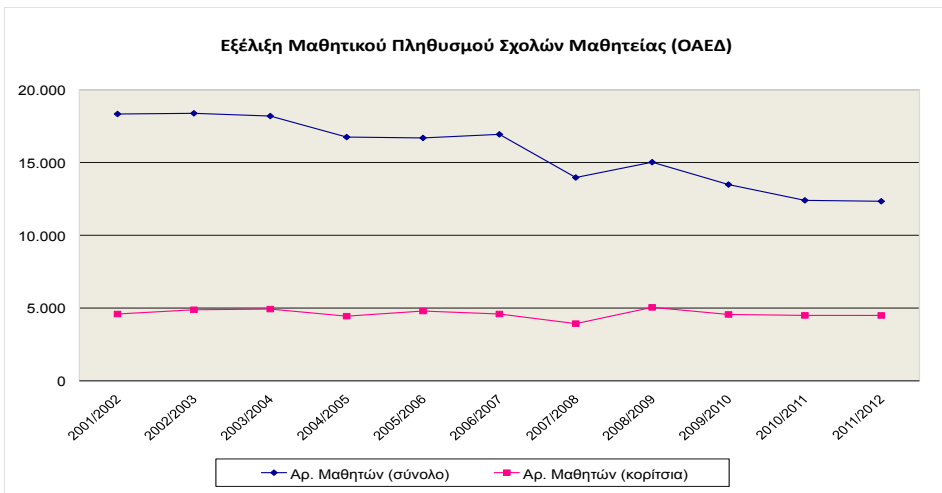
Τα κύρια σημεία από τα δεδομένα του προηγούμενου πίνακα αφορούν στα εξής:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001/2-2011/12, ο αριθμός των μονάδων μαθητείας του ΟΑΕΔ είναι σχετικά σταθερός. Παραστατικά, η εξέλιξη του αριθμού των σχολικών μονάδων των σχολών μαθητείας του ΟΑΕΔ απεικονίζεται στο διάγραμμα:

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

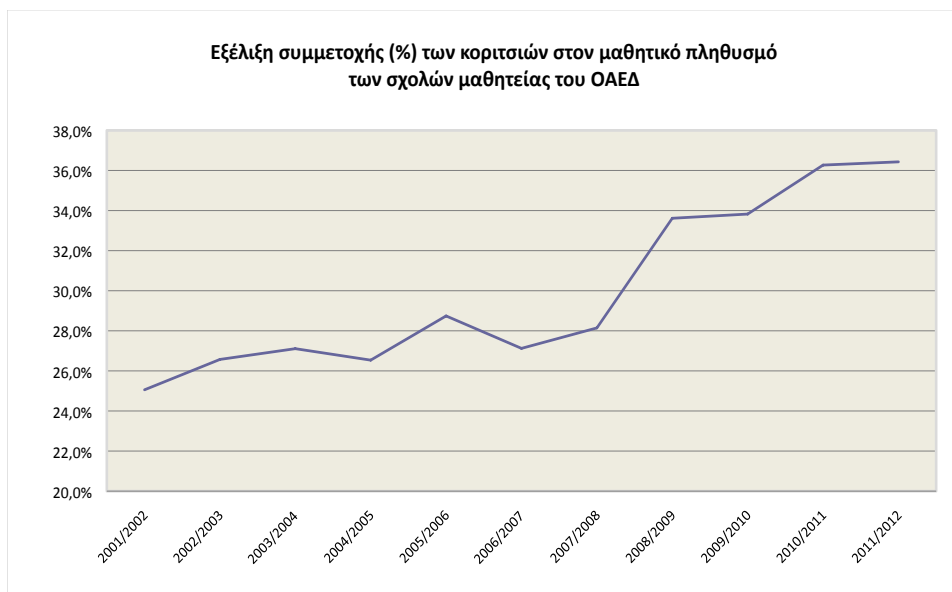
- Για την ίδια περίοδο, ο μαθητικός πληθυσμός έχει σαφή μείωση, όμως μόνο φαινομενική διότι θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν η μείωση κατά ένα έτος της διάρκειας σπουδών μεταξύ ΤΕΕ μαθητείας και ΕΠΑΣ μαθητείας. Παραστατικά, η εξέλιξη του αριθμού των μαθητών των σχολών μαθητείας του ΟΑΕΔ απεικονίζεται στο διάγραμμα:

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

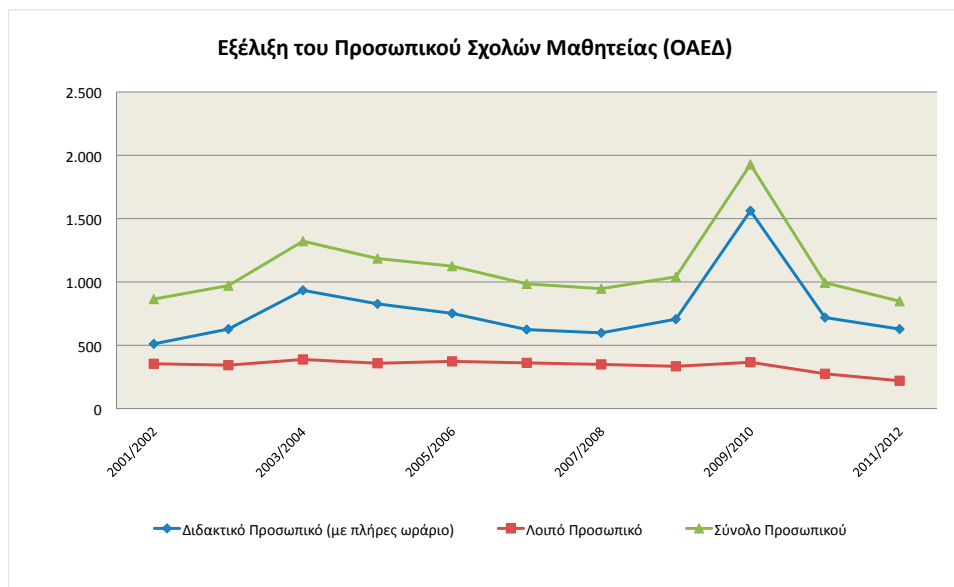
- Η συμμετοχή των κοριτσιών αυξάνει σημαντικά, ως ποσοστό, κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001/2-2011/12. Κατά το έτος 2001/1 τα κορίτσια που παρακολουθούν μαθήματα των σχολών μαθητείας του ΟΑΕΔ ανέρχονται σε 4.592 και παρουσιάζουν ποσοστό συμμετοχής 25,06% και κατά το έτος 2011/2012 ο αριθμός τους ανήλθε σε 4.493 καλύπτοντας το 36,43% του μαθητικού πληθυσμού.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

- Η εξέλιξη του μεγέθους του προσωπικού αποτυπώνεται στο κάτωθι διάγραμμα. Όπως φαίνεται, με εξαίρεση τη σχολική χρονιά 2009/2010 όπου σημειώνεται αξιοσημείωτη αύξηση του συνόλου του προσωπικού και κυρίως των διδασκόντων με πλήρες ωράριο, τις υπόλοιπες σχολικές περιόδους, το μέγεθος του προσωπικού και κυρίως των διδασκόντων με πλήρες ωράριο είναι σχετικά σταθερό.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

Οι τιμές των βασικών και υπό διερεύνηση μεταβλητών σε περιφερειακό επίπεδο παρουσιάζονται στους επόμενους δύο πίνακες, στον μεν πρώτο, η περιφερειακή κατανομή του πλήθους των σχολικών μονάδων και του αριθμού των μαθητών, στον δε δεύτερο, η περιφερειακή κατανομή του προσωπικού των σχολών μαθητείας. Και στους δύο πίνακες για λόγους συγκρισιμότητας τα δεδομένα παρουσιάζονται με αναφορά στις σχολικές περιόδους 2001/2 και 2011/12. Τα βασικά σημεία που προκύπτουν από τους δύο αυτούς πίνακες είναι τα εξής:

- Σε επίπεδο χώρας η μείωση του αριθμού των μαθητών υπερβαίνει το 30% και όπως προαναφέρθηκε ερμηνεύεται από τη μείωση της διάρκειας σπουδών μεταξύ των δύο τύπων μονάδων μαθητείας (ΤΕΕ και ΕΠΑΣ). Σε περιφερειακό επίπεδο αξιοσημείωτος είναι ο βαθμός μείωσης στα Ιόνια νησιά, την Α. Μακεδονία - Θράκη και την Κεντρική Μακεδονία. Στον αντίποδα ελάχιστη μείωση, άρα ουσιαστικά αύξηση, έχουμε στις περιφέρειες της Κρήτης και του Β. και Ν. Αιγαίου.
- Ο βαθμός μείωσης του μαθητικού πληθυσμού δεν συνδέεται πάντα με ανάλογες αυξομειώσεις του διδακτικού και του λοιπού προσωπικού. Χαρακτηριστικά, στην περιφέρεια της Κ. Μακεδονίας όπου σημειώνεται σημαντική μείωση του μαθητικού πληθυσμού καταγράφεται επίσης σημαντική αύξηση του διδακτικού δυναμικού, ενώ αντίθετα, στην Αττική, όπου η μείωση του μαθητικού πληθυσμού είναι σχετικά μικρή, σημειώνεται σημαντική μείωση του διδακτικού και του λοιπού προσωπικού.

ΣΧΟΛΕΣ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ (Ο.Α.Ε.Δ.)										
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΑΡ. ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ		ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (2001/2002)			ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (2011/2012)			ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ (%)
	2001/2002	2011/2012	2001/2002	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	% ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ	2011/2012	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	% ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ		
ΑΝΑΤ. ΜΑΚ/ΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	6	6	1.938	410	21,16%	956	396	41,42%	-982	-50,67%
ΚΕΝΤΡ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	7	8	4.002	1.076	26,89%	2.112	812	38,45%	-1.890	-47,23%
ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	4	4	1.129	350	31,00%	817	343	41,98%	-312	-27,64%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	3	3	1.183	277	23,42%	778	252	32,39%	-405	-34,23%
ΗΠΕΙΡΟΣ	2	2	952	284	29,83%	550	178	32,36%	-402	-42,23%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	1	1	323	138	42,72%	118	82	69,49%	-205	-63,47%
ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΑ	4	4	1.569	410	26,13%	1.046	371	35,47%	-523	-33,33%
ΣΤ. ΕΛΛΑΔΑ	2	2	707	102	14,43%	495	147	29,70%	-212	-29,99%
ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΣ	3	4	1.054	247	23,43%	627	270	43,06%	-427	-40,51%
ΑΤΤΙΚΗ	12	12	3.951	852	21,56%	3.292	1.014	30,80%	-659	-16,68%
Β. ΑΙΓΑΙΟ	2	2	477	152	31,87%	464	212	45,69%	-13	-2,73%
Ν. ΑΙΓΑΙΟ	1	1	271	82	30,26%	296	61	20,61%	25	9,23%
ΚΡΗΤΗ	2	2	771	212	27,50%	782	355	45,40%	11	1,43%
ΣΥΝΟΛΟ	49	51	18.327	4.592	25,06%	12.333	4.493	36,43%	-5.994	-32,71%

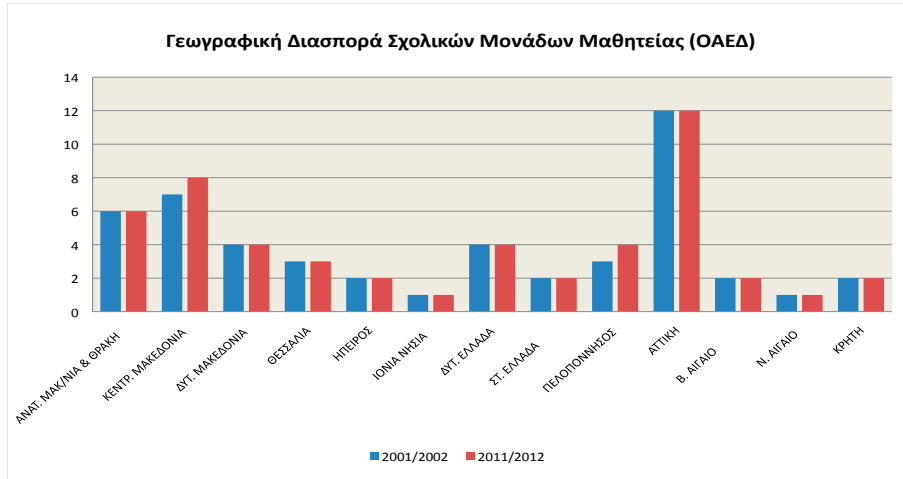
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

ΣΧΟΛΕΣ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ (Ο.Α.Ε.Δ.)									
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (ΜΕ ΠΛΗΡΕΣ ΩΡΑΡΙΟ)			ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ*			ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ		
	2001/2002	2011/2012	ΜΕΤΑΒΟΛΗ	2001/2002	2011/2012	ΜΕΤΑΒΟΛΗ	2001/2002	2011/2012	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
ΑΝΑΤ. ΜΑΚ/ ΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	35	63	28	43	30	-13	78	93	15
ΚΕΝΤΡ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	90	149	59	63	31	-32	153	180	27
ΔΥΤ. ΜΑΚΕ- ΔΟΝΙΑ	17	36	19	21	28	7	38	64	26
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	46	66	20	25	10	-15	71	76	5
ΗΠΕΙΡΟΣ	15	28	13	10	8	-2	25	36	11
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	1	2	1	3	1	-2	4	3	-1
ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΑ	55	64	9	40	16	-24	95	80	-15
ΣΤ. ΕΛΛΑΔΑ	24	33	9	17	8	-9	41	41	0
ΠΕΛΟΠΟΝ- ΝΗΣΟΣ	43	34	-9	23	34	11	66	68	2
ΑΤΤΙΚΗ	123	104	-19	79	36	-43	202	140	-62
Β. ΑΙΓΑΙΟ	9	18	9	12	9	-3	21	27	6
Ν. ΑΙΓΑΙΟ	32	6	-26	5	1	-4	37	7	-30
ΚΡΗΤΗ	21	25	4	13	8	-5	34	33	-1
ΣΥΝΟΛΟ	511	628	117	354	220	-134	865	848	-17

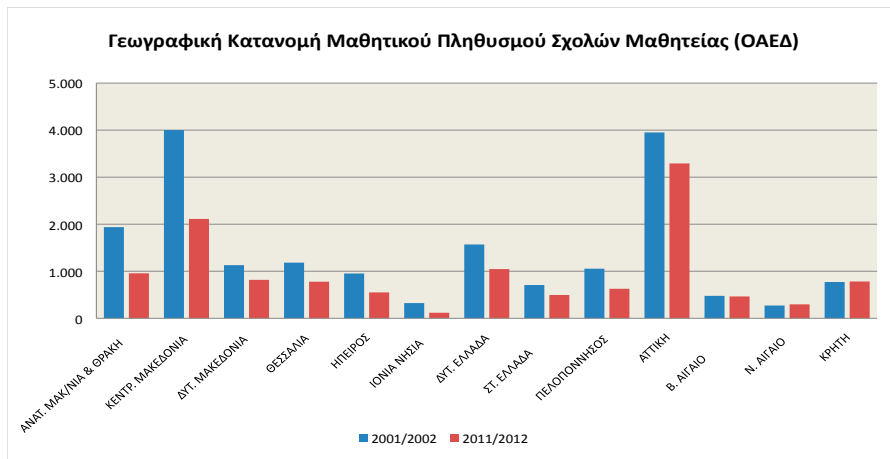
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Στα διαγράμματα που ακολουθούν παρουσιάζεται η περιφερειακή διασπορά των σχολών μαθητείας και του μαθητικού πληθυσμού για τις σχολικές χρονιές 2001/2 και 2011/12.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

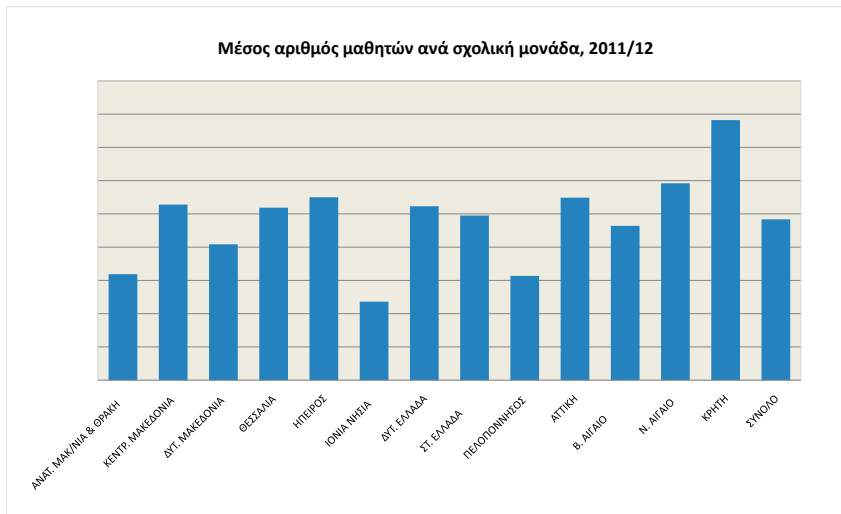
Από τα δεδομένα των προηγούμενων διαγραμμάτων προκύπτει η σημαντική συγκέντρωση των μονάδων μαθητείας στην Αττική και δευτερευόντως στη Κ. Μακεδονία και την Α. Μακεδονία – Θράκη. Παρόμοια εικόνα προκύπτει και όσον αφορά την περιφερειακή κατανομή του μαθητικού πληθυσμού.

Τα μεγαλύτερα μεγέθη σχολικών μονάδων, από την άποψη του πλήθους των εκπαιδευτών πλήρους ωραρίου που απασχολούν εμφανίζονται στη Θεσσαλία και την Κ. Μακεδονία. Αντίθετα, οι μικρότερες μονάδες με βάση το ίδιο κριτήριο απαντώνται στα Ιόνια νησιά και το Ν. Αιγαίο.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

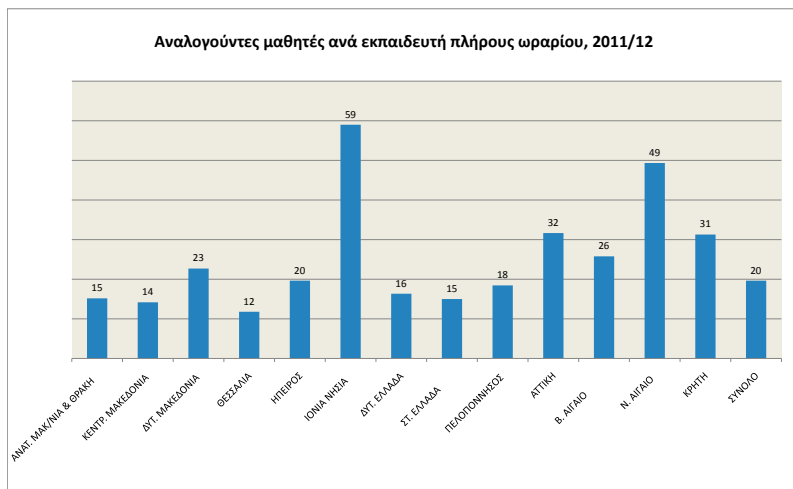
Τα μεγαλύτερα μεγέθη σχολικών μονάδων, από την άποψη του μαθητικού πληθυσμού τους εμφανίζονται στην Κρήτη και το Ν. Αιγαίο. Αντίθετα, οι μικρότερες μονάδες με βάση το ίδιο κριτήριο απαντώνται στα Ιόνια νησιά και την Πελοπόννησο.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

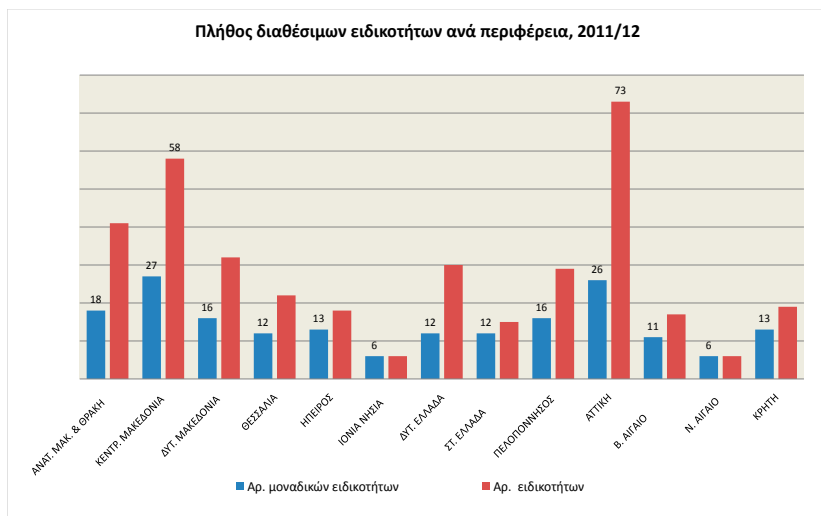
Ο υψηλότερος λόγος μαθητών ανά εκπαιδευτή πλήρους απασχόλησης παρατηρείται στα Ιόνια νησιά και το Ν. Αιγαίο, ενώ ο χαμηλότερος στη Θεσσαλία και την Κ. Μακεδονία.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

Διαθεσιμότητα και ζήτηση ειδικοτήτων από το μαθητικό δυναμικό των Σχολών Μαθητείας του ΟΑΕΔ.

Ο μεγαλύτερος αριθμός προσφερόμενων ειδικοτήτων συναντάται στην Κ. Μακεδονία και την Αττική, ενώ ο χαμηλότερος στα Ιόνια νησιά και το Ν. Αιγαίο

Πηγή: www.oaed.gr, Επεξεργασία: ACRONYM

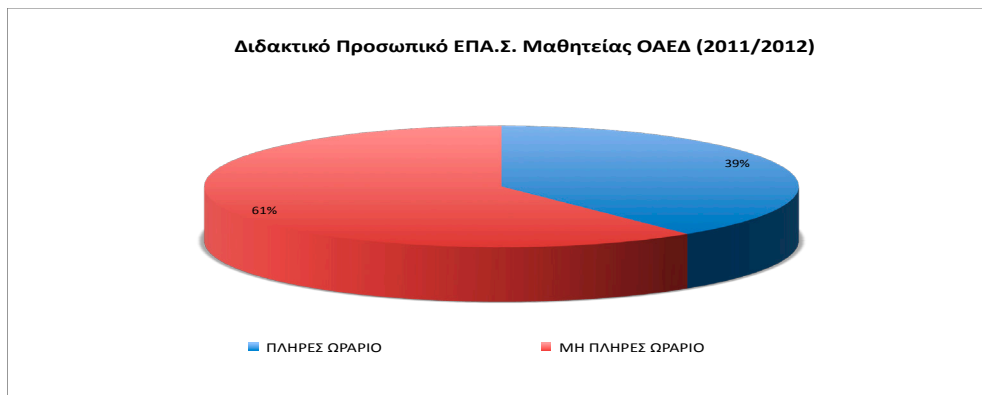
Με βάση τα στοιχεία του επόμενου πίνακα, ο μεγαλύτερος αριθμός διαθέσιμων τμημάτων απαντάται για τις ειδικότητες του τεχνικού τομέα, όπως για τον τεχνίτη ηλεκτρολογικών εργασιών, τον τεχνίτη υδραυλικών εγκαταστάσεων, τον τεχνίτη μηχανών και συστημάτων αυτοκινήτου. Στις ίδιες ειδικότητες συγκεντρώνεται το αναλογικά μεγαλύτερο μέρος του μαθητικού πληθυσμού της Α΄ τάξης των ΕΠΑΣ μαθητείας του ΟΑΕΔ.

ΠΛΗΘΟΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΝΑ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ, 2011/12				
A/A	ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ	ΑΡ. ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΩΝ	ΑΡ. ΜΑΘΗΤΩΝ	ΜΑΘΗΤΕΣ (%) ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ
1	ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ	4	90	1,26%
2	ΑΡΓΥΡΟΧΡΥΣΟΧΟΪΑΣ	3	60	0,84%
3	ΑΡΤΟΠΟΪΑΣ - ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ	9	220	3,09%
4	ΒΟΗΘ. ΓΕΝ. ΒΡΕΦ/ΜΙΑΣ	11	190	2,66%
5	ΒΟΗΘ. ΓΕΝ. ΝΟΣΗΛΕΙΑΣ	5	100	1,40%
6	ΒΟΗΘ. ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΥ	11	170	2,38%
7	ΓΡΑΦ. ΤΕΧΝΩΝ - ΕΚΤΥΠΩΣΕΩΝ	2	0	0,00%
8	ΓΡΑΦ. ΤΕΧΝΩΝ - ΗΛ/ΚΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ	1	25	0,35%
9	ΕΓΚ. ΨΥΚΤ. & ΚΛΙΜ. ΕΡΓΩΝ	13	200	2,81%
10	ΚΟΜΜΩΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ	30	505	7,08%
11	ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	1	0	0,00%
12	ΜΑΓΕΙΡΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ	14	290	4,07%
13	ΝΑΥΠΗΓΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	1	25	0,35%
14	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	12	185	2,59%
15	ΞΥΛΟΥΡΓΩΝ - ΕΠΙΠΛΟΠΟΙΩΝ	5	85	1,19%
16	ΣΥΝΤ. ΕΡΓ. ΤΕΧΝΗΣ & ΑΠΟΚΑΤΑΣΤ.	1	0	0,00%
17	ΣΧΕΔ. ΤΕΧΝ. ΕΡΓΩΝ ΜΕ ΧΡΗΣΗ Η/Υ	1	0	0,00%
18	ΤΕΧΝ. ΑΕΡΙΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ	9	155	2,17%
19	ΤΕΧΝ. ΑΜΑΞΩΜΑΤΩΝ	8	135	1,89%
20	ΤΕΧΝ. ΕΡΓΑΛΕΙΟΜΗΧΑΝΩΝ	8	180	2,52%
21	ΤΕΧΝ. ΗΛ/ΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	40	840	11,78%
22	ΤΕΧΝ. ΗΛ/ΚΩΝ ΣΥΣΚ. ΕΓΚ. & ΥΠΟΛ. ΜΟΝΑΔΩΝ	5	125	1,75%
23	ΤΕΧΝ. ΗΛ/ΚΩΝ ΣΥΣΤ. ΑΥΤ/ΤΟΥ	7	155	2,17%
24	ΤΕΧΝ. ΘΕΡΜ. & ΥΔΡ. ΕΓΚ/ΣΕΩΝ	36	785	11,01%
25	ΤΕΧΝ. ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ	10	210	2,95%
26	ΤΕΧΝ. ΜΗΧ. & ΣΥΣΤ. ΑΥΤ/ΤΟΥ	35	775	10,87%
27	ΤΕΧΝ. ΜΗΧ. & ΣΥΣΤ. Η/Υ	2	0	0,00%
28	ΤΕΧΝ. ΥΠΟΣΤ. ΣΥΣΤ. Η/Υ	27	560	7,85%
29	ΤΕΧΝ. ΨΥΚΤ. & ΚΛΙΜ. ΕΡΓΩΝ	1	0	0,00%
30	ΚΕΡΑΜΙΚΗΣ - ΑΓΓΕΙΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ	1	20	0,28%
31	ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΟΥΝΑΣ	1	25	0,35%
32	ΥΠΑΛ. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ	23	480	6,73%
33	ΥΠΑΛ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ	20	385	5,40%
34	ΥΦΑΣΜΑΤΟΣ - ΕΝΔΥΣΗΣ	1	0	0,00%
35	ΦΥΤΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΑΡΧ. ΤΟΠΙΟΥ	7	155	2,17%
36	ΩΡΟΛΟΓΟΠΟΪΑΣ	1	0	0,00%
	ΣΥΝΟΛΟ	366	7.130	100,00%

Πηγή: www.oaed.gr, Επεξεργασία: ACRONYM

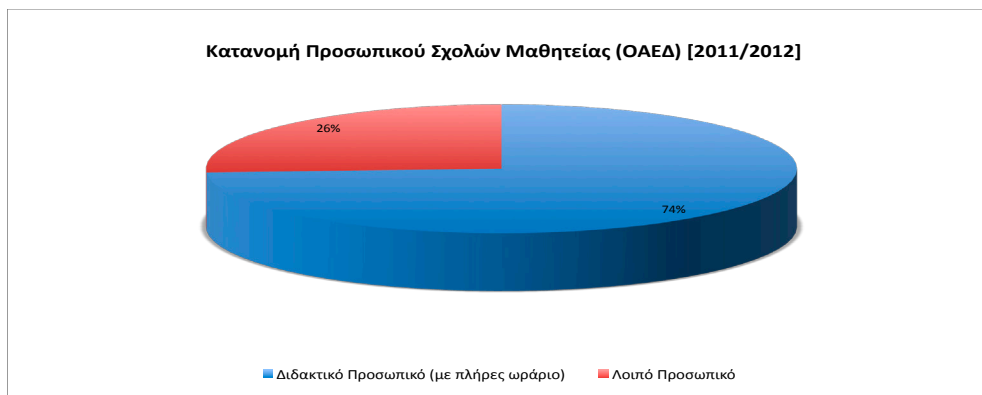
Διδακτικό - υποστηρικτικό προσωπικό των Σχολών Μαθητείας.

Κατά την έναρξη του σχολικού έτους 2011/12 το σύνολο του διδακτικού προσωπικού των Σχολών Μαθητείας του ΟΑΕΔ ανέρχονταν σε 1.601 άτομα εκ των οποίων τα 679 ήταν γυναίκες. Από το προσωπικό αυτό, αν εξαιρεθούν οι «απόντες» (4 άτομα), το 61% περίπου απασχολείται χωρίς πλήρες ωράριο, έναντι μόλις 39% που απασχολείται με πλήρες ωράριο (βλ. επόμενο διάγραμμα).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

Από το σύνολο των απασχολούμενων στις Σχολές Μαθητείας του ΟΑΕΔ κατά την έναρξη του σχολικού έτους 2011/12, σχεδόν το 74% είναι εκπαιδευτές πλήρους απασχόλησης και περίπου 26% αποτελεί υποστηρικτικό προσωπικό (βλ. επόμενο διάγραμμα).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

Ειδικότερα, η σύνθεση του εκπαιδευτικού προσωπικού των Σχολών Μαθητείας του ΟΑΕΔ κατά την έναρξη του σχολικού έτους 2011/12 παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα:

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ ΣΧΟΛ. ΕΤΟΥΣ 2011 / 2012			
ΚΛΑΔΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	1.601	922	679
ΑΠΟΝΤΕΣ	2	2	0
ΣΥΝΟΛΟ (ΠΛΗΡΕΣ ΚΑΙ ΜΗ ΠΛΗΡΕΣ ΩΡΑΡΙΟ)	1.599	920	679
ΠΛΗΡΕΣ ΩΡΑΡΙΟ	628	425	203
ΘΕΟΛΟΓΟΙ	0	0	0
ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ	11	2	9
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΙ	14	9	5
ΦΥΣΙΚΟΙ κλπ	17	8	9
ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	2	0	2
ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	2	1	1
ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	0	0	0
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	2	0	2
ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ	10	6	4
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΙ	15	0	15
ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	2	0	2
ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ	19	16	3
ΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤ.	14	4	10
ΙΑΤΡΟΙ, ΓΕΩΠΟΝΟΙ, κλπ	4	4	0
ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	0	0	0
ΜΟΥΣΙΚΟΙ	0	0	0
ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΑΣΕΤΕΜ ΚΑΙ ΤΕΙ	148	132	16
ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΑΣΕΤΕΜ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΤΕΙ	25	12	13
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΑΕΙ	3	2	1
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΤΕΙ	1	0	1
ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	0	0	0
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΕΛ-ΕΠΛ	182	140	42
ΤΕΧΝΙΤΕΣ	157	89	68
ΜΗ ΠΛΗΡΕΣ ΩΡΑΡΙΟ	971	495	476
ΘΕΟΛΟΓΟΙ	0	0	0
ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ	2	0	2

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΝΑΡΞΗΣ ΣΧΟΛ. ΕΤΟΥΣ 2011 / 2012			
ΚΛΑΔΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΙ	3	1	2
ΦΥΣΙΚΟΙ κλπ	11	4	7
ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	27	1	26
ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	35	4	31
ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	0	0	0
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	2	1	1
ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ	51	14	37
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΙ	1	0	1
ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	2	2	0
ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ	67	47	20
ΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤ.	17	4	13
ΙΑΤΡΟΙ, ΓΕΩΠΟΝΟΙ, κλπ	55	21	34
ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	1	0	1
ΜΟΥΣΙΚΟΙ	7	3	4
ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΑΣΕΤΕΜ ΚΑΙ ΤΕΙ	146	109	37
ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΙ ΑΣΕΤΕΜ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΤΕΙ	194	61	133
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΑΕΙ	54	38	16
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΤΕΙ	37	24	13
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΕΛ-ΕΠΛ	152	82	70
ΤΕΧΝΙΤΕΣ	107	79	28

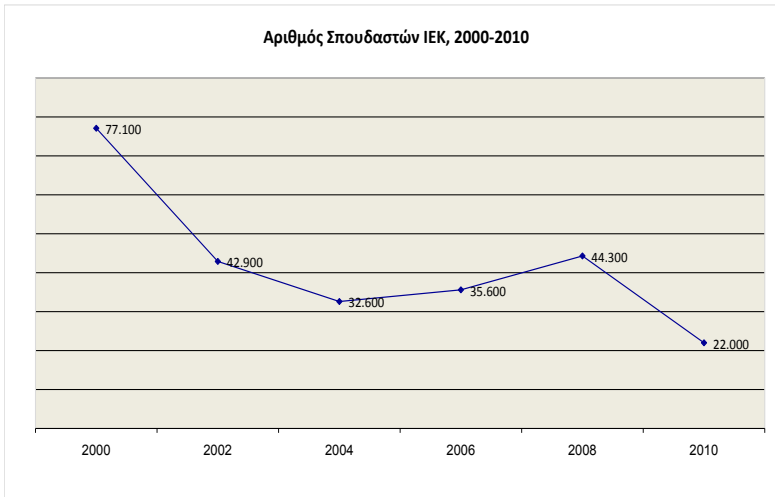
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: ACRONYM

1.1.3. Η κατάσταση στην αρχική επαγγελματική κατάρτιση (ΙΕΚ)

Τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.), δημόσια και ιδιωτικά, έχουν σκοπό την παροχή υπηρεσιών αρχικής ή συμπληρωματικής επαγγελματικής κατάρτισης. Τα διάφορα τμήματα των Ι.Ε.Κ μπορούν να παρακολουθήσουν απόφοιτοι Γυμνασίου σε κάποιες ειδικότητες και κυρίως απόφοιτοι κάθε τύπου Λυκείου, καθώς και ενήλικες με γνώσεις κάθε επαγγελματικής βαθμίδας, για να αποκτήσουν ή να αναβαθμίσουν συγκεκριμένα επαγγελματικά προσόντα, να βελτιώσουν την παραγωγικότητά τους, να εξοικειωθούν με νέες μεθόδους και τεχνολογίες ή να μετακινηθούν από ένα επάγγελμα σε άλλο, με στόχο την καλύτερη ένταξή τους στην παραγωγική διαδικασία και στην κοινωνία.

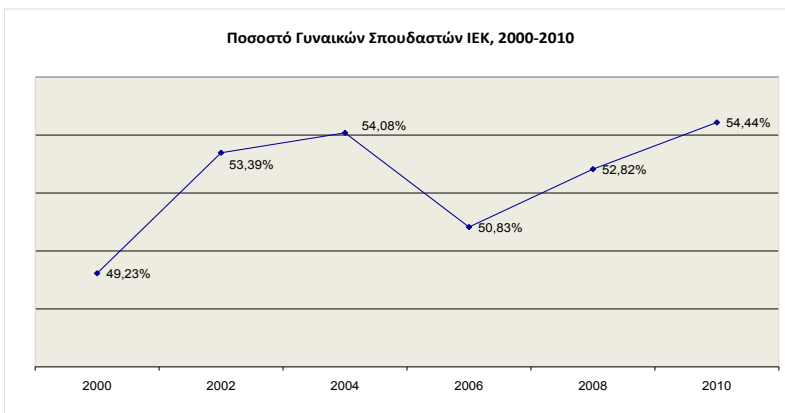
Η εξέλιξη του σπουδαστικού πληθυσμού των ΙΕΚ

Η εξέλιξη του πλήθους των σπουδαστών μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης, ήτοι των ΙΕΚ, κατά την περίοδο 2000-2010, όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, απεικονίζεται στο κάτωθι διάγραμμα. Βάσει των στοιχείων του διαγράμματος προκύπτει μια συνεχής και σημαντική μείωση του σπουδαστικού πληθυσμού των ΙΕΚ.

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία: ACRONYM

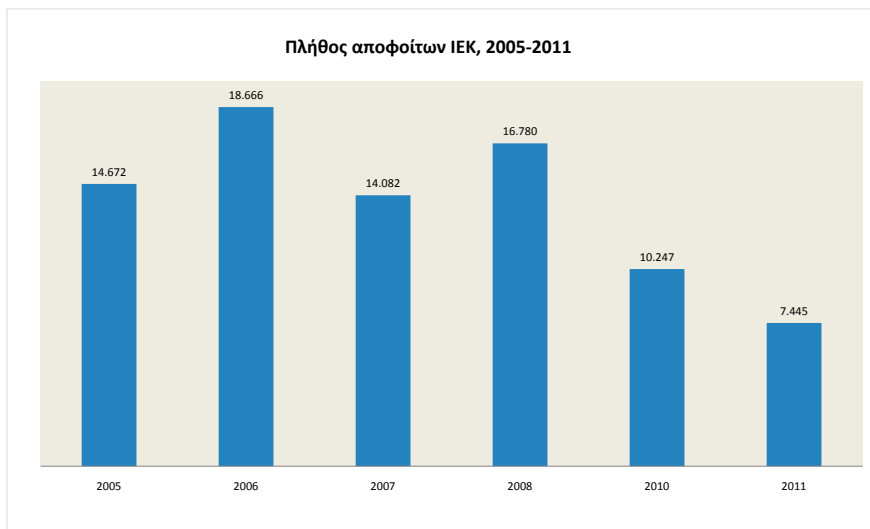
Κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου, η συμμετοχή του γυναικείου πληθυσμού είναι σχετικά σταθερή και σε επίπεδα που κατά κανόνα υπερβαίνουν το 50%.

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία: ACRONYM

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Κατά την περίοδο 2005-2011, όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, ο αριθμός των αποφοίτων των ΙΕΚ είναι συνεχώς μειούμενος. Η συμμετοχή των γυναικών στους αποφοίτους της μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι σε επίπεδα παρόμοια με αυτά της συμμετοχής τους στον σπουδαστικό πληθυσμό.

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία: ACRONYM

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία: ACRONYM

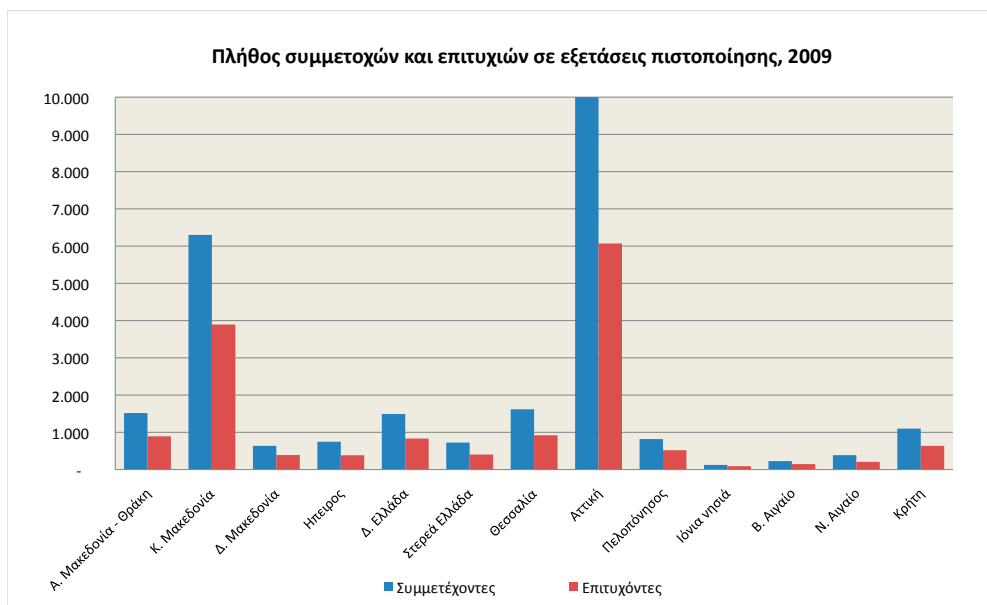
Τέλος, στον επόμενο πίνακα παρουσιάζονται στοιχεία συμμετοχών, επιτυχιών και αποτυχιών σε εξετάσεις πιστοποίησης (συγκεντρωτικά για θεωρητικό και πρακτικό μέρος) με ανάλυση σε περιφερειακό επίπεδο για τα έτη 2001 και 2009.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΕ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΙΕΚ, 2001&2009								
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	2001				2009			
	ΠΛΗΘΟΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΕΠΙΤΥΧΙΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΠΟΤΥΧΙΩΝ	% ΕΠΙΤΥΧΙΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΕΠΙΤΥΧΙΩΝ	ΠΛΗΘΟΣ ΑΠΟΤΥΧΙΩΝ	% ΕΠΙΤΥΧΙΩΝ
Α. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ	2.636	1.366	1.270	52%	1.518	893	625	59%
Κ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	10.266	6.599	3.667	64%	6.301	3.895	2.406	62%
Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.167	612	555	52%	637	390	247	61%
ΗΠΕΙΡΟΣ	1.319	680	639	52%	747	384	363	51%
Δ. ΕΛΛΑΔΑ	2.595	1.389	1.206	54%	1.491	833	658	56%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	1.851	1.195	656	65%	725	403	322	56%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	3.467	1.996	1.471	58%	1.619	920	699	57%
ΑΤΤΙΚΗ	19.976	11.980	7.996	60%	10.487	6.071	4.416	58%
ΠΕΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	2.045	1.141	904	56%	819	519	300	63%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	614	415	199	68%	125	91	34	73%
Β. ΑΙΓΑΙΟ	586	380	206	54%	227	147	80	65%
Ν. ΑΙΓΑΙΟ	597	353	244	59%	387	207	180	53%
ΚΡΗΤΗ	2.182	1.350	832	62%	1.099	635	464	58%
ΣΥΝΟΛΟ	49.301	29.456	19.845	60%	26.182	15.388	10.794	59%

Πηγή: ΕΟΠΠΕΠ, Επεξεργασία: ACRONYM

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Σε γενικές γραμμές και παρά τις όποιες περιφερειακές διαφοροποιήσεις, το ποσοστό των επιτυχιών μεταξύ των ετών 2001 και 2009 παραμένει σχετικά σταθερό, κοντά στο 60%. Σημειώνεται ωστόσο, ότι το πραγματικό ποσοστό των επιτυχόντων είναι πολύ κάτω του επιπέδου αυτού, διότι στον πίνακα εμφανίζονται αθροιστικά οι συμμετέχοντες, οι επιτυχόντες και οι αποτυχόντες είτε στο θεωρητικό είτε στο πρακτικό μέρος και όχι και στα δύο μέρη μαζί. Δεδομένου λοιπόν ότι στον ανωτέρω πίνακα «διπλοεμφανίζονται» κατά κάποιο τρόπο οι πραγματικοί συμμετέχοντες σε εξετάσεις πιστοποίησης (μία φορά για το θεωρητικό και μία για το πρακτικό μέρος), οι πραγματικοί συμμετέχοντες είναι κατ' εκτίμηση περίπου οι μισοί της αντίστοιχης στήλης και οι πραγματικοί επιτυχόντες αρκετά κάτω από τους μισούς της αντίστοιχης στήλης (διότι επιτυχών θεωρείται όποιος αναταπεξέλθει επιτυχώς και στο θεωρητικό και στο πρακτικό μέρος). Παραστατικά, το πλήθος των συμμετοχών και των επιτυχιών για το 2009 παρουσιάζεται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Πηγή: ΕΟΠΠΕΠ, Επεξεργασία: ACRONYM

1.2. ΒΑΣΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ.

Το κύριο χαρακτηριστικό της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι το μικρό ειδικό βάρος που καταλαμβάνει στο σύνολο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Παρά τις συνεχείς «μεταρρυθμίσεις», πέντε μαζί με αυτήν του 2013 (ν. 4186), δηλαδή μία κάθε οκτώ χρόνια από την μεταπολίτευση και μετά, το ποσοστό των αποφοίτων του γυμνασίου που επιλέγουν την επαγγελματική εκπαίδευση κυμαίνεται περίπου στο 30%, ποσοστό πολύ χαμηλό σε σχέση με τα ισχύοντα στις λοιπές ευρωπαϊκές χώρες, όπου ο μέσος όρος ΕΕ 27 το 2010 ήταν περίπου 50%. Δεδομένης λοιπόν της αποτυχίας των μεταρρυθμίσεων, που προκύπτει τόσο από τη συχνότητα τους όσο και από τα πενιχρά τους αποτελέσματα αναφορικά με την ελκυστικότητα της τεχνικής εκπαίδευσης, τα κύρια ερωτήματα που προκύπτουν αφορούν στα εξής:

- Πως επιλέγεται κάθε φορά το αντικείμενο και οι στόχοι των μεταρρυθμίσεων; Πως προσδιορίζεται το τι δεν πάει καλά, γιατί δεν πάει καλά και προς τα που πρέπει να αλλάξει;
- Πως προσδιορίζονται τα μέσα προώθησης των μεταρρυθμίσεων και σε συνάρτηση με αυτό, πως αξιολογούνται και στη συνέχεια αξιοποιούνται κατάλληλα, καταρχήν οι ανθρωπίνι πόροι και εν συνεχεία, οι υποδομές για τη στήριξη των μεταρρυθμίσεων και την επίτευξη των στόχων τους;
- Μήπως στον πυρήνα του προβλήματος βρίσκεται ένας τρόπος σκέψης και κυρίως μια πρακτική που αντιλαμβάνεται τόσο τη διαδικασία παραγωγής πολιτικής όσο και το προς μεταρρύθμιση αντικείμενο ως «κλειστό σύστημα»;

Σε σχέση με τα δύο πρώτα ερωτήματα, αξίζει να διερευνηθούν περαιτέρω το περιεχόμενο, οι στόχοι και τα μέσα των «μεταρρυθμιστικών» πρωτοβουλιών του 1998 και του 2006. Ειδικότερα ως προς τη μεταρρύθμιση του 1998, αξίζει να αναφερθεί πως σε αυτήν ως σκοπός του Τεχνικού Επαγγελματικού Εκπαιδευτήριου προσδιορίζονταν «ο συνδυασμός της γενικής παιδείας με την εξειδικευμένη τεχνική και επαγγελματική γνώση, με σκοπό την επαγγελματική ένταξη στην αγορά εργασίας» (Ν. 2640/98). Αναμφίβολα, η στοχοθεσία της μεταρρύθμισης αυτής κινείτο στο πνεύμα των αλλαγών που επέβαλε η διεθνώς επικρατούσα άποψη για το στέρεο χαρακτήρα των γνώσεων που πρέπει να ενσταλλάζει στους μαθητές η εκπαίδευση, γενική και επαγγελματική, ώστε να μπορούν να προσαρμόζονται δυναμικά σε ένα κόσμο που αλλάζει συνεχώς και απαξιώνει σύντομα, σε πολλές περιπτώσεις περίπου κάθε δέκα χρόνια, το περιεχόμενο των ειδικών τεχνικών γνώσεων. Πέραν ωστόσο της εκτιμώμενης ως ορθής στοχοθεσίας του σχετικού νόμου, το ερώτημα στη συγκεκριμένη περίπτωση αφορά στην αξιολόγηση, τον προσδιορισμό και την κινητοποίηση των μέσων που θα εξυπηρετούσαν τη μεταρρύθμιση αυτή. Πιθανόν δηλαδή, η ποιοτική σύνθεση του τότε εκπαιδευτικού δυναμικού (αξιολογημένο ποσοστό αποφοίτων υποχρεωτικής εκπαίδευσης με δυνατότητα παροχής εκπαίδευσης σε περιορισμένα τεχνικά αντικείμενα) να αδυνατούσε εκ των πραγμάτων να εξυπηρετήσει τους μεταρρυθμιστικούς στόχους που είχαν τεθεί. Ως αποτέλεσμα, προέκυψαν 13 τομείς και 40 ειδικότητες στη Β' τάξη του πρώτου κύκλου και 42 ειδικότητες στο δεύτερο κύκλο. Αν η υπόθεση αυτή είναι εν πολλοίς ορθή, τότε η επόμενη «μεταρρύθμιση» του 2006, δηλαδή μόλις 8 χρόνια μετά, στην πραγματικότητα «προσάρμοσε» το περιεχόμενο της μεταρρύθμισης, όπως

τουλάχιστον αυτό αποτυπώνεται, στη νέα διάρθρωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με το διαμοιρασμό της σε ΕΠΑ.Λ (τρεις κύκλοι στην Α' τάξη, 12 επαγγελματικοί τομείς στη Β' τάξη και 19 ειδικότητες στη Γ' τάξη) και ΕΠΑ.Σ (33 προσφερόμενες ειδικότητες), προς τα διαθέσιμα μέσα. Από αυτήν την άποψη, η επίκληση της αναγκαιότητας ίδρυσης των ΕΠΑ.Σ στις υποτιθέμενες ανάγκες των μαθητών «που επιθυμούν να φοιτήσουν σε ειδικότητες που δεν απαιτούν ισχυρή θεωρητική υποστήριξη», μπορεί στην πραγματικότητα να σήμαινε την ανταπόκριση των ΕΠΑ.Σ σε ό,τι μπορούσε να προσφέρει κάποιο τμήμα του εκπαιδευτικού δυναμικού των πρώην ΤΕΕ. Στο βαθμό που η λογική ανάλυση των διαθέσιμων δεδομένων υποστηρίζει τη βασιμότητα της υπόθεσης αυτής προβάλλει η εικόνα μιας τυπικής περίπτωσης μετατόπισης των στόχων (displacement of goals).

Ωστόσο, το κοινό στοιχείο και των δύο περιπτώσεων έγκειται στο ότι αντιλαμβάνονταν τη διαδικασία παραγωγής πολιτικής και ειδικότερα, τον προσδιορισμό του αντικείμενου των αλλαγών, με όρους «κλειστού συστήματος». Σε αμφότερες τις περιπτώσεις ο διάλογος και η προετοιμασία των αλλαγών εξαντλήθηκε με τη συμμετοχή των διαμορφωτών της πολιτικής, που συνήθως περιορίζονται σε λίγα στελέχη των αρμόδιων υπουργικών γραφείων, των εκπροσώπων των ομάδων συμφερόντων που επηρεάζονται άμεσα από τις αλλαγές, και πολύ περιορισμένα, των στελεχών των επιτελικών φορέων της εκπαίδευσης (π.χ. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο). Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, το τελικό μίγμα πολιτικής, «σωστός στόχος με ακατάλληλα μέσα» στην πρώτη περίπτωση, «λάθος στόχος με κατάλληλα μέσα» στη δεύτερη, διαμορφώθηκε ουσιαστικά ερήμην των θέσεων και των προτάσεων των παραγωγικών φορέων, καθώς και των φορέων που εκπροσωπούν μικρές ή μεγάλες οικονομικές μονάδες που τροφοδοτούνται από τις εκροές του εκπαιδευτικού συστήματος και δη της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Πάνω από όλα, ο σχετικός διάλογος και η προετοιμασία έγινε ερήμην της «κοινωνίας των πολιτών», χωρίς δηλαδή τη συμμετοχή των οργανωμένων κοινωνικών ομάδων, σε όλες τις φάσεις της παραγωγής πολιτικής. Υπό αυτούς τους όρους η αποτυχία αμφοτέρων των εγχειρημάτων ήταν αναμενόμενη.

Επιπλέον, η έννοια του «κλειστού συστήματος» δεν περιορίζεται μόνο στη διαδικασία παραγωγής πολιτικής. Επεκτείνεται στο ίδιο το αντικείμενο της μεταρρύθμισης. Το εκπαιδευτικό σύστημα και δη η επαγγελματική εκπαίδευση, τελεί σε σχέση αλληλεξάρτησης τόσο με την οικονομία και τις ανάγκες της, όσο και με την κοινωνία και τις αξίες της. Τα επιμέρους τμήματα του εκπαιδευτικού συστήματος τελούν επίσης σε αλληλεξάρτηση μεταξύ τους. Στο πλαίσιο αυτό διατυπώνονται τα εξής ερωτήματα και υποθέσεις:

- Πως προσδιορίζονται οι τομείς και οι ειδικότητες, τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο; Δεδομένης της γνωστής ανεπάρκειας των μηχανισμών διασύνδεσης του προσδιορισμού των αναγκών δεξιοτήτων σε μέσο / μακροπρόθεσμη βάση με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, αυτό που απομένει ως πιθανή απάντηση είναι είτε τα περιφερειακά και εθνικά συμβούλια που συνεδριάζουν και εισηγούνται χωρίς τεχνική στήριξη και τεκμηρίωση (μόνο έτσι μπορεί να «ερμηνευθεί» η απόφαση κατανομής του 41% των μαθητών/τριων των ΕΠΑ.Σ στην κομμωτική και την αισθητική

τέχνη), είτε οι υφιστάμενες δυνατότητες σε ανθρώπινο δυναμικό και τεχνικές υποδομές, είτε η ζήτηση από την πλευρά των μαθητών, η οποία ωστόσο διαμορφώνεται από την προσφορά σε τοπικό επίπεδο, τον μάλλον ελλειπή επαγγελματικό προσανατολισμό, τα κυρίως επαγγελματικά πρότυπα, το life style και το ευρύτερο αξιακό σύστημα.

Πως συμβάλλει το σύνολο του εκπαιδευτικού συστήματος στην αλλαγή του αξιακού συστήματος, στην προκειμένη περίπτωση σε ό,τι αφορά στην κοινωνική απήχηση των τεχνικών και χειρωνακτικών επαγγελμάτων; Ακόμη και αν άλλαζε αισθητά προς το καλύτερο η δυνατότητα της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης να παρέχει σύγχρονες και ποιοτικές υπηρεσίες, πως θα άλλαζε η ελκυστικότητα της, μετρούμενη ποσοτικά με όρους προσέλευσης μαθητών προς αυτήν, αν έστω και λίγο περιέχουν ακόμη ψήγματα αλήθειας οι εισηγητικοί νόμοι του 1929, που υπό την επιρροή του Δελμούζου και του Γληνού διατύπωναν εκτιμήσεις για τα «ελαττώματά» μας ως λαού ιδίως αναφορικά με την έλλειψη αγάπης για την εργασία και την περιφρόνηση «πρὸς τὴν πρακτικὴν παραγωγικὴν τοιαύτην, ελάττωμα που υποθάλλει η παιδεία, όταν δεν παρέχει επαγγελματική μόρφωση που να καθιστά τὸ ἐπάγγελμα τοῦ τροφίμου γονιμότερον καὶ ἐπομένως καὶ πλέον εὐάρεστον»;⁶ Αν έχει έστω και κάποια βάση η προσέγγιση αυτή, πως θα μπορούσε να αλλάξει η νοοτροπία αυτή αν το περιεχόμενο των αλλαγών στην επαγγελματική εκπαίδευση περιορίζεται μόνο σε αυτήν και δεν περιλαμβάνει και τις άλλες, κυρίως τις προηγούμενες, βαθμίδες της εκπαίδευσης;

Ειδικότερα ως προς την εικόνα της υφιστάμενης κατάστασης, αξίζει να αναδειχθούν τα εξής σημεία:

1. Η συνολική εικόνα ως προς την ελκυστικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι αρνητική. Σε διάστημα μιας δεκαετίας ο μαθητικός πληθυσμός των ΕΠΑΛ έχει μειωθεί κατά το 1/3. Ακόμη κι αν συνηλογοιστεί ο αριθμός των μαθητών/τριών που σπουδάζουν στις ΕΠΑ.Σ, και πάλι η μείωση σε σχέση με το 2001 είναι σημαντική, περίπου 18%. Παρόλα αυτά όμως, θα πρέπει να προσεχθεί το γεγονός ότι από το σχολικό έτος 2008/9 και μετά η τάση είναι συνεχώς αυξητική τόσο για τα ΕΠΑ.Λ (αύξηση κατά 18,5% μεταξύ 2008-2011), όσο και για τις ΕΠΑ.Σ πλην ΟΑΕΔ (αύξηση κατά 31% μεταξύ 2008-2011). Περιέργως, δεν ισχύει το ίδιο για τις ΕΠΑ.Σ Μαθητείας του ΟΑΕΔ, οι οποίες παρά τα αναγνωρισμένα πλεονεκτήματά τους, μεταξύ 2008 και 2011 έχουν υποστεί μία μείωση του μαθητικού τους πληθυσμού, της τάξης του 18%. Από αυτήν την άποψη, η θέση που διατυπώνεται σε δημοσιευμένο κείμενο του Υπουργείου Παιδείας Διά βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων το 2011⁷, αναφορικά με τα αίτια «συρρίκνωσης» των ΕΠΑ.Σ («απουσία μαθημάτων γενικής παιδείας και αφαίρεση

⁶ Υπουργείον Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γενική Εισηγητική Έκθεση και Έκπαιδευτικά Νομοσχέδια κατατεθέντα εις την Βουλήν κατά την συνεδρίαν της 2ας Απριλίου 1929 υπό του Υπουργού της Παιδείας Κωνστ. Β. Γόντικα, Εν Αθήναις (εκ του Εθνικού Τυπογραφείου), σ. 18.

⁷ Υπουργείο Παιδείας, Διά βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, «Τεχνολογικό Λύκειο, Η πρόταση για την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση», 2011. Η θέση αυτή βασίζεται στην έρευνα του ΙΤΥΕ «Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στα ΕΠΑ.Λ. – ΕΠΑ.Σ.»

από τους αποφοίτους τους, της προοπτικής συνέχισης των σπουδών τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση»), είναι μεν ενδιαφέρουσα, αλλά σε κάθε περίπτωση, στηρίζεται σε λάθος βάση, εφόσον ο πληθυσμός των ΕΠΑ.Σ, πλην ΟΑΕΔ, συνεχώς αυξάνεται.

2. Η ελκυστικότητα των ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων στο χώρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι συνεχώς φθίνουσα και σε κάθε περίπτωση υπολείπεται των δημοσίων. Η διερεύνηση των λόγων της πορείας αυτής για την ιδιωτική επαγγελματική εκπαίδευση υπερβαίνει τα όρια της παρούσης μελέτης. Πιθανόν να οφείλεται συνδυαστικά ή μεμονωμένα στην υστέρηση των υποδομών τους, στην ποιότητα και το μέγεθος των ανθρώπινων πόρων τους, στην απόσυρση του επιχειρηματικού ενδιαφέροντος λόγω μειωμένων προσδοκιών κέρδους εξαιτίας του ανταγωνισμού από τις δημόσιες δομές ή στην γενικότερη απαξίωση του «κεφαλαίου» της τεχνικής γνώσης, που αποκτάται «από ανάγκη» και με τη χαμηλότερη δυνατή δαπάνη.
3. Τα ποσοστά συμμετοχής των μαθητών της τρίτης τάξης των επαγγελματικών λυκείων στις πανελλαδικές εξετάσεις είναι ιδιαίτερα χαμηλά. Ακόμη χαμηλότερα, συγκριτικά με τους μαθητές των γενικών λυκείων, είναι τα ποσοστά επιτυχίας τους. Το θεσμικό πλαίσιο των εξεταστικών διαδικασιών και οι ιδίως, οι περιορισμοί που αυτό επιβάλλει στους υποψηφίους των επαγγελματικών λυκείων, το ωρολόγιο πρόγραμμα των επαγγελματικών λυκείων και η απουσία ή η πενιχρή παροχή υποστηρικτικής εκπαίδευσης, ιδίως στα εξεταζόμενα μαθήματα γενικής παιδείας, όπου απαντώνται και οι χαμηλότερες επιδόσεις των μαθητών των επαγγελματικών λυκείων, φαίνεται να αποτελούν τους κύριους λόγους του φαινομένου.
4. Όπως προαναφέρθηκε, οι ΕΠΑ.Σ Μαθητείας του ΟΑΕΔ παρουσιάζουν μια διαχρονική μείωση του μαθητικού τους πληθυσμού. Επειδή το πρότυπο με βάση το οποίο οργανώνονται οι σχολές αυτές θεωρείται πως αποτελεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο «καλή πρακτική», τα πλεονεκτήματα της οποίας αναγνωρίζονται σχεδόν καθολικά, αλλά και επειδή, αναπτύσσονται συνεχείς επιρροές προς την κατεύθυνση γενίκευσης του μοντέλου αυτού στο σύνολο της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, αξίζει να διερευνηθούν περαιτέρω οι λόγοι που δεν το καθιστούν συγκριτικά ελκυστικότερο, ούτως ώστε να διατυπωθούν οι προϋποθέσεις της καλύτερης εφαρμογής του.
5. Η σημαντικότερη παρατηρούμενη μείωση αφορά στο υποσύστημα της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης που παρέχεται μέσω των ΙΕΚ, δημοσίων και ιδιωτικών. Ελλείπει πρόσφατων στοιχείων και με τον περιορισμό των δεδομένων που δημοσιεύονται καθυστερημένα από την Eurostat μέσω της ΕΛΣΤΑΤ, μεταξύ των ετών 2000 και 2010 προκύπτει μια σημαντική μείωση του σπουδαστικού τους πληθυσμού που υπερβαίνει το 70% (!). Επίσης, μεταξύ των ετών 2005-2011 οι απόφοιτοι των ΙΕΚ μειώνονται κατά 50%, ενώ μεταξύ των ετών 2001 και 2009, οι συμμετέχοντες σε εξετάσεις πιστοποίησης μειώνονται κατά 47% περίπου. Οι λόγοι της συνολικής αυτής μείωσης ίσως να σχετίζονται συνδυαστικά με την αύξηση των προσφερόμενων θέσεων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση που συνετελέσθη

κατά την προηγούμενη δεκαετία, με την απουσία σαφώς αναγνωρισμένων επαγγελματικών δικαιωμάτων σε σύνδεση με τις παρεχόμενες ειδικότητες (ο λόγος αυτός αφορά ιδίως τη συμμετοχή σε εξετάσεις πιστοποίησης), αλλά και με το ιδιαίτερα υψηλό κόστος των ιδιωτικών υπηρεσιών, σε συνάρτηση με τη σταδιακή υποχώρηση/απόσυρση του κράτους, ιδιαίτερα μετά το 2010, αλλά και το αδύναμο καθεστώς χορήγησης υποτροφιών.

6. Μεγάλο ζητούμενο αποτελεί η ποιοτική σύνθεση και επάρκεια του ανθρώπινου δυναμικού, εκπαιδευτικού και υποστηρικτικού, που θα κληθεί να υποστηρίξει τη νέα «μεταρρύθμιση». Από τα διαθέσιμα για τις ανάγκες της παρούσης μελέτης στοιχεία, η μελετητική ομάδα δεν μπορεί να διατυπώσει καμία θέση σχετικά. Εκτιμάται ωστόσο, πως θα πρέπει να αποφευχθούν προσεγγίσεις παρόμοιες με αυτές που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της μνημονευθείσης μελέτης του ΙΤΥΕ. Συγκεκριμένα, στη μελέτη του ΙΤΥΕ (σελ.133) προσδιορίζονται οι απαιτούμενοι εκπαιδευτικοί ανά ομαδοποιημένο τομέα και συγκεκριμένα, προσδιορίζονται ελλείψεις σε 827 εκπαιδευτές κυρίως της αισθητικής-κομμωτικής, της μηχανολογίας οχημάτων και της υγείας πρόνοιας, καθώς και «περίσσευμα» 1480 εκπαιδευτικών, κυρίως στους τομείς της πληροφορικής, των οικονομικών / διοικητικών υπηρεσιών και της ηλεκτρολογίας. Η μεθοδολογία της προσέγγισης αυτής στηρίζεται ουσιαστικά στην «προσαρμογή» του πλήθους των εκπαιδευτών στους τομείς και τις ειδικότητες με βάση τη ζήτησή τους από τους μαθητές. Πρακτικά δηλαδή, το αποτέλεσμα της μεθοδολογίας αυτής είναι να προτείνει το 2011, εν μέσω δηλαδή μιας πρωτοφανούς κρίσης, λιγότερους εκπαιδευτές για τον τομέα της γεωπονίας (-65) και περισσότερους εκπαιδευτές για υποψήφιες κομμώτριες. Η προσέγγιση αυτή υποτιμά τον ανορθολογικό χαρακτήρα της ζήτησης και ουσιαστικά αντιμετωπίζει την εκπαιδευτική υπηρεσία ως ένα εμπόρευμα σαν όλα τα άλλα.
7. Ο καθορισμός επαγγελματικών δικαιωμάτων για όλες τις ειδικότητες και κυρίως, η ύπαρξη νομοθετικά κατοχυρωμένων και θεσμικά ρυθμισμένων επαγγελμάτων, αποτελούν παράγοντες που μπορούν να αυξήσουν το κύρος της δευτεροβάθμιας τεχνικής – επαγγελματικής εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να ενισχυθεί η σαφήνεια της διασύνδεσης των πτυχίων με το Εθνικό και το Ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων. Σημειώνεται ότι η θέση αυτή διατυπώνεται επίσης από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο⁸

⁸ ΕΙΣΗΓΗΣΗ για την ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, Π.Ι., 2009

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΕΚ

Οι πρώτες απόπειρες για την ανάπτυξη της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα χρονολογούνται από την εποχή της συγκρότησής της ως ελεύθερου έθνους. Μέσα από επαναλαμβανόμενες μεταρρυθμιστικές προσπάθειες, οι οποίες αναπτύσσονται σε συγκεκριμένες ιστορικές και πολιτικές συγκυρίες, καταγράφονται αλλαγές στο περιεχόμενο και τις στοχεύσεις του θεσμικού πλαισίου, αλλά και αντίστροφα, μέσα από τις αλλαγές του θεσμικού πλαισίου αναδεικνύονται οι παράγοντες και οι συνθήκες που διαμόρφωσαν και επηρέασαν την επαγγελματική κατάρτιση και την εκπαιδευτική πολιτική του νεοελληνικού κράτους εν γένει.

Η αδυναμία εφαρμογής κάθε μεταρρυθμιστικής νομοθετικής απόπειρας και η ελλιπής κρατική υποστήριξη της τεχνικής εκπαίδευσης υποβάθμισε τη θέση της στο εκπαιδευτικό σύστημα και λειτούργησε ως τροχοπέδη στον εκσυγχρονισμό της παραγωγικής βάσης της ελληνικής οικονομίας. Η πορεία εξέλιξης της τεχνικής εκπαίδευσης καταγράφει και αναδεικνύει τα επίμαχα ζητήματα της εκπαιδευτικής πολιτικής, αλλά και της ευρύτερης κοινωνικής και οικονομικής κουλτούρας στο πλαίσιο της οποίας προωθήθηκαν ή ακυρώθηκαν συντηρητικές ή προοδευτικές νομοθετικές απόπειρες. Από αυτή την άποψη, η ιστορική κατανόηση και ανάδειξη των εκάστοτε κρίσιμων ζητημάτων που διακυβεύονται στο πεδίο της εκπαιδευτικής πολιτικής και ιδίως της επαγγελματικής/τεχνικής εκπαίδευσης, συμβάλλει στον εμπλουτισμό του διαλόγου για την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό της τεχνικής εκπαίδευσης.

2.1. ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

2.1.1. Πρώτη φάση ανάπτυξης της τεχνικής εκπαίδευσης

Η έννοια της Τεχνικής Εκπαίδευσης εισάγεται στην ελληνική κοινωνία από την περίοδο του νεοελληνικού διαφωτισμού, μέσα στο πλαίσιο της ανάγκης του λαού να αποκτήσει μόρφωση και να κατακτήσει τις επιστήμες. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Ρήγας Βελεστινλής: «Ένας ξένος φιλόσοφος ή τεχνίτης Εύρωπαίος, όπου αφήση τήν πατρίδα και έλθη νά κατοικήση εις την Έλλάδα, μέ σκοπό νά μεταδώση τήν σοφίαν του ή τήν τέχνην του, όχι μόνον θεωρείται ως καθ' αυτό πολίτης, αλλά καί μέ δημόσια έξοδα νά τῷ ἐγείρεται ένας άνδριάς μαρμαρένιος μέ τά παράσημα τῆς διδασκαλίας ή τέχνης του, καί ὁ πλέον σοφός ἑλληνικός κάλαμος νά γράφη τήν ιστορίαν τῆς ζωῆς του»⁹.

⁹ Λ.Ι. Βρανούσης, «Ρήγας Βελεστινλής» 1757-1798, Παράρτημα: Κείμενα του Ρήγα, Σύλλογος προς Διάδοσιν

Στα χρόνια του Καποδίστρια δημιουργήθηκε από τον ίδιο και το επιτελείο του σχέδιο για την επαγγελματική κατάρτιση, ιδίως των νέων. Κεντρικοί άξονες του σχεδιασμού ήταν η μεταφορά τεχνογνωσίας από αλλοδαπούς τεχνίτες και επιστήμονες, η αποστολή νέων σε χώρες του εξωτερικού για σπουδές, αλλά και σε πιο μακρόπνοο επίπεδο η οργάνωση σχολών επαγγελματικής εκπαίδευσης κατά το πρότυπο αντίστοιχων σχολών του εξωτερικού όπως η γεωργική επιμόρφωση των αγροτών με την ίδρυση της Γεωργικής Σχολής και του πρότυπου αγροκηπίου στην Τίρυνθα. Η δολοφονία του, ωστόσο, ανέστειλε κάθε σχετική δράση.

Κατά την περίοδο της αντιβασιλείας, ο Fr. v. Thiersch ανέλαβε και πραγματοποίησε μελέτη στην οποία κατέγραψε τις ανάγκες της χώρας σε τεχνίτες και εισηγήθηκε «να εισαχθούν στην Ελλάδα τα επαγγέλματα και οι φάμπρικές της Ευρώπης με τα εργαλεία τους, τις μεθόδους και τις εφευρέσεις τους, που έχουν διπλασιάσει τα πλούτη των βασιλέων της δύσεως», στόχος που θα μπορούσε να επιτευχθεί, αν ενθαρρύνονταν «οι βιοτέχνες και οι ξένοι κατασκευαστές να εγκατασταθούν στην Ελλάδα και να ιδρύσουν μία Πολυτεχνική Σχολή πάνω σε ένα σχέδιο ανάλογο με τις ανάγκες της»¹⁰. Στο πλαίσιο αυτό, ιδρύθηκε εργαστήριο με το όνομα «Μηχανοθήκη» στο οποίο συγκέντρωθηκαν πρότυπα βιομηχανικών κατασκευών, μηχανημάτων και εργαλείων, καθώς και σχέδια της εποχής, με στόχο μία σύντομη και απλή διδασκαλία για τη χρήση τους. Η εξέλιξή του, ως δημόσιο σχολείο στοιχειώδους τεχνικής εκπαίδευσης, οδήγησε τελικά στην ίδρυση του Πολυτεχνείου με το διάταγμα της 31ης Δεκεμβρίου¹¹ του 1836.

Πιο έντονος προβληματισμός, ωστόσο, σχετικά με την κατεύθυνση της εκπαίδευσης αναπτύχθηκε κυρίως από τα μέσα του 19ου αιώνα όπου άρχισαν να διατυπώνονται προτάσεις για τη δημιουργία δύο πυλώνων εκπαίδευσης, της γενικής και της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, τόσο από φορείς όσο και από ιδιώτες. Οι προτάσεις αφορούσαν στην καθιέρωση συστήματος και «πρακτικής» εκπαίδευσης στα σχολεία¹², με στόχο τη σύνδεση της εκπαίδευσης με την οικονομία. Στις προτάσεις αυτές προβάλλονται έννοιες όπως η «βιομηχανική εκπαίδευσις», «η διδασκαλία των τεχνών» και η «πρακτική εις βίον μόρφωσιν» με στόχο την προσαρμογή της εκπαίδευσης στις μεταβαλλόμενες οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές ανάγκες και την προετοιμασία του μαθητή για την ένταξή του στην κοινωνική και επαγγελματική ζωή.

Οι προτάσεις αυτές, οι οποίες δεν είχαν ουσιαστική εφαρμογή και αποτελούσαν κυρίως θεωρητικές προσεγγίσεις, αναπτύσσονταν στο πλαίσιο της αντίστοιχης ευρωπαϊκής εμπειρίας των προσώπων που τις εισηγούνταν και εντάσσονταν σ' ένα κλίμα που καλλιεργείτο, κυρίως από τον Τύπο, με αφορμή και το γεγονός ότι από τη δεκαετία του 1870 παρατηρείτο ένταση της βιομηχανικής κίνησης στην Ελλάδα¹³. Η παραγωγική δραστηριότητα, ωστόσο, στην ελληνική επικρά-

Ωφελίμων Βιβλίων, ανατύπωση Αθήνα 1996, σ. 160.

¹⁰ Φρειδερίκος Τιρς, Η Ελλάδα του Καποδίστρια, (μετ. Α. Σπήλιος), τόμ. Β, Αθήνα 1972, σ. 58.

¹¹ Το διάταγμα της 31ης Δεκεμβρίου 1836 Περί του κανονισμού των ελληνικών σχολείων καί γυμνασίων. (ΕτΚ αριθμ. 87/31-12-1836).

¹² Η Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Ελλάδα (1830-1930) – Η Σεβαστοπούλειος Εργατική Σχολή, Σωτήρη Γκλαβά, ΣΩΒ, Αθήνα 2002, σσ. 73-111.

¹³ Επισκόπηση της Ιστορίας της Εκπαίδευσης στο Νεοελληνικό Κράτος, Σωτήριος Γκλαβάς, Μάρτιος 2011, σελ 13.

τεια στηρίζονταν στη μικρή βιοτεχνική επιχείρηση και οι ανάγκες εξέλιξης της τεχνικής εκπαίδευσης αφορούσαν περισσότερο στην προσαρμογή στα ευρωπαϊκά πρότυπα εκπαιδευτικών συστημάτων και στη σταθερή αντίληψη ότι η ανάπτυξη και η οικονομική ευημερία της Ελλάδας στηρίζεται στη γεωργική, εμπορική και ναυτική εκπαίδευση. Με τη σταδιακή ανάπτυξη, ωστόσο, της αστικοποίησης και τη μετακίνηση του αγροτικού πληθυσμού προς τις πόλεις, καθώς και την έναρξη κάποιας βιομηχανικής δραστηριότητας, μεταβλήθηκαν και οι ανάγκες που καλείτο να εξυπηρετήσει το εκπαιδευτικό σύστημα.

Πέρα όμως από τις πραγματικές οικονομικές και πολιτικές συνθήκες και τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, η αντίληψη για την αξία της κλασικής παιδείας, η ανάδειξη της οποίας προωθήθηκε από τη φαναριώτικη κοινότητα αλλά και τη Βαυαρική επιρροή, και ταυτόχρονα, η περιφρόνηση για την τεχνική και χειρωνακτική εργασία, κατέστησαν την γενική παιδεία κυρίαρχη. Χαρακτηριστικό είναι δε, ότι όλα σχεδόν τα σχολεία με τεχνική ή επαγγελματική κατεύθυνση που λειτούργησαν κατά τα χρόνια του Όθωνα, αλλά και σε όλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, ήταν είτε κληροδοτήματα είτε προϊόν ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Οι ανάγκες της έστω και βραδείας εξέλιξης της οικονομικής δομής δεν καλύπτονταν πλέον από την εμπειρία, αλλά απαιτούσαν το συνδυασμό της θεωρητικής με την πρακτική κατάρτιση. Οι αλλαγές που παρατηρούνται στα σχολικά προγράμματα στηρίζονται στις ιδιαίτερες ιδεολογικές και εκπαιδευτικές επιλογές των αντίστοιχων φορέων κατά το χρονικό διάστημα που οι ίδιοι βρίσκονται στην εξουσία. Για παράδειγμα, η άνοδος στην εξουσία της αστικής τάξης συνεπάγεται και μια τροποποίηση των προγραμμάτων προς όφελος των μαθημάτων «θετικής κατεύθυνσεως»¹⁴. Παράλληλα, η αστική τάξη προσβλέποντας σε μια παιδεία που να ισχυροποιεί τη θέση των παιδιών της, προβληματίζεται για το γεγονός ότι η πρόσβαση στους σχολικούς μηχανισμούς και η συνακόλουθη κοινωνική εξέλιξη ήταν πλέον, έστω και άνισα, δυνατή για όλους με αποτέλεσμα την αύξηση των αντικειμενικών δυσκολιών απορρόφησης των αποφοίτων του γυμνασίου και του πανεπιστημίου στην αγορά εργασίας.

Από την άλλη, αναπτύσσονται φιλοδοξίες κοινωνικής ανόδου των λαϊκών στρωμάτων, αφού το απολυτήριο του γυμνασίου λειτουργούσε ως εφελτήριο για το πανεπιστήμιο ή την εξασφάλιση κάποιας θέσης στο δημόσιο με αντίστοιχη «εισπήδηση εις τον παράδεισον του Κρατικού προϋπολογισμού», η οποία συντελούσε στην κοινωνική ακτινοβολία όλης της οικογένειας από το σπουδασμένο και διορισμένο σε κάποια μη χειρωνακτική θέση παιδί¹⁵.

2.1.2. Η τεχνική εκπαίδευση στο πρώτο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα

Τα νομοσχέδια του 1913 επιχείρησαν να εισάγουν μια σειρά από τομές στην εκπαίδευση, όπως ήταν το Σχολείο του Βόλου υπό τη διεύθυνση του Αλέξανδρου Δελμούζου, η εξομοίωση της

¹⁴ Χαρ. Νούτσος, Προγράμματα μέσης εκπαίδευσης και κοινωνικός έλεγχος (1931 -1973), Θεμέλιο, Αθήνα 1979, σσ. 27-28.

¹⁵ Επισκόπηση της Ιστορίας της Εκπαίδευσης στο Νεοελληνικό Κράτος, Σωτήριος Γκλαβάς, Μάρτιος 2011, σελ 28.

εκπαίδευσης αγοριών και κοριτσιών, η δημιουργία παράλληλου δικτύου τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και η ίδρυση Διδασκαλείου Τεχνικής Εκπαιδύσεως¹⁶. Στόχος των νομοσχεδίων αυτών, σύμφωνα με το Δημήτριο Γληνό που υπήρξε εισηγητής τους, ήταν «ή καλουμένη πραγματική εκπαίδευσις, ήτις, διατηρούσα τὸν χαρακτήρα γενικῆς μορφώσεως, θὰ προπαρασκευάζῃ συστηματικώτερον διὰ τῆς καλλιεργείας τῶν γενικῶν δεξιότητων καὶ τῆς παροχῆς καταλλήλων γνώσεων διὰ τὰ εἰδικὰ ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα ἢ διὰ τὰ τεχνικὰ ἐπαγγέλματα»¹⁷.

Τα νομοσχέδια αυτά προκάλεσαν έντονες διενέξεις και έφεραν σε αντιπαράθεση τους κρατικούς φορείς με τους εκσυγχρονιστές της εποχής, μεταξύ των οποίων ανήκαν ο Δημήτριος Γληνός και ο Αλέξανδρος Δελμούζος. Ωστόσο, όπως και οι παλαιότερες προσπάθειες εκσυγχρονισμού του εκπαιδευτικού συστήματος, δεν προχώρησαν περαιτέρω.

Το 1914 με το διάταγμα της 8^{ης} Σεπτεμβρίου¹⁸ ιδρύονται σχολεία επαγγελματικής εκπαίδευσης με τριετή διάρκεια, τα οποία είχαν δικαίωμα να παρακολουθήσουν κορίτσια που είχαν ολοκληρώσει το δημοτικό σχολείο (εξαετούς διάρκειας).

Παράλληλα, με το νόμο 572/31-12-1914¹⁹ ιδρύθηκε στην Αθήνα τριτάξιο «Διδασκαλείον τῆς Τεχνικῆς ἐκπαιδύσεως» για να καλύψει της ανάγκες που προέκυψαν για διδακτικό προσωπικό των κατώτερων τεχνικών σχολών και των καθηγητών των τεχνικών μαθημάτων σχολείων μέσης εκπαίδευσης. Ο νόμος έδινε τη δυνατότητα λειτουργίας ειδικῆς τάξης για την περαιτέρω κατάρτιση των ήδη διδασκόντων σε τεχνικά μαθήματα, κατά το πρότυπο της αντίστοιχης ανώτατης σχολῆς École Normal Supérieure De l' Enseignement Technique που λειτουργούσε στη Γαλλία.

Ακολούθησαν τροποποιήσεις και συμπληρώσεις του θεσμικού πλαισίου με τον νόμο 940/1917 «Περὶ μεταρρυθμίσεως καὶ συμπληρώσεως διατάξεων τινων τοῦ νόμου 512: περὶ διδασκαλείου τῆς τεχνικῆς ἐκπαιδύσεως»²⁰ και με τον νόμο 2242/1920 «Περὶ τροποποιήσεως διατάξεων τινων τοῦ νόμου 512: Περὶ διδασκαλείου τῆς Τεχνικῆς Ἐκπαιδύσεως»²¹. Σε ό,τι αφορά στα προγράμματα, τις εξετάσεις, τις αλλαγές κ.λπ. του Διδασκαλείου τεχνικής εκπαίδευσης ακολούθησαν μια σειρά από διατάγματα που αναμόρφωσαν το ισχύον πλαίσιο.²²

¹⁶ Νόμος 572/31-12-1914 Περὶ ιδρύσεως διδασκαλείου της τεχνικῆς εκπαιδύσεως (ΕτΚ αριθμ. 16/Α/13 -1 -1915).

¹⁷ Γληνός Δημ., Άπαντα, τόμ. Β, Θεμέλιο, Αθήνα 1983, σελ 341.

¹⁸ Διάταγμα 8ης Σεπτεμβρίου 1914 Περὶ χορηγίας αδειάς εις την Φιλεκπαιδευτικὴν Ἐταιρείαν Ἰδρύσεως αστικῶν σχολείων θηλέων (ΕτΚ αριθμ. 255/Α/11-9-1914).

¹⁹ Νόμος 572/31 -12 -1914 Περὶ ιδρύσεως διδασκαλείου της τεχνικῆς εκπαιδύσεως (ΕτΚ αριθμ. 16/Α/13-1-1915).

²⁰ Νόμος 940/1917 Περὶ μεταρρυθμίσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινων τοῦ νόμου 512: περὶ διδασκαλείου της τεχνικῆς εκπαιδύσεως (ΕτΚ αριθμ. 223/Α /11 -10 -1917).

²¹ Νόμος 2242/1920 Περὶ τροποποιήσεως διατάξεων τινων τοῦ νόμου 512: Περὶ διδασκαλείου τῆς Τεχνικῆς Ἐκπαιδύσεως (ΕτΚ αριθμ. 144/Α/30 -6 -1920).

²² Πρόκειται κυρίως για τα διατάγματα: 14ης Οκτωβρίου 1916 «Περὶ τῶν προγραμμάτων ἐν τῷ διδασκαλείῳ τῆς τεχνικῆς εκπαιδύσεως διδασκομένων μαθημάτων» (ΕτΚ αριθμ. 227/Α /15 -12 -1916), 18ης Δεκεμβρίου 1917 «Περὶ τροποποιήσεων εις τὸ πρόγραμμα τῶν ἐν τῷ διδασκαλείῳ τῆς τεχνικῆς εκπαιδύσεως διδασκομένων μαθημάτων» (ΕτΚ αριθμ. 300/Α/23 -12 -1917), 21ης Σεπτεμβρίου 1920 «Περὶ λειτουργίας του Διδασκαλείου τῆς Τεχνικῆς Ἐκπαιδύσεως και περὶ εισιτηρίων ἐξετάσεων, προαγωγῶν κτλ. τῶν μαθητῶν αὐτοῦ» (ΕτΚ αριθμ. 228/Α /5 -10 -1920), 22ας Οκτωβρίου 1922 «Περὶ τῶν κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος ἐν τῷ Διδασκαλείῳ τῆς Τεχνικῆς Ἐκπαιδύσεως

Το Διδασκαλείο εν τέλει, σταμάτησε τη λειτουργία το 1924 και συνεχίστηκε αποκλειστικά η λειτουργία των ειδικών τάξεων για περαιτέρω εκπαίδευση και κατάρτιση των ήδη διδασκόντων. Το 1924, ωστόσο, καταργήθηκε από την κυβέρνηση του Παγκάλου που επικαλέστηκε οικονομικούς κυρίως λόγους²³.

Στη δεκαετία του 1920 ήταν σαφής η κοινωνική ζήτηση για γυμνασιακές σπουδές ή για σπουδές σε εμπορικές σχολές και πανεπιστήμια με στόχο την κοινωνική θέση και την εργασιακή αποκατάσταση κυρίως στο δημόσιο και άλλες μη παραγωγικές για την εποχή θέσεις εργασίας. Το ζήτημα της διαρθρωτικής ανεργίας προκαλούσε ήδη έντονους προβληματισμούς και η ανάγκη για εκπαίδευση και κατάρτιση με βάση τις πραγματικές ανάγκες της αγοράς ήταν εμφανής.

Ειδικότερα, μετά την καταστροφή της Σμύρνης και την εισροή προσφύγων και τα βήματα εκβιομηχάνησης που παρουσίαζε η χώρα ενισχύθηκε η ανάγκη για εργατικό δυναμικό με εξειδικευμένες τεχνικές γνώσεις. Οι πρωτοβουλίες που λήφθηκαν αρχικά, πέρα των δωρεών και των κληροδοτημάτων, προέρχονταν και πάλι από τον ιδιωτικό χώρο.

Ωστόσο, φώνες όπως του Δελμούζου²⁴ και του Γληνού που υπήρξαν στην κορυφή της εκπαιδευτικής ιεραρχίας, εξήραν την σημασία της στροφής της εκπαίδευσης προς τις πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας και πράγματι το 1929 ψηφίστηκαν από την κυβέρνηση του Βενιζέλου μια σειρά νόμων με στόχο τη θεμελίωση του αστικού σχολείου.

Σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση των νομοσχεδίων, ένα από τα χαρακτηριστικά ελαττώματά μας ως λαού είναι η έλλειψη αγάπης για την εργασία και η περιφρόνηση «πρὸς τὴν πρακτικὴν παραγωγικὴν τοιαύτην, ελάττωμα που ὑποθάλπει ἡ παιδεία, ὅταν δὲν παρέχει ἐπαγγελματικὴ μὀρφωση που νά καθιστᾶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ τροφίμου γονιμώτερον καὶ ἐπομένως καὶ πλέον εὐάρεστον». Η σωστή όμως επαγγελματική μόρφωση εξαρτάται και από τη μέθοδο διδασκαλίας, που θα πρέπει να είναι τέτοια, ώστε ο μαθητής να μην ἐργάζεται διὰ λόγων, ἀλλὰ και ἀπὸ τὴν πρακτικὴ ἀσκηση στα εργαστήρια. Εάν αυτά δεν προσεχτούν, ὄχι μόνο ορθὴ πνευματικὴ καλλιέργεια δὲν εἶναι δυνατό να πετύχουμε, ἀλλὰ ἀπομακρύνουμε τὸν μαθητὴ ἀπὸ τὰ πράγματα, δηλαδή ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ θετικισμοῦ²⁵.

Με το νόμο 4397/1929 «Περὶ στοιχειώδους ἐκπαιδύσεως», η εκπαίδευση παρέχεται πλέον σε σχολεία γενικής μόρφωσης και σχολεία επαγγελματικής εκπαίδευσης. Τα κατώτερα επαγγελματικά σχολεία διακρίνονται σε γεωργικά, εμπορικά, βιοτεχνικά και τα οικοκυρικά σχολεία και είχαν ως σκοπό την επαγγελματική προπαρασκευὴ ὄσων ἀποφοίτων δημοτικὸῦ σχολείου

μαθημάτων» (ΕτΚ αριθμ. 216/Α /29 -10 -1922), 2ας Ιουλίου 1923 Περὶ καθορισμοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλείου τῆς Τεχνικῆς Ἐκπαιδύσεως μετονομαζομένου εἰς Τεχνικὸν Διδασκαλεῖον (ΕτΚ αριθμ. 182/Α /3 -7 -1923)

²³ Δημ. Γ. Μωραΐτης, *Ιστορία της Παιδαγωγικής*, Αθήνα 1953, σελ. 307.

²⁴ Αλ. Δελμούζος, *Δημοτικισμός και εκπαίδευση*, Αθήνα 1926 (νέα ἐκδοση 1971), σ. 33.

²⁵ Υπουργεῖον Παιδείας και Θρησκευμάτων, *Γενικὴ Εισηγητικὴ Ἐκθεση και Ἐκπαιδευτικὰ Νομοσχέδια κατατεθέντα εἰς τὴν Βουλὴν κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 2ας Ἀπριλίου 1929 ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας Κωνστ. Β. Γόντικα*, Ἐν Ἀθήναις (ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου), σ. 18.

δεν επιθυμούσαν να ακολουθήσουν ανώτερες σπουδές στα σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης²⁶, τα οποία ωστόσο συνάντησαν χαμηλή ανταπόκριση κυρίως διότι δεν οργανώθηκαν επαρκώς. Το γενικότερο πλαίσιο της Τεχνικής Εκπαίδευσης, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων όπως ήταν το Σεβαστουπούλειο, η Διπλάρειος Σχολή και η νεοσύστατη Σιβατινιδείος Σχολή, παρέμενε χαμηλά στην προτίμηση, αλλά και την εκτίμηση του κόσμου.

Μετά την επιβολή της δικτατορίας του Μεταξά το 1936, η δημοτική γλώσσα εκδιώχτηκε και πάλι παρότι το καθεστώς ισχυριζόταν ότι επιθυμεί να προσδώσει στο «Νέον Κράτος» τεχνοκρατικό χαρακτήρα. Έτσι, παρά το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής και μέχρι την έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου είχαν διαμορφωθεί πιεστικές κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες για την αναμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος, τα έμπρακτα μεταρρυθμιστικά αποτελέσματα ήταν περιορισμένα.

2.1.3. Η τεχνική εκπαίδευση στις δεκαετίες του '50 και του '60

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τη λήξη του εμφυλίου πολέμου παρουσιάζεται έντονα η ανάγκη ανασυγκρότησης της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας. Με βάση τις πιεστικές αυτές ανάγκες, και υπό την πίεση της εισαγωγής νέων για την εποχή επιστημονικών και τεχνολογικών δεδομένων, η Επιτροπή Παιδείας του 1957 διατυπώνει προτάσεις για μια ευρεία εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, η οποία ανοίγει προοπτικές και για τη δευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση ξεπερνώντας την ως τότε συνήθεια να καλύπτονται οι ανάγκες της τεχνικής εκπαίδευσης αποκλειστικά από την ιδιωτική πρωτοβουλία. Με πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου (1035/20.12.1958) Περί ίδρύσεως εις Αθήνας και Θεσσαλονίκη Τεχνικών Σχολών προσαρτημένων εις το Εθνικόν Μετσόβιον Πολυτεχνείον ιδρύθηκαν τεχνικές σχολές, οι οποίες ωστόσο δεν κατατάσσονται σε κάποια από τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Λίγο αργότερα, με τα μέτρα του 1959 (Ν. 3971 και 3973 του 1959) θεωρήθηκε ότι πραγματοποιήθηκε στροφή προς την τεχνική εκπαίδευση με χαρακτηριστική την υπαγωγή όλων των τεχνικών σχολείων στο ΥΠ.Ε.Π.Θ., με την ίδρυση της ΣΕΛΕΤΕ και άλλα μέτρα²⁷.

Ειδικότερα, με το Διάταγμα 3973/59 «Περί ενοποιήσεως και συντονισμού της Διοικήσεως Επαγγελματικής Εκπαιδύσεως»²⁸ στο οποίο αναφέρεται ότι η «δημιουργία επιστημόνων των θετικών επιστημών, αλλά και τεχνικών στελεχών όλων των βαθμίδων και ειδικευμένων καθίσταται το αναγκαίο μέσον προσαρμογής προς την τεραστίαν επιστημονικήν και τεχνολογικήν πρόοδον», δίνεται η δυνατότητα σε όσους «δεν θα δύνανται ή δεν θα επι-

²⁶ Νόμος 4373/1929 Περί διαρρυθμίσεως τῶν σχολείων τῆς Μ. Ἐκπαιδύσεως (ΕτΚ αριθμ. 297/Α'/20-8-1929).

²⁷ Από την εισήγηση της πρότασης του Π.Ι. για την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, 2009.

²⁸ Διάταγμα 3973/59 «Περί ενοποιήσεως και συντονισμού της Διοικήσεως Επαγγελματικής Εκπαιδύσεως» (ΦΕΚ 187/Α).

θυμούν να συνεχίσουν τας περαιτέρω γυμνασιακάς σπουδάς, να μη μένουν άνευ αποδεικτικού τινός τυπικών προσόντων, αλλά να έχουν δια την είσοδον εις επαγγελματικά σχολεία ή εις εργασίας αναλόγων σχολικών προσόντων».

Η κεντρική ιδέα για διαχωρισμό του εκπαιδευτικού συστήματος σε δύο κατευθύνσεις, την ανθρωπιστική -του κλασικού γυμνασίου- και την τεχνική, με δυνατότητα επιλογής απο τους ίδιους τους μαθητές, στηριζόταν σε σωστές βάσεις, παρόλο που και πάλι δεν έτυχε της αποδοχής που θα έπρεπε.

Στη συνέχεια, σε μία από τις σημαντικότερες μεταρρυθμιστικές τομές που επιχειρήθηκαν στα ελληνικά εκπαιδευτικά πράγματα, στη μεταρρύθμιση του 1964 (Νόμος 4397/1964), επιχειρείται η ισότητα των ευκαιριών στην εκπαίδευση, καθιερώνεται η αρχή της δωρεάν παιδείας, επεκτείνεται η υποχρεωτική εκπαίδευση και καθιερώνεται η δημοτική γλώσσα. Η μεταρρύθμιση αυτή²⁹ έμεινε στην κοινή συνείδηση ως εκείνη που χώρισε τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στα τριετή Γυμνάσια και Λύκεια και εισήγαγε στη θέση των εισαγωγικών εξετάσεων για τα Α.Ε.Ι. το Ακαδημαϊκό Απολυτήριο. Στο πλαίσιο του νόμου αυτού υπήρξε εκ νέου μέριμνα και για την αναβάθμιση της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.

Η μεταρρυθμιστική αυτή προσπάθεια διεκόπη λόγω της μη ομαλής πολιτικής κατάστασης (μετά το 1965) και της επιβολής το 1967 του δικτατορικού καθεστώτος. Ωστόσο, συνεχίσθηκε δέκα και πλέον χρόνια αργότερα, οπότε και ψηφίζεται, το 1975, το νέο Σύνταγμα της χώρας.

2.1.4. Η τεχνική εκπαίδευση μετά την μεταπολίτευση

Με το άρθρο 16 του Συντάγματος του 1975 κατοχυρώνεται για όλους τους Έλληνες το δικαίωμα της δωρεάν εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες της στα κρατικά εκπαιδευτήρια και με το άρθρο 9 καθορίζεται ότι τα έτη της υποχρεωτικής φοίτησης «δεν δύνανται να είναι ολιγότερα των εννέα». Στη συνέχεια, με το νόμο 309/76 «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής Εκπαίδευσως» και με το νόμο 576/77 «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Μέσης και Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσως» καθορίζεται η οργανωτική δομή της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και μπαίνουν οι βάσεις μιας ευρείας μεταρρύθμισης του θεσμού τόσο από την άποψη της εσωτερικής του οργάνωσης, όσο και από τη σκοπιά της κοινωνικής του λειτουργικότητας. Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση χωρίζεται πλέον σε δύο βαθμίδες: τη μέση και την ανώτερη. Η μέση περιλαμβάνει τις Τεχνικές και Επαγγελματικές Σχολές και τα Τεχνικά και Επαγγελματικά Λύκεια. Η ανώτερη παρέχεται στις Ανώτερες Τεχνικές και Επαγγελματικές Σχολές.

Η δεύτερη μετά τη μεταπολίτευση μεταρρυθμιστική προσπάθεια έγινε το 1985 με τον Νόμο 1566/85, ο οποίος επιχείρησε να ενοποιήσει τους δύο παλαιότερους νόμους 309/76 και 576/77

²⁹ Από την εισήγηση της πρότασης του Π.Ι. για την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, 2009.

και σε πολλά σημεία του ισχύει και σήμερα. Ανάμεσα στις βασικότερες αλλαγές που η μεταρρύθμιση αυτή επέφερε (κατάργηση των εισιτηρίων εξετάσεων για το Λύκειο, αλλαγή στο σύστημα των εξετάσεων για την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και αντικατάσταση των Πανελληνίων Εξετάσεων από τις Γενικές Εξετάσεις με ταυτόχρονο υπολογισμό της σχολικής επίδοσης των μαθητών σε όλες τις τάξεις του Λυκείου και πολλά άλλα μέτρα) εμφανίζεται και η ίδρυση του Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου (Ε.Π.Λ.) με σκοπό την οργανική σύνδεση της Γενικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και την παροχή ευκαιριών σε όλους τους μαθητές για τη σύμμετρη ανάπτυξη των ικανοτήτων και την καλλιέργεια των ενδιαφερόντων και δεξιοτήτων τους. Όλοι οι άλλοι τύποι Λυκείων διατηρήθηκαν και ήταν ισότιμοι μεταξύ τους.

Στο τέλος της δεκαετίας του 90 (νόμοι 2525/97 και 2640/98) επιχειρήθηκε η τρίτη μετά τη μεταπολίτευση σημαντική μεταρρυθμιστική παρέμβαση στη δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Οι σχετικές με το εξεταζόμενο θέμα παρεμβάσεις που έγιναν, ήταν, μεταξύ άλλων, η ίδρυση του Ενιαίου Λυκείου με την ενσωμάτωση σε αυτό όλων των τύπων Λυκείου (Γενικών, Τ.Ε.Λ., Ε.Π.Λ. και Κλασικών), η καθιέρωση του Απολυτηρίου του Ενιαίου Λυκείου για την εισαγωγή στα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. και η ίδρυση των Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων (Τ.Ε.Ε.) για τη χορήγηση πτυχίου επαγγελματικής εκπαίδευσης ειδικότητας επιπέδου 2 και 3.

Αν ο σκοπός του Ενιαίου Λυκείου περιγράφεται ως α) η παροχή γενικής παιδείας υψηλού επιπέδου, β) η ανάπτυξη των ικανοτήτων, της πρωτοβουλίας, της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης των μαθητών, γ) η προσφορά στους μαθητές των απαραίτητων γνώσεων και εφοδίων για τη συνέχιση των σπουδών τους στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα και δ) η καλλιέργεια στους μαθητές δεξιοτήτων που θα τους διευκολύνουν την πρόσβαση, ύστερα από περαιτέρω εξειδίκευση ή κατάρτιση, στην αγορά εργασίας (Ν. 2525/97), ο σκοπός του Τ.Ε.Ε. αναφέρεται ως ο συνδυασμός της γενικής παιδείας με την εξειδικευμένη τεχνική και επαγγελματική γνώση, με σκοπό την επαγγελματική ένταξη στην αγορά εργασίας (Ν. 2640/98).

Στα Τ.Ε.Ε. η φοίτηση οργανώθηκε σε δύο κύκλους. Ο Α΄ κύκλος, με διάρκεια δύο ετών και ο Β΄ κύκλος, ενός έτους. Οι μαθητές των Τ.Ε.Ε. σε όλα τα έτη σπουδών παρακολουθούν τόσο μαθήματα γενικής παιδείας, όσο και μαθήματα ειδικότητας. Οι απόφοιτοι του Α΄ κύκλου αποκτούν πτυχίο επαγγελματικής εκπαίδευσης ειδικότητας επιπέδου 2 και μπορούν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας ή να εγγραφούν, εφόσον το επιθυμούν, στο Β΄ κύκλο. Οι απόφοιτοι του Β΄ κύκλου αποκτούν πτυχίο επαγγελματικής εκπαίδευσης ειδικότητας επιπέδου 3 και μπορούν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας ή να συμμετάσχουν στις ειδικές εξετάσεις για να συνεχίσουν τις σπουδές τους στα Τ.Ε.Ι..

Τέλος, λόγω κυρίως της συνεχώς φθίνουσας ελκυστικότητας της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης που συναρτάται με την ελλιπή στήριξή της από την πολιτεία, επιχειρήθηκε η τελευταία –μέχρι σήμερα– μεταρρυθμιστική απόπειρα του θεσμού, με το Ν. 3475 /2006, χωρίς όμως και πάλι την οικονομική στήριξη και χωρίς ταυτόχρονες αλλαγές στη δευτερο-

βάθμια γενική εκπαίδευση. Με τον Νόμο αυτόν και με τις συναφείς μεταγενέστερες διατάξεις το (Τεχνικό) Επαγγελματικό Λύκειο από τη μορφή του ΤΕΕ δύο Κύκλων μετασηματίστηκε σε ΕΠΑ.Λ. και ΕΠΑ.Σ. με νέα δεδομένα και επαγγελίες, τα εξής:

- Το ΕΠΑ.Λ. θα παρέχει ουσιαστική γενική μόρφωση, επαγγελματική εκπαίδευση με εύρος, θα δίνει βασικές επαγγελματικές γνώσεις σε ένα ευρύτερο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, επαγγελματική επάρκεια σε ένα συγκεκριμένο επάγγελμα και όχι εξειδίκευση, ώστε όλοι οι απόφοιτοί του να έχουν την ικανότητα να παρακολουθούν τις εξελίξεις της τεχνολογίας και να προσαρμόζονται στις νέες συνθήκες της αγοράς εργασίας, αποφεύγοντας έτσι την ανεργία και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Το πρόγραμμα σπουδών θα παρέχει το απαραίτητο γνωσιολογικό υπόβαθρο για: α) ομαλή και δημιουργική ένταξη στην επαγγελματική και κοινωνική ζωή, β) διεκδίκηση θέσεων σπουδών στα Α.Ε.Ι. και Α.Τ.Ε.Ι., γ) επανεκπαίδευση και αποτελεσματική διά βίου κατάρτιση

Το απολυτήριο του ΕΠΑ.Λ. θα είναι ισότιμο με του Ενιαίου Λυκείου, τόσο για την πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση όσο και για την πρόσληψη στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Οι ΕΠΑ.Σ. θα δίνουν τη δυνατότητα σε όσους το επιθυμούν να παρακολουθήσουν ειδικότητες που δεν απαιτούν ευρεία θεωρητική υποστήριξη, αλλά επικεντρώνονται κυρίως στην πρακτική εξάσκηση, ώστε οι απόφοιτοί τους να εντάσσονται άμεσα στην αγορά εργασίας ως ειδικευμένοι τεχνίτες. Τα προγράμματα διδασκαλίας στις ΕΠΑ.Σ. περιλαμβάνουν μαθήματα μόνο τεχνικά - επαγγελματικά και εργαστηριακές ασκήσεις. Η γενική μόρφωση που απαιτείται παρέχεται στην Α΄ τάξη του Λυκείου από την οποία προέρχονται οι μαθητές της ΕΠΑ.Σ. Προβλέπεται επίσης ίδρυση ΕΠΑ.Σ. και σε άλλους, πλην του ΥΠ.Ε.Π.Θ., φορείς. Όμως, με επόμενες διατάξεις οι Κύκλοι σπουδών περιορίστηκαν δραστικά, Ειδικότητες μετατοπίστηκαν προς τις ΕΠΑ.Σ. και κατά την άποψη πολλών, η Α΄ τάξη έγινε ιδιαίτερος δύσκολη για μαθητές χαμηλών επιδόσεων.

Κλείνοντας τη σύντομη αυτή ιστορική αναδρομή στην επαγγελματική και τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση της χώρας αξίζει να αναφερθεί η εκτίμηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, όπως αυτή διατυπώθηκε στην εισήγηση των προτάσεων του το 2009, εν όψει της αναμενόμενης τότε μεταρρύθμισης η οποία τελικά υλοποιήθηκε το φθινόπωρο του 2013 με τον ν.4186. Σύμφωνα με το Π.Ι. λοιπόν, σε όλες τις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες η Τ.Ε.Ε. δεν έπαψε να αποτελεί, στην επίσημη εκδοχή της, ένα σχολείο ισότιμο με το Γενικό Λύκειο, αλλά στην κοινή συνείδηση και στην απτή πραγματικότητα ένα σχολείο (σε όλους τους τύπους του) υποδεέστερο του Γενικού Λυκείου και απαξιωμένο. Η δευτεροβάθμια Τ.Ε.Ε., όποιες μορφές και αν έχει πάρει στις εκάστοτε εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, ετεροκαθορίζεται, από τη σχέση της με το Γενικό Λύκειο, η οποία ήταν σχεδόν πάντοτε μια σχέση ελλειμματική σε βάρος της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Μολονότι στο επίπεδο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης τα Πολυτεχνεία κέρδισαν για διάφορους λόγους μια πραγματική ισοτιμία με τις θεωρητικής κατεύθυνσης Σχολές των Πανεπιστημίων, αλλά και παρά το ότι το δίκτυο των Κ.Α.Τ.Ε., στη συνέχεια Κ.Α.Τ.Ε.Ε., και σήμερα Τ.Ε.Ι. (παρά τα προβλήματά του) κατοχυρώθηκε στην κοινή συνείδηση, απεναντίας, στο δευτεροβάθμιο επίπεδο, όσες προσπάθειες και αν έγιναν (άλλοτε με περισσότερη και άλλοτε με λιγότερη επιτυχία) με στόχο να αναβαθμισθεί η Τ.Ε.Ε. σε ουσιαστικά ισότιμο εταίρο με τη γενική εκπαίδευση, ποτέ δεν έφτασε να είναι και να θεωρείται ότι είναι, πραγματικά ισότιμη με αυτήν. Ως πιο τολμηρή

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

προσπάθεια θεωρείται από πολλούς η προσπάθεια του Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου, η οποία εισήγαγε την Τεχνική Εκπαίδευση στην ενιαία εκπαίδευση πολλών κατευθύνσεων, σε πεπερασμένο βέβαια αριθμό σχολικών μονάδων. Και αυτή όμως η μορφή απουσιάζει από τη σημερινή εκπαιδευτική πραγματικότητα.

2.2. ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ 1992 – 2013

2.2.1. Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης - Νόμος 2009/1992

Με τον ν. 2009/1992 καθιερώθηκε *Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης* (Ε.Σ.Ε.Ε.Κ.), με σκοπό:

- α) την οργάνωση, ανάπτυξη και παροχή επαγγελματικής κατάρτισης,
- β) την τυπική πιστοποίηση της επαγγελματικής κατάρτισης,
- γ) την εναρμόνιση της επαγγελματικής κατάρτισης με το εκπαιδευτικό σύστημα,
- δ) την εκτέλεση κάθε είδους εθνικών ή κοινοτικών προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, και
- ε) την εκπλήρωση κάθε άλλου παρεμφερούς σκοπού. Το Ε.Σ.Ε.Ε.Κ. παρακολουθεί τις μεταβαλλόμενες ανάγκες της αγοράς εργασίας, τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες της χώρας σε εθνικό και τοπικό επίπεδο και τις επιστημονικές και τεχνολογίες εξελίξεις, διαμορφώνεται δε και αναπτύσσεται σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους, με όλους τους φορείς, δημόσιους και ιδιωτικούς, ελληνικούς και διεθνείς, και ειδικότερα με τους φορείς της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.

Επιπλέον, ιδρύθηκε ο Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Ε.Ε.Κ.) νομικό πρόσωπο δημόσιου δικαίου με σκοπό:

- α) την οργάνωση και λειτουργία των δημοσίων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) αρμοδιότητας Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων,
- β) την εποπτεία των ιδιωτικών Ι.Ε.Κ. και
- γ) την πραγματοποίηση των στόχων του Εθνικού Συστήματος Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

Ως βασικά έργα του Ο.Ε.Ε.Κ. ορίστηκαν:

- α) Η μελέτη και εκτίμηση των αναγκών σε ειδικευμένο προσωπικό, κατά κλάδους της οικονομίας, σε συνεργασία με άλλους συναρμόδιους φορείς.
- β) Η υποβολή προτάσεων στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων για τη χάραξη κατευθύνσεων, το σχεδιασμό και τον προγραμματισμό της πολιτικής για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (Ε.Ε.Κ.)
- γ) Η οργάνωση και λειτουργία των Ι.Ε.Κ. αρμοδιότητας Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

- δ) Ο καθορισμός του περιεχομένου σπουδών των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) καθώς και η εποπτεία των ιδιωτικών Ι.Ε.Κ.
- ε) Η αναγνώριση και κατοχύρωση επαγγελματών αντίστοιχων προς την εκπαίδευση και κατάρτιση που παρέχουν τα Ι.Ε.Κ., σύμφωνα με τα δεδομένα και τις ανάγκες της ελληνικής αγοράς, αλλά και τα όσα ισχύουν σχετικώς στην Ε.Ο.Κ.
- στ) Η αναγνώριση των τίτλων που απονέμονται από άλλους ελληνικούς φορείς επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, η ισοτιμία αντίστοιχων τίτλων της αλλοδαπής και η παροχή των αναγκαίων πληροφοριών, σχετικά με την αναγνώριση των δικαιωμάτων και πιστοποιητικών, καθώς και με τους άλλους όρους πρόσβασης στα νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα.
- ζ) Ο καθορισμός των επαγγελματικών δικαιωμάτων όλων των επιπέδων επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης αυτού του νόμου, σε συνεργασία με τα κατά περίπτωση αρμόδια υπουργεία και τους κοινωνικούς εταίρους. [...]

2.2.2. Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση - Νόμος 3191/2003

Με τον ν. 3191/2003 συστάθηκε το *Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση* (Ε.Σ.Σ.Ε.Ε.Κ.Α.), το οποίο ορίστηκε ως το ολοκληρωμένο σύνολο των συμβατών μεταξύ τους λειτουργιών και μέσων δια των οποίων, με συγκροτημένο και ενιαίο τρόπο, σχεδιάζεται και εφαρμόζεται η εθνική πολιτική για τη σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με την επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και με την απασχόληση έτσι ώστε αφενός να ικανοποιούνται οι προσωπικές και κοινωνικές ανάγκες των ατόμων σε γνώσεις και δεξιότητες, αφετέρου να καλύπτονται οι ανάγκες της αγοράς εργασίας με επαγγελματικά στελέχη των ζητούμενων ειδικοτήτων και εξειδικεύσεων, με τα κατάλληλα για το σκοπό αυτό πρόσωπα (γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες).

Οι στρατηγικοί στόχοι του Ε.Σ.Σ.Ε.Ε.Κ.Α. ήταν οι ακόλουθοι:

- α) Η δημιουργία και η συνεχής λειτουργία αξιόπιστου και αποτελεσματικού ενιαίου συστήματος για την έρευνα, καταγραφή και τεκμηρίωση των αναγκών της αγοράς εργασίας σε ανθρώπινο δυναμικό που αντιστοιχούν στα επαγγέλματα, τα οποία μπορούν να προέλθουν από την επαγγελματική εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση.
- β) Η διαμόρφωση προδιαγραφών των ειδικοτήτων ή των εξειδικεύσεων και η αποτελεσματική σύζευξή τους με τα προγράμματα σπουδών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης.
- γ) Ο συντονισμός των προγραμμάτων σπουδών και των παρεχόμενων υπηρεσιών των Συστημάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.
- δ) Η διαμόρφωση ενιαίων κανόνων:
  - για την αξιολόγηση και την πιστοποίηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης (φορείς, προγράμματα, εκπαιδευτές, εκπαιδευόμενοι, υποδομές και εξοπλισμός).

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

- για τη διαδικασία καθορισμού επαγγελματικών δικαιωμάτων ανά ειδικότητα ή εξειδίκευση, όπου αυτά απαιτούνται, και
  - για την πιστοποίηση των επαγγελματικών προσόντων, ανεξάρτητα του τρόπου απόκτησής τους.
- ε) Η διαμόρφωση και η συνεχής λειτουργία αποτελεσματικού και αποδοτικού Συστήματος Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Σύνδεσης με την Αγορά Εργασίας, των καταρτιζομένων και των αποφοίτων της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης.
- στ) Η προώθηση της κοινωνικής καταξίωσης των Συστημάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης.

Στο πλαίσιο του Ε.Σ.Σ.Ε.Ε.Κ.Α. επιδίωξη ήταν να διασυνδέονται και να συντονίζονται οι βασικές λειτουργίες της επαγγελματικής εκπαίδευσης - κατάρτισης:

- i. Η έρευνα, η καταγραφή και η τεκμηρίωση της επαγγελματικής διάρθρωσης της απασχόλησης σε εθνικό και κλαδικό επίπεδο και ο προσδιορισμός των αντίστοιχων αναγκών της αγοράς εργασίας, που αφορούν την κάλυψη της ζήτησης συγκεκριμένων θέσεων εργασίας, που απαιτούν συγκεκριμένες ειδικότητες ή εξειδικεύσεις, ανθρωπινό δυναμικό που είναι δυνατόν να προέλθει από προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης.
- ii. Ο προσδιορισμός των αναγκών της αγοράς εργασίας σε ειδικότητες και εξειδικεύσεις κατά επαγγελματικό επίπεδο, που είναι δυνατόν να καλύψουν τη ζήτηση συγκεκριμένων θέσεων εργασίας σε τοπικό επίπεδο.
- iii. Ο προσδιορισμός, με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, των προδιαγραφών ειδικοτήτων και εξειδικεύσεων.
- iv. Ο προσδιορισμός των επαγγελματικών δικαιωμάτων ανά ειδικότητα ή εξειδίκευση, όπου αυτά απαιτούνται, και ο προσδιορισμός των διαδικασιών για την απόκτησή τους.
- v. Ο προσδιορισμός διαδικασιών απόκτησης των αναγκών ανά ειδικότητα ή εξειδίκευση ειδικών γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, που οδηγεί στη διατύπωση διαδρομών μάθησης, μέσω επαγγελματικής κατάρτισης ή και επαγγελματικής εμπειρίας.
- vi. Ο συντονισμός των Συστημάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης στο σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων που οδηγούν σε συγκεκριμένες ειδικότητες και εξειδικεύσεις διαφόρων επαγγελματικών επιπέδων, όταν διαπιστώνονται επικαλύψεις ή κενά στα σχεδιαζόμενα προγράμματα σπουδών.
- vii. Ο σχεδιασμός και η οργάνωση προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης που αντιστοιχούν προς τις ειδικότητες και εξειδικεύσεις που ζητούνται από την αγορά εργασίας και οδηγούν στην απόκτηση των προσόντων που αντιστοιχούν στην προδιαγραφή των ειδικοτήτων και εξειδικεύσεων αυτών.
- viii. Η ενημέρωση των ενδιαφερομένων και των γονέων τους για τις ειδικότητες της επαγγελματικής εκπαίδευσης - κατάρτισης, η διερεύνηση των προσόντων, ικανοτήτων και

κλίσεων των ενδιαφερομένων και η συμβουλευτική υποστήριξή τους στην επιλογή της κατάλληλης ειδικότητας ή εξειδίκευσης και του κατάλληλου προγράμματος σπουδών (συμβουλευτική και επαγγελματικός προσανατολισμός).

- ix. Η αξιολόγηση και η πιστοποίηση της ικανότητας και δυνατότητας των φορέων της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης να ανταποκριθούν κατά τρόπο αποτελεσματικό στις απαιτήσεις που προκύπτουν από την αποστολή τους και τις ευθύνες που αναλαμβάνουν.
- x. Η αξιολόγηση και η πιστοποίηση της ποιότητας των επί μέρους προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης και της συμβατότητάς τους προς τις ειδικότητες και εξειδικεύσεις για τις οποίες σχεδιάστηκαν.
- xi. Η αξιολόγηση και η πιστοποίηση των προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών της επαγγελματικής κατάρτισης.
- xii. Η εφαρμογή των προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης με βάση το σχεδιασμό, την οργάνωση, την αξιολόγηση και την πιστοποίησή τους.
- xiii. Η αξιολόγηση και η πιστοποίηση των γνώσεων και δεξιοτήτων που αποκτούν οι σπουδαστές και οι καταρτιζόμενοι σε σχέση προς το περιεχόμενο των προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, ως προϋπόθεση για την απονομή του τίτλου αντίστοιχων ειδικοτήτων ή εξειδικεύσεων και επαγγελματικού επιπέδου.
- xiv. Η αξιολόγηση και πιστοποίηση των επαγγελματικών προσόντων και η σύνδεσή της με τη διαδικασία απονομής άδειας άσκησης επαγγελματικών δικαιωμάτων, όπου αυτά απαιτούνται, για κάθε ενδιαφερόμενο, ανεξάρτητα του τρόπου απόκτησης των προσόντων αυτών.
- xv. Η υποστήριξη της σύνδεσης των εκπαιδευομένων, των καταρτιζομένων και των αποφοίτων με την αγορά εργασίας και η παρακολούθηση της απασχολησιμότητάς τους.
- xvi. Η υποστήριξη των ανέργων για την ένταξη ή επανένταξή τους στην αγορά εργασίας, καθώς και των ήδη εργαζομένων για την πρόληψη της ανεργίας.
- xvii. Η αποτίμηση των αποτελεσμάτων των φορέων, δομών, προγραμμάτων και εκπαιδευτών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης.
- xviii. Η αξιολόγηση και αποτίμηση των αποτελεσμάτων της λειτουργίας των Συστημάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης σε σχέση με την απασχόληση.
- xix. Η αξιολόγηση επαγγελματικών τίτλων που έχουν αποκτηθεί σε άλλες χώρες και ο προσδιορισμός της αντιστοιχίας τους προς επαγγελματικούς τίτλους που αποκτώνται στην Ελλάδα μέσω της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης και του Συστήματος Πιστοποίησης της Επαγγελματικής Κατάρτισης και των Επαγγελματικών Προσόντων.
- xx. Ο σχεδιασμός προγραμμάτων δράσης για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των αρμόδιων φορέων και της κοινής γνώμης, με στόχο την προώθηση της κοινωνικής καταξίωσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Επαγγελματικής Κατάρτισης.

xxi. Η ανάπτυξη διαδικασιών συνεννόησης και συμφωνίας με τους αρμόδιους δημόσιους φορείς και τους κοινωνικούς εταίρους.

Τα Συστήματα του Ε.Σ.Σ.Ε.Ε.Κ.Α.

Στο πλαίσιο του Ε.Σ.Σ.Ε.Ε.Κ.Α. επρόκειτο να λειτουργήσουν και να διασυνδεθούν τα εξής επί μέρους Συστήματα, μέσω των οποίων υλοποιούνται οι βασικές λειτουργίες των περιπτώσεων ι έως και xxi που προαναφέρθηκαν

- Το Σύστημα Έρευνας των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας (Σ1).
- Το Σύστημα Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Σ2).
- Το Σύστημα Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ3).
- Το Σύστημα Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ4).
- Το Σύστημα Πιστοποίησης της Επαγγελματικής Κατάρτισης και των Επαγγελματικών Προσόντων (Σ5).
- Το Σύστημα Συμβουλευτικής, Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Σύνδεσης με την Αγορά Εργασίας (Σ6).

2.2.3. Ανάπτυξη της Διά Βίου Μάθησης Μάθησης - Νόμος 3879/2010

Σύμφωνα με τα σχετικά νομοθετικά κείμενα, σκοπός του νόμου υπ' αριθ. 3879 *Ανάπτυξη της Διά Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις* (ΦΕΚ/Α/163/21-09-2010), είναι η ανάπτυξη της διά βίου μάθησης, μέσω της αναγνώρισης εναλλακτικών εκπαιδευτικών διαδρομών, της δικτύωσης των φορέων διά βίου μάθησης και της διασφάλισης της διαφάνειας και της ποιότητας, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η διασύνδεση της διά βίου μάθησης με την απασχόληση, η διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας των ατόμων και γενικότερα η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

Ειδικότερα, στόχοι του εν λόγω νόμου είναι οι ακόλουθοι:

- α) η συστηματοποίηση και ο συντονισμός της διερεύνησης των εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών αναγκών των ενηλίκων σε σχέση με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και της κοινωνικής ανάπτυξης,
- β) ο προγραμματισμός και η αποκέντρωση των δράσεων διά βίου μάθησης, η συστηματική υποστήριξη των φορέων του Εθνικού Δικτύου Δια Βίου Μάθησης και η προγραμματική συνεργασία των φορέων διοίκησης του Δικτύου με τους φορείς παροχής υπηρεσιών διά βίου μάθησης,
- γ) η ανάδειξη της επαγγελματικής κατάρτισης και της γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων ως δύο ισότιμων πυλώνων της διά βίου μάθησης,
- δ) η θεσμοθέτηση προτύπων και μέσων για την ανάπτυξη και την ποιοτική αναβάθμιση της διά βίου μάθησης,
- ε) η διασφάλιση της δυνατότητας πρόσβασης των ατόμων και ιδιαίτερα των μελών κοινωνικά ευπαθών και ευάλωτων ομάδων σε όλες τις δράσεις κατάρτισης και γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων,

- στ) η συνεχιζόμενη εκπαίδευση και αξιολόγηση των εκπαιδευτών ενηλίκων,
 ζ) η δημιουργία συνεκτικού εθνικού πλαισίου αξιολόγησης και πιστοποίησης για όλες τις μορφές κατάρτισης και γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων, και,
 η) η συγκρότηση ενιαίου εθνικού πλαισίου αναγνώρισης προσόντων και πιστοποίησης γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων.

Φορείς και Λειτουργίες του Εθνικού Δικτύου Διά βίου Μάθησης

Οι φορείς του Εθνικού Δικτύου Διά βίου Μάθησης είναι οι *φορείς διοίκησης* και οι *φορείς παροχής υπηρεσιών* διά βίου μάθησης.

Φορείς διοίκησης της διά βίου μάθησης είναι:

- η Γενική Γραμματεία Διά βίου Μάθησης,
- οι υπηρεσιακές μονάδες των Περιφερειών, που ασκούν αρμοδιότητες σε θέματα διά βίου μάθησης,
- οι υπηρεσιακές μονάδες των Δήμων, που ασκούν αρμοδιότητες σε θέματα διά βίου μάθησης,
- το Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Δομών Διά βίου Μάθησης (Ε.ΚΕ.ΠΙΣ.),
- ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων (Ε.Ο.Π.Π.),
- Το Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Κ.Ε.Π.), κατά το τμήμα του που έχει την αρμοδιότητα της συμβουλευτικής και του επαγγελματικού προσανατολισμού στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης,
- Το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης.

Φορείς παροχής υπηρεσιών διά βίου μάθησης είναι:

- τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.),
- τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Κ.Ε.Κ.),
- τα Κέντρα Μεταλυκειακής Εκπαίδευσης και τα Εργαστήρια Ελευθέρων Σπουδών,
- οι λοιπές δημόσιες και ιδιωτικές σχολές επαγγελματικής κατάρτισης,
- το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.),
- το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας (Ε.Ι.Ν.) και το Ινστιτούτο Νεολαίας κατά το μέρος που παρέχουν υπηρεσίες διά βίου μάθησης,
- οι φορείς παροχής υπηρεσιών γενικής (τυπικής και μη τυπικής) εκπαίδευσης ενηλίκων, στους οποίους περιλαμβάνονται κοινωνικοί, θρησκευτικοί και πολιτιστικοί φορείς, καθώς και δομές παροχής υπηρεσιών γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων, όπως τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (Σ.Δ.Ε.) και οι Σχολές Γονέων,
- οι φορείς παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών ή και υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού,
- τα Κέντρα Προώθησης στην Απασχόληση (Κ.Π.Α.) κατά το μέρος που παρέχουν υπηρεσίες διά βίου συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού,
- οι φορείς του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα που παρέχουν μη τυπική εκπαίδευση στο ανθρώπινο δυναμικό του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, όπως είναι το Ε.Κ.Δ.Δ.Α., καθώς και οι φορείς που συνιστώνται από τις επαγγελματικές ενώσεις

και τα επιμελητήρια και παρέχουν μη τυπική εκπαίδευση στα μέλη τους, όπως είναι η ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «Ινστιτούτο Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης Μελών Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας Α.Ε. (Ι.Ε.Κ.Ε.Μ. Τ.Ε.Ε. Α.Ε.)»,

- οι φορείς παροχής υπηρεσιών διά βίου μάθησης, τους οποίους συνιστούν οι τριτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις εργαζομένων και εργοδοτών που συνυπογράφουν την εθνική συλλογική σύμβαση εργασίας, όπως είναι το Ινστιτούτο Εργασίας (ΙΝ.Ε.) και το Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Κ.ΑΝ.Ε.Π.) της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας (Γ.Σ.Ε.Ε.), το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων (Ι.Μ.Ε.) της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.), το Κοινωνικό Πολυκέντρο και το Διαβαλκανικό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης της Ανώτατης Διοίκησης Ενώσεων Δημόσιων Υπαλλήλων (Α.Δ.Ε.Δ.Υ.), και,
- οι φορείς άτυπης μάθησης.

Το Εθνικό Πρόγραμμα Διά βίου Μάθησης

Οι στόχοι του Εθνικού Προγράμματος Διά βίου Μάθησης:

Στρατηγικός σκοπός: «Μάθηση προσανατολισμένη στις αναπτυξιακές ανάγκες της χώρας αλλά και στις γενικές μαθησιακές ανάγκες των πολιτών, με τη συμμετοχή των φορέων κάθε τύπου, με δομή και σχέδιο μετάβασης υπό το πρίσμα της νέας αποκεντρωμένης δομής του κράτους και κατεύθυνση το ανοιχτό σχολείο ως κύτταρο της τοπικής κοινωνίας». Οι στόχοι της δημόσιας πολιτικής διά βίου μάθησης και επομένως και του Εθνικού Προγράμματος Διά Βίου Μάθησης είναι οι ακόλουθοι:

Ποιοτικοί στόχοι

- Διασφάλιση της ποιότητας παντού (στους εκπαιδευτές, στην επιμόρφωση των εκπαιδευτών, στα γνωστικά αντικείμενα και στο μαθησιακό υλικό, στους χώρους και τις υποδομές, στις διαδικασίες αξιολόγησης και πιστοποίησης).
- Ανάπτυξη νέων παιδαγωγικών μεθόδων με στροφή στη βιωματική μάθηση, στη μάθηση εξ αποστάσεως, στο e-learning, σε μικτές μορφές μάθησης.
- Εξορθολογισμός και σαφήνεια των προσόντων με τη συγκρότηση του Εθνικού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων.
- Εξορθολογισμός του πλέγματος σχετικών φορέων και θεσμών.
- Ορθολογική κατανομή και αξιοποίηση των Κοινοτικών πόρων στο πλαίσιο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ.

Ποσοτικοί στόχοι

Διπλασιασμός της εθνικής συμμετοχής ενηλίκων στη Διά βίου Μάθηση (τιμή – στόχος το 5% για το 2013)³⁰.

- Αύξηση κατά 25% της συμμετοχής ενηλίκων στη Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση.

³⁰ Σχετικά με την αποτυχία επίτευξης του εν λόγω στόχου δες τη μελέτη των ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ και ΙΝΕ ΓΣΕΕ με τίτλο «Κίνητρα και εμπόδια για τη συμμετοχή των ενηλίκων στη διά βίου εκπαίδευση» (επιστημονικός υπεύθυνος, Θ. Καραλής), <http://www.imegevee.gr/attachments/article/662/MELETH%20INEGSEE-IMEGSEVEE.pdf>

- Αντίστοιχη αύξηση στη Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση που σχετίζεται αποκλειστικά με την επαγγελματική εξέλιξη.
- Αντίστοιχη αύξηση στην ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση.

Στο πλαίσιο του Εθνικού Δικτύου Διά βίου Μάθησης ασκούνται λειτουργίες, οι οποίες διακρίνονται σε *βασικές* και *υποστηρικτικές*.

Βασικές λειτουργίες είναι:

- α) η αρχική επαγγελματική κατάρτιση,
- β) η συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, και,
- γ) η γενική εκπαίδευση ενηλίκων.

Υποστηρικτικές λειτουργίες είναι:

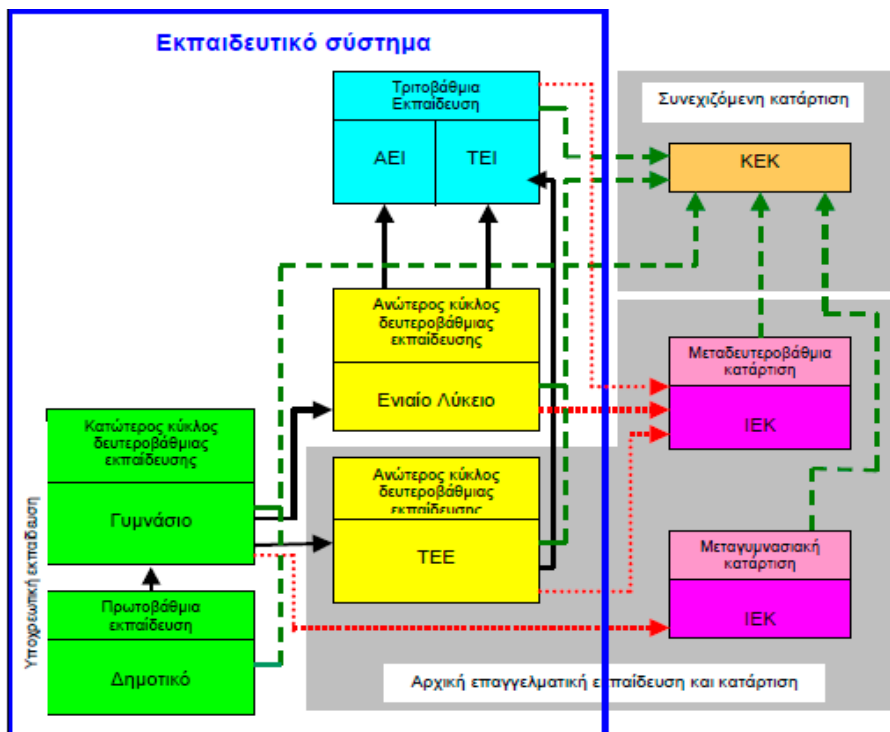
- α) η διερεύνηση των εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών αναγκών των ενηλίκων σε σχέση και με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και της κοινωνικής ανάπτυξης,
- β) η παροχή υπηρεσιών διά βίου συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού,
- γ) η πιστοποίηση των δομών, των επαγγελματικών περιγραμμάτων, των προγραμμάτων και των εκπαιδευτών της μη τυπικής εκπαίδευσης,
- δ) η αναγνώριση των προσόντων και η πιστοποίηση των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων των ατόμων, και,
- ε) η αναγνώριση επαγγελματικών δικαιωμάτων που αντιστοιχούν σε επαγγελματικά προσόντα, τα οποία αποκτώνται στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης, πλην της ανώτατης εκπαίδευσης.

2.2.4. Εξέλιξη των επαγγελματικών σχολών: Από τα ΤΕΕ στα ΕΠΑΛ - ΕΠΑΣ

Με τους νόμους 2525/97 και 2640/98 αναδιαρθρώθηκε ο ανώτερος κύκλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με την επιβολή σημαντικών αλλαγών στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση του επιπέδου αυτού. Συγκεκριμένα, καταργήθηκαν οι παλαιοί τύποι Λυκείου, δηλαδή το Γενικό Λύκειο (ΓΕΛ), το Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο (ΤΕΛ) και το Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο (ΕΠΛ) καθώς και οι Τεχνικές-Επαγγελματικές Σχολές (ΤΕΣ) και στη θέση τους αναπτύχθηκαν:

- το Ενιαίο Λύκειο, με πρόγραμμα σπουδών απαλλαγμένο εντελώς επαγγελματικών στοιχείων.
- Τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) με δύο κύκλους σπουδών και δύο επίπεδα πιστοποίησης.

Οι απόφοιτοι της υποχρεωτικής εκπαίδευσης οι οποίοι δε συνεχίζουν γενικές σπουδές στο Ενιαίο Λύκειο αλλά ούτε επιθυμούν να εισέλθουν στην αγορά εργασίας ως ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό, μπορούν να αποκτήσουν επαγγελματικά προσόντα επιλέγοντας μία από τις ακόλουθες κατευθύνσεις επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (με βάση τους Νόμους 2525/97, 2640/98, 2009/92).

ΑΕΙ: Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Πανεπιστήμιο, Πολυτεχνείο), ΤΕΙ: Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, ΤΕΕ: Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Εκπαιδευτήρια, ΙΕΚ: Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης, ΚΕΚ: Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης

Η τεχνικοεπαγγελματική εκπαίδευση παρέχονταν στα Τεχνικά - Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε.) μέχρι το 2006. Τα Τ.Ε.Ε. ανήκαν στη δευτεροβάθμια, μεταγυμνασιακή εκπαίδευση και σε αυτά εισάγονταν οι κάτοχοι απολυτηρίου Γυμνασίου, χωρίς εξετάσεις. Οι σπουδές στα Τ.Ε.Ε. διαρκούσαν έως και τρία έτη και οργανώνονταν σε δύο κύκλους, Α' και Β', οι οποίοι περιλάμβαναν επιμέρους τομείς και ειδικότητες. Ο Α' κύκλος σπουδών διαρκούσε δύο έτη, ενώ μπορεί να ήταν και εσπερινής φοίτησης, διάρκειας τριών ετών. Όταν εφαρμόζονταν προγράμματα μαθητείας, ο χρόνος φοίτησης μπορούσε, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, να επιμηκύνεται έως και κατά ένα έτος επιπλέον, ανεξάρτητα από την λειτουργία του ΤΕΕ ως ημερήσιο ή εσπερινό. Ο Β' κύκλος σπουδών διαρκούσε ένα έτος, και ειδικά στα Τ.Ε.Ε. εσπερινής φοίτησης ένα εξάμηνο επιπλέον. Οι μαθητές μετά την αποφοίτηση τους από τον Α' κύκλο σπουδών λάμβαναν, κατόπιν εξετάσεων, πτυχίο επιπέδου 2. Οι εξετάσεις διενεργούνταν εντός του σχολείου σε όλα τα διδαχθέντα μαθήματα.

Οι απόφοιτοι του κύκλου αυτού είχαν τις εξής δυνατότητες:

- i. Να λάβουν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

- ii. Να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο Β' κύκλο σπουδών των Τ.Ε.Ε. αντίστοιχης ειδικότητας.
- iii. Να εγγραφούν στη Β' τάξη του Ενιαίου Λυκείου.
- iv. Να εγγραφούν στο Α' εξάμηνο Ι.Ε.Κ. σε αντίστοιχες ειδικότητες για απόκτηση εξειδίκευσης.

Οι μαθητές του Β' κύκλου σπουδών λάμβαναν, κατόπιν εξετάσεων, πτυχίο επιπέδου 3. Οι εξετάσεις διενεργούνταν με κοινά θέματα σε πανελλαδικό επίπεδο. Οι απόφοιτοι του κύκλου αυτού είχαν τις εξής δυνατότητες:

- i. Να λάβουν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.
- ii. Να εγγραφούν στο Γ' εξάμηνο Ι.Ε.Κ. σε αντίστοιχες ειδικότητες για απόκτηση εξειδίκευσης.

Οι πτυχιούχοι του Β' κύκλου σπουδών, εφόσον συμπληρώσουν τριετή επαγγελματική εμπειρία στην ειδικότητά τους, εισάγονταν στα ΤΕΙ σε τμήματα αντίστοιχης ειδικότητας με την ειδικότητα του πτυχίου τους, κατόπιν εξετάσεων επί μαθημάτων που ορίζουν τα ίδια τα ΤΕΙ. Οι μαθητές των Ενιαίων Λυκείων που δεν επιθυμούσαν να συνεχίσουν τις σπουδές σε αυτά, μπορούσαν να εγγραφούν στο Α' έτος του Α' Κύκλου των Τ.Ε.Ε., με δικαίωμα κατοχύρωσης των μαθημάτων στα οποία εξετάστηκαν επιτυχώς στο Ενιαίο Λύκειο.

Τα προγράμματα διδασκαλίας των Τ.Ε.Ε. περιλάμβαναν θεωρητικά και εργαστηριακά μαθήματα των ειδικοτήτων και βασικά μαθήματα γενικής παιδείας και γενικής ωφελιμότητας. Τα μαθήματα γενικής παιδείας και γενικής ωφελιμότητας κάλυπταν το 40% των συνολικών ωρών του ωρολογίου προγράμματος στο πρώτο έτος του Α' Κύκλου, το 35% στο δεύτερο έτος του Α' Κύκλου και το 25% στον Β' Κύκλο, αντιστοίχως.

Σκοπός των τομέων και ειδικοτήτων που λειτουργούσαν στον Α' κύκλο σπουδών των ΤΕΕ είναι αφενός η παροχή τεχνολογικής παιδείας και η διαμόρφωση επαγγελματικής συνείδησης, αφετέρου η παροχή των αναγκαίων εφοδίων ώστε οι απόφοιτοι να μπορούν να ασκήσουν με επιτυχία ορισμένο επάγγελμα. Τα προγράμματα διδασκαλίας στο Β' κύκλο σπουδών των ΤΕΕ περιλάμβαναν θεωρητικά και εργαστηριακά μαθήματα των ειδικοτήτων και τομέων σε μεγαλύτερο εύρος και βάθος από ότι στον Α' κύκλο.

Οι *Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές (Τ.Ε.Σ.)* του άρθρου 9 του Ν. 1566/85 μετατράπηκαν σε Τ.Ε.Ε. Α' Κύκλου. Οι μαθητές που αποφοιτούσαν από τις ΤΕΣ μπορούσαν να εγγράφονται στο Β' κύκλο σπουδών των Τ.Ε.Ε. Οι μαθητές που αποτύγχαναν στις εξετάσεις της Β' τάξης ΤΕΣ μπορούσαν να εγγράφονται στη Β' τάξη του Α' κύκλου των Τ.Ε.Ε. Στη συνέχεια, τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια, μετεξελιχθήκαν σε Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ) και Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ), που αποτελούν εναλλακτική δυνατότητα συνέχισης σπουδών (δευτέρος κύκλος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) με στόχο το συνδυασμό της γενικής παιδείας με την εξειδικευμένη τεχνική και επαγγελματική γνώση με σκοπό την ταχύτερη ένταξη των αποφοίτων στην αγορά εργασίας.

Τα Επαγγελματικά Λύκεια είναι αποκλειστικής αρμοδιότητας του ΥΠΕΠΘ και διακρίνονται σε ημερήσια και εσπερινά. Η φοίτηση στα ημερήσια είναι τριετής και στα εσπερινά, τετραετής. Ειδικότερα,

- Στην Α΄ τάξη των Επαγγελματικών Λυκείων λειτουργούν οι εξής κύκλοι μαθημάτων:
  - α) Τεχνολογικός, β) Υπηρεσιών και γ) Ναυτικός.

- Στη Β΄ τάξη των Επαγγελματικών Λυκείων λειτουργούν οι εξής τομείς:
  - Μηχανολογίας
  - Οχημάτων
  - Ηλεκτρολογίας
  - Ηλεκτρονικής
  - Δομικών Έργων
  - Εφαρμοσμένων Τεχνών
  - Πληροφορικής
  - Οικονομικών και Διοικητικών Υπηρεσιών
  - Υγείας και Πρόνοιας
  - Γεωπονίας, Τροφίμων και Περιβάλλοντος
  - Ναυτικού Πλοιάρχων
  - Ναυτικού Μηχανικών

- Στην Γ΄ τάξη των Επαγγελματικών Λυκείων λειτουργούν οι εξής ειδικότητες:
  - Μηχανολογικών Εγκαταστάσεων και Κατασκευών
  - Ψυκτικών Εγκαταστάσεων και Κλιματισμού
  - Μηχανικών και Ηλεκτρολογικών Συστημάτων Αυτοκινήτου
  - Ηλεκτρολογικών Εγκαταστάσεων
  - Ηλεκτρονικών Υπολογιστικών Συστημάτων και Δικτύων
  - Ηλεκτρονικών Συστημάτων Επικοινωνιών
  - Σχεδιαστών Δομικών Έργων
  - Γραφικών Τεχνών
  - Υποστήριξης Συστημάτων, Εφαρμογών και Δικτύων Η/Υ
  - Υπαλλήλων Διοίκησης και Οικονομικών Υπηρεσιών
  - Υπαλλήλων Τουριστικών Επιχειρήσεων
  - Βοηθών Βρεφονηπιοκόμων
  - Βοηθών Ιατρικών και Βιολογικών Εργαστηρίων
  - Βοηθών Νοσηλευτών
  - Τεχνολογίας και Ελέγχου Τροφίμων
  - Έργων Τοπίου και Περιβάλλοντος
  - Σύγχρονης Επιχειρηματικής Γεωργίας
  - Πλοιάρχων Εμπορικού Ναυτικού
  - Μηχανικών Εμπορικού Ναυτικού

Οι Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.) απευθύνονται σε μαθητές οι οποίοι επιθυμούν να φοιτήσουν σε ειδικότητες που δεν απαιτούν ισχυρή θεωρητική υποστήριξη, αλλά επικεντρώνονται κυρίως στην πρακτική εξάσκηση, ώστε οι απόφοιτοι τους να εντάσσονται άμεσα στην αγορά εργασίας ως ειδικευμένοι τεχνίτες. Οι Επαγγελματικές Σχολές μπορούσαν να ιδρύνονται και να λειτουργούν υπό την εποπτεία και ευθύνη και άλλων Υπουργείων. Η φοίτηση στις επαγγελματικές σχολές είναι διετής και εγγράφονται σε αυτές μαθητές οι οποίοι κρίνονται προακτέοι από την Α΄ Τάξη του επαγγελματικού ή γενικού λυκείου, ενώ είναι οργανωμένη σε ειδικότητες. Στους αποφοίτους χορηγείται πτυχίο επιπέδου 3, που τους δίνει τη δυνατότητα να λάβουν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος ή να εγγράφονται στα ΙΕΚ.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι ειδικότητες των ΕΠΑ.Σ.

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ ΕΠΑΣ	
1. ΤΕΧΝΙΤΩΝ ΑΕΡΙΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ (ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ)	18. ΦΥΤΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ
2. ΕΡΓΑΛΕΙΟΜΗΧΑΝΩΝ CNC	19. ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ
3. ΘΕΡΜΟΪΔΡΑΥΛΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΤΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΘΕΡΜΑΝΣΗΣ	20. ΔΕΝΔΡΟΚΟΜΙΑΣ
4. ΜΗΧΑΝΟΣΥΝΘΕΤΩΝ ΑΕΡΟΣΚΑΦΩΝ	21. ΖΩΟΤΕΧΝΙΑΣ
5. ΑΜΑΞΩΜΑΤΩΝ	22. ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΑΣ - ΤΥΡΟΚΟΜΙΑΣ
6. ΤΕΧΝΙΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	23. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΓΡΟΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ
7. ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	24. ΒΟΗΘΩΝ ΟΔΟΝΤΟΤΕΧΝΙΤΩΝ
8. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	25. ΒΟΗΘΩΝ ΦΥΣΙΟΘΕΡΑΠΕΥΤΩΝ
9. ΑΡΓΥΡΟΧΡΥΣΟΧΟΪΑΣ	26. ΒΟΗΘΩΝ ΑΚΤΙΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ
10. ΕΠΙΠΛΟΠΟΙΙΑΣ	27. ΒΟΗΘΩΝ ΦΑΡΜΑΚΕΙΩΝ
11. ΚΕΡΑΜΙΚΗΣ - ΠΗΛΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ	28. ΧΗΜΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΥΛΙΚΩΝ
12. ΨΗΦΙΔΟΓΡΑΦΙΑΣ - ΥΑΛΟΓΡΑΦΙΑΣ	29. ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
13. ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΣ - ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	30. ΚΟΜΜΩΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
14. ΞΥΛΟΓΛΥΠΤΙΚΗΣ - ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΠΛΟΥ	31. ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
15. ΧΕΔΙΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ	32. ΜΑΓΕΙΡΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
16. ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ	33. ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
17. ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΑΣ - ΟΙΝΟΤΕΧΝΙΑΣ	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ Ν. 4186/2013

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται η ανάλυση του μοντέλου οργάνωσης και λειτουργίας των υποσυστημάτων της επαγγελματικής εκπαίδευσης – κατάρτισης όπως υφίσταται σήμερα και κυρίως όπως αναμένεται να διαμορφωθεί στο άμεσο μέλλον βάσει του νόμου 4186/2013 «Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις».

Για τους σκοπούς της ανάλυσης αξιοποιήθηκε επεξεργασμένο υλικό που προέκυψε από ατομικές συνεντεύξεις με εκπροσώπους φορέων που σχεδιάζουν και εφαρμόζουν πολιτικές κατάρτισης απασχολούμενων στις μικρές επιχειρήσεις, με μαθητές σχολείων επαγγελματικής εκπαίδευσης - κατάρτισης καθώς και με εκπαιδευτικούς σχολείων επαγγελματικής εκπαίδευσης – κατάρτισης. Με βάση την ανάλυση αυτή, στο τελευταίο τμήμα του κεφαλαίου διατυπώνονται τόσο τα κύρια πορίσματα, όσο και ορισμένα βασικά ερωτήματα που θα πρέπει να τύχουν περαιτέρω διερεύνησης αναφορικά με τα βασικά προβλήματα και τις προοπτικές της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα.

Στην ανάλυση που ακολουθεί παρουσιάζονται οι επεξεργασμένες απαντήσεις όσων ρωτήθηκαν στα εξής πεδία:

- Ειδικότητες και κατευθύνσεις των υποσυστημάτων
- Διάρκεια σπουδών.
- Επαγγελματικά δικαιώματα αποφοίτων, τίτλοι σπουδών.
- Προβλήματα εφαρμογής του θεσμικού πλαισίου (Ν.4186/2013)
- Βασικά προβλήματα λειτουργίας.

Στο πλαίσιο των συνεντεύξεων που διενεργήθηκαν, ερωτήθηκαν οι κάτωθι ομάδες:

30 μαθητές-σπουδαστές, οι οποίοι φοιτούν σε επαγγελματικά λύκεια, επαγγελματικές σχολές του ΟΑΕΔ καθώς και Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης

- 16 Εκπαιδευτικοί επαγγελματικής εκπαίδευσης
- Στελέχη του ΕΟΠΠΕΠ, οι οποίοι σχεδιάζουν και εφαρμόζουν πολιτικές κατάρτισης

3.1. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ

Τα ερωτήματα που τέθηκαν στις άνωθεν ομάδες προσαρμοσμένα κάθε φορά ανάλογα με το υποσύστημα στο οποίο ανήκαν οι συνεντευξιαζόμενοι συνοψίζονται στα εξής:

Εκπαιδευτικοί σχολείων επαγγελματικής εκπαίδευσης – κατάρτισης.

Διάρθρωση

- Ποια η γνώμη σας για τη διάρθρωση του επαγγελματικού λυκείου σε τομείς και ειδικότητες όπως διαμορφώθηκε στο πλαίσιο του νέου νόμου για την αναδιάρθρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Ν.4186/2013);
- Είναι λειτουργική η σύνδεση του επαγγελματικού λυκείου με την αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση;
- Πως κρίνετε τον θεσμό της μαθητείας. Ποια η γνώμη σας για την περαιτέρω επέκτασή του στην επαγγελματική εκπαίδευση;

Ελκυστικότητα

- Θεωρείτε ότι είναι ελκυστική για τους νέους η επαγγελματική εκπαίδευση; Ποιες παράμετροι θα μπορούσαν να συμβάλλουν προς αυτήν την κατεύθυνση;
- Πόσο σημαντικό ρόλο μπορεί να διαδραματίσει η καλύτερη σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με την τριτοβάθμια εκπαίδευση, προκειμένου για την αύξηση της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης;
- Οι απόφοιτοι επαγγελματικής εκπαίδευσης αποκτούν αναγνωρισμένα επαγγελματικά προσόντα; Υπάρχει σύνδεση με την αγορά εργασίας; Διευκολύνεται η επαγγελματική τους αποκατάσταση;

Επάρκεια προσωπικού και εγκαταστάσεων

- Θεωρείτε επαρκή τον αριθμό και τη σύνθεση των εκπαιδευτών;
- Ο αριθμός των διοικητικών στελεχών καλύπτει τις οργανωτικές και λειτουργικές ανάγκες;
- Θεωρείτε επαρκή των εργαστηριακό εξοπλισμό και τις κτηριακές υποδομές;
- Θεωρείτε σύγχρονο και επικαιροποιημένο το εκπαιδευτικό πρόγραμμα – εκπαιδευτικό υλικό;
- Ποια είναι τα βασικά προβλήματα λειτουργίας, διοικητικής οργάνωσης των εκπαιδευτικών μονάδων; Σχετίζονται με το ωράριο, την έλλειψη προσωπικού, καθαριότητας, οργανωτικής επάρκειας του διοικητικού προσωπικού ή με άλλο λόγο;

Εκπαιδευτικοί σε προγράμματα μαθητείας (επιπλέον ερωτήσεις)

- Πως κρίνετε τον θεσμό της μαθητείας; Ποια η γνώμη σας για την περαιτέρω επέκτασή του στην επαγγελματική εκπαίδευση στο πλαίσιο του νέου νόμου (4186/2013);
- Σε ποιο βαθμό τροφοδοτείτε με το περιεχόμενο του μαθήματός σας, τις ανάγκες της πρακτικής άσκησης; Ανταποκρίνεται η θεωρία σε ζητήματα που προκύπτουν από την πρακτική

στην επιχείρηση; Υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ θεωρίας και πρακτικής ή πρόκειται για αποκομμένες ενότητες; Υπάρχει επικοινωνία μεταξύ των επιχειρήσεων και των εκπαιδευτικών που διδάσκουν θεωρία;

- Ποια η γνώμη σας για την καταλληλότητα των επιχειρήσεων; Λειτουργούν εκπαιδευτικά; Θεωρείτε χρήσιμες τις γνώσεις που αποκτούν οι εκπαιδευόμενοι στην πρακτική άσκηση; Συμβάλουν στην μετέπειτα επαγγελματική τους αποκατάσταση;

Μαθητές σχολείων επαγγελματικής εκπαίδευσης – κατάρτισης.

Διάρθρωση

- Για ποιο λόγο επιλέξατε να ακολουθήσετε το επαγγελματικό λύκειο; Ποιο ήταν το βασικό σας κίνητρο; Ποιοι πιστεύετε ότι είναι οι λόγοι που οδήγησαν άλλους συμμαθητές σας με αντίστοιχες επιδόσεις στη γενική εκπαίδευση; Για ποιο λόγο επιλέξατε τη συγκεκριμένη ειδικότητα;
- Γνωρίζετε ποιο είναι το σύστημα της μαθητείας; Θα επιλέγατε να συμμετέχετε σε παρόμοιο πρόγραμμα; Γιατί;
- Γνωρίζετε τα νέα δεδομένα της επαγγελματικής εκπαίδευσης στο πλαίσιο του νόμου 4186/2013; Αν ναι ποια είναι η γνώμη σας; Είναι επαρκείς οι ειδικότητες; Είναι ευέλικτο αυτό το πλαίσιο; Καλύπτει περισσότερο της ανάγκες σας;

Ελκυστικότητα

- Πόσο σημαντική είναι για εσάς η σύνδεση με την τρίτοβάθμια εκπαίδευση και η δυνατότητά σας να σπουδάσετε σε κάποιο ίδρυμα της ανώτατης εκπαίδευσης;
- Πόσο σημαντική είναι για εσάς η απόκτηση ενός αναγνωρισμένου πιστοποιητικού επαγγελματικού προσόντος;

Επάρκεια προσωπικού και εγκαταστάσεων

- Είστε ικανοποιημένοι από τον τρόπο και την ποιότητα των μαθημάτων των καθηγητών σας;
- Θεωρείτε επαρκή των εργαστηριακό εξοπλισμό και τις κτηριακές υποδομές;
- Θεωρείτε σύγχρονο και επικαιροποιημένο το εκπαιδευτικό πρόγραμμα – εκπαιδευτικό υλικό;

Μαθητές που παρακολουθούν προγράμματα μαθητείας (επιπλέον ερωτήσεις)

- Κατά τη γνώμη σας συνδέεται το περιεχόμενο της πρακτικής άσκησης με το πρόγραμμα της θεωρίας;
- Πόσο χρήσιμη θεωρείτε ότι είναι για εσάς η πρακτική άσκηση;
- Οι επιχειρήσεις που παρέχουν μαθητεία θεωρείτε ότι είναι κατάλληλες; Προσφέρουν ουσιαστική γνώση στο αντικείμενο της ειδικότητάς σας;

3.2. ΤΟ ΝΕΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ (Ν. 4186/2013) ΚΑΙ Η ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.

Η επαγγελματική εκπαίδευση παρέχεται μέχρι σήμερα στη χώρα μας από τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.) και τις Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.), που θεσμοθετήθηκαν με τον νόμο 3475/2006. Η δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση αποβλέπει στο συνδυασμό της γενικής παιδείας (ν. 1566/1985) με την τεχνική επαγγελματική γνώση, με ειδικότερο σκοπό:

- την ανάπτυξη των ικανοτήτων, της πρωτοβουλίας, της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης των μαθητών,
- τη μετάδοση των απαιτούμενων τεχνικών και επαγγελματικών γνώσεων και την ανάπτυξη των συναφών δεξιοτήτων τους,
- την παροχή στους μαθητές των απαραίτητων γνώσεων και εφοδίων για τη συνέχιση των σπουδών τους στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα.

Με το νόμο 4186 που δημοσιεύτηκε στις 17 Σεπτεμβρίου 2013 εισάγονται αλλαγές στη διάρθρωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, το Επαγγελματικό Λύκειο προσφέρει δύο κύκλους σπουδών, οι οποίοι ανήκουν στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα:

- το «Δευτεροβάθμιο Κύκλο Σπουδών» και
- το «Μεταδευτεροβάθμιο κύκλο σπουδών», την «Τάξη Μαθητείας».

Στο «Δευτεροβάθμιο Κύκλο Σπουδών» στα Ημερήσια ΕΠΑ.Λ. λειτουργούν οι Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεις. Στην Α΄ τάξη εγγράφονται χωρίς εξετάσεις, οι κάτοχοι απολυτηρίου Γυμνασίου ή άλλου ισότιμου τίτλου. Στη Β΄ τάξη εγγράφονται οι προαγόμενοι από την Α΄ τάξη του Γενικού ή του Επαγγελματικού Λυκείου. Στη Γ΄ τάξη εγγράφονται οι προαγόμενοι από τη Β΄ τάξη του Επαγγελματικού Λυκείου. Οι προαγόμενοι από την Α΄ Τάξη του Επαγγελματικού Λυκείου δικαιούνται να εγγραφούν στη Β΄ Τάξη του Γενικού Λυκείου.

Στην «Τάξη Μαθητείας», η οποία είναι προαιρετική, εγγράφονται οι κάτοχοι απολυτηρίου και πτυχίου του δευτεροβάθμιου κύκλου σπουδών του ΕΠΑ.Λ. Η «Τάξη Μαθητείας», που εφαρμόζει το δυϊκό σύστημα εκπαίδευσης (μαθητεία) του Ο.Α.Ε.Δ. έχει διάρκεια ένα (1) έτος και περιλαμβάνει Μαθητεία με εκπαίδευση στο χώρο εργασίας, Μάθημα Ειδικότητας και Προπαρασκευαστικά Μαθήματα Πιστοποίησης στη σχολική μονάδα αντίστοιχα. Την ευθύνη υλοποίησης της τάξης μαθητείας, της τοποθέτησης σε χώρους εργασίας των φοιτούντων, καθώς και όλα τα σχετικά με αυτήν έχει το ΕΠΑ.Λ. και ο Ο.Α.Ε.Δ.. Η τοποθέτηση σε χώρους εργασίας των φοιτούντων και η παρακολούθησή τους θεωρείται άσκηση εκπαιδευτικού έργου.

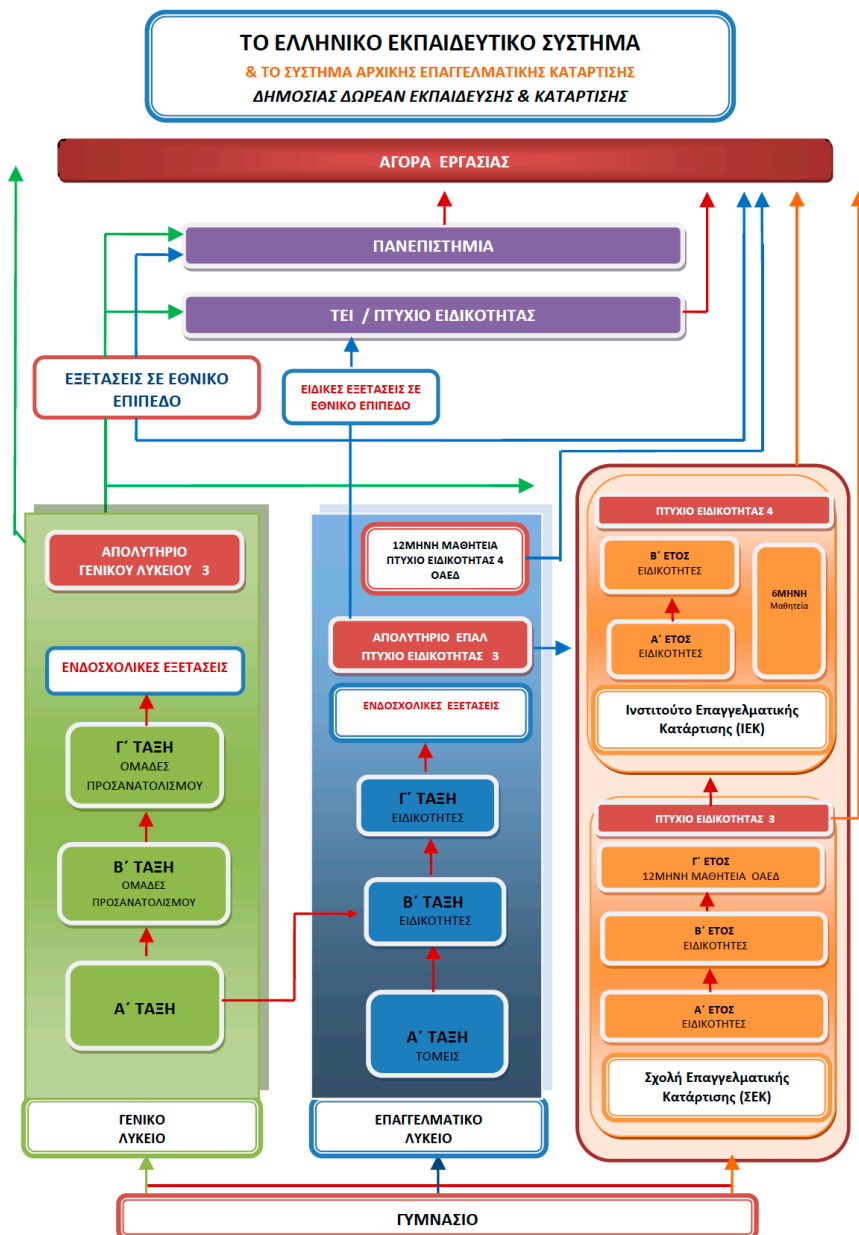
Παράλληλα με τα ΕΠΑ.Λ. λειτουργούν Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ – μη τυπική εκπαίδευση). Σκοπός τους, είναι η παροχή υπηρεσιών αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, διάρκειας τριών ετών, σε αποφοίτους της υποχρεωτικής τυπικής εκπαίδευσης. Το τρίτο έτος οι Ημερήσιες ΣΕΚ λειτουργούν με το σύστημα της μαθητείας. Μαθητές άνω των είκοσι (20) ετών εγγράφονται στις Εσπερινές Σ.Ε.Κ.. Η φοίτηση στις δημόσιες Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης παρέχεται δωρεάν. Η διάρκεια φοίτησης στις Εσπερινές ΣΕΚ είναι τετραετής, συνολικά όχι λιγότερο από 1.618 διδακτικές ώρες ειδικότητας, επιμερισμένες σε τέσσερα (4) διδακτικά έτη,

φοιτούν δε σε αυτά είτε εργαζόμενοι είτε άλλες κατηγορίες μαθητών. Στους σπουδαστές των Εσπερινών Σ.Ε.Κ. που προάγονται στην Τάξη Μαθητείας απονέμεται η *Βεβαίωση Επαγγελματικής Κατάρτισης* χωρίς την υποχρέωση φοίτησης στην Τάξη Μαθητείας για την προσέλευσή τους στις διαδικασίες πιστοποίησης προσόντων, εφόσον έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον 600 ημερομίσθια στην ειδικότητα που αποφοιτούν από τη Β' Τάξη της Σ.Ε.Κ..

Επιπρόσθετα στο πλαίσιο της Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης λειτουργούν τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ). Σκοπός τους είναι η παροχή υπηρεσιών αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σε αποφοίτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και αποφοίτους Σ.Ε.Κ.. Η φοίτηση στα δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης παρέχεται δωρεάν. Οι σπουδαστές των Ι.Ε.Κ. που έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον 150 ημερομίσθια στην ειδικότητα που εγγράφονται, απαλλάσσονται, εφόσον το επιθυμούν, με υπεύθυνη δήλωση του άρθρου 8 του ν. 1599/1996, από την υποχρέωση φοίτησης του εξαμήνου Πρακτικής Άσκησης και τους απονέμεται η Βεβαίωση Επαγγελματικής Κατάρτισης με την ολοκλήρωση των τεσσάρων εξαμήνων της θεωρητικής και της εργαστηριακής κατάρτισης. Οι σπουδαστές Ι.Ε.Κ. δύνανται την Πρακτική Άσκηση ή τη Μαθητεία με τους όρους και τις προϋποθέσεις των σπουδαστών των Σ.Ε.Κ., εκτός της διάρκειάς της, με ευθύνη εφαρμογής του ιδιωτικού Ι.Ε.Κ. που φοιτά, να την πραγματοποιήσουν σε φυσικά πρόσωπα, Ν.Π.Δ.Δ. ή Ν.Π.Ι.Δ.. Η περίοδος πρακτικής άσκησης πρέπει να είναι συνεχόμενη ή και τμηματική χωρίς να υπερβαίνει χρονικά ένα (1) ημερολογιακό έτος.

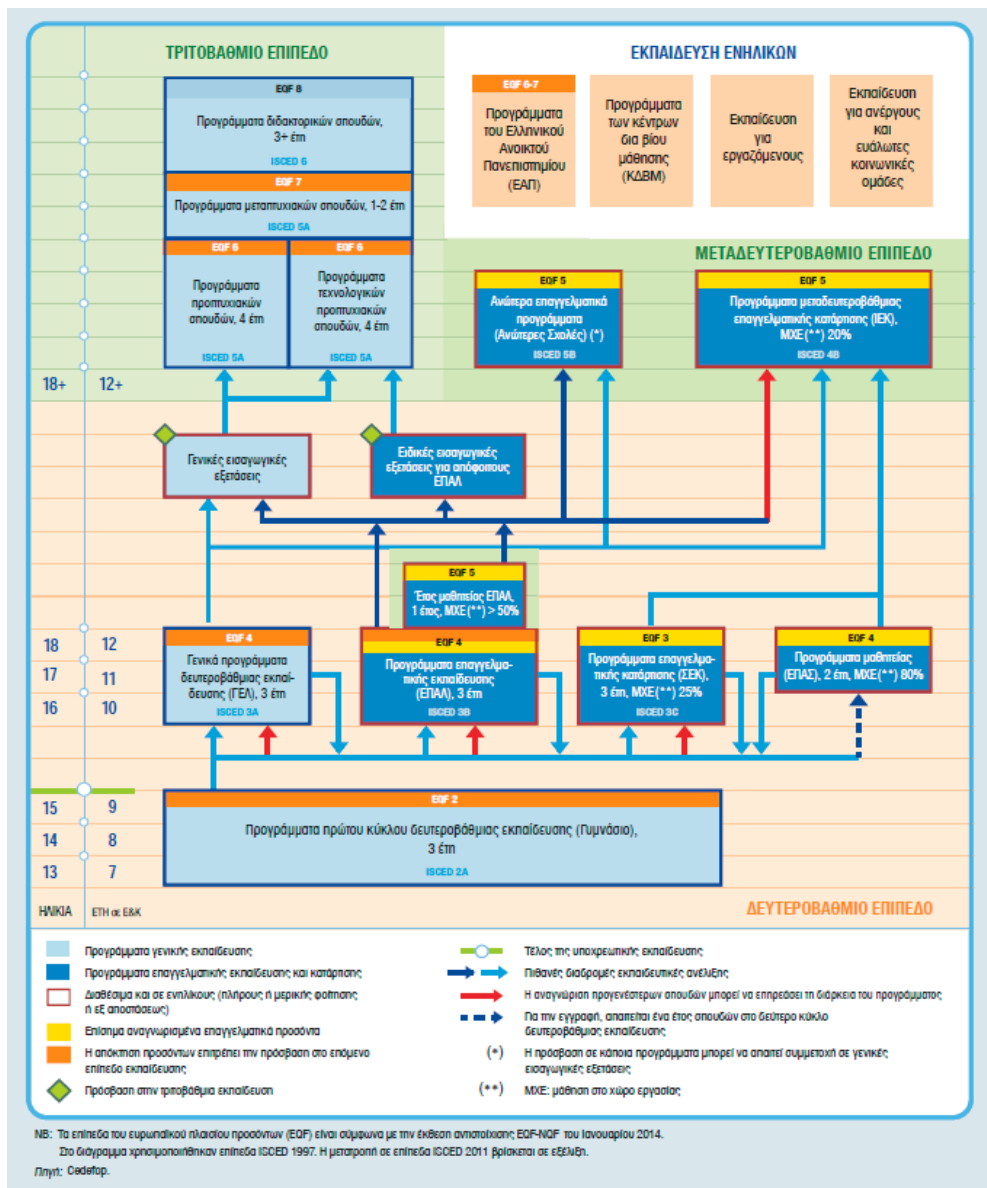
Η φοίτηση στα Ι.Ε.Κ. είναι πέντε (5) συνολικά εξαμήνων, επιμερισμένη σε τέσσερα (4) εξάμηνα θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης συνολικής διάρκειας έως 1.200 διδακτικές ώρες ειδικότητας, σύμφωνα με τα εγκεκριμένα προγράμματα σπουδών και σε ένα εξάμηνο Πρακτικής Άσκησης ή Μαθητείας, συνολικής διάρκειας 1.050 ωρών. Η φοίτηση δύναται να αρχίζει κατά το χειμερινό ή εαρινό εξάμηνο, σε αποφοίτους δευτεροβάθμιας μη υποχρεωτικής τυπικής εκπαίδευσης ή και αποφοίτους ανωτέρων από αυτή βαθμίδας. Το πέμπτο εξάμηνο Πρακτικής Άσκησης δύναται να λαμβάνει χώρα κατά τη διάρκεια του δεύτερου, του τρίτου και του τέταρτου εξαμήνου φοίτησης. Ο μέγιστος αριθμός ανά εκπαιδευτή καθορίζεται σε τριάντα (30) καταρτιζόμενους, σε εργαστηριακά ή θεωρητικά ή και μεικτά μαθήματα.

Στο ακόλουθο διάγραμμα αποτυπώνεται το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και το σύστημα της αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης όπως διαμορφώνεται με τον νόμο 4186/2013.

Συμπληρωματικά, στο ακόλουθο διάγραμμα του CEDEFOP (2014) αποτυπώνεται το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα με αναφορά στα επίπεδα ISCED και EQF (Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων).

3.2.1. Επαγγελματικό Λύκειο

Η φοίτηση στα ΕΠΑ.Λ. είναι τριετής με εβδομαδιαίο πρόγραμμα διδασκαλίας 35 ωρών. Στην Α΄ τάξη των ΕΠΑ.Λ. εγγράφονται οι κάτοχοι απολυτηρίου Γυμνασίου. Το πρόγραμμα διδασκαλίας της Α΄ τάξης περιλαμβάνει κοινά για όλους τους μαθητές μαθήματα γενικής παιδείας και 3 κύκλους μαθημάτων συναφών επαγγελματικών τομέων. Η Β΄ τάξη χωρίζεται σε 12 επαγγελματικούς τομείς. Το πρόγραμμα διδασκαλίας της Β΄ τάξης περιλαμβάνει κοινά για όλους τους μαθητές μαθήματα γενικής παιδείας και μαθήματα των επαγγελματικών τομέων, που διδάσκονται 18 ώρες την εβδομάδα. Οι μαθητές υποχρεούνται να παρακολουθούν τα κοινά μαθήματα και όλα τα μαθήματα ενός τομέα που επιλέγουν. Η Γ΄ τάξη χωρίζεται σε 19 ειδικότητες, που αντιστοιχούν στους τομείς της Β΄ τάξης. Το πρόγραμμα διδασκαλίας της Γ΄ τάξης περιλαμβάνει μαθήματα γενικής παιδείας και μαθήματα ειδικοτήτων, που διδάσκονται 23 ώρες την εβδομάδα.

Οι κύκλοι, οι τομείς και οι ειδικότητες των ΕΠΑΛ παρουσιάζονται συνοπτικά στον επόμενο πίνακα:

ΤΟΜΕΙΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ ΕΠΑΛ		
ΚΥΚΛΟΙ	ΤΟΜΕΙΣ	ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ
Α΄ ΤΑΞΗ ΕΠΑΛ	Β΄ ΤΑΞΗ ΕΠΑΛ	Γ΄ ΤΑΞΗ ΕΠΑΛ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΣ	ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ	Μηχανολογικών εγκαταστάσεων και κλιματισμού
		Ψυκτικών εγκαταστάσεων και κλιματισμού
	ΟΧΗΜΑΤΩΝ	Μηχανικών και Ηλεκτρολογικών Συστημάτων Αυτοκινήτου
	ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ	Ηλεκτρολογικών Εγκαταστάσεων
	ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	Σχεδιαστών Δομικών Εργων
	ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	Γραφικών Τεχνών
	ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ	Ηλεκτρονικών Υπολογιστικών Συστημάτων και Δικτύων
Ηλεκτρονικών Συστημάτων Επικοινωνιών		

ΤΟΜΕΙΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ ΕΠΑΛ		
ΚΥΚΛΟΙ	ΤΟΜΕΙΣ	ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ
Α΄ ΤΑΞΗ ΕΠΑΛ	Β΄ ΤΑΞΗ ΕΠΑΛ	Γ΄ ΤΑΞΗ ΕΠΑΛ
ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	ΥΓΕΙΑΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	Βοηθών Νοσηλευτών
		Βοηθών Ιατρικών και Βιολογικών Εργαστηρίων
		Βοηθών Βρεφονηπιοκόμων
	ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	Σύγχρονης Επιχειρηματικής Γεωργίας
		Τεχνολογίας και Ελέγχου Τροφίμων
		Εργων Τοπίου και Περιβάλλοντος
	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	Υποστήριξης Συστημάτων, Εφαρμογών και Δικτύων
	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	Υπαλλήλων Διοίκησης και Οικονομικών Υπηρεσιών
		Υπαλλήλων Τουριστικών Επιχειρήσεων
	ΝΑΥΤΙΚΟΣ	ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΠΛΟΙΑΡΧΩΝ
ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ		Μηχανικών Εμπορικού Ναυτικού

Οι απόφοιτοι των ΕΠΑ.Λ. αποκτούν απολυτήριο επαγγελματικού λυκείου και πτυχίο επιπέδου 3 που προβλέπεται στη περίπτωση γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 6 του ν. 2009/1992, έχουν το δικαίωμα συμμετοχής στις εισαγωγικές εξετάσεις για την τριτοβάθμια εκπαίδευση με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις που ισχύουν για τους αποφοίτους γενικών λυκείων ενώ, επίσης, έχουν το δικαίωμα συμμετοχής σε ειδικές εισαγωγικές εξετάσεις για πρόσβαση σε τμήματα των Α.Τ.Ε.Ι. γνωστικών αντικειμένων αντίστοιχων ή συναφών με τα γνωστικά αντικείμενα των ειδικοτήτων των ΕΠΑ.Λ. και σε ειδικό ποσοστό θέσεων.

Οι συνεντευξιζόμενοι μαθητές ως βασικό κίνητρο επιλογής του επαγγελματικού λυκείου δήλωσαν ότι ήταν η απόκτηση ενός επαγγελματικού προσόντος, με δεδομένες τις χαμηλές επιδόσεις τους στις γυμνασιακές τους σπουδές. Δήλωσαν επίσης ιδιαίτερα ευχαριστημένοι από το επίπεδο των σπουδών τους και το εκπαιδευτικό προσωπικό, διαπίστωσαν όμως σημαντικές ελλείψεις σε σύγχρονο εξοπλισμό.

Το νέο θεσμικό πλαίσιο (Ν.4186/2013) για τα ΕΠΑΛ.

Σύμφωνα με το νέο θεσμικό πλαίσιο (Ν.4186/2013) του οποίου η εφαρμογή εκκρεμεί δεδομένων εκκρεμοτήτων υπουργικών αποφάσεων, η διάρκεια σπουδών παραμένει τριετής για τα ημερήσια και τετραετής για τα εσπερινά λύκεια, ωστόσο οι κύκλοι μαθημάτων διαμορφώνονται σε ομάδες προσανατολισμού, ενώ οι τομείς και οι ειδικότητες υπόκεινται σχετικές συγχωλεύσεις.

Αναλυτικότερα με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων, τα δημόσια Επαγγελματικά Λύκεια παρέχουν ειδικότητες, οργανώνουν τμήματα, σύμφωνα με τις εθνικές και περιφερειακές ανάγκες της εθνικής οικονομίας, τις προτάσεις των Περιφερειακών Επιτροπών Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, της Γ.Σ.Ε.Ε. και της Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε, των Επιμελητηρίων και των Επιστημονικών Ενώσεων και τις προτάσεις του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας και του Ο.Α.Ε.Δ., του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, των Υπουργείων Υγείας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Τουρισμού, Πολιτισμού και Αθλητισμού και Ναυτιλίας και Αιγαίου.

Οι Ομάδες Προσανατολισμού με τους αντίστοιχους Τομείς και τις αντίστοιχες Ειδικότητες του Επαγγελματικού Λυκείου είναι οι εξής:

Ομάδα Προσανατολισμού Τεχνολογικών Εφαρμογών.

Τομέας Πληροφορικής.

- Τεχνικός Εφαρμογών Πληροφορικής
- Τεχνικός Η/Υ και Δικτύων Η/Υ
- Τεχνικός Εφαρμογών Λογισμικού

Τομέας Μηχανολογίας

- Τεχνικός Μηχανολογικών Εγκαταστάσεων και Κατασκευών
- Τεχνικός Μηχανικός Θερμικών Εγκαταστάσεων και Μηχανικός Τεχνολογίας Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου
- Τεχνικός Εγκαταστάσεων ψύξης αερισμού και κλιματισμού
- Τεχνικός Οχημάτων
- Τεχνικός Μηχανοσυνθέτης αεροσκαφών

Τομέας Ηλεκτρολογίας, Ηλεκτρονικής και Αυτοματισμού

- Τεχνικός Ηλεκτρονικών και Υπολογιστικών Συστημάτων, Εγκαταστάσεων
- Τεχνικός Ηλεκτρολογικών Συστημάτων, Δικτύων και Τηλεπικοινωνιών
- Τεχνικός Αυτοματισμού

Τομέας Δομικών Έργων

- Σχεδιαστής Δομικών Έργων και Γεωπληροφορικής

Τομέας Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων

- Τεχνικός Διαχείρισης και Ανακύκλωσης
- Τεχνικός Ελέγχου Ρύπανσης και Εγκαταστάσεων Αντιρύπανσης

Ομάδα Προσανατολισμού Διοίκησης και Οικονομίας.

Τομέας Διοίκησης και Οικονομίας

- Υπάλληλος Διοίκησης και Οικονομικών Υπηρεσιών
- Υπάλληλος Αποθήκης και Συστημάτων Εφοδιασμού
- Υπάλληλος Εμπορίας και Διαφήμισης
- Υπάλληλος Οικονομίας και Διοίκησης στον Τουρισμό

Ομάδα Προσανατολισμού Γεωπονίας, Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής

- Τεχνικός Φυτικής Παραγωγής
- Τεχνικός Ζωικής Παραγωγής
- Τεχνικός Αλιείας και Υδατοκαλλιεργειών
- Τεχνικός Ανθοκομίας και Αρχιτεκτονικής Τοπίου
- Τεχνικός Τεχνολογίας Τροφίμων και Ποτών
- Τεχνικός Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος

Ομάδα Προσανατολισμού Ναυτιλιακών Επαγγελμάτων.

Τομέας Πλοιάρχων

- Πλοίαρχος Εμπορικού Ναυτικού Τομέας Μηχανικών
- Μηχανικός Εμπορικού Ναυτικού

Σχετικά με τις ομάδες προσανατολισμού και τις ειδικότητες που διαμορφώθηκαν με το νέο θεσμικό πλαίσιο οι μαθητές εξέφρασαν σχετική άγνοια για τα νέα δεδομένα που εισήγαγε ο Ν.4186/2013.

Μια καινοτομία η οποία εισάγεται στο επαγγελματικό λύκειο αφορά στην «τάξη μαθητείας». Στη «Τάξη Μαθητείας» (εκπαίδευση στο χώρο εργασίας η οποία είναι προαιρετική, εγγράφονται οι προαγόμενοι της Γ' Τάξης. Η «Τάξη Μαθητείας» εφαρμόζεται από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και τον ΟΑΕΔ. Η «Τάξη Μαθητείας» έχει διάρκεια ενός (1) έτους και περιλαμβάνει Μαθητεία, Μάθημα Ειδικότητας και Προπαρασκευαστικά Μαθήματα Πιστοποίησης. Την ευθύνη τοποθέτησης σε χώρους εργασίας των φοιτούντων καθώς και όλα τα σχετικά με αυτή έχει αποκλειστικά ο ΟΑΕΔ. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης καθορίζεται κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για τη σύσταση και λειτουργία της «Τάξης Μαθητείας».

Στην «Τάξη Μαθητείας» εφαρμόζεται «Πρόγραμμα εκπαίδευσης στο χώρο εργασίας – μαθητεία σε εργασιακό χώρο» είκοσι οκτώ (28) ωρών εβδομαδιαίως, επιμερισμένο σε πέντε (5) ημέρες για ένα σχολικό έτος. Το «Πρόγραμμα εκπαίδευσης στο χώρο εργασίας –Μαθητεία σε εργασιακό χώρο» διέπεται από σύμβαση, που συνάπτεται μεταξύ του Ο.Α.Ε.Δ. και του εργοδότη

(φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου), με επιπρόσθετα κίνητρα πρόσληψης του Μαθητεύομένου μετά το πέρας της μαθητείας. Το εργαστηριακό μάθημα πραγματοποιείται σε Εργαστήρια του Ο.Α.Ε.Δ. ή στα οικεία Εργαστηριακά Κέντρα ή στα Σχολικά Εργαστήρια του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Έκαστος εκπαιδευτικός του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων καθώς και του Ο.Α.Ε.Δ. είναι αρμόδιος για την εκπαιδευτική, εργαστηριακή και τη μαθητεία στον εργασιακό χώρο κατά ανώτατο όριο 25 μαθητών.

Ετησίως, από την 1η Σεπτεμβρίου έως τη 15η Σεπτεμβρίου, οι απόφοιτοι της Τάξης Μαθητείας του σχολικού έτους, που ολοκληρώθηκε την 30ή Αυγούστου του ίδιου έτους, εφόσον το επιθυμούν, μπορούν να παρακολουθούν το Προπαρασκευαστικό Πρόγραμμα Πιστοποίησης, συνολικής διάρκειας 70 ωρών, για την αρτιότερη προετοιμασία τους για τη συμμετοχή τους στις διαδικασίες πιστοποίησης προσόντων, απόκτησης Πτυχίου Ειδικότητας, του Ε.Ο.Π.Ε.Π., οι οποίες διεξάγονται ετησίως το τελευταίο τρίμηνο του έτους. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας καθορίζεται κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή του Προπαρασκευαστικού Προγράμματος Πιστοποίησης

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Παιδείας και Θρησκευμάτων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ρυθμίζονται ο τρόπος κάλυψης των δαπανών καθώς και οι προϋποθέσεις και τα θέματα που αφορούν την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου. Με την ίδια απόφαση ρυθμίζεται η συμμετοχή του Δημοσίου στις εισφορές και τις αποζημιώσεις των μαθητών και των εργοδοτών κατά τη διάρκεια της Μαθητείας.

Οι τίτλοι σπουδών και τα επαγγελματικά δικαιώματα του «Δευτεροβάθμιου Κύκλου Σπουδών».

Σε ό,τι αφορά στους τίτλους Σπουδών και τα Επαγγελματικά Δικαιώματα του «Δευτεροβάθμιου Κύκλου Σπουδών», χορηγείται :

- i. Απολυτήριο Λυκείου (ισότιμο με το Απολυτήριο Γενικού Λυκείου) μετά τις ενδοσχολικές εξετάσεις, και
- ii. Πτυχίο Ειδικότητας επιπέδου 3, μετά από ενδοσχολικές εξετάσεις από το ΕΠΑΛ.

Οι απόφοιτοι της «Τάξης Μαθητείας» λαμβάνουν Πτυχίο Ειδικότητας επιπέδου 4 από το ΕΠΑΛ, μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών πιστοποίησης των προσόντων τους, από τον ΕΟΠΠΕΠ.

Ο Ε.Ο.Π.Ε.Π. κατά μόνας ή και σε συνεργασία με τα Επαγγελματικά Επιμελητήρια ή και τις Επιστημονικές Ενώσεις αποτελεί το φορέα που εφαρμόζει τις διαδικασίες πιστοποίησης προσόντων, για την χορήγηση Πτυχίου Ειδικότητας, στους αποφοίτους της «Τάξης Μαθητείας» του Επαγγελματικού Λυκείου. Κατά περίπτωση, στην οργάνωση και διεξαγωγή των εξετάσεων πιστοποίησης, συμμετέχουν και Υπουργεία που χορηγούν αντίστοιχες άδειες ασκήσεως επαγγέλματος, για όσες ειδικότητες υπάρχει τέτοιου είδους απαίτηση. Οι επιτυχόντες στις εξετάσεις

πιστοποίησης, παράλληλα με το προβλεπόμενο πτυχίο ειδικότητας, αποκτούν και την αντίστοιχη άδεια ασκήσεως επαγγέλματος, που προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία για το συγκεκριμένο επίπεδο προσόντων.

Οι απόφοιτοι των Εσπερινών Επαγγελματικών Λυκείων δεν έχουν υποχρέωση πρόσβασης στην «Τάξη Μαθητείας» για την προσέλευση τους στις διαδικασίες πιστοποίησης προσόντων, εφόσον έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον 600 ημερομίσθια στην ειδικότητα που αποφοιτούν από τη Γ' Τάξη του Εσπερινού Επαγγελματικού Λυκείου.

Πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Οι απόφοιτοι του δευτεροβάθμιου κύκλου σπουδών ΕΠΑ.Λ., όλων των τύπων, έχουν δικαίωμα συμμετοχής σε ειδικές πανελλαδικές εξετάσεις για εισαγωγή σε σχολές των Α.Τ.Ε.Ι., σε αντίστοιχες ή συναφείς ειδικότητες του πτυχίου τους και σε ειδικό ποσοστό θέσεων, που ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων. Οι υποψήφιοι εξετάζονται σε τέσσερα μαθήματα της Γ' τάξης ΕΠΑ.Λ (δύο μαθήματα γενικής παιδείας και δύο μαθήματα ειδικότητας). Επίσης οι απόφοιτοι του δευτεροβάθμιου κύκλου σπουδών, έχουν δικαίωμα συμμετοχής σε πανελλαδικές εξετάσεις για εισαγωγή στα Πανεπιστήμια και στα Α.Τ.Ε.Ι., με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις, που ισχύουν για τους αποφοίτους του Γενικού Λυκείου.

Η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί σύμφωνα με τους συνεντευξιζόμενους μαθητές, κίνητρο φοίτησης και ελκυστικότητας των Επαγγελματικών Λυκείων.

3.2.2. Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ και ΣΕΚ)

Οι Επαγγελματικές σχολές (ΕΠΑΣ), απευθύνονται σε μαθητές οι οποίοι επιθυμούν να φοιτήσουν σε ειδικότητες που δεν απαιτούν ισχυρή θεωρητική στήριξη, αλλά επικεντρώνονται κυρίως στην πρακτική εξάσκηση, ώστε οι απόφοιτοι τους να εντάσσονται άμεσα στην αγορά εργασίας ως ειδικευμένοι τεχνίτες. Η φοίτηση στις ΕΠΑΣ. είναι διετής και περιλαμβάνει τις τάξεις Α' και Β', οι οποίες είναι οργανωμένες σε ειδικότητες. Στην περίπτωση που εφαρμόζονται προγράμματα άσκησης στο επάγγελμα ή προγράμματα μαθητείας, η φοίτηση μπορεί να επιμηκύνεται έως και ένα έτος ακόμη. Τα προγράμματα διδασκαλίας περιλαμβάνουν μαθήματα τεχνικά, επαγγελματικά και εργαστηριακές ασκήσεις.

Στην Α' τάξη των ΕΠΑΣ. εγγράφονται όσοι μαθητές προάγονται από την Α' τάξη επαγγελματικού ή γενικού λυκείου. Ακόμα μπορούν να εγγραφούν και όσοι έχουν προαχθεί στη Β' τάξη του Α' κύκλου των ΤΕΕ. Στη Β' τάξη εγγράφονται μόνο όσοι έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση στην Α' τάξη των ΕΠΑΣ. Στους αποφοίτους των ΕΠΑΣ χορηγείται πτυχίο επιπέδου 3 (της παρ. 1 του άρθρου 6, του ν. 2009/1992), το οποίο τους παρέχει τη δυνατότητα να λάβουν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος και να εγγραφούν στα ΙΕΚ.

Στις ΕΠΑΣ. αρμοδιότητας του Υπουργείου Παιδείας Διά βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (Υπ.Π.ΔΒΜ.Θ.) λειτουργούν 33 ειδικότητες, διαφορετικές από αυτές των ΕΠΑ.Λ.. Στις ΕΠΑΣ. δεν διδάσκονται μαθήματα γενικής παιδείας. Οι εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας στις ΕΠΑΣ. είναι

25. Οι απόφοιτοι των ΕΠΑ.Σ. αποκτούν πτυχίο επιπέδου 3 της περίπτωσης γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 6 του ν. 2009/1992 και δεν έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στο πλαίσιο των συνεντεύξεων που λήφθηκαν από σπουδαστές των επαγγελματικών σχολών ήταν εντυπωσιακή η αναγνώριση και ο σεβασμός στις σπουδές που τους προσφέρονται. Η πλειονότητα δήλωσε ότι παρόλο το γεγονός ότι επέλεξαν αρχικά την επαγγελματική σχολή λόγω του χαμηλού κόστους και με χαμηλές προσδοκίες η άποψη τους άλλαξε κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους. Εκφράστηκαν ιδιαίτερα θερμές απόψεις για την ποιότητα των σπουδών, για το εκπαιδευτικό προσωπικό αλλά κυρίως για την δυνατότητα πρόσβαση στην αγορά εργασίας μέσω της μαθητείας. Ένα ζήτημα ωστόσο που ανάκυψε ήταν η δυσκολία εξεύρεσης επιχειρήσεων για την άσκηση της μαθητείας. Το πρόβλημα αυτό εκφράστηκε και από την πλευρά των εκπαιδευτών, οι οποίοι δηλώναν για το θέμα αυτό, ότι στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε προσωπικές σχέσεις και επαφές και λιγότερο σε οργανωμένες διαδικασίες.

Το νέο θεσμικό πλαίσιο (Ν.4186/2013) για τις Επαγγελματικές Σχολές.

Σύμφωνα με το νέο θεσμικό πλαίσιο (Ν.4186/2013) του οποίου η εφαρμογή εκκρεμεί δεδομένων εκκρεμοτήτων υπουργικών αποφάσεων, οι Επαγγελματικές σχολές μετονομάζονται σε Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ). Η διάρκεια σπουδών ορίζεται σε τριετής για τα ημερήσια και τετραετής για τα εσπερινά, χωρίς την υποχρέωση της παρακολούθησης «τάξης μαθητείας».

Στη Σ.Ε.Κ. λειτουργούν οι Α', Β' και η Τάξη Μαθητείας. Στην Α' τάξη εγγράφονται χωρίς εξετάσεις, οι κάτοχοι απολυτηρίου Γυμνασίου ή άλλου ισότιμου τίτλου, στη Β' τάξη εγγράφονται οι προαγόμενοι από την Α' τάξη και στην Τάξη Μαθητείας εγγράφονται οι προαγόμενοι από τη Β' τάξη της Σ.Ε.Κ..

Στην «Τάξη Μαθητείας» εφαρμόζεται «Πρόγραμμα εκπαίδευσης στο χώρο εργασίας – Μαθητεία σε εργασιακό χώρο» είκοσι οκτώ (28) ωρών εβδομαδιαίως, επιμερισμένο σε πέντε (5) ημέρες για ένα σχολικό έτος. Το «Πρόγραμμα εκπαίδευσης στο χώρο εργασίας – Μαθητεία σε εργασιακό χώρο» διέπεται από σύμβαση, που συνάπτεται μεταξύ του Ο.Α.Ε.Δ. και του εργοδότη (φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου), με επιπρόσθετα κίνητρα πρόσληψης του Μαθητευόμενου μετά το πέρας της μαθητείας. Το εργαστηριακό μάθημα πραγματοποιείται σε Εργαστήρια του Ο.Α.Ε.Δ. ή στα οικεία Εργαστηριακά Κέντρα ή στα Σχολικά Εργαστήρια του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Ετησίως, από τη 1η Σεπτεμβρίου έως τη 15η Σεπτεμβρίου, οι απόφοιτοι του σχολικού έτους, που ολοκληρώθηκε την 30ή Αυγούστου του ίδιου έτους, της Τάξης Μαθητείας, εφόσον το επιθυμούν, μπορούν να παρακολουθούν το Προπαρασκευαστικό Πρόγραμμα Πιστοποίησης, συνολικής διάρκειας εβδομήντα (70) ωρών, για την αρτιότερη προετοιμασία τους για τη συμμετοχή τους στις διαδικασίες πιστοποίησης προσόντων, απόκτησης Πτυχίου Ειδικότητας, του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., οι οποίες διεξάγονται ετησίως το τελευταίο τρίμηνο κάθε έτους.

Οι ανατροπές που προκάλεσε το νέο θεσμικό πλαίσιο στις θέσεις εργασίας των εκπαιδευτών αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα για την ενδελεχή ενημέρωση των εκπαιδευτών των Επαγγελματικών Σχολών για το Ν.4186/2013. Η κυρίαρχη άποψη των εκπαιδευτικών είναι ότι η προσπάθεια αναδιάρθρωσης του θεσμικού πλαισίου της επαγγελματικής εκπαίδευσης δεν έγινε με το απαιτούμενο χρονικό περιθώριο και χωρίς την απαραίτητη διαβούλευση. Αντιθέτως άποψη τους είναι ότι δεν ελήφθησαν υπόψη οι θέσεις και οι απόψεις σημαντικών συντελεστών της επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Ομάδες Προσανατολισμού και Ειδικότητες Σ.Ε.Κ.

Οι κύκλοι σπουδών και οι ειδικότητες σύμφωνα με το νέο πλαίσιο διαμορφώνονται με Ομάδες Προσανατολισμού και Ειδικότητες. Οι Ομάδες Προσανατολισμού με τις αντίστοιχες Ειδικότητες της Σχολής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης είναι οι εξής:

Ομάδα Προσανατολισμού Γεωπονίας, Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής:

- Τεχνίτης Ζωϊκής Παραγωγής.
- Τεχνίτης Φυτικής Παραγωγής
- Τεχνίτης Αλιείας και Ιχθυοκαλλιέργειας.
- Τεχνίτης Πτηνοτροφίας.
- Τεχνίτης Αμπελουργίας – Οινοτεχνίας – Ποτοποιίας.
- Τεχνίτης Αρδεύσεων.
- Τεχνίτης Θερμοκηπιακών Καλλιεργειών και Κατασκευών.
- Τεχνίτης Ανθοκομίας – Φυτοτεχνίας.
- Τεχνίτης Μελισσοκομίας.
- Τεχνίτης Γαλακτοκομίας–Τυροκομίας.
- Τεχνίτης Μηχανικός Γεωργικών Μηχανημάτων.

Ομάδα Προσανατολισμού Τεχνολογικών Εφαρμογών:

- Τεχνίτης Οικοδομικών Εργασιών (Κτίστης πλινθοδομών –γύψου– επιχρίσματος – μονώσεων – σκυροδέματος).
- Τεχνίτης Ελαιοχρωματιστής.
- Τεχνίτης Λιθοξόος – Μαρμαράς και Λιθοχαράκτης.
- Τεχνίτης Μεταλλικών Κατασκευών – Υαλοπινάκων και Κουφωμάτων.
- Τεχνίτης Μωσαϊκών – Πλακοστρώσεων.
- Τεχνίτης Επιμεταλλώσεων.
- Τεχνίτης Κοπτικής – Ραπτικής.
- Τεχνίτης Δερμάτινης ένδυσης και Γουνοποιίας.
- Τεχνίτης Υποδηματοποιίας.
- Τεχνίτης Ηλεκτρολόγος Αυτοκινήτων Οχημάτων.
- Τεχνίτης Φανοποιός και Βαφής οχημάτων.
- Τεχνίτης Ναυπηγείου.
- Τεχνίτης Ηλεκτρονικών συσκευών.
- Τεχνίτης Μηχανικός αυτοκινήτων μοτοσυκλετών και μηχανών θαλάσσης.

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

- Τεχνίτης Μηχανικός Μηχανημάτων Έργων (γερανών, περνοφόρων, κλαρκ και γεω-τρύπανων).
- Τεχνίτης εργαλειομηχανών, φρεζαδόρων, τορναδόρων.
- Τεχνίτης Ηλεκτρολογικών Εγκαταστάσεων.
- Τεχνίτης Υδραυλικών και Θερμοϋδραυλικών Εγκαταστάσεων.
- Τεχνίτης Δομής και Συστημάτων Ισχύος Αεροσκαφών.
- Τεχνίτης Εργαλειομηχανών CNC.

Ομάδα προσανατολισμού εφαρμοσμένων τεχνών και καλλιτεχνικών σπουδών:

- Τεχνίτης Ωρολογοποιίας.
- Τεχνίτης Αργυροχρυσοχοΐας.
- Τεχνίτης Κοσμήματος και Μεταλλοτεχνίας.
- Τεχνίτης Ξυλουργικής και Επιπλοποιίας.
- Τεχνίτης Εργαστηρίου Φωτογραφίας.
- Τεχνίτης Κεραμικής – Αγγειοπλαστικής τέχνης.
- Τεχνίτης Αγιογράφος Εικόνων και Τοιχογραφιών.
- Τεχνίτης Ψηφιδωτών.
- Τεχνίτης Ξυλογλυπτικής.
- Τεχνίτης Υαλουργίας – Ψηφιδογραφίας – Υαλογραφίας (βιτρό).
- Τεχνίτης Κατασκευής Εγχόρδων μουσικών οργάνων.
- Τεχνίτης Γραφικών Τεχνών.
- Τεχνίτης Διακοσμητικών Εφαρμογών.
- Τεχνίτης Χαρακτικής.
- Τεχνίτης Συντήρησης Μουσικών Οργάνων.
- Τεχνίτης Συντήρησης Έργων τέχνης και Βιβλιακού και Αρχαιακού υλικού.

Ομάδα προσανατολισμού επαγγελματιών Τουριστικών Επιχειρήσεων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας:

- Τεχνίτης Τουριστικών μονάδων και Επιχειρήσεων φιλοξενίας (Υπηρεσία υποδοχής– Υπηρεσία ορόφων –Εμπορευματογνωσία).
- Τεχνίτης Ποτών και Οινολογίας (Μπαρίστας).
- Τεχνίτης Εστιατορίου – Επισιτισμού (Σερβιτόρος).
- Τεχνίτης Ζαχαροπλαστικής και Αρτοποιίας.
- Τεχνίτης Μαγειρικής τέχνης.
-

Επιμέρους τομείς και επαγγέλματα:

- Τεχνίτης Αισθητικής τέχνης και Μακιγιάζ.
- Τεχνίτης Κομμωτικής τέχνης.
- Τεχνίτης Αισθητικός Ποδολογίας – Καλλωπισμού νυχιών και Ονυχοπλαστικής.

Σχετικά με τις ομάδες προσανατολισμού και τις ειδικότητες που διαμορφώθηκαν με το νέο θεσμικό πλαίσιο διατυπώθηκαν σημαντικές ενστάσεις από τους εκπαιδευτές των Επαγγελματικών Σχολών. Πέρα από το πλήγμα στις εργασιακές τους σχέσεις και της κατάργησης ειδικοτήτων των επαγγελματικών σχολών διατύπωσαν την αντίθεσή τους στον τρόπο επιλογής των νέων ειδικοτήτων. Σύμφωνα με την άποψη τους, καταργήθηκαν ειδικότητες με μεγάλη ζήτηση τόσο από τους σπουδαστές όσο και από την αγορά εργασίας, ενώ παράλληλα δεν λήφθηκαν υπόψη τα ζητήματα συνέχειας των σπουδών των είδη φοιτούντων στις σχολές. Πρότειναν τη θεσμοθέτηση ενός διαφανούς συστήματος το οποίο με κύριο παράγοντα τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, χωρίς παρεμβάσεις και συντεχνιακά συμφέροντα θα αποφασίζει για τις ειδικότητες που θα διδάσκονται στις σχολές. Η διαδικασία αντιστοίχισης των σπουδών όπως τόνισαν εμπεριέχει πολλά κενά και εκκρεμούν υπουργικές αποφάσεις προκείμενου οι υφιστάμενοι σπουδαστές να μην βρίσκονται μετέωροι. Από την πλευρά τους οι μαθητές εξέφρασαν σχετική άγνοια για τα νέα δεδομένα που εισήγαγε ο Ν.4186/2013.

Τίτλοι Σπουδών και Επαγγελματικά Δικαιώματα των αποφοίτων ΣΕΚ.

Οι γραπτές προαγωγικές εξετάσεις στην Α΄, Β΄ Τάξη της Σχολής Επαγγελματικής Κατάρτισης διεξάγονται ενδοσχολικά και περιλαμβάνουν όλα τα διδασκόμενα μαθήματα, γενικής παιδείας και ειδικότητας με κοινά θέματα για όλα τα τμήματα του ίδιου σχολείου, που καθορίζονται από τον διδάσκοντα ή τους διδάσκοντες. Απαραίτητη προϋπόθεση για την προαγωγή του μαθητή αποτελεί η επίτευξη γενικού βαθμού ίσου ή ανώτερου του δέκα (10).

Στους προαγόμενους από τη Β΄ Τάξη των Σ.Ε.Κ. χορηγείται Βεβαίωση Επαγγελματικής Κατάρτισης Επιπέδου 2, που τους αποδίδει αυτοδίκαια το δικαίωμα συμμετοχής στην Τάξη Μαθητείας. Μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της Τάξης Μαθητείας χορηγείται στο μαθητή Βεβαίωση Επαγγελματικής Κατάρτισης επιπέδου 3.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την απόλυση του μαθητή που εγγράφεται στην Τάξη Μαθητείας είναι η επιτυχής εξέταση στις εξετάσεις πιστοποίησης. Με την επιτυχή εξέταση χορηγείται το Πτυχίο Ειδικότητας.

Σημαντική διαπίστωση ως προς τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων επαγγελματικών σχολών αποτελεί το γεγονός ότι η πλειονότητα των συνεντευξιζόμενων δεν είναι ενήμερη για τα επαγγελματικά δικαιώματα που τους προσδίδει η αποφοίτηση τους από την Επαγγελματική Σχολή που επέλεξαν. Οι γνώσεις τους στον τομέα αυτό ήταν ελλιπείς και περιορισμένες, ενώ κύριο κριτήριο επιλογής της σχολής ήταν κυρίως η δυνατότητα πρόσβασης στην αγορά εργασίας μέσω της μαθητείας καθώς και το πολύ χαμηλό κόστος σπουδών.

Πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Οι απόφοιτοι της Σ.Ε.Κ. δεν έχουν δικαίωμα πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Το γεγονός αυτό αποτελεί ένα ζήτημα προς εξέταση δεδομένου ότι εκφράστηκε από αρκετούς συνεντευξιαζόμενους που φοιτούν σε Επαγγελματικές Σχολές η επιθυμία για περαιτέρω συνέχιση των σπουδών τους. Το γεγονός ότι δεν υπάρχει η δυνατότητα των αποφοίτων για περαιτέρω σπουδές σε ανώτατο επίπεδο δημιουργεί μειωμένες επαγγελματικές προσδοκίες από για τους αποφοίτους και περιορισμένες φιλοδοξίες για την εξέλιξη της μετέπειτα καριέρας τους. Αντίστοιχη άποψη εξέφρασαν και οι εκπαιδευτές των επαγγελματικών σχολών διαπιστώνοντας ότι η αδυναμία πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί πλήγμα και για το κύρος των σπουδών στις Επαγγελματικές σχολές.

3.2.3. Αρχική επαγγελματική κατάρτιση – ΙΕΚ.

Τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.), δημόσια και ιδιωτικά, έχουν σκοπό την παροχή υπηρεσιών αρχικής ή συμπληρωματικής επαγγελματικής κατάρτισης. Τα διάφορα τμήματα των Ι.Ε.Κ μπορούν να παρακολουθήσουν απόφοιτοι Γυμνασίου σε κάποιες ειδικότητες και απόφοιτοι κάθε τύπου Λυκείου, καθώς και ενήλικες με γνώσεις κάθε επαγγελματικής βαθμίδας, για να αποκτήσουν ή να αναβαθμίσουν συγκεκριμένα επαγγελματικά προσόντα, να βελτιώσουν την παραγωγικότητά τους, να εξοικειωθούν με νέες μεθόδους και τεχνολογίες ή να μετακινηθούν από ένα επάγγελμα σε άλλο, με στόχο την καλύτερη ένταξή τους στην παραγωγική διαδικασία και στην κοινωνία.

Στο πλαίσιο των συνεντεύξεων που λήφθηκαν από σπουδαστές των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.), ήταν εντυπωσιακή η αναγνώριση και ο σεβασμός στις σπουδές που τους προσφέρονται. Εκφράστηκαν ιδιαίτερα θερμές απόψεις για την ποιότητα των σπουδών, για το εκπαιδευτικό προσωπικό και τις σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας.

Το θεσμικό πλαίσιο του Ν. 4186/2011 για τα ΙΕΚ.

Σκοπός των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης είναι η παροχή υπηρεσιών αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σε αποφοίτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και αποφοίτους Σ.Ε.Κ. Η φοίτηση στα δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής κατάρτισης παρέχεται δωρεάν. Η φοίτηση στα Ι.Ε.Κ. διαρκεί πέντε (5) συνολικά εξάμηνα, επιμερισμένη σε τέσσερα (4) εξάμηνα θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης συνολικής διάρκειας έως 1.200 διδακτικές ώρες ειδικότητας, σύμφωνα με τα εγκεκριμένα προγράμματα σπουδών και σε ένα εξάμηνο Πρακτικής Άσκησης ή Μαθητείας, συνολικής διάρκειας 1.050 ωρών.

Η φοίτηση μπορεί να ξεκινά κατά το χειμερινό ή εαρινό εξάμηνο, σε αποφοίτους δευτεροβάθμιας μη υποχρεωτικής τυπικής εκπαίδευσης ή και αποφοίτους ανωτέρων από αυτή βαθμίδας. Το πέμπτο εξάμηνο Πρακτικής Άσκησης δύναται να λαμβάνει χώρα κατά τη διάρκεια του δεύτερου, του τρίτου και του τέταρτου εξαμήνου φοίτησης. Ο μέγιστος αριθμός ανά εκπαι-

δευτή καθορίζεται σε τριάντα (30) καταρτιζόμενοι, σε εργαστηριακά ή θεωρητικά ή και μεικτά μαθήματα. Επιπρόσθετα οι σπουδαστές των Ι.Ε.Κ. που έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον 150 ημερομίσθια στην ειδικότητα που εγγράφονται, απαλλάσσονται, εφόσον το επιθυμούν, με υπεύθυνη δήλωση του άρθρου 8 του ν. 1599/1996, από την υποχρέωση φοίτησης του εξαμήνου Πρακτικής Άσκησης και τους απονέμεται η Βεβαίωση Επαγγελματικής Κατάρτισης με την ολοκλήρωση των τεσσάρων εξαμήνων της θεωρητικής και της εργαστηριακής κατάρτισης. Επίσης, οι σπουδαστές Ι.Ε.Κ. δύνανται, την Πρακτική Άσκηση ή τη Μαθητεία με τους όρους και τις προϋποθέσεις των σπουδαστών των Σ.Ε.Κ., εκτός της διάρκειάς της, να την πραγματοποιήσουν σε φυσικά πρόσωπα, Ν.Π.Δ.Δ. ή Ν.Π.Ι.Δ.. Η περίοδος πρακτικής άσκησης πρέπει να είναι συνεχόμενη ή και τμηματική χωρίς να υπερβαίνει χρονικά ένα (1) ημερολογιακό έτος.

Ομάδες Προσανατολισμού και Ειδικότητες Ι.Ε.Κ.

Οι κύκλοι σπουδών και οι ειδικότητες σύμφωνα με το νέο πλαίσιο διαμορφώνονται με Ομάδες Προσανατολισμού και Ειδικότητες. Οι Ομάδες Προσανατολισμού με τους αντίστοιχους Τομείς και με τις αντίστοιχες Ειδικότητες του Ινστιτούτου Επαγγελματικής Κατάρτισης είναι οι εξής:

Ομάδα Προσανατολισμού Τεχνολογικών Εφαρμογών:

Τομέας Πληροφορικής

- Τεχνικός Δικτύων και Τηλεπικοινωνιών
- Τεχνικός Η/Υ
- Τεχνικός Λογισμικού Η/Υ
- Τεχνικός Εφαρμογών Πληροφορικής (Πολυμέσα/Web designer - Developer/ Video games)

Τομέας Χημικών Εφαρμογών

- Τεχνικός Χημικών Εργαστηρίων και Ποιοτικού Ελέγχου Υλικών.
- Τεχνικός Φαρμάκων, Καλλυντικών και Παρεμφερών Προϊόντων.

Τομέας Ένδυσης και Υπόδησης

- Τεχνικός Τεχνολογίας Ενδύματος και Υποδήματος
- Σχεδιαστής Μόδας.

Τομέας Δομικών Έργων

- Σχεδιαστής Δομικών Έργων και Γεωπληροφορικής

Τομέας Μηχανολογίας.

- Τεχνικός Μηχανικός Θερμικών Εγκαταστάσεων και Μηχανικός Τεχνολογίας Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου
- Τεχνικός Εγκαταστάσεων ψύξης αερισμού και κλιματισμού
- Τεχνικός Μηχανοτρονικής
- Τεχνικός Εγκαταστάσεων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας

Τομέας Ηλεκτρολογίας, Ηλεκτρονικής και Αυτοματισμού

- Τεχνικός Ιατρικών Οργάνων
- Τεχνικός Αυτοματισμών

Ομάδα Προσανατολισμού Διοίκησης και Οικονομίας:

Τομέας Διοίκησης και Οικονομίας

- Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας
- Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα του Αθλητισμού
- Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα της Ναυτιλίας
- Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα του Τουρισμού
- Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα του Πολιτισμού
- Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα της Υγείας
- Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα των Μεταφορών
- Στέλεχος Εμπορίας, Διαφήμισης και Προώθησης Προϊόντων (Marketing)
- Στέλεχος Υπηρεσιών Εφοδιαστικής Αλυσίδας (Logistics)
- Στέλεχος Μηχανογραφημένου Λογιστηρίου – Φοροτεχνικού Γραφείου
- Στέλεχος Στατιστικών Ερευνών και Δημοσκοπήσεων
- Στέλεχος Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας
- Στέλεχος Χρηματοοικονομικών και Ασφαλιστικών Εργασιών
- Στέλεχος Κοστολόγησης
- Γραμματέας Ανώτερων και Ανώτατων Στελεχών.

Ομάδα Προσανατολισμού Γεωπονίας, Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής:

Τομέας Γεωπονίας

- Στέλεχος Διοίκησης και Οικονομίας στον Τομέα της Αγροτικής Οικονομίας
- Τεχνικός Αγροτουρισμού
- Τεχνικός Τεχνολογικών Εφαρμογών και εγκαταστάσεων σε έργα τοπίου και περιβάλλοντος

Τομέας Διατροφής και Διαιτολογίας

- Στέλεχος Διατροφής και Διαιτολογίας

Τομέας Τεχνολογίας Τροφίμων και Ποτών

- Στέλεχος Τεχνολογίας και Ελέγχου Τροφίμων και Ποτών.

Ομάδα Προσανατολισμού Εφαρμοσμένων Τεχνών και Καλλιτεχνικών Σπουδών:

Τομέας Καλλιτεχνικών Σπουδών και Εφαρμοσμένων Τεχνών

- Τέχνη φωτογραφίας
- Ζωγραφική τέχνη
- Μεταλλοτεχνία
- Χαρακτική τέχνη
- Τέχνη τοιχογραφίας

- Κεραμική τέχνη
- Τέχνη ψηφιδωτού
- Εσωτερική αρχιτεκτονική διακόσμηση και Σχεδιασμός αντικειμένων
- Μουσική τεχνολογία
- Εικονοληψία
- Ηχοληψία
- Χειριστής ηλεκτρονικής συνάρμοσης εικόνας (monter)
- Λογοτεχνική μετάφραση κειμένων και Διόρθωση, Επιμέλεια κειμένων
- Τέχνη δημιουργικής γραφής
- Τέχνη σκίτσου – Εικονογραφίας – Γραφικών
- Τεχνικός κινούμενης εικόνας – Ηλεκτρονικής Σχεδίασης Γραφήματος
- Υποκριτική τέχνη θεάτρου – κινηματογράφου
- Τέχνη σεναριογραφίας
- Τέχνη σκηνοθεσίας
- Τέχνη σκηνογραφίας – ενδυματολογίας
- Εφαρμοσμένες τέχνες χορού
- Μουσική –Τραγούδι
- Γραφιστική Εντύπου και Ηλεκτρονικών Μέσων.
- Συντηρητές Έργων Τέχνης και Αρχαιοτήτων.

Ομάδα επαγγελματιών Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης:

- Δημοσιογραφίας, Συντακτών και Ρεπόρτερ
- Αθλητική δημοσιογραφία
- Ραδιοφωνικός παραγωγός
- Οργανωτικός συντονιστής παραγωγής
- Τηλεοπτικός παραγωγός.

Ομάδα Προσανατολισμού Επαγγελματιών Τουριστικών Επιχειρήσεων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας:

- Τεχνικός Τουριστικών Μονάδων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας (Υπηρεσία υποδοχής – Υπηρεσία ορόφων – Εμπορευματογνωσία)
- Τεχνικός Αρτοποιός – Ζαχαροπλαστικής
- Τεχνικός Μαγειρικής τέχνης – Αρχιμάγειρας (chef)

Ομάδα προσανατολισμού Υγείας και Πρόνοιας:

- Βοηθός Φυσικοθεραπείας
- Βοηθός Φαρμακείου
- Βοηθός Νοσηλευτικής Μαιευτικής
- Βοηθός Εργοθεραπείας
- Βοηθός Ραδιολογίας και Ακτινολογίας
- Βοηθός Ιατρικών Εργαστηρίων
- Βοηθός Οδοντικής Τεχνολογίας

- Βοηθός Οπτικής και Οπτικομετρίας
- Βοηθός Βρεφονηπιοκόμων
- Βοηθός Νοσηλευτικής Γενικής Νοσηλείας
- Βοηθός Νοσηλευτικής Τραυματολογίας
- Βοηθός Νοσηλευτικής Χειρουργείου
- Βοηθός Νοσηλευτικής Ογκολογικών παθήσεων
- Βοηθός Νοσηλευτικής Μονάδων Εντατικής Θεραπείας
- Βοηθός Νοσηλευτικής Ατόμων με Ειδικές παθήσεις
- Διασώστης – Πλήρωμα ασθενοφόρου.

Επιμέρους τομείς και επαγγέλματα:

- Τεχνικός Αισθητικής τέχνης και Μακιγιάζ
- Τεχνικός Κομμωτικής τέχνης
- Τεχνικός Αισθητικός Ποδολογίας – Καλλωπισμού Νυχιών και Ονυχοπλαστικής
- Στέλεχος Ασφαλείας Προσώπων και Υποδομών
- Εκπαιδευτής Υποψηφίων Οδηγών αυτοκινήτων και μοτοσικλετών
- Επιμελητής Πτήσεων
- Στέλεχος Υπηρεσιών Αερομεταφοράς
- Στέλεχος Θαλασσοθεραπείας /Λουτροθεραπείας – spa
- Προπονητής Αθλημάτων.

Σύμφωνα με τις απόψεις που εκφράστηκαν από τους εκπαιδευτές των ΙΕΚ σχετικά με τις ομάδες προσανατολισμού και τις ειδικότητες που διαμορφώθηκαν με το νέο θεσμικό πλαίσιο διατυπώθηκαν ενστάσεις, αλλά και αποδοχή σε μεγάλο βαθμό. Από τη μία πλευρά ορισμένες καταργήσεις ή συγχωνεύσεις ειδικοτήτων χαρακτηρίστηκαν αναγκαίες και προς την σωστή κατεύθυνση. Από την άλλη πλευρά, καταργήθηκαν ή συγχωνεύτηκαν ειδικότητες με ζήτηση τόσο από τους σπουδαστές όσο και από την αγορά εργασίας, ενώ παράλληλα δεν λήφθηκαν υπόψη τα ζητήματα συνέχειας των σπουδών των είδη φοιτούντων στα ΙΕΚ. Η διαδικασία αντιστοίχισης των σπουδών, όπως τόνισαν, εμπεριέχει πολλά κενά και εκκρεμούν υπουργικές αποφάσεις προκειμένου οι υφιστάμενοι σπουδαστές να μην μείνουν μετέωροι. Από την πλευρά τους οι σπουδαστές εξέφρασαν σχετική άγνοια για τα νέα δεδομένα που εισήγαγε ο Ν.4186/2013.

Τίτλοι Σπουδών και τα Επαγγελματικά Δικαιώματα των Ι.Ε.Κ.

Σε ό,τι αφορά στους τίτλους Σπουδών οι απόφοιτοι των Ι.Ε.Κ. λαμβάνουν Δίπλωμα Επαγγελματικής Ειδικότητας επιπέδου 4, σε συνέχεια της πιστοποίησης που λαμβάνουν από τις εξετάσεις που διενεργούνται από τον ΕΟΠΠΕΠ. Συγκεκριμένα οι απόφοιτοι των ΙΕΚ, λαμβάνουν Βεβαίωση Επαγγελματικής Κατάρτισης και είναι δυνατόν, εφόσον το επιθυμούν και εφόσον πληρούν τις ισχύουσες προϋποθέσεις ανά ειδικότητα, να συμμετάσχουν σε εξετάσεις πιστοποίησης, οι οποίες διεξάγονται ετήσια, το τελευταίο τρίμηνο κάθε έτους, από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.).

Ο Ε.Ο.Π.Ε.Π. κατά μόνας ή και σε συνεργασία με τα Επαγγελματικά Επιμελητήρια ή και τις Επιστημονικές Ενώσεις αποτελεί το φορέα, που εφαρμόζει τις διαδικασίες πιστοποίησης προσώπων, για τη χορήγηση Πτυχίου Ειδικότητας.

Ως προς τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων των ΙΕΚ, αξίζει να σημειωθεί ότι η πλειονότητα των συνεντευξιζόμενων είναι ενήμερη για τα επαγγελματικά δικαιώματα που τους προσδίδει η αποφοίτηση τους από το Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης και την ειδικότητα που επέλεξαν. Όπως επισήμαναν κριτήριο επιλογής των σπουδών τους ήταν μεταξύ άλλων η δυνατότητα πρόσβασης στην αγορά εργασίας μέσω του πτυχίου που αποκτούν από αυτή. Τέθηκε ωστόσο ως σοβαρό ζήτημα τόσο από τους σπουδαστές όσο και από τους εκπαιδευτικούς η μεγάλη καθυστέρηση των εξετάσεων πιστοποίησης από τον ΕΟΠΠΕΠ. Αντιστοίχως την αδυναμία αυτή επεσήμαιναν και στελέχη του ΕΟΠΠΕΠ τονίζοντας ότι οφείλεται σε σοβαρές στελεχιακές ελλείψεις του φορέα, αλλά και θεσμικών εκκρεμοτήτων που δεν επιτρέπουν την άμεση διεξαγωγή τους.

Πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Σε ό,τι αφορά τους αποφοίτους Ι.Ε.Κ. δεν υφίσταται ειδική ρύθμιση για την εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Ωστόσο η πλειονότητα των σπουδαστών που φοιτούν σε Ινστιτούτα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, εξέφρασαν τη έντονη επιθυμία για περαιτέρω συνέχιση των σπουδών τους. Τη διαπίστωση αυτή υπερθεμάτισαν και οι εκπαιδευτές τους τονίζοντας ότι αποτελεί ζήτημα συχνής συζήτησης στις αίθουσες διδασκαλίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΕΚ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

Η σημασία της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης υπογραμμίζεται σε πολλά κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (πχ πολιτική της Λισσαβώνας, διαδικασία της Κοπεγχάγης). Ειδικότερα στο σημερινό ευρωπαϊκό πλαίσιο και τις ειδικές συνθήκες που διέπουν το οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον, η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΕΚ) φαίνεται να αποκτά μεγαλύτερη σημασία και να αντιπροσωπεύει μια σημαντική παράμετρο η οποία στοχεύει στη βελτίωση των επαγγελματικών προσόντων των πολιτών. Κατά τον τρόπο αυτό, σύμφωνα με την οπτική της Ε.Ε., η ΕΕΚ συμβάλλει στην επίτευξη των απαραίτητων συνθηκών για τη δημιουργία μιας πιο ανταγωνιστικής αγοράς και καλύτερων κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών σε όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο πλαίσιο του παρόντος κεφαλαίου επιχειρείται η παρουσίαση των μοντέλων οργάνωσης και λειτουργίας των υποσυστημάτων της επαγγελματικής εκπαίδευσης – κατάρτισης πέντε ευρωπαϊκών κρατών, της Ιταλίας, της Ισπανίας, της Γερμανίας, της Ολλανδίας και της Γαλλίας, προκείμενου να εξαχθούν συμπεράσματα για τις διαφορετικές προσεγγίσεις περί επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε χώρας, καθώς και των τάσεων που επικρατούν στον ευρωπαϊκό χώρο.

4.1. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΕΚ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

4.1.1. Γερμανία

Στη Γερμανία το κρατικό σύστημα για την επαγγελματική εκπαίδευση μοιράζεται μεταξύ κεντρικής διοίκησης και των 16 ομοσπονδιακών κρατιδίων. Το κάθε ομοσπονδιακό κρατίδιο έχει υπό τη δικαιοδοσία του τα δημόσια σχολεία και την εκπαίδευση, κατά συνέπεια και τα σχολεία επαγγελματικής εκπαίδευσης. Το σύνολο του θεσμικού πλαισίου σε ό,τι αφορά στην εκπαίδευση και κατάρτιση στα σχολεία ανήκει στο κάθε κρατίδιο και η ευθύνη για το γενικότερο συντονισμό των εκπαιδευτικών πολιτικών και των 16 ομοσπονδιακών κρατών ανήκει στη Μόνιμη Διάσκεψη των Υπουργών Παιδείας και Πολιτισμού (Kultusministerkonferenz - ΚΜΚ).

Εν αντιθέσει, η κεντρική κρατική διοίκηση και συγκεκριμένα το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας, έχει τη γενικότερη ευθύνη για την ενδοεπιχειρησιακή και εξωσχολική επαγγελματική κατάρτιση. Κάθε νέα οδηγία για την κατάρτιση υιοθετείται μόνο κατόπιν σύμφωνης γνώμης του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Παιδείας και Έρευνας.

Το Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση λειτουργεί ως κέντρο προώθησης και ανάπτυξης της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Γερμανία. Παράλληλα, εργάζεται συστηματικά για την αναγνώριση μελλοντικών προκλήσεων σε ό,τι αφορά στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, για την προώθηση της καινοτομίας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και την ανάπτυξη νέων πρακτικών τόσο για την αρχική, όσο και για την συνεχή επαγγελματική εκπαίδευση.

Μετά την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, μαθητές από οποιαδήποτε εκπαιδευτική διαδρομή (ακόμη και αυτοί που έχουν επιτύχει την εισαγωγή τους στο σύστημα της ανώτατης εκπαίδευσης), έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν στην επαγγελματική εκπαίδευση (είτε σε σχολεία επαγγελματικής εκπαίδευσης, είτε σε προγράμματα μαθητείας) για δύο ή και τρία χρόνια.

Ο νόμος που δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο του 2005 για την αναδιάρθρωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ουσιαστικά βελτίωσε και συνδύασε αυτούς του 1969 και 1981. Στόχος ουσιαστικά της αναδιάρθρωσης υπήρξε η βελτίωση των δυνατοτήτων για κατάρτιση και η υψηλής ποιότητας επαγγελματική εκπαίδευση με σεβασμό στις κοινωνικές και τοπικές ιδιαιτερότητες.

Στη Γερμανία η δευτεροβάθμια εκπαίδευση διακρίνεται σε δύο επίπεδα. Στο Δευτεροβάθμιο Επίπεδο I, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έχει σε μεγάλο βαθμό ένα γενικό τρι-στρωματικό εκπαιδευτικό σύστημα:

Το **Hauptschule** (πρώην Volksschule), που καλύπτει τα σχολικά έτη 5-9, παρέχει στους μαθητές **γενική βασική εκπαίδευση** στα μαθήματα: Γερμανικά, μία ξένη γλώσσα, μαθηματικά, φυσική / χημεία, βιολογία, γεωγραφία, ιστορία, κλπ. Για να ανταποκριθούν στις διαφορετικές ικανότητες των μαθητών, τα μαθήματα στα κύρια αντικείμενα προσαρμόζονται στις ατομικές ικανότητες των μαθητών. Οι απόφοιτοι των Hauptschule συνήθως συνεχίζουν στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, ενώ οι μαθητές με υψηλή βαθμολογία μπορούν να φοιτήσουν σε σχολείο ανώτερου επιπέδου πριν ή μετά την επαγγελματική τους κατάρτιση.

Το **Realschule** καλύπτει τις σχολικές βαθμίδες 5-10 και παρέχει στους μαθητές **ευρύτερη γενική εκπαίδευση**. Σήμερα το Realschule είναι ποσοτικά ο πιο σημαντικός τύπος σχολείου και σχεδόν το 40% των μαθητών επιτυγχάνουν το απολυτήριο γενικής εκπαίδευσης με τη συμπλήρωση της δέκατης βαθμίδας. Το Realschule προετοιμάζει τους μαθητές για υψηλής ποιότητας επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ή για το πανεπιστήμιο. Τα μαθήματα περιλαμβάνουν Γερμανικά, ξένες γλώσσες, μαθηματικά, φυσική, χημεία, βιολογία, γεωγραφία, ιστορία, πολιτική,

μουσική, τέχνες, αθλοπαιδιές και θρησκευτικά. Ανάλογα με την έφεση και τις ικανότητές τους, οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν να εμβαθύνουν σε συγκεκριμένα υποχρεωτικά μαθήματα ή να επιλέξουν νέα αντικείμενα.

Το **Gymnasium** παρέχει στους μαθητές **γενική εκπαίδευση σε βάθος** και καλύπτει τα σχολικά έτη 5 έως 13 (σε μερικές πολιτείες έως 12). Το Gymnasium έχει δύο διαφορετικές μορφές: το κανονικό Gymnasium όπου οι μαθητές μπορούν να παρακολουθήσουν όλα τα έτη 5-13 για την εισαγωγή στο Πανεπιστήμιο, και το ανώτερο επίπεδο που αρχίζει τον ενδέκατο χρόνο και προετοιμάζει τους μαθητές για το Hochschulreife είτε με έμφαση στη γενική εκπαίδευση, είτε προσανατολισμένο στην επαγγελματική σταδιοδρομία όπως το **berufliche Gymnasium** που ειδικεύεται σε τομείς όπως διοίκηση επιχειρήσεων, τεχνολογίες, επιστήμες τροφίμων, κοινωνικές επιστήμες, κλπ. Στο τέλος του δέκατου έτους οι μαθητές μπορούν να συνεχίσουν στο ανώτερο επίπεδο ή να δώσουν εξετάσεις για το Mittlere Reife (απολυτήριο γενικής εκπαίδευσης).

Το **gymnasiale Oberstufe** καλύπτει τα έτη 11 έως 13 (ή 12) και μετά από μία εισαγωγική φάση διάρκειας ενός έτους διαιρείται σε εξάμηνα. Οι μαθητές έχουν πολυάριθμες δυνατότητες να εστιάσουν σε ειδικά αντικείμενα εντός του παρεχόμενου πλαισίου μαθημάτων. Τα μαθήματα παρέχονται σε βασικό και ανώτερο επίπεδο: το βασικό επίπεδο καλύπτει τα δύο τρίτα των μαθημάτων και παρέχει τις βασικές γνώσεις και το ανώτερο επίπεδο παρέχει διδασκαλία εις βάθος που διευρύνει τη γνώση των μαθητών.

Το **Gesamtschule**, το οποίο καλύπτει και τους τρεις τύπους σχολείων υπό ενιαία στέγη και με διαφορετική οργανωτική δομή, είναι ένας ειδικός τύπος σχολείου. Σε διάφορες πολιτείες υπάρχουν επίσης ειδικά σχολεία όπως το Orientierungsstufen (Φάση Προσανατολισμού), Middle Schools, Regelschulen (Γενικά Σχολεία), ενιαίο Hauptschule και Realschule, Werkrealschulen (δευτεροβάθμια τεχνικά σχολεία) και άλλα.

Το δυϊκό σύστημα που εφαρμόζεται σε επαγγελματικά σχολεία και σε επιχειρήσεις, αποτελεί ένα μέσο προετοιμασίας των νέων ανθρώπων για το επάγγελμα που θα επιλέξουν στο μέλλον. Η διάρκεια του προγράμματος είναι περίπου τρία χρόνια και έχει πρόσβαση σε αυτό κάθε πολίτης που έχει ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση. Οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν ένα χρόνο βασική επαγγελματική εκπαίδευση, αν το επιλέξουν, και με αυτόν τον τρόπο να περάσουν απευθείας στο δεύτερο έτος του δυϊκού συστήματος. Το επαγγελματικό σχολείο είναι αυτόνομο και έχει ως στόχο την απόκτηση εξειδικευμένων επαγγελματικών γνώσεων καθώς και τη διεύρυνση των ήδη αποκτηθέντων από την γενική εκπαίδευση. Η εκπαίδευση και κατάρτιση σε επαγγελματικά σχολεία με μειωμένη φοίτηση, παρέχει υποστήριξη της θεωρητικής γνώσης και των τεχνικών δεξιοτήτων. Το χαρακτηριστικό αυτής της μαθησιακής διαδρομής είναι οι δύο διαφορετικοί χώροι εκμάθησης: οι επιχειρήσεις και τα σχολεία επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το δυϊκό σύστημα προσφέρει ευρεία βασική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και δεξιότητες για 350 αναγνωρισμένα επαγγέλματα.

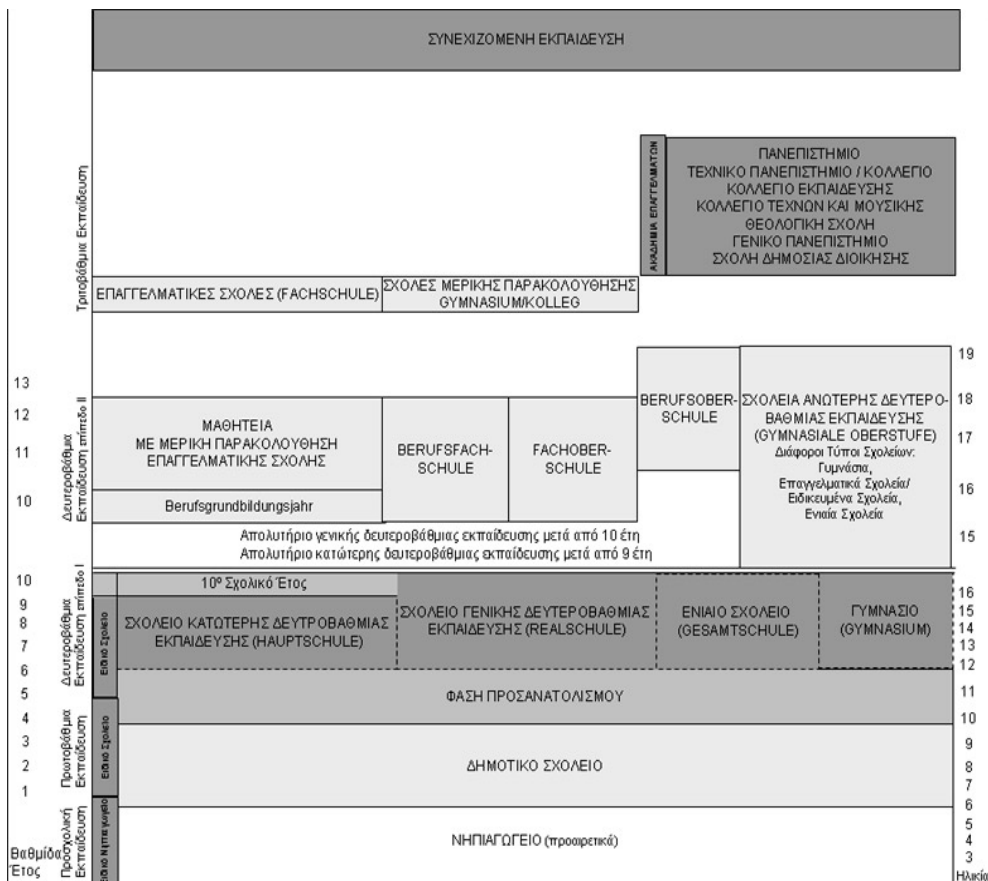
Η εκπαίδευση και κατάρτιση σε επαγγελματικά σχολεία με πλήρη φοίτηση ουσιαστικά προετοιμάζει τους νέους ανθρώπους για να εισαχθούν στην αγορά εργασίας συνήθως μέσα από το δυϊκό πρόγραμμα, διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες και έχει διάρκεια από 1 ως 3 έτη ανάλογα με την έμφαση που δίνεται. Συγκεκριμένα το ανώτερο τεχνικό σχολείο (Fachoberschule) και το ανώτερο σχολείο επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (Berufsoberschule) προσφέρουν διετή προγράμματα και μέσω του δυϊκού συστήματος εμβαθύνουν στην επαγγελματική γνώση. Προϋπόθεση για την εισαγωγή αποτελεί η επιτυχής ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Μετά την ολοκλήρωση ενός έτους επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, αλλά και με άλλες μαθησιακές διαδρομές είναι δυνατή η μετάβαση από την επαγγελματική στην ανώτατη εκπαίδευση.

Η τρίτη κατηγορία που αφορά τα επαγγελματικά γυμνάσια (Berufliche Gymnasien / Fachgymnasien), παρέχει πέρα από βασικές γραμματικές γνώσεις, κάποιες εξειδικευμένες γνώσεις σε διάφορους τομείς, όπως τα οικονομικά, η διατροφολογία, η τεχνολογία, η γεωπονία, η πληροφορική κλπ. Συνήθως η διαδρομή αυτή οδηγεί μέσω εξετάσεων σε εισαγωγή στην ανώτατη εκπαίδευση και υπάρχει η δυνατότητα για απόκτηση και κάποιας επαγγελματικής δεξιότητας (διάρκεια 3-4 ετών).

Τα ανώτατα τεχνολογικά ιδρύματα (διάρκειας 4 ετών) και οι Ακαδημίες εκπαίδευσης και κατάρτισης (διάρκειας 3 ετών σε κάποια μόνον ομόσπονδα κράτη) προσφέρουν ένα μίγμα επαγγελματικών και ακαδημαϊκών διαδρομών και οδηγούν σε επαγγελματικές δραστηριότητες που απαιτούν τη χρήση επιστημονικής γνώσης.³¹

Γενικότερα οι μαθητευόμενοι που ολοκληρώνουν το πρόγραμμα της εκπαίδευσης και κατάρτισης έχουν τη δυνατότητα να αναβαθμίσουν τα προσόντα τους ως τεχνικοί ή χειροπράκτες, αλλά και υπό προϋποθέσεις να προχωρήσουν σε ανώτερα επίπεδα εκπαίδευσης. Στο παρακάτω διάγραμμα αποτυπώνονται τα υποσυστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στη Γερμανία.

³¹ Spotlight on VET – Germany, European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop),2007

Πηγή : Leonardo da Vinci-Vocational Education and Training, Dynot (Δυναμικό Online Εργαλείο Καθοδήγησης), Εκπαιδευτικά συστήματα – Γερμανία , <http://www.dynot.net>

Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση

Η αρχική επαγγελματική κατάρτιση στη Γερμανία παρουσιάζει διαφορετικές διαδρομές απόκτησης προσόντων.

Το **Berufsvorbereitungsjahr** (προεπαγγελματική κατάρτιση) προσφέρει ένα τύπο επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης διάρκειας ενός έτους πλήρους παρακολούθησης και απευθύνεται σε νέους για τους οποίους η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είναι υποχρεωτική, αλλά δεν έχουν βρει κάποια ευκαιρία εκπαίδευσης και κατάρτισης ή είναι εκτός εργασίας. Οι μαθητές διευρύνουν τη γενική τους εκπαίδευση, ενθαρρύνονται να αποκτήσουν βασικές δεξιότητες, διδάσκονται τις βασικές γνώσεις για μέχρι τρεις επαγγελματικούς τομείς και βοη-

θούνται στον επαγγελματικό προσανατολισμό και στον προσδιορισμό του επαγγέλματος που θα ακολουθήσουν. Υπό προϋποθέσεις, οι μαθητές χωρίς το *Hauptschulabschluss* μπορούν να αποκτήσουν αντίστοιχο πιστοποιητικό.

Το **Berufsgrundbildungsjahr** (βασική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση) παρέχεται ως μονοετές, πλήρους παρακολούθησης πρόγραμμα μαθημάτων και απευθύνεται κυρίως σε νέους που έχουν το *Hauptschulabschluss*. Με την έναρξη της βασικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης οι μαθητές πρέπει να επιλέξουν έναν επαγγελματικό τομέα από τους δώδεκα που υπάρχουν. Κατά τη διάρκεια του έτους οι μαθητές βελτιώνουν τη γενική τους εκπαίδευση και αποκτούν γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες σε έναν επαγγελματικό τομέα και κατά συνέπεια αποκτούν βασική επαγγελματική κατάρτιση. Μετά από σχετική έγκριση το έτος βασικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης προσμετράται στην επόμενη επαγγελματική κατάρτιση.

Αναφορικά με τα **Berufsfachschulen** (επαγγελματικά κολέγια) υπάρχουν τρεις διαφορετικοί τύποι: τα επαγγελματικά κολέγια ενός έτους που λειτουργούν ως προπαρασκευαστικά των επαγγελμάτων και αποτελούν μέρος της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στο δυϊκό σύστημα, τα επαγγελματικά κολέγια δύο ετών που οδηγούν στο *Fachschulreife* (εξομοιωμένο με το *Mittlere Reife*) και τα επαγγελματικά κολέγια ενός ή περισσότερων ετών που οδηγούν σε ανεξάρτητη επαγγελματική ειδίκευση.

Τα επαγγελματικά κολέγια που λειτουργούν ως **Berufsvorbereitung** (προπαρασκευαστικά επαγγελμάτων), όπως το εμπορικό επαγγελματικό κολέγιο παρέχουν μονοετή, πλήρους παρακολούθησης μαθήματα. Απευθύνονται κυρίως σε νέους που ετοιμάζονται να ακολουθήσουν τεχνική εκπαίδευση και κατάρτιση και χρειάζονται να αποκτήσουν μια τυποποιημένη, εκτενής και σύγχρονη βασική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση που να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των διαφορετικών επαγγελματικών τομέων, ενώ παράλληλα μπορούν να διευρύνουν και να αναπτύξουν τη γενική εκπαίδευσή τους. Τα επαγγελματικά κολέγια διαθέτουν δέκα επαγγελματικούς τομείς. Το διετές *Berufsfachschule* (επαγγελματικό σχολείο) παρέχει μαθήματα πλήρους παρακολούθησης και απευθύνεται κυρίως σε νέους που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς εννέα χρόνια στο *Hauptschule* και θέλουν να αποκτήσουν το **Fachschulreife**. Οι μαθητές διδάσκονται αντικείμενα προσανατολισμένα στην επαγγελματική σταδιοδρομία ή ειδικευμένα αντικείμενα εκπαίδευσης και κατάρτισης σε θέση εργασίας (on-the-job) σε διάφορους τομείς (τεχνική, επαγγελματική, κοινωνική εκπαίδευση, κλπ), ενώ παράλληλα έχουν τη δυνατότητα να διευρύνουν και να αναπτύξουν τη γενική τους εκπαίδευση. Αφού ολοκληρώσουν το *Berufsfachschule*, ο ένας χρόνος προσμετράται στην επόμενη εκπαίδευση και κατάρτισή τους αν επιλέξουν τον ίδιο επαγγελματικό τομέα, ενώ διαφορετικά προσμετράται ο μισός χρόνος. Το επίπεδο εκπαίδευσης είναι εξομοιωμένο με το *Realschulabschluss* και δίνει το δικαίωμα στο μαθητή να συνεχίσει την εκπαίδευση και κατάρτισή του σε ένα αναγνωρισμένο επάγγελμα τυπικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ή να μετακινηθεί σε ένα επαγγελματικό κολέγιο ή σχολείο, διάρκειας ενός ή περισσότερων ετών.

Το επαγγελματικά κολέγια τριετούς διάρκειας ειδικεύονται σε επαγγελματικές ειδικότητες προνοιακής και κοινωνικής εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση και κατάρτιση διεξάγεται είτε στο κολέγιο στο σύνολό της, είτε σε συνδυασμό με κάποια θέση εργασίας. Η παρακολούθηση αυτής της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης απαιτεί το *Hauptschulabschluss* και ένα πρόγραμμα πρώτης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ή εναλλακτικά το *Mittlere Reife*, και οδηγεί σε αναγνωρισμένη επαγγελματική ειδίκευση για σταδιοδρομία σε θέσεις εργασίας για ηλικιωμένους, φροντίδα παιδιών, κλπ. Το επαγγελματικό κολέγιο παρέχει βασική και ευρύτερη γνώση και δεξιότητες στο αντίστοιχο πεδίο για εργασία σε δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, ενώ παράλληλα οι μαθητές διευρύνουν και αναπτύσσουν τη γενική τους εκπαίδευση.

Το **Fachoberschulen** δέχεται μαθητές που έχουν ολοκληρώσει το *Mittlere Schulabschluss*, καλύπτει τα έτη 11 και 12 και οδηγεί στο *Fachhochschulreife*. Υπάρχουν *Fachoberschulen* για θέματα τεχνολογίας, επιχειρήσεων, διοίκησης, διατροφής, κοινωνικά θέματα και σχεδίου. Η πρακτική κατάρτιση σε θέσεις εργασίας διεξάγεται στο ενδέκατο έτος, ενώ το δωδέκατο έτος η διδασκαλία περιλαμβάνει κυρίως Γερμανικά, κοινωνικές επιστήμες, μαθηματικά, επιστήμες και επαγγελματικά αντικείμενα. Τα *Fachoberschulen* λειτουργούν σε πολλά κρατίδια με σκοπό να δώσουν τη δυνατότητα στους μαθητές που έχουν ολοκληρώσει ένα πρόγραμμα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στο δυικό σύστημα να αποκτήσουν το *Hochschulreife*. Το διετές, πλήρους παρακολούθησης πρόγραμμα οδηγεί στο θεματικό *Hochschulreife* και με την προσθήκη μιας δεύτερης ξένης γλώσσας στο γενικό *Hochschulreife*. Η προϋπόθεση για φοίτηση στο *Fachoberschulen* είναι η απόκτηση του *Mittlere Schulabschluss* και επιτυχής ολοκλήρωση επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης τουλάχιστον δύο χρόνων ή η επαγγελματική προϋπηρεσία τουλάχιστον πέντε χρόνων.

Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση

Στη Γερμανία υπάρχει ενεργή συμμετοχή των πολιτών σε προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης που περιλαμβάνουν σχολεία δεύτερης ευκαιρίας για ενήλικους, αναβάθμιση προσόντων, προετοιμασία για εισαγωγή στην ανώτατη εκπαίδευση, εξειδικευμένη κατάρτιση, εκμάθηση ξένων γλωσσών κ.α. Τέτοιες πρωτοβουλίες εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι είτε ιδιωτικές είτε από διάφορα επαγγελματικά επιμελητήρια (πχ απόκτηση δεξιοτήτων ειδικού τεχνικού) και συνδέονται με την ομοσπονδιακή πολιτική για προώθηση της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης.

Παράλληλα το σύστημα ενθαρρύνεται από τα ομοσπονδιακά κρατίδια ως ενίσχυση της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης που οδηγεί σε δεξιότητες. Άλλωστε ένα χαρακτηριστικό της Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης στη Γερμανία είναι η ποικιλότητα των παρόχων. Αυτή με τη σειρά της οδηγεί σε ποικιλότητα προγραμμάτων και ειδικοτήτων που καλύπτει ένα ευρύ φάσμα περιεχομένου, οργάνωσης και μεθοδολογίας.

Διασφάλιση Ποιότητας

Η διασφάλιση ποιότητας στη Γερμανία πραγματοποιείται παραδοσιακά μέσω της κρατικής εποπτείας και παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Προσφάτως το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας όρισε το Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση ως Εθνικό Σημείο Αναφοράς για τη Διασφάλιση της ποιότητας της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και είναι πλέον μέλος ενός Ευρωπαϊκού δικτύου με στόχο την επέκταση και την εμβάθυνση της ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών, καθώς και την προώθηση της συνεργασίας στα θέματα της διασφάλισης της ποιότητας και της ποιοτικής ανάπτυξης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Οι τάσεις για διαφορετικούς δείκτες εκρών παρακολουθούνται από το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας. Αρκετοί πάροχοι της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης χρησιμοποιούν ήδη ποιοτικά εργαλεία (πχ ISO 9000ff και αυτοαξιολόγηση).

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αριθ. 1		
Χρησιμότητα των συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας για τους παρόχους ΕΕΚ: α) Μερίδιο παρόχων που εφαρμόζουν εσωτερικά συστήματα διασφάλισης της ποιότητας τα οποία καθορίζονται από τη νομοθεσία ή με δική τους πρωτοβουλία β) Μερίδιο διαπιστευμένων παρόχων ΕΕΚ	Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (BBiB), Ομοσπονδιακό Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας (BMBF), Ομοσπονδιακό Υπουργείο Έρευνας και Τεχνολογίας (BMBWi), Εμπειρογνώμονες κεντρικής διοίκησης και κρατιδίων	Δεν είναι σαφές ότι εφαρμόζεται.
Αριθ. 2		
Επενδύσεις στην κατάρτιση εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών: α) Μερίδιο των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών που συμμετέχουν σε περαιτέρω κατάρτιση β) Ποσό των κονδυλίων που επενδύονται	---	Αν και δεν είναι σαφές ότι εφαρμόζεται, ο ρόλος του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Παιδείας και Έρευνας που έχει την ευθύνη για την ΕΕΚ στη Γερμανία είναι σημαντικός για την εφαρμογή του συγκεκριμένου δείκτη

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αριθ. 3		
Ποσοστό συμμετοχής προγραμμάτων ΕΕΚ: Αριθμός συμμετεχόντων σε προγράμματα ΕΕΚ (1), σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια (2)	Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΒΒΙΒ), Ομοσπονδιακό Γραφείο Εργασίας (ΒΑ)	
Αριθ. 4		
Ποσοστό ολοκλήρωσης στα προγράμματα ΕΕΚ: Αριθμός προσώπων που ολοκλήρωσαν επιτυχώς/ εγκατέλειψαν προγράμματα ΕΕΚ, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια	Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΒΒΙΒ), Ομοσπονδιακό Γραφείο Εργασίας (ΒΑ)	
Αριθ. 5		
Ποσοστό εξεύρεσης εργασίας σε προγράμματα ΕΕΚ: α) Προορισμός των εκπαιδευομένων ΕΕΚ σε ορισμένη χρονική στιγμή μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια (3). β) Μερίδιο απασχολούμενων εκπαιδευομένων σε ορισμένη χρονική στιγμή μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια.	Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΒΒΙΒ), Ομοσπονδιακό Γραφείο Εργασίας (ΒΑ)	
Αριθ. 6		
Χρήση των δεξιοτήτων στο χώρο εργασίας: α) Στοιχεία σχετικά με τη θέση εργασίας που απέκτησαν τα άτομα μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια β) Ποσοστό ικανοποίησης των εργαζομένων και των εργοδοτών σε σχέση με τις δεξιότητες και τις ικανότητες που αποκτήθηκαν		Σε αυτό το στάδιο δεν είναι σαφές ότι εφαρμόζεται.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αριθ. 7		
Ποσοστό ανεργίας (4) σύμφωνα με επιμέρους κριτήρια	Ινστιτούτο Έρευνας Εργασίας, Ομοσπονδιακό Γραφείο Εργασίας (BA), Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (BBIB), Ομοσπονδιακό Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας (BMBF)	Συλλέγονται σχετικά στοιχεία και είναι προσβάσιμα στους παρόχους
Αριθ. 8		
Επικράτηση ευάλωτων ομάδων: α) Ποσοστό των συμμετεχόντων στην ΕΕΚ που έχουν ταξινομηθεί ως μειονεκτικές ομάδες (σε καθορισμένη περιφέρεια ή σε συγκεκριμένο χώρο απασχόλησης) με βάση την ηλικία και το φύλο β) Ποσοστό επιτυχίας μειονεκτικών ομάδων με βάση την ηλικία και το φύλο	Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (BBIB), Ομοσπονδιακό Γραφείο Εργασίας (BA), Ομοσπονδιακό Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας (BMBF)	Από το 2008 εφαρμόζεται πρόγραμμα τα τις ευάλωτες ομάδες. Συλλέγονται σχετικά στοιχεία και είναι προσβάσιμα στους παρόχους
Αριθ. 9		
Μηχανισμοί για τον καθορισμό των αναγκών κατάρτισης στην αγορά εργασίας: α) Στοιχεία σχετικά με τους μηχανισμούς για τον εντοπισμό των μεταβαλλόμενων απαιτήσεων σε διάφορα επίπεδα. β) Απόδειξη της αποτελεσματικότητάς τους	Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (BBIB)	Εφαρμόζεται σχετικό πρόγραμμα από το 1999. Το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας συλλέγει στοιχεία και πληροφορίες προκειμένου να βελτίωση την παρεχόμενη ποιότητα. Τέτοια πρωτοβουλία είναι για παράδειγμα σχετική ιστοσελίδα για τον εντοπισμό μελλοντικών αναγκών σε δεξιότητες. Επίσης υπάρχει σειρά δράσεων για τη βελτίωση θεσμών και οργανισμών
Αριθ. 10		
Συστήματα για την προώθηση καλύτερης πρόσβασης στην ΕΕΚ:α) Στοιχεία για τα υφιστάμενα συστήματα σε διάφορα επίπεδα β) Απόδειξη της αποτελεσματικότητάς τους	Ομοσπονδιακό Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας (BMBF)	Ορίστηκαν δυο ομάδες δράσης για την προώθηση της ΕΕΚ

4.1.2. Ολλανδία

Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ολλανδία συντονίζεται από το Ολλανδικό Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών, καθώς και περιφερειακά από τους δήμους. Η υποχρεωτική εκπαίδευση διαρκεί από τις ηλικίες 5 έως 18 και λειτουργούν δημόσια, θρησκευτικά και ιδιωτικά σχολεία.

Όσον αφορά στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, οι κοινωνικοί εταίροι έχουν σημαντικό συμβουλευτικό και καθοδηγητικό ρόλο: σε ένα μεγάλο φάσμα δικτύων, φορέων, επιτροπών και θεσμικών οργάνων, και εμπλέκονται σε όλες τις σημαντικές νέες εξελίξεις.

Σε εθνικό επίπεδο, το κύριο συμβουλευτικό όργανο της ολλανδικής κυβέρνησης είναι το Κοινωνικό Οικονομικό Συμβούλιο (Sociaal Economische Raad - SER), το οποίο λειτουργεί συμβουλευτικά σχετικά με σημαντικά κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα και εκπροσωπεί τα συμφέροντα των συνδικαλιστικών οργανώσεων και της βιομηχανίας της χώρας.

Παρόλο που η κυβέρνηση και οι κοινωνικοί εταίροι έχουν διακριτές αρμοδιότητες, υπάρχει σαφής οριοθέτηση στην άσκηση εξουσίας στη διαμόρφωση πολιτικών, όπως για παράδειγμα στην άσκηση μισθολογικών πολιτικών. Επιπλέον, η συνεργασία μεταξύ των δύο πλευρών είναι απαραίτητη για την επίτευξη των στόχων που ορίζονται συλλογικά.

Σε τομεακό επίπεδο, οι κοινωνικοί εταίροι εκπροσωπούνται από την ένωση των κέντρων εμπειρογνομόνων με την ονομασία COLO, τόσο για την ΕΕΚ όσο και για την αγορά εργασίας. Το διοικητικό συμβούλιο της COLO είναι τριμερές και αποτελείται από τον πρόεδρο και εκπροσώπους των εργοδοτών (δύο), των εργαζομένων (δύο) και τα εθνικά κέντρα εμπειρογνομόνων για την επαγγελματική εκπαίδευση, την κατάρτιση και την αγορά εργασίας (τέσσερις). Για κάθε κλάδο εκχωρούνται σχετικοί πόροι (partitaire commissies), με στόχο να επενδυθούν στην ανάπτυξη επαγγελματικών περιγραμμάτων.

Σε περιφερειακό επίπεδο, τα κέντρα κατάρτισης (ROC) συμπεριλαμβάνουν εκπροσώπους των κοινωνικών εταίρων στα πλαίσια του εποπτικού συμβουλίου τους.

Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση για τις προτεραιότητες της πολιτικής εκπαίδευσης στην Ολλανδία, ο στόχος για όλους τους τομείς (σχολεία, τριτοβάθμια εκπαίδευση, επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και εκπαίδευση ενηλίκων) είναι η αύξηση της αυτονομίας και η μεταρρύθμιση με τη μείωση του διοικητικού φόρτου, με την άρση των περιττών γραφειοκρατικών και άλλων εμποδίων, όπως η έλλειψη σαφήνειας και η πολύπλοκη νομοθεσία, με την ενίσχυση της θέσης των εκπαιδευτικών και, όπου είναι δυνατόν, των μαθητών και φοιτητών, και την διοικητική αυτονομία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ώστε να είναι σε θέση να αναλάβουν εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες.

Στην Ολλανδία, η εκπαίδευση πλήρους ωραρίου είναι υποχρεωτική από την ηλικία των 5 έως 16. Από την ηλικία των 16 ετών, οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν μια διαδρομή μέσα από τη υποχρεωτική εκπαίδευση μερικής φοίτησης, με την προϋπόθεση να φοιτούν στο σχολείο τουλάχιστον για 2 ημέρες την εβδομάδα, μέχρι να φθάσουν στην ηλικία των 18 ετών.

Όσοι εν συνεχεία επιλέξουν τη μαθητεία (*beroepsbegeleidende leerweg, BBL*) στην ανώτερη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση (*middelbaar Beroepsonderwijs*), έχουν τη δυνατότητα να φοιτούν στο σχολείο μια μέρα την εβδομάδα.

Ένα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ολλανδικού εκπαιδευτικού συστήματος είναι ότι οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν αρκετά νωρίς τη διαδρομή που θα ακολουθήσουν και τη μέθοδο εκπαίδευσης, σύμφωνα με τις προσωπικές τους απαιτήσεις. Το σύστημα αυτό συναντάται σε ιδιωτικά σχολεία, αλλά και σε δημόσια σχολεία, τα οποία είναι υπό την εποπτεία των τοπικών αυτοδιοικητικών αρχών. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι και τα δύο συστήματα (δημόσια και ιδιωτικά) τα οποία επιδοτούνται από την κυβέρνηση, θα πρέπει να πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια που καθορίζονται από το Υπουργείο Παιδείας. Η εκπαίδευση διακρίνεται σε:

Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (*basisonderwijs*)

- Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (*voortgezet onderwijs, VO*), η οποία έχει δύο κύκλους
- Ανώτερη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση (*middelbaar beroepsonderwijs, MBO*) και γενική εκπαίδευση ενηλίκων (*volwasseneneducati*)
- Τριτοβάθμια εκπαίδευση, ανώτερη επαγγελματική εκπαίδευσης (*hoger beroepsonderwijs, HBO*) και πανεπιστημιακή εκπαίδευση (*wetenschappelijk onderwijs, WO*)
- Ειδική εκπαίδευση.

Σε γενικές γραμμές, το εκπαιδευτικό σύστημα διακρίνεται σε δύο ρεύματα, τη γενική και την επαγγελματική κατεύθυνση της εκπαίδευσης. Η επαγγελματική κατεύθυνση οδηγεί στην ανώτερη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση, στην επαγγελματική εκπαίδευση ενηλίκων, αλλά και στην ανώτερη επαγγελματική εκπαίδευση.

Αναλυτικότερα, η πρωτοβάθμια -ή βασική εκπαίδευση, όπως λέγεται στην Ολλανδία- αποτελεί τη βάση για την εκπαίδευση που θα ακολουθήσει. Τα σχολεία υποχρεούνται να διδάσκουν έναν αριθμό διαφορετικών αντικειμένων που περιλαμβάνουν την αριθμητική, την Ολλανδική και Αγγλική γλώσσα, τη γεωγραφία ή άλλα αντικείμενα όπως για παράδειγμα την ανάπτυξη «υγιούς» κοινωνικής συμπεριφοράς. Οι γνώσεις και οι δεξιότητες που θα αποκτήσουν τα παιδιά καθορίζονται από τους εκπαιδευτικούς στόχους των σχολείων. Αυτοί οι στόχοι παρέχουν στα σχολεία ένα πλαίσιο αναφοράς και επίσης πληροφορούν τους γονείς τι διδάσκουν τα σχολεία στα παιδιά τους.

Μετά το δημοτικό σχολείο, υπάρχει η επιλογή μεταξύ τριών τύπων σχολείων που παρέχουν **δευτεροβάθμια εκπαίδευση:**

- προ-επαγγελματική δευτεροβάθμια εκπαίδευση (*VMBO*)
- ανώτερη γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση (*HAVO*)
- προ-πανεπιστημιακή εκπαίδευση (*VWO*)

Μερικές φορές δεν είναι σίγουρο ποιος είναι ο καλύτερος τύπος σχολείου για το παιδί, γι' αυτό και δίνεται η δυνατότητα μεταφοράς από ένα σε άλλο τύπο σχολείου με μία ή δύο μεταβατικές τάξεις, όπως για παράδειγμα τη μεταβατική τάξη HAVO/VWO ή VMBO/HAVO.

Τα δευτεροβάθμια σχολεία αρχίζουν με το βασικό ή κεντρικό πρόγραμμα μαθημάτων, το οποίο είναι το ίδιο ανεξάρτητα από τον τύπο του σχολείου. Μέσα από αυτό το πρόγραμμα τα σχολεία στοχεύουν να δείξουν πώς τα διάφορα μαθήματα συνδέονται μεταξύ τους στη διδασκαλία συγκεκριμένων θεμάτων, όπως για παράδειγμα στη διδασκαλία της «φύσης» με το συνδυασμό των μαθημάτων φυσικής, χημείας και βιολογίας.

Στην περίπτωση των μεταβατικών τάξεων: στο τέλος του πρώτου ή του δεύτερου έτους, το σχολείο προτείνει τον τύπο του σχολείου που είναι πιο κατάλληλο για κάθε μαθητή, δηλαδή VMBO, HAVO ή VWO. Στην περίπτωση της προ-επαγγελματικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (VMBO), οι μαθητές επιλέγουν μια από τις κατευθύνσεις: «Δόμηση και κατασκευές» ή «Περίθαλψη και πρόνοια». Εκείνοι που συνεχίζουν στην ανώτερη γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση (HAVO) ή την προ-πανεπιστημιακή εκπαίδευση (VWO) επιλέγουν ένα συνδυασμό αντικειμένων, όπως «Οικονομία και κοινωνία» ή «Φύση και τεχνολογία». Αφού αποφοιτήσουν με επιτυχία από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι μαθητές συνεχίζουν σε ανώτερο δευτεροβάθμιο επαγγελματικό σχολείο (MBO) ή στην ανώτερη εκπαίδευση. Η ανώτερη εκπαίδευση περιλαμβάνει την ανώτερη επαγγελματική εκπαίδευση (HBO) και την πανεπιστημιακή εκπαίδευση (WO).

Υπάρχουν επίσης δευτεροβάθμια σχολεία για παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, όπως σχολεία για παιδιά με σωματικές αναπηρίες, προβλήματα ακοής ή όρασης ή χρόνιες παθήσεις. Επίσης υπάρχει **πρακτική κατάρτιση (ISCED 2c)** για νέους οι οποίοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες να ολοκληρώσουν τα μαθήματα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Η **προ-επαγγελματική δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2)** διαρκεί τέσσερα χρόνια και περιλαμβάνει τέσσερις κατευθύνσεις: τη θεωρητική, τη συνδυαστική, την ανώτερη επαγγελματική και τη βασική επαγγελματική κατεύθυνση. Κάθε κατεύθυνση προσφέρει διαφορετικές δυνατότητες μετάβασης στην ανώτερη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση (MBO). Οι τρεις πρώτες κατευθύνσεις συνδέονται στενά μεταξύ τους και οδηγούν στο MBO, επίπεδα 3 και 4. Η τέταρτη κατεύθυνση (βασική επαγγελματική) οδηγεί στο MBO, επίπεδο 2.

Πέραν των ανωτέρω κατευθύνσεων η προ-επαγγελματική εκπαίδευση διακρίνεται σε τέσσερις τομείς με σταθερό πρόγραμμα μαθημάτων, τους οποίους οι μαθητές επιλέγουν στο τέλος του δεύτερου έτους:

- τεχνολογία
- περίθαλψη και πρόνοια
- οικονομία
- γεωργία

Στην **ανώτερη γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση και την προ-πανεπιστημιακή δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2a/3a)**, οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν έναν από τους ακόλουθους συνδυασμούς αντικειμένων:

- φύση και τεχνολογία
- φύση και υγεία
- οικονομία και κοινωνία
- πολιτισμός και κοινωνία

Ο συνδυασμός αντικειμένων είναι ένα συνεκτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα που προετοιμάζει τους μαθητές για την ανώτερη εκπαίδευση. Όλοι οι συνδυασμοί περιλαμβάνουν κοινά και συνδυαστικά αντικείμενα. Υπάρχει επίσης ένα τμήμα επιλογής στο οποίο οι μαθητές επιλέγουν να ολοκληρώσουν αντικείμενα άλλων συνδυασμών και έτσι να αυξήσουν τις ευκαιρίες που έχουν στην ανώτερη εκπαίδευση.

Η αποφοίτηση από το σχολείο με έναν βασικό τίτλο είναι απαραίτητη για να έχουν οι νέοι όσο το δυνατόν περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης. Η αποφοίτηση από την προ-επαγγελματική δευτεροβάθμια εκπαίδευση (VMBO) δεν χαρακτηρίζεται σαν βασικός τίτλος, αλλά απλά επιτρέπει στο μαθητή να προχωρήσει στο επόμενο επίπεδο εκπαίδευσης, την ανώτερη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση (MBO). Αντίθετα, η αποφοίτηση από την ανώτερη γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση (HAVO), την προ-πανεπιστημιακή εκπαίδευση (VWO) και την ανώτερη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση (MBO επίπεδο 2) χαρακτηρίζεται ως βασικό τίτλος, που δίνει τη δυνατότητα άσκησης εξειδικευμένης εργασίας. Επομένως, η αποφοίτηση από έναν από τους τρεις αυτούς τύπους σχολείου δεν αποτελεί την κατακύρωση μιας επιτυχίας, αλλά επίσης την αρχή της επόμενης φάσης της ζωής του μαθητή που μπορεί να είναι η εργασία ή η συνέχιση των σπουδών. Το ολλανδικό κράτος επιδιώκει να εξασφαλίσει την αποφοίτηση όλων των μαθητών με ένα βασικό τίτλο σπουδών. Οι νέοι μέχρι 23 ετών που δε φοιτούν στο σχολείο και δεν έχουν τίτλο σπουδών εγγράφονται σαν πρόωροι απόφοιτοι. Στη συνέχεια, ο υπεύθυνος του σχολείου ή στην περίπτωση των νέων 18 ως 23 χρονών ο συντονιστής του Περιφερειακού Συντονιστικού Κέντρου Πρόωρων Αποφοίτων, αναλαμβάνει να εξασφαλίσει ότι ο εν λόγω νέος επιστρέφει στο σχολείο για να αποφοιτήσει με έναν τίτλο σπουδών.

Η **ανώτερη γενική επαγγελματική εκπαίδευση (ISCED 2c/3a/3c)** προσφέρει διάφορα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, από την ειδικευση του αρτοποιού και του κρεοπώλη μέχρι επαγγέλματα των τομέων περιβάλλοντος ή τροφοδοσίας (catering). Κάθε χρόνο περίπου 435.000 νέοι επιλέγουν αυτόν τον τύπο επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, η οποία περιλαμβάνει τέσσερα επίπεδα:

- i. Η εξαμηνιαία - ετήσια βοηθητική κατάρτιση (ISCED 2c) προετοιμάζει τους μαθητές να εκτελούν απλές εργασίες.
- ii. Η διετής - τριετής βασική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ISCED 3c) προετοιμάζει τους μαθητές να εκτελούν πιο σύνθετες εργασίες.
- iii. Η διετής - τριετής επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ISCED 3c) προετοιμάζει τους μαθητές να εκτελούν αυτόνομα εργασίες.

- iv. Η τριετής - τετραετής μέση κατάρτιση (ISCED 3a) και η ετήσια - διετής συμπληρωματική ειδικευμένη κατάρτιση (ISCED 4) προετοιμάζει τους μαθητές να δείχνουν υπευθυνότητα στην εκτέλεση εργασιών σε ένα ευρύ φάσμα υψηλών πολυδιάστατων δεξιοτήτων και σε υψηλό επίπεδο ειδίκευσης. Οι μαθητές που ολοκληρώνουν το επίπεδο 4 μπορούν να συνεχίσουν στην ανώτερη επαγγελματική εκπαίδευση (HBO).

Όλα τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης συνδυάζουν τη διδασκαλία στην αίθουσα με την πρακτική κατάρτιση. Διακρίνονται δε σε δύο κατηγορίες: την κατεύθυνση επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (BOL) και την κατεύθυνση ημερήσιας ή τμηματικής ολοκλήρωσης (BBL). Η κατεύθυνση επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης περιλαμβάνει τουλάχιστον 20%, αλλά όχι περισσότερο από 60% πρακτική κατάρτιση, ενώ η κατεύθυνση ημερήσιας ή τμηματικής ολοκλήρωσης περιλαμβάνει τουλάχιστον 60% πρακτική κατάρτιση. Από την πρακτική πλευρά της κατάρτισης, γνωστή και ως εργασιακή κατάρτιση (BPV), οι μαθητές εργάζονται σε μαθητεύομενοι σε εταιρείες που παρέχουν πρακτική κατάρτιση. Αυτό το σύστημα έχει πλεονεκτήματα και για τις δύο πλευρές, καθώς ο μαθητής αποκτά πρακτική εμπειρία και η εταιρεία ωφελείται από τις νέες δεξιότητες που μπορεί να έχει ο μαθητής. Επίσης η έμφαση που δείχνουν οι εμπορικοί και βιομηχανικοί κλάδοι στην κατάρτιση, εξασφαλίζει ότι ο κάθε κλάδος στο μέλλον θα έχει ικανοποιητικό αριθμό καλά καταρτισμένου προσωπικού. Τα υποσυστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης παρουσιάζονται στο κάτωθι διάγραμμα:

Υποχρεωτική Εκπαίδευση																			
4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19+	Hollanda			
Προσχολική Εκπαίδευση	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση						Κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση				Ανώτερη Δευτεροβάθμια/Αντα-δευτεροβάθμια Εκπαίδευση			Επαγγελματική Εκπαίδευση			Τριτοβάθμια Εκπαίδευση		
Προσχολική Εκπαίδευση ISCED 0	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση ISCED 1						Πρακτική Κατάρτιση ISCED 2c												
							Προ-επαγγελματική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (VMBO) ISCED 2				MBO Επίπεδο 1 ISCED 2c								
											MBO Επίπεδο 2 ISCED 3c								
											MBO Επίπεδο 3 ISCED 3c								
											MBO Επίπεδο 4 ISCED 3a		MBO specialist Επίπεδο 4, ISCED 4						
Ανώτερη γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση (HAVO) Τάξεις 1-3 ISCED 2a				Ανώτερη γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση (HAVO) Τάξεις 4-5 ISCED 3a							Ανώτερη Επαγγελματική Εκπαίδευση (HBO) ISCED 5b								
Προ-πανεπιστημιακή Εκπαίδευση Τάξεις 1-3 (VWO)ISCED 2a						Προ-πανεπιστημιακή Εκπαίδευση Τάξεις 4-6 (VWO)ISCED 3a									Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση ISCED 5a		Διδακτορικό Πανεπιστημίου ISCED 6		

Πηγή: Leonardo da Vinci-Vocational Education and Training, Dynot (Δυναμικό Online Εργαλείο Καθοδήγησης), Εκπαιδευτικά συστήματα –Ολλανδία, <http://www.dynot.net>

Αρχική Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση

Η ανώτερη εκπαίδευση στην Ολλανδία περιλαμβάνει την **ανώτερη επαγγελματική εκπαίδευση** και την πανεπιστημιακή εκπαίδευση (ISCED 5a/5b). Αντικείμενο των πανεπιστημίων εφαρμοσμένων επιστημών είναι να παρέχουν υψηλή επαγγελματική εκπαίδευση, ενώ των πανεπιστημίων να παρέχουν ακαδημαϊκά και προσανατολισμένα στην έρευνα προγράμματα. Μετά τον πρώτο χρόνο της ανώτερης επαγγελματικής εκπαίδευσης (propedeuse), οι μαθητές μπορούν να συνεχίσουν στο πανεπιστήμιο. Περίπου ένας στους επτά φοιτητές των πανεπιστημίων έχει ολοκληρώσει πρώτα ένα πρόγραμμα ανώτερης επαγγελματικής εκπαίδευσης (HBO, ISCED 5b).

Ένα πλήρους παρακολούθησης πρόγραμμα ανώτερης επαγγελματικής εκπαίδευσης συνήθως διαρκεί τέσσερα χρόνια. Επίσης υπάρχουν προγράμματα μερικής παρακολούθησης, ενώ μερικοί σπουδαστές παρακολουθούν προγράμματα που συνδυάζονται με εργασία (δυσική εκπαίδευση και κατάρτιση). Η ανεξάρτητη έρευνα ή η έρευνα ακαδημαϊκών και επιστημονικών θεμάτων απαιτεί εκπαίδευση πανεπιστημιακού επιπέδου.

Για την παρακολούθηση ενός προγράμματος ανώτερης επαγγελματικής εκπαίδευσης (HBO) απαιτείται πιστοποιητικό ανώτερης γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (HAVO), ενώ για την εισαγωγή στο πανεπιστήμιο, οι μαθητές πρέπει να έχουν αποκτήσει προ-πανεπιστημιακό (VWO) τίτλο. Επιπρόσθετα, οι μαθητές με πτυχίο MBO επίπεδο 4, έχουν το δικαίωμα φοίτησης στην ανώτερη επαγγελματική εκπαίδευση (HBO), ενώ με τον ίδιο τρόπο οι μαθητές που ολοκληρώνουν το πρώτο έτος της ανώτερης επαγγελματικής εκπαίδευσης (propedeuse) μπορούν να συνεχίσουν στο πανεπιστήμιο. Οι μαθητές, ενώ ακόμη βρίσκονται σε σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επιπέδου HAVO και VWO επιλέγουν να ολοκληρώσουν το συνδυασμό ενός συγκεκριμένου αντικειμένου. Μερικά προγράμματα ανώτερης εκπαίδευσης απαιτούν την ολοκλήρωση συγκεκριμένου συνδυασμού αντικειμένων. Άλλα προγράμματα, όπως ο χορός ή ο αθλητισμός απαιτούν συγκεκριμένες ικανότητες που αξιολογούνται από το ίδιο το εκπαιδευτικό ίδρυμα. Τέλος, μερικά εκπαιδευτικά προγράμματα επίσης χορηγούν απαλλαγές σε συγκεκριμένα αντικείμενα που έχουν ολοκληρωθεί επιτυχώς κατά τη διάρκεια της προηγούμενης εκπαίδευσης.³²

Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση.

Η Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση απευθύνεται σε άτομα άνω των 18, με στόχο να τους παράσχει επιπλέον προσόντα για την εργασία τους ή να τους προετοιμάσει για περαιτέρω εκπαίδευση και κατάρτιση. Η συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ολλανδία είναι ένα ευρύ πεδίο με πολλές επιλογές, ανάλογα με την πορεία που επιθυμεί να ακολουθήσει στην επαγγελματική του σταδιοδρομία ένα άτομο ή σε ποια περιοχή θέλει να εμβαθύνει τη γνώση του.

³² Leonardo da Vinci-Vocational Education and Training, Dynot (Δυναμικό Online Εργαλείο Καθοδήγησης), Εκπαιδευτικά συστήματα –Ολλανδία, <http://www.dynot.net>

Σε βασικούς όρους, μπορεί να γίνει διάκριση μεταξύ της γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων και της συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (απευθυνόμενη σε ανέργους και άτομα της αγορά εργασίας).

Εξάλλου η εταιρική εκπαίδευση για τους εργαζόμενους ανθρώπους αποτελεί ένα μεγάλο μέρος αυτού του συστήματος της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ολλανδία. Ειδικότερα η Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση διακρίνεται ως εξής:

- (Α) Εκπαίδευση ενηλίκων και γενική εκπαίδευση ενηλίκων (*voortgezet algemeen volwassenen onderwijs, VAVO*). Πρόκειται για τύπους εκπαίδευσης οι οποίοι υπάγονται στην Νόμο περι Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Εκπαίδευσης Ενηλίκων του 1996 (*Wet educatie en beroepsoponderwijs, WEB*) και παρέχονται σε περιφερειακά κέντρα κατάρτισης.
- (Β) Εκπαίδευση και κατάρτιση ανέργων, η οποία απευθύνεται σε άτομα που αντιμετωπίζουν την μακροχρόνια ανεργία ή έχουν δυσκολίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας
- (Γ) Εκπαίδευση και κατάρτιση των απασχολούμενων (εταιρική εκπαίδευση, ιδιωτική εκπαίδευση και μερικής απασχόλησης επαγγελματική εκπαίδευση).

Η γενική πολιτική στρατηγική θέτει την εκάστοτε κυβέρνηση ως υπεύθυνη για τη γενική εκπαίδευση ενηλίκων, η οποία υπάγεται στο νόμο WEB, καθώς και την εκπαίδευση και κατάρτιση των ανέργων.

Τα Υπουργεία Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών και Κοινωνικών Υποθέσεων και Απασχόλησης είναι οι πιο σημαντικοί εμπλεκόμενοι παράγοντες. Από το 2002, η ένταξη των μεταναστών (παλαιότερων γενεών, καθώς και των «νεοφερμένων») ανήκει στην ευθύνη του Υπουργού Μετανάστευσης και Ένταξης, το οποίο υπάγεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Η Εκπαίδευση Ενηλίκων απευθύνεται κατά κύριο λόγο σε ανθρώπους που είναι άνεργοι ή επιθυμούν να επανέλθουν στην αγορά εργασίας. Οι συμμετέχοντες πρέπει να έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση για να γίνουν δεκτοί στη γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση ενηλίκων (*voortgezet algemeen volwassenen onderwijs, VAVO*), ενώ ορισμένες πρόσθετες προϋποθέσεις μπορούν να απαιτηθούν, ανάλογα με το είδος και την εξειδίκευση της εκπαίδευσης.

Για την παρακολούθηση σε βασικά μαθήματα εκπαίδευσης ενηλίκων ή συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, δεν απαιτούνται προσθετές προϋποθέσεις. Γενικότερα, στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ενηλίκων, μαθήματα παρέχονται στα αρχικά επίπεδα 1 και 2 και το προχωρημένο επίπεδο, μέσω των οποίων οι συμμετέχοντες μπορούν να αποκτήσουν πιστοποιητικό δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης (*middelbaar algemeen voortgezet onderwijs – MAVO*), ανώτερης γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (*hoger algemeen voortgezet onderwijs - HAVO*) ή προπαρασκευαστικό πιστοποιητικό πανεπιστημιακής εκπαίδευσης (*voorbereidend wetenschappelijk onderwijs - VWO*)³³.

³³ Leonardo da Vinci-Vocational Education and Training, Dynot (Δυναμικό Online Εργαλείο Καθοδήγησης), Εκπαιδευτικά συστήματα –Ολλανδία, <http://www.dynot.net>

Διασφάλιση Ποιότητας

Η διασφάλιση της ποιότητας αποτελεί κεντρική προτεραιότητα της εκπαιδευτικής πολιτικής, καθώς το κράτος αφήνει περισσότερες αρμοδιότητες στους ίδιους τους παρόχους επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στον τομέα αυτό. Τα ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης έχουν μεγάλη αυτονομία και έχουν τη δυνατότητα να σχεδιάσουν το δικό τους σύστημα διασφάλισης της ποιότητας.

Η αυτο-αξιολόγηση των ιδρυμάτων είναι το σημείο εκκίνησης για την εξωτερική διασφάλιση της ποιότητας υπό την ευθύνη της Επιθεώρησης Παιδείας, ενώ η εποπτεία και ο έλεγχος πραγματοποιείται από το σώμα επιθεώρησης μέσω ετήσιων επισκέψεων και είναι ανάλογης μορφής και οργάνωσης με την αυτο-αξιολόγηση. Τα ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης τα οποία διαθέτουν ένα καλά ανεπτυγμένο σύστημα ποιότητας παρακολουθούνται σε λιγότερο εντατική βάση από το σώμα των επιθεωρητών.

Τον Αύγουστο του 2002, ένα Εθνικό Κέντρο Εξετάσεων Ποιότητας (KCE, *Kwaliteits centrum examining*) ιδρύθηκε για τη διασφάλιση της ποιότητας. Σε αυτό, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και οι κοινωνικοί εταίροι συνεργάζονται για τον έλεγχο της ποιότητας των εξετάσεων στη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση. Στόχος είναι να βελτιωθεί η ποιότητα των εξετάσεων, ή διαπίστευση των προγραμμάτων και όλα τα συναφή θέματα.

Τα καθήκοντα του ΚCE περιλαμβάνουν:

- καθορισμό και διατήρηση των προτύπων ποιότητας των εξετάσεων
- εξωτερική επικύρωση της ποιότητας των εξετάσεων.

Η διασφάλιση της ποιότητας θα πρέπει να καλύπτει όλες τις κεντρικές αρμοδιότητες των ιδρυμάτων: τα προσόντα, την προσβασιμότητα, τις αποτελεσματικές εκπαιδευτικές διαδρομές, τη μελέτη και επιλογή πληροφοριών σταδιοδρομίας.

Όλα τα στάδια του κύκλου διασφάλισης ποιότητας περιλαμβάνουν:

- i. Διατύπωση των στόχων ή των προτύπων ποιότητας, με στοχευμένα αποτελέσματα.
- ii. Καθορισμό μεθόδων αξιολόγησης (συμπεριλαμβανομένων των οργάνων μέτρησης) και εδραίωση του ρόλου των εξωτερικών συνεργατών που εμπλέκονται στην αξιολόγηση.
- iii. Καθιέρωση μέτρησης των αποτελεσμάτων που επιτυγχάνονται
- iv. Αξιολόγηση των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων σε σχέση με τους στόχους / πρότυπα.
- v. (Σε περίπτωση ελλείψεων) θέσπιση μέτρων βελτίωσης
- vi. Εφόσον είναι αναγκαίο, προσαρμογή των στόχων και των οργάνων μέτρησης.

Επιπρόσθετα, μια ανεξάρτητη αρχή παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών (CINOP) ειδικεύεται στη διά βίου μάθηση, την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΕΚ), την εκπαίδευση ενη-

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

λίκων, τον επαγγελματικό προσανατολισμό και την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στην Ολλανδία. Λειτουργεί ως ένα think-tank για την ολλανδική κυβέρνηση, και αποτελεί ένα σημαντικό οργανισμό, προκειμένου να εφαρμοστεί ένα σύστημα διασφάλισης ποιότητας, αντανakώντας το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Διασφάλισης Ποιότητας (CQAF).

Η αρχή παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών (CINOP) διαθέτει μεγάλη εμπειρία σε θέματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και διά βίου μάθησης, και συμμετέχει ενεργά στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς την ολλανδική κυβέρνηση για την ανάπτυξη μιας εθνικής πολιτικής διά βίου μάθησης, με βάση τη στρατηγική της Λισαβόνας. Επίσης, το CINOP (μαζί με το Nuffic από την Εθνική Υπηρεσία για το Leonardo da Vinci), αποτελεί τμήμα του προγράμματος «Διά βίου Μάθηση» (LLP, 2007-2013), συμμετέχει στη διεξαγωγή μελετών σχετικά με την κατάσταση της ανάπτυξης της διά βίου μάθησης στην Ολλανδία, συμμετέχει σε διάφορα ευρωπαϊκά προγράμματα, που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω των προγραμμάτων Leonardo da Vinci, Grundtvig και e-Learning 2010.

Οι ακόλουθοι δείκτες ποιότητας ισχύουν στην Ολλανδία:

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αριθ. 1		
Χρησιμότητα των συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας για τους παρόχους ΕΕΚ: α) Μερίδιο παρόχων που εφαρμόζουν εσωτερικά συστήματα διασφάλισης της ποιότητας τα οποία καθορίζονται από τη νομοθεσία ή με δική τους πρωτοβουλία β) Μερίδιο διαπιστευμένων παρόχων ΕΕΚ	CINOP, Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών	Χρησιμοποιείται για την καθοδήγηση, την παρακολούθηση και τη μέτρηση της αποτελεσματικότητας. Τα δεδομένα για τον εν λόγω δείκτη συλλέγονται μέσω των ετήσιων εκθέσεων των παρόχων και είναι διαθέσιμα σε εθνικό επίπεδο.
Αριθ. 2		
Επενδύσεις στην κατάρτιση εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών: α) Μερίδιο των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών που συμμετέχουν σε περαιτέρω κατάρτιση β) Ποσό των κονδυλίων που επενδύονται		

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αριθ. 3		
Ποσοστό συμμετοχής προγραμμάτων ΕΕΚ: Αριθμός συμμετεχόντων σε προγράμματα ΕΕΚ (1), σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια (2)	CINOP, Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών	Σε ό, τι αφορά τα ποσοστά συμμετοχής στην αρχική ΕΕΚ και στη διά βίου μάθηση, μετρώνται ως προς το σχεδιασμό και τον καθορισμό στόχων, καθώς και την καθοδήγηση και την παρακολούθηση. Τα στατιστικά στοιχεία αν και είναι διαθέσιμα και παρέχονται από CBS (Statistics Netherlands) καταχωρούνται μέσω των ετήσιων εκθέσεων που υποβάλλουν οι πάροχοι ΕΕΚ. Τα δεδομένα είναι διαθέσιμα σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο παρόχου.
Αριθ. 4		
Ποσοστό ολοκλήρωσης στα προγράμματα ΕΕΚ: Αριθμός προσώπων που ολοκλήρωσαν επιτυχώς/ εγκατέλειψαν προγράμματα ΕΕΚ, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια	CINOP, Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών	Υπολογίζεται με βάση τον ετήσιο αριθμό των πτυχιούχων και εξεταζόμενων. Χρησιμοποιείται για την καθοδήγηση και την παρακολούθηση, τη μέτρηση της αποτελεσματικότητας και για τη λήψη αποφάσεων. Τα δεδομένα για τον εν λόγω δείκτη παραδίδονται μέσω των εκθέσεων των παρόχων ΕΕΚ και είναι διαθέσιμα σε εθνικό επίπεδο.
Αριθ. 5		
Ποσοστό εξεύρεσης εργασίας σε προγράμματα ΕΕΚ: α) Προορισμός των εκπαιδευόμενων ΕΕΚ σε ορισμένη χρονική στιγμή μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια (3). β) Μερίδιο απασχολούμενων εκπαιδευόμενων σε ορισμένη χρονική στιγμή μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια.	CINOP, Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών	Μετράται από την άποψη των επιπέδων απασχόλησης των συμμετεχόντων μετά από 6 με 18 μήνες από την ολοκλήρωση της εκπαίδευσής τους. Τα στοιχεία συλλέγονται μέσω των ερευνών που πραγματοποιούνται σε ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Τα δεδομένα είναι διαθέσιμα σε εθνικό όσο και σε επίπεδο παρόχου.
Αριθ. 6		
Χρήση των δεξιοτήτων στο χώρο εργασίας: α) Στοιχεία σχετικά με τη θέση εργασίας που απέκτησαν τα άτομα μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια β) Ποσοστό ικανοποίησης των εργαζομένων και των εργοδωτών σε σχέση με τις δεξιότητες και τις ικανότητες που αποκτήθηκαν	CINOP, Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών	Χρησιμοποιείται για τον προγραμματισμό και τον καθορισμό στόχων, καθώς και για λόγους παρακολούθησης του συστήματος. Τα δεδομένα συλλέγονται μέσω των ερευνών που πραγματοποιούνται μία φορά το χρόνο σε οργανώσεις ΕΕΚ Τα δεδομένα είναι διαθέσιμα σε εθνικό όσο και σε επίπεδο παρόχου.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αριθ. 7		
Ποσοστό ανεργίας (4) σύμφωνα με επιμέρους κριτήρια	CINOP, Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών	Χρησιμοποιείται για τον προγραμματισμό και τη στόχοθέτηση. Τα δεδομένα συγκεντώνονται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων, η αποστολή του οποίου περιλαμβάνει την ενθάρρυνση των εργαζομένων και των ατόμων που αναζητούν εργασία να συμμετέχουν στην εκπαίδευση και τα προγράμματα . Τα στατιστικά στοιχεία για τα επίπεδα της ανεργίας είναι διαθέσιμα μέσω CBS (Στατιστικές Κάτω Χώρες) και συλλέγονται μέσω των εκθέσεων των πόρων. Τα δεδομένα είναι διαθέσιμα σε εθνικό και ΕΕΚ σε επίπεδο παρόχου
Αριθ. 8		
Επικράτηση των ευάλωτων ομάδων: α) Ποσοστό των συμμετεχόντων στην ΕΕΚ που έχουν ταξινομηθεί ως μειονεκτικές ομάδες (σε καθορισμένη περιφέρεια ή σε συγκεκριμένο χώρο απασχόλησης) με βάση την ηλικία και το φύλο β) Ποσοστό επιτυχίας μειονεκτικών ομάδων με βάση την ηλικία και το φύλο	CINOP, Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών	Χρησιμοποιείται για τον προγραμματισμό και τον καθορισμό στόχων, καθώς και για λόγους παρακολούθησης του συστήματος. Τα αποτελέσματα του καθορίζουν τα ποσά της χρηματοδότησης και των επενδύσεων στον τομέα της ΕΕΚ. Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιείται μέσα από την παράδοση των ετήσιων εκθέσεων από τους παρόχους ΕΕΚ. Τα δεδομένα είναι διαθέσιμα σε εθνικό όσο και σε επίπεδο παρόχου
Αριθ. 9		
Μηχανισμοί για τον καθορισμό των αναγκών κατάρτισης στην αγορά εργασίας: α) Στοιχεία σχετικά με τους μηχανισμούς για τον εντοπισμό των μεταβαλλόμενων απαιτήσεων σε διάφορα επίπεδα. β) Απόδειξη της αποτελεσματικότητάς τους	CINOP, Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών	Μετράται από την άποψη της ικανοποίησης των εμπλεκόμενων φορέων. Σε αυτό το σύστημα, λαμβάνει χώρα τριμερής κοινωνικός διάλογος οποίος πραγματοποιείται με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Συλλέγονται δεδομένα που χρησιμοποιούνται για την καθοδήγηση και την παρακολούθηση του συστήματος. Έλεγχος διενεργούνται από το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών για τη σωστή μέτρηση του δείκτη αυτού. Τα δεδομένα είναι διαθέσιμα σε εθνικό όσο και σε επίπεδο παρόχου
Αριθ. 10		
Συστήματα για την προώθηση καλύτερης πρόσβασης στην ΕΕΚ:α) Στοιχεία για τα υφιστάμενα συστήματα σε διάφορα επίπεδα β) Απόδειξη της αποτελεσματικότητάς τους	CINOP, Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού και Επιστημών	Μετρείται σε σχέση με τις προσπάθειες των παρόχων ΕΕΚ για την αύξηση της προσβασιμότητας για τις ευάλωτες ομάδες (π.χ. άτομα με μαθησιακές δυσκολίες, μακροχρόνια άνεργη) Τα δεδομένα που συλλέγονται μέσω των ελέγχων που διενεργούνται σε Οργανισμούς ΕΕΚ και τα θεσμικά όργανα καθώς και οι πληροφορίες χρησιμοποιούνται για την καθοδήγηση και παρακολούθηση του συστήματος. Τα δεδομένα είναι διαθέσιμα σε εθνικό όσο και σε επίπεδο παρόχου.

4.1.3. Γαλλία

Το γαλλικό σύστημα υποχρεωτικής εκπαίδευσης διακρίνεται σε τρία επίπεδα. Στο πρώτο επίπεδο βρίσκεται η βασική εκπαίδευση (για ηλικίες 6-11) και στο δεύτερο επίπεδο η κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (για ηλικίες 12-15). Στο τρίτο επίπεδο (υποχρεωτικό για τις ηλικίες 15 και 16 ετών) βρίσκεται η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση η οποία έχει δύο κατευθύνσεις:

- Το Λύκειο (Lycée), είτε γενικό είτε τεχνολογικό.
- Το επαγγελματικό Λύκειο (Lycée Professionnel). Με την ολοκλήρωση του σχολείου, οι απόφοιτοι αποκτούν ένα εθνικό πιστοποιητικό με βάση τη βαθμολογία των δύο τελευταίων ετών και την επίδοσή τους στις εθνικές εξετάσεις.

Προκειμένου να εισαχθούν στο τελευταίο στάδιο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, το Λύκειο, οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα επιλογής ανάμεσα στις γενικές σπουδές, τις τεχνολογικές σπουδές ή την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Οι γενικές και τεχνολογικές σπουδές παρέχουν την προετοιμασία για το γενικό baccalauréat (οικονομικό και κοινωνικό, λογοτεχνίας ή επιστημονικό), το τεχνολογικό baccalauréat (με οχτώ κατηγορίες) ή το πιστοποιητικό επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (brevet de technicien).

Με την ολοκλήρωση του επαγγελματικού Λυκείου και την απόκτηση του πιστοποιητικού επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, δίνεται η δυνατότητα στους αποφοίτους να εισαχθούν στην επαγγελματική ζωή ή να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην ανώτερη επαγγελματική εκπαίδευση ή σε ένα «Institut Universitaire Technologique».

Το επαγγελματικό Λύκειο παρέχει έναν συνδυασμό γενικής εκπαίδευσης και τεχνικής γνώσης και συμπεριλαμβάνει ενδοεπιχειρησιακή πρακτική άσκηση. Προετοιμάζει τους σπουδαστές στη διάρκεια μιας διετούς περιόδου για το «certificat d'aptitude professionnelle» (CAP) ή το «brevet d'études professionnelles» (BEP) που αντιστοιχούν στο πρώτο επίπεδο επαγγελματικών προσόντων. Και τα δύο αυτά προσόντα είναι παρόμοια, με τη διαφορά ότι το (CAP) εστιάζει περισσότερο στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, ενώ το (BEP) εστιάζει περισσότερο στη γενική εκπαίδευση και αφορά κυρίως αυτούς που επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε ανώτερο επίπεδο.

Η υποχρεωτική εκπαίδευση στη Γαλλία συμπεριλαμβάνει την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Κατά τη διάρκεια της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία ακολουθεί, πραγματοποιείται από τους μαθητές επιλογή της κατεύθυνσης που θα οδηγήσει στην ανώτατη εκπαίδευση.

Οι κατευθύνσεις αυτές αφορούν το γενικό λύκειο (οικονομικές και κοινωνικές επιστήμες, φιλολογικές επιστήμες και θετικές επιστήμες) και το τεχνολογικό λύκειο, με τεχνολογικές κατευθύνσεις περισσότερο εξειδικευμένες. Συγκεκριμένα πρόκειται για τις κάτωθι οκτώ κατευθύνσεις:

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

- επιστήμες και τεχνολογίες της διοίκησης (sciences et technologies de la gestion, STG)
- βιομηχανικές επιστήμες και τεχνολογίες (sciences et technologies industrielles, STI)
- επιστήμες και τεχνολογίες του εργαστηρίου (sciences et technologies de laboratoire, STL),
- επιστήμες και τεχνολογίες υγείας και κοινωνικές επιστήμες (sciences et technologies de la santé et du social, ST2S)
- τεχνικές της μουσικής και του χορού (techniques de la musique et de la danse, TMD)
- τουριστικές επιχειρήσεις (hôtellerie).
- επιστήμες και τεχνολογίες τροφίμων (sciences et technologies du produit agroalimentaire)
- επιστήμες και τεχνολογίες γεωπονίας και περιβάλλοντος (sciences et technologies de l'agronomie et de l'environnement)³⁴

Το Υπουργείο Παιδείας είναι αρμόδιο για την άσκηση της εκπαιδευτικής πολιτικής για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στα σχολεία ή τη μαθητεία στο χώρο εργασίας. Το Υπουργείο Γεωργίας και Αλιείας έχει την παράλληλη ευθύνη για τη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στη γεωργία. Το Υπουργείο Οικονομίας, Βιομηχανίας και Εργασίας έχει την εποπτεία για την συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση των νέων ανθρώπων, των ενήλικων που αναζητούν εργασία, καθώς και για την συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση των εργοδοτών του ιδιωτικού τομέα (ορίζει κανόνες και υποχρεώσεις, καθορίζει το κόστος της εκπαίδευσης και κατάρτισης κλπ). Άλλα υπουργεία, όπως το Υπουργείο Νεολαίας και Άθλησης, έχει την εποπτεία για την εκπαίδευση και κατάρτιση και τα επαγγελματικά διπλώματα του τομέα των αρμοδιοτήτων του.

Το 2004 δημιουργήθηκε το Εθνικό Συμβούλιο για τη Διά βίου Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση (Conseil national de la formation professionnelle tout au long de la vie -CNFPTLV) με τις εξής αρμοδιότητες.:

- Προώθηση της συνεργασίας σε εθνικό επίπεδο όλων των εμπλεκομένων φορέων.
- Γνωμοδοτήσεις σε θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο που αφορά τη διά βίου επαγγελματική εκπαίδευση, κατάρτιση και μαθητεία.
- Επεξεργασία περιφερειακών πολιτικών για τη μαθητεία και τη συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.
- Σύνταξη ετήσιας έκθεσης προς τη Βουλή για την αξιοποίηση των χρηματοδοτικών πόρων που προορίζονται για τη διά βίου επαγγελματική εκπαίδευση, κατάρτιση και μαθητεία.

Παράλληλα με το Εθνικό Συμβούλιο για τη Διά βίου Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση, έχουν συσταθεί Συντονιστικές Επιτροπές (Comités régionaux de l'emploi et de la formation professionnelle - CCREFPs) για το συντονισμό των πολιτικών και των μέτρων που λαμβάνονται για τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και την απασχόληση στις περιφέρειες. Οι επιτροπές αυτές, που αποτελούνται από εκπροσώπους της κεντρικής διοίκησης στις περιφέρειες, από

³⁴ Secondary education in France, From Wikipedia, the free encyclopedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Secondary_education_in_France

εκπροσώπους των περιφερειών, από εμπορικούς συνδέσμους και οργανώσεις εργαζομένων, από γεωργικά, εμπορικά, βιομηχανικά επιμελητήρια, έχουν ως στόχο τη συνεργασία μεταξύ των διαφορετικών φορέων που εμπλέκονται στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Διασφαλίζουν τον καλύτερο συντονισμό της επαγγελματικής κατάρτισης με τις πολιτικές για την απασχόληση σε εθνικό επίπεδο και συγκεκριμένα πραγματοποιούν αναλύσεις σχετικών πολιτικών, έρευνα, παρακολούθηση και αξιολόγηση.

Αρχική Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΑΕΕΚ)

Το σύστημα της Αρχικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΑΕΕΚ) αποτελεί τμήμα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και αποτελείται από τρεις εκπαιδευτικούς κύκλους.

- Παρακολούθηση του δευτεροβάθμιου επιπέδου εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια του πρώτου έτους
- Δύο χρόνια βασικών σπουδών
- Παρακολούθηση Εκπαίδευσης / κατάρτισης

Η Αρχική Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση στο χαμηλότερο δευτεροβάθμιο επίπεδο (college), έχει διάρκεια τεσσάρων ετών και καλύπτει τα σχολικά επίπεδα από 6 έως και 9. Μόλις οι σπουδαστές ολοκληρώσουν το college στην ηλικία των 15 ετών, έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν, στο ανώτερο δευτεροβάθμιο επίπεδο, το Λύκειο γενικής εκπαίδευσης και τεχνολογίας (lycée d'enseignement général et technologique -LEGT-), ή το Επαγγελματικό Λύκειο (lycée professionnel -LP).

Σε αυτό το επίπεδο οι σπουδαστές χρειάζονται τρία χρόνια για γενικό ή τεχνικό δίπλωμα, διαφορετικά έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν το Επαγγελματικό Λύκειο και να αποκτήσουν το «certificat d'aptitude professionnelle» (CAP) ή το «brevet d'études professionnelles» (BEP), ή και με περισσότερα από τρία χρόνια σπουδών να αποκτήσουν το δευτεροβάθμιο επαγγελματικό δίπλωμα (Baccalauréat professionnel-BAC PRO).

- Οι επαγγελματικές σπουδές συνδυάζουν τη γενική εκπαίδευση, με ένα υψηλό επίπεδο εξειδικευμένης τεχνικής γνώσης και στοχεύουν στην προετοιμασία των σπουδαστών για την αγορά εργασίας και την προώθηση τους σε περαιτέρω σπουδές. Παράλληλα, οδηγούν σε εθνικά διπλώματα, τα οποία περιλαμβάνουν περιόδους υποχρεωτικής κατάρτισης στο χώρο εργασίας, διάρκειας 3 έως 10 εβδομάδων ανά έτος, ανάλογα με την κατεύθυνση σπουδών.
- Οι σπουδαστές έχουν τη δυνατότητα να αλλάξουν εκπαιδευτικές εισροές και συστήματα και να μεταπηδήσουν από τη γενική και τεχνολογική εκπαίδευση ή και από την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στις τεχνικές σπουδές.

Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση

Το γαλλικό σύστημα Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης το οποίο πρωτοεμφανίστηκε τη δεκαετία του 1970, περιλαμβάνει τη συμμετοχή της κρατικής διοίκησης, των περιφερειών, των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων. Έχει τη δική του διακριτή δομή, στην οποία οι συλλογικές διαπραγματεύσεις διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο. Οι πολίτες έχουν την δυνατότητα πρόσβασης στο σύστημα, με πολλούς διαφορετικούς τρόπους, σύμφωνα με την προσωπική τους κατάσταση: άτομα σε διαδικασία εξεύρεσης εργασίας, εργαζόμενοι, σε διαφορά ηλικιακά στάδια, κάτω των 26, μεταξύ 26-45, 45 και άνω.

Η συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση απευθύνεται σε ανθρώπους ανεξαρτήτως ηλικίας οι οποίοι είναι ήδη μέλη του εργατικού δυναμικού ή ετοιμάζονται για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Στοχεύει να βοηθήσει τους ανθρώπους αυτούς να βρουν ή να επιστρέψουν στην εργασία, να παραμείνουν στην απασχόληση, να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους και να αποκτήσουν διαφορετικά επίπεδα επαγγελματικών προσόντων, να αυξήσουν τις μισθολογικές τους δυνατότητες και να βελτιώσουν τις πολιτιστικές και κοινωνικές τους συνθήκες.

Οι κοινωνικοί εταίροι σε συνεργασία με το κράτος έχουν αναπτύξει και εφαρμόσει διάφορους μηχανισμούς που εμπίπτουν σε δύο βασικές κατηγορίες:

- εκπαίδευση και κατάρτιση για αυτούς που αναζητούν εργασία και
- εκπαίδευση και κατάρτιση για όσους εργάζονται (εργαζόμενοι στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα και αυτοαπασχολούμενοι).

Από το 2008, το γαλλικό κράτος βρίσκεται σε διαδικασία αναμόρφωσης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για τον ιδιωτικό τομέα και τους αυτοαπασχολούμενους. Μελετά συγκεκριμένες οπτικές του συστήματος και εστιάζει σε συγκεκριμένους βασικούς στόχους: να δώσει στα άτομα περισσότερη ασφάλεια σχετικά με τις προοπτικές της εργασίας τους, να μπορέσει να εντάξει γρήγορα στην αγορά εργασίας αυτούς που τώρα εισέρχονται σε αυτή ή όσους έχασαν τη θέση τους, να επιβλέπει τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης και κατάρτισης για τους εργαζομένους μειώνοντας τον αριθμό των δομών που λαμβάνουν επιδοτήσεις και να δημιουργήσει ένα «ταμείο» επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, βασισμένο στο άμεσα μεταβαλλόμενο ατομικό δικαίωμα στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Διασφάλιση Ποιότητας

Σε ό,τι αφορά στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση στη Γαλλία, το Υπουργείο Παιδείας έχει την αρμοδιότητα για τον καθορισμό των στρατηγικών και των πολιτικών, του πλαισίου και των προγραμμάτων μάθησης και διδασκαλίας, καθώς και τη διασφάλιση κατάλληλου προσωπικού και διαχείρισης των δραστηριοτήτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Το Υπουργείο Παιδείας έχει επίσης την ευθύνη για την Επαγγελματική Εκπαίδευση σε δευτεροβάθμιο επίπεδο, συμπεριλαμβανομένου του εθνικού προγράμματος, των εξετάσεων και των διπλωμάτων, της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και άλλων σχετικών δραστηριοτήτων. Επιπλέον, το Τμήμα με την επωνυμία «Ανώτατο Συμβούλιο Αξιολόγησης» αξιολογεί την απόδοση και τις δραστηριότητες των εκπαιδευτικών στη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Τα τελευταία χρόνια η Γαλλία έχει πάρει αρκετές πρωτοβουλίες για να προωθήσει ποιοτικά κριτήρια στη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Σε εθνικό επίπεδο, ο νόμος για τον καθορισμό του πλαισίου χρηματοδοτικών πράξεων (Loi d'orientation sur les lois de finances – LOLF)

το 2001 εισήγαγε μια νέα κουλτούρα πιο χρηστή διαχείρισης και καλύτερης αποδοτικότητας των δημοσίων δραστηριοτήτων. Ο συνολικός εθνικός προϋπολογισμός διασπάται πλέον ανά στόχο, πρόγραμμα και μέτρο και όχι ανά υπουργείο όπως παλαιότερα, έτσι ώστε οι δείκτες αποδοτικότητας να είναι εμφανείς.

Επιπρόσθετα, το Τμήμα Έρευνας και Στατιστικής Ανάπτυξης (DARES) του Υπουργείου Εργασίας, το Τμήμα Αξιολόγησης, Πρόβλεψης και Απόδοσης (DEPP), των Υπουργείων Παιδείας και Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας, και το Κέντρο Μελετών και Έρευνας Δεξιοτήτων (Centre d'études et de Recherches sur les Qualifications - CEREQ), συλλέγουν και συνδυάζουν στατιστικά στοιχεία προκειμένου να επιτευχθεί η αποδοτικότητα στις εφαρμοζόμενες πολιτικές.

Σε περιφερειακό επίπεδο, τα περιφερειακά συμβούλια, που έχουν πλέον αναλάβει την εποπτεία του θεσμού της μαθητείας στο χώρο εργασίας και την εποπτεία της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για νέους ανθρώπους και ενήλικους, έχουν υιοθετήσει έναν «χάρτη ποιότητας». Ο «χάρτης» αυτός συνυπογράφεται από επαγγελματικούς φορείς διαφόρων ειδικοτήτων ή με προσυμβατικές συμφωνίες οργανισμών εκπαίδευσης και κατάρτισης με τις περιφέρειες. Καλύπτουν διαφόρους τομείς της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης όπως:

- Βελτίωση των παροχών για τη μαθητεία, με τοποθέτηση εργαζομένων σε θέσεις εργασίας και απόκτηση προσόντων σε συγκεκριμένες ειδικότητες.
- Αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών από τους φορείς επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένης της συμπεριφοράς προς τους μαθητευόμενους στους χώρους εργασίας που τοποθετούνται.
- Βελτίωση μεθόδων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης καθώς και υποστήριξη και παρακολούθηση στην προσπάθεια για την εξεύρεση εργασίας.

Σε επίπεδο παρόχου, ένας αριθμός από σήματα ποιότητας πρωτοεμφανίστηκε στις αρχές του 1990 με στόχο την πιστοποίηση οργανισμών και εκπαιδευτών. Η εκπαίδευση των εκπαιδευτών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, οι μέθοδοι διδασκαλίας, το εύρος των διαθέσιμων προγραμμάτων σπουδών, αναμορφώθηκαν και εκσυγχρονίστηκαν.

Σε ό,τι αφορά στη διασφάλιση ποιότητας για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, με την ανάπτυξη ποιοτικών πρωτοβουλιών όπως το ISO, το Υπουργείο Παιδείας δημιούργησε ένα σήμα ποιότητας για το δίκτυο επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων. Το σήμα αυτό στοχεύει στη βελτίωση των συνθηκών για εξατομίκευση των αναγκών και στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, μεταφέροντας τα ποιοτικά μέτρα του ISO στο σύστημα.

Επιπρόσθετα το Υπουργείο Παιδείας σχεδιάζει την εισαγωγή των ακόλουθων δεικτών για την βελτίωση του συστήματος ΕΕΚ:

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αριθ. 1		
Χρησιμότητα των συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας για τους παρόχους ΕΕΚ: α) Μερίδιο παρόχων που εφαρμόζουν εσωτερικά συστήματα διασφάλισης της ποιότητας τα οποία καθορίζονται από τη νομοθεσία ή με δική τους πρωτοβουλία β) Μερίδιο διαπιστευμένων παρόχων ΕΕΚ	Υπουργείο Παιδείας, Εθνικό Συμβούλιο για τη Διά βίου Επαγγελματική Κατάρτιση	Παρόλο που το Κοινό Πλαίσιο Διασφάλισης της Ποιότητας έχει προωθηθεί στη Γαλλία, δεν είναι σαφές στο στάδιο αυτό, σε τι εύρος παρακολουθείται η εφαρμογή του.
Αριθ. 2		
Επενδύσεις στην κατάρτιση εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών: α) Μερίδιο των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών που συμμετέχουν σε περαιτέρω κατάρτιση β) Ποσό των κονδυλίων που επενδύονται	Υπουργείο Παιδείας, Εθνικό Συμβούλιο για τη Διά βίου Επαγγελματική Κατάρτιση	Η τοποθέτηση των εκπαιδευτικών σε δημόσιες υπηρεσίες και στο δημόσιο τομέα, εξαρτάται από τις ανάγκες των διαφόρων επαγγελματικών πεδίων και πραγματοποιείται συνήθως με σύστημα εξετάσεων. Ωστόσο δεν τεκμηριώνεται ότι ο συγκεκριμένος δείκτης εφαρμόζεται.
Αριθ. 3		
Ποσοστό συμμετοχής προγραμμάτων ΕΕΚ: Αριθμός συμμετεχόντων σε προγράμματα ΕΕΚ (1), σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια (2)	Υπουργείο Παιδείας, Εθνικό Συμβούλιο για τη Διά βίου Επαγγελματική Κατάρτιση	Δεν είναι σαφές ότι ο συγκεκριμένος δείκτης χρησιμοποιείται ως δείκτης διασφάλισης της ποιότητας για την ΕΕΚ. Ωστόσο όπως ισχύει και για τους προηγούμενους δείκτες το Ρόλε Επριόι έχει πρόσβαση σε στοιχεία που αφορούν αριθμούς και ποσοστά στην ΑΕΕΚ και ΣΕΕΚ, όπως εξάλλου και το Εθνικό Συμβούλιο για τη Διά βίου Επαγγελματική Κατάρτιση. Τα στατιστικά στοιχεία για αυτόν τον δείκτη σε ότι αφορά τον αριθμό και το ποσοστό των εμπλεκόμενων ατόμων, παρέχονται από το Γαλλικό Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικών και Οικονομικών Σπουδών.
Αριθ. 4		
Ποσοστό ολοκλήρωσης στα προγράμματα ΕΕΚ: Αριθμός προσώπων που ολοκλήρωσαν επιτυχώς/ εγκατέλειψαν προγράμματα ΕΕΚ, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια	Υπουργείο Παιδείας, Εθνικό Συμβούλιο για τη Διά βίου Επαγγελματική Κατάρτιση	Ο συγκεκριμένος δείκτης για την επιτυχή ολοκλήρωση των προγραμμάτων κατάρτισης είναι υπό την ευθύνη του Υπουργείου Παιδείας και του Εθνικού Συμβουλίου για τη Διά βίου Επαγγελματική Κατάρτιση. Και οι δύο φορείς έχουν την δυνατότητα να παρέχουν ακριβή στατιστικά στοιχεία μέσω του δικτύου επαφών σε παρόχους και οργανισμούς που διαθέτουν, σε όλες τις γεωγραφικές περιφέρειες.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αριθ. 5		
Ποσοστό εξεύρεσης εργασίας σε προγράμματα ΕΕΚ: α) Προορισμός των εκπαιδευομένων ΕΕΚ σε ορισμένη χρονική στιγμή μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια (3). β) Μερίδιο απασχολούμενων εκπαιδευομένων σε ορισμένη χρονική στιγμή μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια.	Υπουργείο Παιδείας, Εθνικό Συμβούλιο για τη Διά βίου Επαγγελματική Κατάρτιση	Δεν είναι σαφές ότι ο συγκεκριμένος δείκτης χρησιμοποιείται ως δείκτης διασφάλισης της ποιότητας για την ΕΕΚ
Αριθ. 6		
Χρήση των δεξιοτήτων στο χώρο εργασίας: α) Στοιχεία σχετικά με τη θέση εργασίας που απέκτησαν τα άτομα μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια β) Ποσοστό ικανοποίησης των εργαζομένων και των εργοδοτών σε σχέση με τις δεξιότητες και τις ικανότητες που αποκτήθηκαν	Υπουργείο Παιδείας, Εθνικό Συμβούλιο για τη Διά βίου Επαγγελματική Κατάρτιση	Οι αποκτηθείσες δεξιότητες στο χώρο εργασίας είναι ένα ζήτημα που αξιολογείται από το Εθνικό Συμβούλιο για τη Διά βίου Επαγγελματική Κατάρτιση σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας. Το Υπουργείο είναι υπεύθυνο για την επεξεργασία και εφαρμογή των συστημάτων κατάρτισης και των δομών. Δεν είναι σαφές ωστόσο φανερό ότι ο συγκεκριμένος δείκτης χρησιμοποιείται ως δείκτης διασφάλισης της ποιότητας για την ΕΕΚ
Αριθ. 7		
Ποσοστό ανεργίας (4) σύμφωνα με επιμέρους κριτήρια	Υπουργείο Παιδείας, Εθνικό Συμβούλιο για τη Διά βίου Επαγγελματική Κατάρτιση	Το επίπεδο ανεργίας των διαφορετικών ομάδων και τα αντίστοιχα στατιστικά στοιχεία παρέχονται από το Γαλλικό Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικών και Οικονομικών Σπουδών και τη EUROSTAT. Ο τρόπος αντιμετώπισης των διαφορετικών ομάδων μέσω της ΕΕΚ και η κοινωνική ενσωμάτωση άπτεται του Rôle Emploi και του DSS (Decision Support System), του Γαλλικού Τμήματος Κοινωνικής Ασφάλισης που διαχειρίζεται όλους τους οργανισμούς συμπεριλαμβανομένων και των ανεξάρτητων επαγγελματιών και ειδικών περιπτώσεων.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αριθ. 8		
Επικράτηση ευάλωτων ομάδων: α) Ποσοστό των συμμετεχόντων στην ΕΕΚ που έχουν ταξινομηθεί ως μειονεκτικές ομάδες (σε καθορισμένη περιφέρεια ή σε συγκεκριμένο χώρο απασχόλησης) με βάση την ηλικία και το φύλο β) Ποσοστό επιτυχίας μειονεκτικών ομάδων με βάση την ηλικία και το φύλο	Υπουργείο Παιδείας, Εθνικό Συμβούλιο για τη Διά βίου Επαγγελματική Κατάρτιση	Στο συγκεκριμένο δείκτη το Ρόλε Εμπλοϊ έχει πρόσβαση μέσω του αριθμού των ατόμων δέχονται τις υπηρεσίες του και βρίσκονται σε δύσκολες καταστάσεις (πχ μακροχρόνια ανεργία) και από το Εθνικό Συμβούλιο για τη Διά βίου Επαγγελματική Κατάρτιση. Δεδομένου ότι πρόκειται για δείκτη που άπτεται κοινωνικών θεμάτων, τα στατιστικά στοιχεία και τα ποσοστά των ατόμων από διαφορετικές ευάλωτες ομάδες παρέχονται από το Γαλλικό Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικών και Οικονομικών Σπουδών. Ωστόσο, δεν είναι σαφές ότι ο συγκεκριμένος δείκτης χρησιμοποιείται ως δείκτης διασφάλισης της ποιότητας για την ΕΕΚ
Αριθ. 9		
Μηχανισμοί για τον καθορισμό των αναγκών κατάρτισης στην αγορά εργασίας: α) Στοιχεία σχετικά με τους μηχανισμούς για τον εντοπισμό των μεταβαλλόμενων απαιτήσεων σε διάφορα επίπεδα. β) Απόδειξη της αποτελεσματικότητάς τους		Δεν είναι σαφές ότι ο συγκεκριμένος δείκτης χρησιμοποιείται ως δείκτης διασφάλισης της ποιότητας για την ΕΕΚ
Αριθ. 10		
Συστήματα για την προώθηση καλύτερης πρόσβασης στην ΕΕΚ: α) Στοιχεία για τα υφιστάμενα συστήματα σε διάφορα επίπεδα β) Απόδειξη της αποτελεσματικότητάς τους	Υπουργείο Παιδείας, Εθνικό Συμβούλιο για τη Διά βίου Επαγγελματική Κατάρτιση	Οι συγκεκριμένοι δείκτες βρίσκονται υπό επεξεργασία. Δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στα προγράμματα μαθητείας ως τμήμα της εκπαίδευσης, του συστήματος και των μεγάλων επιχειρήσεων, καθώς επίσης και στα ποσοστά διαρροής και το ποσοστό αναγνωρισμένων προσόντων. Δεν υπάρχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι χρησιμοποιείται ως δείκτης διασφάλισης της ποιότητας.

4.1.4. Ιταλία

Στην Ιταλία η δημοτική-βασική εκπαίδευση έχει διάρκεια 5 έτη και με την ολοκλήρωση της απονέμεται στους απόφοιτους το αντίστοιχο δίπλωμα (Diploma di Licenza della Scuola Elementare).

Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση διακρίνεται στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (διάρκειας 3 ετών) και την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (διάρκειας 5 ετών). Η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει διάφορους τομείς της επιστήμης, της τέχνης, της τεχνολογίας καθώς και τεχνικούς τομείς και παιδαγωγικές κατευθύνσεις.

Στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση το δευτεροβάθμιο σχολείο κλασσικής κατεύθυνσης προσδίδει έμφαση στις ανθρωπιστικές επιστήμες και στο δεύτερο κύκλο σπουδών οι σπουδαστές διδάσκονται κλάδους των επιστημών. Το δευτεροβάθμιο σχολείο επιστημονικής κατεύθυνσης δίνει έμφαση σε κα θαρά επιστημονικούς κλάδους, ενώ το Γλωσσικό περιλαμβάνει μαθήματα ξένων γλωσσών και λογοτεχνίας. Και οι τρεις αυτές κατηγορίες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν διάρκεια 5 έτη.

Η τεχνική Δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρέχεται μέσα από τεχνικά ιδρύματα (Istituti Tecnici) και διαρκεί αντίστοιχα 5 χρόνια.

Σε ό,τι αφορά στην Επαγγελματική Εκπαίδευση, παρέχεται στους ενδιαφερόμενους μαθητές από Επαγγελματικά σχολεία (Intituto Professionale), Καλλιτεχνικά Λύκεια (Liceo Artistico), και ιδρύματα τέχνης (Intituto di Arte).

Όλα τα παραπάνω συστήματα και διαδρομές με την ολοκλήρωσή τους, οδηγούν στο Diploma di Maturità το οποίο διακρίνεται σε κλασσικό, επιστημονικό, τεχνικό, γλωσσικό κλπ. Το συγκεκριμένο δίπλωμα αποτελεί την ελάχιστη προϋπόθεση για την εισαγωγή στην ανώτατη εκπαίδευση, ενώ για κάποιες σχολές απαιτείται το Diploma di Stato.

Σε ό,τι αφορά τους κοινωνικούς εταίρους, ο νόμος πλαίσιο 845/78 τους έδωσε κυρίαρχο ρόλο στο σύστημα επαγγελματικής κατάρτισης, αναγνωρίζοντας τους ως συνεργάτες των περιφερειών στο σχεδιασμό της κατάρτισης, αλλά και ως δυναμικούς παρόχους κατάρτισης.

Στην Ιταλία υπάρχουν τρία επίπεδα αρμοδιοτήτων στη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

- Σε εθνικό επίπεδο, όπου είναι προκαθορισμένο το θεσμικό πλαίσιο,
- Σε περιφερειακό επίπεδο, όπου ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων είναι ευθέως παρεμβατικός στη διαδικασία στρατηγικού σχεδιασμού και παροχής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και
- Σε ενδοεπιχειρησιακό επίπεδο, όπου με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων καθορίζονται οι δραστηριότητες κατάρτισης και η επεξεργασία του σχεδιασμού για την επαγγελματική κατάρτιση.

Αρχική επαγγελματική εκπαίδευση.

Η Αρχική επαγγελματική εκπαίδευση συνήθως αρχίζει με ένα βασικό πρόγραμμα διάρκειας δύο ετών το οποίο ακολουθείται από ένα επιπλέον έτος σπουδών για την απόκτηση επαγγελματικών προσόντων σε κάποιον συγκεκριμένο τομέα.

Τα δύο πρώτα χρόνια των σπουδών παρέχουν στους σπουδαστές προσανατολισμό και πληροφόρηση σχετικά με την επαγγελματική εξειδίκευση, προκειμένου να είναι σίγουροι για την ειδικότητα που θα επιλέξουν κατά το τρίτο έτος των σπουδών τους.

Οι σπουδές τους μπορεί να ολοκληρωθούν κατά το τρίτο έτος με την απόκτηση ενός επαγγελματικού πιστοποιητικού προσόντων. Για όσους το επιθυμούν υπάρχει η δυνατότητα να διευρύνουν τις γνώσεις τους με έναν επιπλέον διετή κύκλο σπουδών (post qualifica), που ολοκληρώνεται με την επιτυχή έκβαση των κρατικών εξετάσεων (Esame di Stato).

Οι μαθησιακές διαδρομές που μπορούν να ακολουθηθούν εξαρτώνται από τον τύπο της εκπαίδευσης. Δύο είδη ιδρυμάτων παρέχουν επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ιταλία:

- Τα Κέντρα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Centridi formazione professionale), τα οποία παρέχουν διετή ή τριετή προγράμματα με θεματολογία σχετιζόμενη με το πεδίο εξειδίκευσης που επέλεξε ο υποψήφιος σπουδαστής.
- Τα Κρατικά Επαγγελματικά Ινστιτούτα (Istituti professionali statali), με ένα πιο περίπλοκο πρόγραμμα σπουδών. Αυτά τα ιδρύματα παρέχουν πιο λεπτομερή προγράμματα που μπορεί να έχουν διάρκεια μέχρι και 5 χρόνια, αλλά ταυτόχρονα παρέχουν και ενδιάμεσες ειδικότητες σε διάφορα πεδία σπουδών.

Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση.

Οι στρατηγικές για την διά βίου μάθηση είχαν οριζόντια επιρροή στην πρόσφατη αναμόρφωση του ιταλικού συστήματος για την εκπαίδευση και κατάρτιση, λαμβάνοντας υπόψη την νομική, οργανωτική και επιχειρησιακή του πλευρά. Για το λόγο αυτό η συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση προωθείται έντονα μέσα από το σύστημα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, αλλά και μέσα από την ίδια την αγορά εργασίας.

Βασικοί πάροχοι είναι οι περιφέρειες, τα αρμόδια υπουργεία για πολυπεριφερειακά προγράμματα χρηματοδοτούμενα από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, ιδιωτικές εταιρείες και άλλοι φορείς (εμπορικές αλυσίδες, δημόσια διοίκηση).

Από τις αρχές του 1990 ο όρος «συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση» κέρδισε σε δημοτικότητα στην Ιταλία, συμπεριλαμβανομένων και όλων των δράσεων κατάρτισης οι οποίες δημιουργούν μαθησιακές διαδρομές που εστιάζουν στην γνώση και τις δεξιότητες, αλλά και διαφοροποιούνται από αυτές της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Επομένως, χαρακτηριστικό της συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για το ιταλικό σύστημα είναι η διαφοροποίηση της από την αρχική και κυρίως, το γεγονός ότι απευθύνεται σε ενηλίκους οι οποίοι ανήκουν στο εργατικό δυναμικό και συγκεκριμένα -αλλά όχι αποκλειστικά- ανήκουν στο ενεργό εργατικό δυναμικό.

Η συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ιταλία ουσιαστικά έρχεται να καλύψει αυτούς που έχουν ανάγκη από κατάρτιση αλλά και τους μακροχρόνια άνεργους.

Το γεγονός αυτό διαφαίνεται στο πνεύμα του «Εκπαιδευτικού Σχεδίου Κατάρτισης» (Piano Formativo), που συμφωνήθηκε και υιοθετήθηκε από τους κοινωνικούς εταίρους. Το σχέδιο αυτό δύναται να είναι ατομικό, να αφορά μια επιχείρηση, μια περιοχή ή έναν τομέα και να περιλαμβάνει μαθησιακά προγράμματα χρηματοδοτούμενα από διεπαγγελματικά ταμεία για την συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (Fondi Interprofessionali per la Formazione Continua). Τα προγράμματα αυτά συνδέονται με τις επιχειρήσεις και το εργατικό δυναμικό. Προκειμένου οι επιχειρήσεις να έχουν τη δυνατότητα να καταρτίσουν τους εργαζόμενους τους σε αντίστοιχα προγράμματα, πληρώνουν εθελοντικά ποσόστωση (30% του ακαθάριστου ετήσιου μισθού του κάθε εργαζόμενου) η οποία καταβάλλεται στο Εθνικό Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Istituto Nazionale di Previdenza Sociale - INPS)

Πρόκειται για πρακτικές που ενισχύουν τον επαγγελματισμό των επιχειρήσεων, για αυτό και τυγχάνουν ευρείας αναγνώρισης. Μπορεί να πρόκειται για υποχρεωτικά προγράμματα κατάρτισης (πχ για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία), ή για προγράμματα κατάρτισης του συνόλου των εργαζομένων μιας επιχείρησης, ή για εξατομικευμένα προγράμματα κατάρτισης σε εξειδικευμένους τομείς της επιχείρησης. Κάθε πρόγραμμα κατάρτισης που χρηματοδοτείται από το συγκεκριμένο ταμείο θα πρέπει να έχει τη σύμφωνη γνώμη των κοινωνικών εταίρων.

Διασφάλιση Ποιότητας

Τα συστήματα διασφάλισης της ποιότητας που εφαρμόζονται στην Ιταλία για το σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης έχουν ως κεντρικό άξονα την ποιότητα που παρόχου. Ωστόσο, μέχρι και το 2006 η διασφάλιση ποιότητας θεωρούνταν ως ποιοτικός έλεγχος και όχι ως μέτρο βελτίωσης. Κατά συνέπεια οι ως τότε πρακτικές είχαν περισσότερο κανονιστική χροιά και δεν αποτελούσαν ευκαιρία για περαιτέρω εξέλιξη.

Σήμερα σε εθνικό επίπεδο υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον για μοντέλα διασφάλισης της ποιότητας και για μηχανισμούς που θα αποτελέσουν εργαλεία για συνεχή βελτίωση στον τομέα της κατάρτισης. Η ποικιλία των πρωτοβουλιών που ελήφθησαν σε θεσμικό και πρακτικό επίπεδο επιβεβαιώνουν αυτή την στροφή στην εκπαιδευτική πολιτική.

Σε ό,τι αφορά τη διασφάλιση της ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, ο επικεφαλής φορέας είναι το Ίδρυμα για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης των Εργαζομένων, (ISFOL), το οποίο υποστηρίζει την προσπάθεια του Υπουργείου Εργασίας, του Υπουργείου Παιδείας και των περιφερειακών κυβερνήσεων στην τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και σε κάθε τομέα της. Στατιστικά στοιχεία παρέχονται από την Ιταλική Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (ISTAT). Το Σημείο Αναφοράς για τη Διασφάλιση Ποιότητας στην Επαγγελματική Κατάρτιση της Ιταλίας βρίσκεται υπό τον συντονισμό του Ιδρύματος για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης των Εργαζομένων (ISFOL). Βασικό στόχο του έχει να ενημερώνει τους κύριους εθνικούς φορείς σχετικά για τις δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Δικτύου επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ENQA-VET), να παρέχει ενεργή υποστήριξη για την ανάπτυξη του προγράμματος, να εφαρμόζει μεθόδους που διασφαλίζουν και εξελίσσουν την ποιότητα στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, να ενισχύει την επίγνωση

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

της σημασίας της Διασφάλισης της Ποιότητας σε όλους τους εμπλεκόμενους και να συντονίζει οργανωμένες δραστηριότητες σχετιζόμενες με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Όσον αφορά στο Εθνικό Σημείο Αναφοράς στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, οι βασικές του αρμοδιότητες είναι οι εξής:

- Ενημέρωση των βασικών εμπλεκομένων για τις εθνικές δραστηριότητες σε σχέση με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο
- Ενεργή υποστήριξη και ανάπτυξη των προγραμμάτων για το Ευρωπαϊκό Δίκτυο
- Προώθηση πρωτοβουλιών για τη βελτίωση της χρήσης μεθοδολογιών και εργαλείων για την ανάπτυξη της διασφάλισης της ποιότητας.
- Ενίσχυση της επίγνωσης των ευεργετικών αποτελεσμάτων από τις μεθοδολογίες ανάπτυξης την διασφάλισης της ποιότητας.
- Συντονισμός οργανωμένων δραστηριοτήτων σχετιζόμενων με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Στο Εθνικό Σημείο Αναφοράς στην Ιταλία συμμετέχουν εκπρόσωποι του Υπουργείου Παιδείας και Εργασίας, τα περιφερειακά τους τμήματα, φορείς κατάρτισης, σχολεία, εμπορικοί σύλλογοι και επιχειρήσεις.

Δράσεις Τεχνικής Υποστήριξης περιλαμβάνουν το σχεδιασμό του «Πίνακα ποιότητας για την αρχική επαγγελματική κατάρτιση» (ένα έγγραφο που περιγράφει τις προϋποθέσεις για ποιοτικές δράσεις κατάρτισης) και το σχεδιασμό καθώς και η πιλοτική εφαρμογή ενός εγχειριδίου αυτο-αξιολόγησης.

Γενικότερα, υπάρχουν ακόμη αρκετές εκκρεμότητες προκειμένου να υιοθετήσει η Ιταλία ένα πλήρες σύστημα διασφάλισης ποιότητας, εφόσον ακόμα δεν έχει ολοκληρωθεί το Εθνικό σύστημα μεταφοράς πιστωτικών μονάδων στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Μία συνεκτική δέσμη δεικτών έχει αναπτυχθεί στην Επαρχία του Trento για την αυτοαξιολόγηση των σχολείων. Τα γενικά και τα επαγγελματικά σχολεία της περιοχής, στέλνουν τα στοιχεία που συλλέγουν σε μια βάση δεδομένων μέσω του διαδικτύου και το σύστημα τους ενημερώνει για τους δείκτες τους (περιεχόμενο, εισροές, διαδικασία και εκροές), εν συγκρίσει με το μέσο όρο των δεικτών του συνόλου των σχολείων της περιοχής.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αριθ. 1		
Χρησιμότητα των συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας για τους παρόχους ΕΕΚ: α) Μερίδιο παρόχων που εφαρμόζουν εσωτερικά συστήματα διασφάλισης της ποιότητας τα οποία καθορίζονται από τη νομοθεσία ή με δική τους πρωτοβουλία β) Μερίδιο διαπιστευμένων παρόχων ΕΕΚ	Ίδρυμα για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης των Εργαζομένων. (ISFOL)(Εθνικό σημείο αναφοράς)	Τα στοιχεία συλλέγονται μέσω στατιστικών μητρώων, βάσεων δεδομένων και συστημάτων καταγραφής. Τα στοιχεία είναι διαθέσιμα σε εθνικό επίπεδο και αξιοποιούνται σε περιφερειακό επίπεδο σε συγκεκριμένες περιοχές, όπως στην Επαρχία του Trento
Αριθ. 2		
Επενδύσεις στην κατάρτιση εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών: α) Μερίδιο των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών που συμμετέχουν σε περαιτέρω κατάρτιση β) Ποσό των κονδυλίων που επενδύονται	Ίδρυμα για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης των Εργαζομένων. (ISFOL)(Εθνικό σημείο αναφοράς)	Ορισμένοι οργανισμοί (πχ μεγάλες εταιρίες ή τομείς της δημόσιας διοίκησης με μόνιμες δομές εσωτερικής κατάρτισης), έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν ή και να επενδύσουν απευθείας στη συνεχιζόμενη κατάρτιση των εκπαιδευτών. Τα τελευταία χρόνια αρκετές επιχειρήσεις και τομείς της δημόσιας διοίκησης έχουν αυξήσει τη συμμετοχή τους στη συνεχιζόμενη κατάρτιση των εκπαιδευτών λόγω της διάδοσης των συστημάτων ποιοτικής διαχείρισης. Τα στοιχεία, όσο αφορά τις επενδύσεις στην ΣΕΚ των εκπαιδευτών συλλέγονται σε στατιστικά μητρώα, μέσω βάσεων δεδομένων για τους εκπαιδευτικούς και μέσω ερευνών καταγραφής για τους εκπαιδευτές. Τα στοιχεία είναι διαθέσιμα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, καθώς και σε επίπεδο παρόχου.
Αριθ. 3		
Ποσοστό συμμετοχής προγραμμάτων ΕΕΚ: Αριθμός συμμετεχόντων σε προγράμματα ΕΕΚ (1), σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια (2)	Ίδρυμα για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης των Εργαζομένων. (ISFOL)(Εθνικό σημείο αναφοράς)	Τα ποσοστά συμμετοχής στην Αρχική Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΑΕΕΚ) και την Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΣΕΕΚ) είναι στοιχεία που διαχειρίζεται κυρίως το ISFOL, που αποτελεί το σημείο επικοινωνίας. Παρέχει στοιχεία μέσω του δικτύου των συνεργαζόμενων οργανισμών και ιδρυμάτων για όλες τις δραστηριότητες της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης. Σημαντικά είναι επίσης τα στοιχεία που παρέχονται από την Ιταλική Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (ISTAT) και την EUROSTAT. Τα στοιχεία, όσο αφορά στην ΑΕΕΚ συλλέγονται μέσω στατιστικών μητρώων, και βάσεων δεδομένων και όσο αφορά στην ΣΕΕΚ μέσω ερευνών καταγραφής. Για την ΑΕΕΚ γίνεται εστίαση σε κάθε συμμετέχοντα εξατομικευμένα, ενώ για την ΣΕΕΚ χρησιμοποιούνται πληθυσμιακά ποσοστά.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αριθ. 4		
Ποσοστό ολοκλήρωσης στα προγράμματα ΕΕΚ: Αριθμός προσώπων που ολοκλήρωσαν επιτυχώς/ εγκατέλειψαν προγράμματα ΕΕΚ, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια	Ίδρυμα για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης των Εργαζομένων. (ISFOL)(Εθνικό σημείο αναφοράς)	Ο συγκεκριμένος δείκτης χρησιμοποιείται για σκοπούς καθοδήγησης και παρακολούθησης και τα στοιχεία συλλέγονται μέσω ερευνών που διεξάγονται σε περιφερειακό επίπεδο. Τα στοιχεία είναι διαθέσιμα σε τόσο σε περιφερειακό, όσο και σε τοπικό επίπεδο.
Αριθ. 5		
Ποσοστό εξεύρεσης εργασίας σε προγράμματα ΕΕΚ: α) Προορισμός των εκπαιδευομένων ΕΕΚ σε ορισμένη χρονική στιγμή μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια (3). β) Μεριδίο απασχολούμενων εκπαιδευομένων σε ορισμένη χρονική στιγμή μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια.	Ίδρυμα για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης των Εργαζομένων. (ISFOL)(Εθνικό σημείο αναφοράς)	Η πορεία των καταρτιζομένων μετά την ολοκλήρωση των προγραμμάτων κατάρτισης μετράται μέσω ερευνών σε περιφερειακό επίπεδο. Χρησιμοποιείται στο σχεδιασμό, τη στοχοθεσία, την καθοδήγηση και την παρακολούθηση την αποδοτικότητας των προγραμμάτων.
Αριθ. 6		
Χρήση των δεξιοτήτων στο χώρο εργασίας: α) Στοιχεία σχετικά με τη θέση εργασίας που απέκτησαν τα άτομα μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια β) Ποσοστό ικανοποίησης των εργαζομένων και των εργοδοτών σε σχέση με τις δεξιότητες και τις ικανότητες που αποκτήθηκαν		Δεν υπάρχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι χρησιμοποιείται ως δείκτης διασφάλισης της ποιότητας.
Αριθ. 7		
Ποσοστό ανεργίας (4) σύμφωνα με επιμέρους κριτήρια	Ίδρυμα για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης των Εργαζομένων. (ISFOL)(Εθνικό σημείο αναφοράς)	Την ευθύνη για τη συλλογή και παροχή των στοιχείων έχει η Ιταλική Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (ISTAT). Ο συγκεκριμένος δείκτης χρησιμοποιείται για σκοπούς καθοδήγησης και παρακολούθησης και τα στοιχεία είναι διαθέσιμα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αριθ. 8		
Επικράτηση ευάλωτων ομάδων: α) Ποσοστό των συμμετεχόντων στην ΕΕΚ που έχουν ταξινομηθεί ως μειονεκτικές ομάδες (σε καθορισμένη περιφέρεια ή σε συγκεκριμένο χώρο απασχόλησης) με βάση την ηλικία και το φύλο β) Ποσοστό επιτυχίας μειονεκτικών ομάδων με βάση την ηλικία και το φύλο	Ίδρυμα για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης των Εργαζομένων. (ISFOL)(Εθνικό σημείο αναφοράς)	Σε ότι αφορά την επικράτηση των Ευάλωτων ομάδων, αυτό μετράται μέσω στατιστικών μητρώων, και βάσεων δεδομένων
Αριθ. 9		
Μηχανισμοί για τον καθορισμό των αναγκών κατάρτισης στην αγορά εργασίας: α) Στοιχεία σχετικά με τους μηχανισμούς για τον εντοπισμό των μεταβαλλόμενων απαιτήσεων σε διάφορα επίπεδα. β) Απόδειξη της αποτελεσματικότητάς τους		Δεν υπάρχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι χρησιμοποιείται ως δείκτης διασφάλισης της ποιότητας.
Αριθ. 10		
Συστήματα για την προώθηση καλύτερης πρόσβασης στην ΕΕΚ: α) Στοιχεία για τα υφιστάμενα συστήματα σε διάφορα επίπεδα β) Απόδειξη της αποτελεσματικότητάς τους		Δεν υπάρχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι χρησιμοποιείται ως δείκτης διασφάλισης της ποιότητας.

4.1.5. Ισπανία

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Ισπανίας διέπεται από δύο νόμους, τον Οργανικό Νόμο για την Εκπαίδευση, ο οποίος ρυθμίζει όλο το εκπαιδευτικό σύστημα εκτός από τα πανεπιστήμια, και τον Οργανικό Νόμο για τα Πανεπιστήμια ο οποίος καλύπτει την Πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

Το εκπαιδευτικό σύστημα περιλαμβάνει τέσσερα επίπεδα:

- Προσχολική Εκπαίδευση (3-5 ετών).
- Υποχρεωτική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (6 χρόνια φοίτησης, 6-11 ετών).
- Υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (4 χρόνια φοίτησης, 12-15 ετών.)
- Μετα-υποχρεωτική εκπαίδευση (2 χρόνια φοίτησης, 16-17 ετών).

Το διοικητικό πλαίσιο της ΕΕΚ στην Ισπανία σε κάθε ένα από τα τρία υποσυστήματα (αρχική επαγγελματική κατάρτιση, επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση των ανέργων, συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση) είναι διαμορφωμένο ως ακολούθως:

- Την ευθύνη για την αρχική επαγγελματική κατάρτιση έχει το Υπουργείο Παιδείας, Κοινωνικής Πολιτικής και Αθλητισμού (MESP), παρόλο που οι αρμοδιότητες έχουν πλέον μεταφερθεί στις ανάλογες αρχές των δεκαεπτά Αυτόνομων Κοινοτήτων (ΑΚ).
- Την ευθύνη για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση των ανέργων την έχει το Υπουργείο Εργασίας και Μετανάστευσης (MLI) και έχουν πλέον μεταφερθεί σε όλες τις Αυτόνομες Κοινότητες εκτός της χώρας των Βάσκων.
- Όσον αφορά στη συνεχιζόμενη εκπαίδευση, η διοίκηση πραγματοποιείται μεταξύ της κεντρικής κυβέρνησης και των κοινωνικών εταίρων, μέσω του Τριμερούς Ιδρύματος για την Κατάρτιση στην Απασχόληση (TFRE).

Το 2004, η κυβέρνηση πρότεινε ένα νέο σύστημα ΕΕΚ, όσον αφορά στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την απασχόληση μέσω της δημιουργίας ενός νέου μοντέλου εκπαίδευσης και κατάρτισης με στόχο την βελτίωση της ποιότητας, επιτρέποντας την αποκέντρωση της με το να μεταφέρουν τη διοίκηση στις περιφερειακές κυβερνήσεις και βελτιώνοντας την διοίκηση των φορέων.

Με την επιτυχή ολοκλήρωση της υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και την απόκτηση του «απολυτηρίου», στους αποφοίτους δίνονται τρεις επιλογές

- Να συνεχίσουν σε ένα ενιαίο λύκειο.
- Να συνεχίσουν σε τεχνικό λύκειο.
- Να βρουν εργασία.

Στο τεχνικό λύκειο οι κύκλοι σπουδών «ciclos formativos» οργανώνονται σε ενότητες, τις επονομαζόμενες επαγγελματικές ενότητες «módulos profesionales». Από αυτές, ορισμένες σχετίζονται με τις βασικές ικανότητες «unidad de competencia» των μαθητών και κάποιες άλλες σχετίζονται με δεξιότητες που διατρέχουν κάθετα τους κύκλους σπουδών, και αφορούν την από-

κτηση επαγγελματικής επάρκειας. Οι επαγγελματικές ενότητες μπορεί να ποικίλλουν στο εύρος, καθώς θα πρέπει να αποτελούν «περιοχές» θεωρητικής και πρακτικής γνώσης, οι οποίες θα βασίζονται στις επαγγελματικές ικανότητες των εκπαιδευόμενων.³⁵

Αρχική Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση.

Το σύστημα της Αρχικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΑΕΕΚ) αποτελεί τμήμα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτή με τη σειρά της διακρίνεται σε υποχρεωτική δευτεροβάθμια και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η υποχρεωτική εκπαίδευση θεωρείται δημόσιο αγαθό και είναι αρμοδιότητα της κεντρικής κυβέρνησης. Παρέχεται από δημόσια χρηματοδοτούμενα κέντρα και από ιδιωτικά κέντρα επιδοτούμενα από το δημόσιο και διακρίνεται ως ακολούθως:

Υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: Η υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση όπως καθιερώθηκε από τον Οργανικό Νόμο για την Εκπαίδευση, ορίστηκε ως το τελικό στάδιο της βασικής εκπαίδευσης. Έχει περιεκτικό χαρακτήρα και διαρκεί από τα 12 έως τα 16 έτη σε κύκλους των δύο χρόνων.

Εξειδικευμένη Επαγγελματική Σχολική Εκπαίδευση: Η Εξειδικευμένη Επαγγελματική Σχολική Εκπαίδευση χωρίζεται σύμφωνα με τον Οργανικό Νόμο για την Εκπαίδευση, σε δύο εκπαιδευτικά επίπεδα (μεσαίο επίπεδο και ανώτερο επίπεδο) όπου και τα δύο οδηγούν σε επαγγελματική ειδίκευση. Η Εξειδικευμένη Επαγγελματική Σχολική Εκπαίδευση μεσαίου επιπέδου, η οποία διαμορφώνει ένα μέρος του συστήματος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, είναι προσβάσιμη μετά την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΥΔΕ) ή μέσω εισαγωγικών εξετάσεων αν ο υποψήφιος είναι τουλάχιστον 17 ετών. Το ανώτερο επίπεδο είναι προσβάσιμο μετά το Απολυτήριο ή μετά από εισαγωγικές εξετάσεις αν ο υποψήφιος είναι τουλάχιστον 19 ετών.

Στην Αρχική Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση της Ισπανίας λειτουργούν παράλληλα τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης, τα οποία είναι είτε δημόσια είτε ιδιωτικά.

Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση.

Η Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΣΕΕΚ) στην Ισπανία αναπτύσσεται με τρεις τρόπους:

- εκπαίδευση ενηλίκων, στο πεδίο εφαρμογής της Διεύθυνσης Εκπαίδευσης,
- επαγγελματική κατάρτιση για ανέργους, στο πεδίο εφαρμογής της Διεύθυνσης Εργασίας,
- συνεχιζόμενη εκπαίδευση για εργαζόμενους.

³⁵ <http://www.esos.gr/article/eidisis-defterovathmia-ekpaidefsi/eikona-texnikon-eidikothton-evropaikes-xores>, αρχική πηγή Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Στην Ισπανία, η πρόσβαση στην συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση πραγματοποιείται μέσω των προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης ετήσιας διάρκειας από Τριμερές Ίδρυμα για την Κατάρτιση στην Απασχόληση (TFRE) και οι εργαζόμενοι έχουν πρόσβαση στη συνεχιζόμενη εκπαίδευση, ανεξάρτητα από το επίπεδο κατάρτισης τους.

Ως ένα από τα τρία υποσυστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ισπανία, παράλληλα με την αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση για τους άνεργους, η συνεχιζόμενη κατάρτιση αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου πλαισίου για την κατάρτιση και την εκπαίδευση στη χώρα.

Ο νόμος 5/2002 για τα Προσόντα και την Επαγγελματική Κατάρτιση, εφάρμοσε ένα σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης, προσόντων και πιστοποίησης, στις τρεις προαναφερόμενες κατευθύνσεις.

Η εκπαίδευση ενηλίκων συμπεριλαμβάνεται στην ενότητα III του νομοσχεδίου της Μεταρρύθμισης του Εκπαιδευτικού Συστήματος και οι ρυθμίσεις της αναπτύσσονται από τις Αυτόνομες Περιφέρειες. Η εκπαίδευση ενηλίκων προσφέρεται σε όλους τους ενδιαφερόμενους άνω των 18 ετών, ώστε να μπορέσουν να αποκτήσουν και να αναβαθμίσουν τη βασική εκπαίδευση και κατάρτιση τους, καθώς και να αποκτήσουν πρόσβαση σε άλλες επαγγελματικές ευκαιρίες.

Η Διεύθυνση Εκπαίδευσης στην Ισπανία ρυθμίζεται από το Άρθρο 3 του Νόμου 1/3-10-1990 για τη Γενική Εφαρμογή του Εκπαιδευτικού Συστήματος και αναπτύχθηκε διακριτά για τις Αυτόνομες Κοινότητες. Ο νόμος αυτός προσφέρει μια σειρά εκπαιδευτικών δράσεων σε όλους τους πολίτες άνω των 18 ετών, για να αποκτήσουν και να αναβαθμίσουν τη βασική εκπαίδευση τους, προσφέροντας πρόσβαση σε όλα τα εκπαιδευτικά και επαγγελματικά επίπεδα. Η εκπαίδευση ενηλίκων, στο πεδίο εφαρμογής της Διεύθυνσης Εκπαίδευσης ενσωματώνει διαφορετικές δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης:

- διδακτέα ύλη που επιτρέπει σε όλους τους ενήλικες να λάβουν εκπαίδευση και κατάρτιση σε όλα τα επίπεδα και προγράμματα του εκπαιδευτικού συστήματος.
- Επιπλέον διδακτέα ύλη ενός ευρύτερου πεδίου όπου περιλαμβάνει ετερογενή προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης
- Τέλος, μια σειρά προγραμματισμένων ή έκτακτων εξετάσεων, που επιτρέπουν στους ενήλικους να αποκτούν ακαδημαϊκά και επαγγελματικά πτυχία, από τα οποία μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση σε συγκεκριμένα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Το βασικό επίπεδο είναι δομημένο σε μία μόνο βαθμίδα, περιλαμβάνοντας όλη τη διαδικασία μάθησης από το πώς να διαβάζεις και να γράφεις μέχρι την απόκτηση διπλώματος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Διασφάλιση Ποιότητας

Όσον αφορά στην Διασφάλιση Ποιότητας στην ΕΕΚ, εμπλέκονται δύο κύριοι φορείς της κεντρικής κυβέρνησης:

- Το Υπουργείο Παιδείας είναι υπεύθυνο για την θέσπιση των βασικών προτύπων και εφαρμόζει το συνταγματικό δικαίωμα στην εκπαίδευση μέσω:

- της καθιέρωσης γενικών κανόνων για το εκπαιδευτικό σύστημα,
  - του καθορισμού των ελάχιστων προτύπων για τα κέντρα διδασκαλίας,
  - της καθιέρωσης ολόκληρου του προγράμματος εκπαίδευσης,
  - θέτοντας τα ελάχιστα περιεχόμενα των προγραμμάτων εκπαίδευσης και ρυθμίζοντας την εγκυρότητα των ακαδημαϊκών και επαγγελματικών προσόντων σε όλη την Ισπανία,
  - διασφαλίζοντας το δικαίωμα και την υποχρέωση να γνωρίζουν την Ισπανική γλώσσα χωρίς να αλλοιώνεται το δικαίωμα των Αυτόνομων Περιφερειών που έχουν τη δική τους γλώσσα να υιοθετήσουν τα δικά τους πρότυπα εξασφαλίζοντας ότι τα άτομα γνωρίζουν και χρησιμοποιούν τη δική τους γλωσσική κληρονομιά.
  - Επιπροσθέτως, οι Αυτόνομες Περιφέρειες είναι υπεύθυνες για την κανονιστική ανάπτυξη των βασικών εθνικών προτύπων και τη ρύθμιση των μη-βασικών στοιχείων του συστήματος εκπαίδευσης, όπως επίσης να έχουν εκτελεστική και διαχειριστική διοικητική αρχή στο εκπαιδευτικό σύστημα στις δικές τους περιοχές, εκτός από ένα περιορισμένο αριθμό εξουσιών που παραμένουν στην κεντρική κυβέρνηση.
- Το Υπουργείο Εργασίας και Μετανάστευσης είναι υπεύθυνο για την εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης:
    - εφαρμόζει το Εθνικό Σχέδιο για τα Σχολεία-Εργαστήρια, Κέντρα Μάθησης Εμπορικών Συναλλαγών (Trade Learning Centers) και Εργαστήρια Απασχόλησης,
    - εκτελεί την Εθνική Απογραφή των επαγγελματικών κέντρων κατάρτισης και συνεργαζόμενων φορέων,
    - τηρεί τις εθνικές στατιστικές για την επαγγελματική κατάρτιση, κανονίζει τις συνθήκες για απόκτηση, έκδοση και αναγνώριση πιστοποιητικών εργασιακής εμπειρίας σε όλη την Ισπανία,
    - εφαρμόζει το Εθνικό Σχέδιο για την Διερεύνηση των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας,
    - συνεργάζεται σε διεθνές, διμερές και πολυμερές επίπεδο στο πλαίσιο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για τους άνεργους,
    - εισάγει διαδικασίες ελέγχου υψηλού επιπέδου.

Άλλοι σημαντικοί φορείς που παίζουν σημαντικό ρόλο στην Διασφάλιση Ποιότητας της ΕΕΚ είναι οι ακόλουθοι:

- Το *Ινστιτούτο Αξιολόγησης* (αναφέρεται κατευθείαν στην Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης) έχει τις ακόλουθες λειτουργίες: επεξεργάζεται πολυετή σχέδια γενικής εκτίμησης του εκπαιδευτικού συστήματος, συντονίζει τη συμμετοχή του κράτους σε διεθνείς αξιολογήσεις, επεξεργάζεται το Εθνικό Σύστημα των Δεικτών Εκπαίδευσης, το οποίο θα συμβάλλει στη γνώση του εκπαιδευτικού συστήματος και κατευθύνει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων των εκπαιδευτικών φορέων σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης, συνεργάζεται για την πραγματοποίηση των γενικών διαγνωστικών εκτιμήσεων, οι οποίες επιτρέπουν την απόκτηση αντιπροσωπευτικών δεδομένων, τόσο από σπουδαστές, αλλά και κέντρα των Αυτόνομων Κοινοτήτων σε όλη τη χώρα, στο πλαίσιο της γενικής εκτίμησης του εκπαιδευτικού συστήματος.

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

- Η *Δημόσια Κρατική Υπηρεσία Απασχόλησης* είναι ένας ανεξάρτητος οργανισμός της Γενικής Κρατικής Διεύθυνσης και ο ρόλος του είναι η κατανομή, η ανάπτυξη και η συνέχιση των προγραμμάτων και των μέτρων της πολιτικής για την απασχόληση. Στόχοι της υπηρεσίας είναι:
  - ανάπτυξη και πληροφόρηση του Υπουργείου Εργασίας με τις απαραίτητες προτάσεις σχετικά με την απασχόληση, την εκπαίδευση και κατάρτιση με σκοπό την απασχόληση και την προστασία από την ανεργία,
  - ανάπτυξη του προκαταρκτικού σχεδίου του προϋπολογισμού των εσόδων και εξόδων του,
  - προώθηση της ανάπτυξης του Εθνικού Συστήματος Απασχόλησης σε συνεργασία με τις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης των αυτόνομων κοινοτήτων δίνοντας έμφαση στον συντονισμό μεταξύ των ενεργών πολιτικών για την απασχόληση και των επιδομάτων ανεργίας,
  - διοίκηση των προγραμμάτων απασχόλησης και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για την απασχόληση.
- Το *Επαγγελματικό Παρατηρητήριο* είναι ένα τεχνικό τμήμα στο οποίο εντάσσεται μια ομάδα αναλυτών, έχοντας για έργο του τη μελέτη των επαγγελματών σε διαφορετικές οικονομικές δραστηριότητες. Εντοπίζει, αναλύει και διαχέει το τι συμβαίνει στην αγορά εργασίας, επεξεργάζεται αναφορές σχετικά με την κατάσταση της αγοράς εργασίας σε διάφορες περιοχές της χώρας, τα επαγγέλματα σε τομείς και ενδιαφέρουσες οικονομικές δραστηριότητες, τις αλλαγές στα απαιτούμενα προσόντα σε διαφορετικά επαγγέλματα.
- *Τριμερές Ίδρυμα για την Κατάρτιση στην Απασχόληση (TFRE)*, το οποίο ανήκει στο Δημόσιο Τομέα, είναι ένας από τους φορείς που συνθέτουν την οργανωσιακή και θεσμική συμμετοχική δομή του υποσυστήματος της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για εύρεση εργασίας. Έχει τριμερή φύση και το Διοικητικό Συμβούλιο διαμορφώνεται από τη Δημόσια Διοίκηση και τους πιο αντιπροσωπευτικούς εργοδότες και κοινωνικούς εταίρους. Οι αρμοδιότητες του ορίζονται μέσα στο πλαίσιο του Βασιλικού Διατάγματος 395/23-3-2007, το οποίο ρυθμίζει το υποσύστημα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για την εργασία, συμπεριλαμβάνοντας συνεργασία και παροχή τεχνικής βοήθειας στη Δημόσια Κρατική Υπηρεσία Απασχόλησης, συμβάλλει στην προώθηση και στη διάδοση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης μεταξύ των επιχειρήσεων και των εργαζομένων.
- Το *Εθνικό Ινστιτούτο Προσόντων* είναι το τεχνικό όργανο, εξαρτώμενο από το Υπουργείο Παιδείας, Γενική Διεύθυνση Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, το οποίο υποστηρίζει το Γενικό Συμβούλιο Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με σκοπό να επιτευχθούν οι στόχοι του Εθνικού Συστήματος για τα Προσόντα και την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση. Οι αρμοδιότητες του Ινστιτούτου περιλαμβάνουν ορισμό, δημιουργία και αναβάθμιση του Εθνικού Καταλόγου των Επαγγελματικών Προσόντων, το οποίο παρακολουθεί τα προσόντα και την εξέλιξη τους, καθορίζει και πιστοποιεί προσόντα, ανα-

πτύσσει την ολοκλήρωση των επαγγελματικών προσόντων και την συνέχιση και εκτίμηση του Εθνικού Προγράμματος για την Επαγγελματική Κατάρτιση. Το Εθνικό Σύστημα για τα Προσόντα και την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση περιλαμβάνει και δράσεις οι οποίες είναι απαραίτητες για την προώθηση και ανάπτυξη της εκτίμησης και πιστοποίησης των επαγγελματικών ικανοτήτων με σκοπό να ενθαρρύνουν την επαγγελματική και κοινωνική ανάπτυξη των ατόμων και ικανοποιούν τις ανάγκες του παραγωγικού συστήματος. Αυτά τα μέτρα και οι δράσεις περιλαμβάνουν:

- τον Εθνικό Κατάλογο των Επαγγελματικών Προσόντων,
- μία διαδικασία αναγνώρισης, εκτίμησης, πιστοποίησης και εγγραφής των επαγγελματικών προσόντων,
- πληροφόρηση και καθοδήγηση όσον αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς και την εργασία,
- την αξιολόγηση και βελτίωση της ποιότητας του Εθνικού Συστήματος για τα Προσόντα και την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση έτσι ώστε να παρέχει αποτελεσματική πληροφόρηση σχετικά με την λειτουργία του Συστήματος και την προσαρμογή του στις μαθησιακές ανάγκες των ατόμων και του παραγωγικού συστήματος. Σύμφωνα με το νόμο, η αξιολόγηση στοχεύει στη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των δράσεων του και την προσαρμογή του στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Τρία στοιχεία διασφαλίζουν την ποιότητα της εκπαίδευσης και κατάρτισης που προφέρεται: Αξιολόγηση, επιθεώρηση και διδακτικό προσωπικό, το οποίο πρέπει να διαθέτει σχετικά πανεπιστημιακά πτυχία.

Στην Ισπανία, ένα δίκτυο ποιότητας ΕΕΚ δημιουργήθηκε με σκοπό να υποστηρίξει τις περιφερειακές κυβερνήσεις και να βελτιώσει την εικόνα της ΕΕΚ, αναγνωρίζοντας, επιλέγοντας και μοιράζοντας δείκτες, οι οποίοι θα είναι κατάλληλοι να αξιολογήσουν την ποιότητα της ΕΕΚ, προωθώντας τη σχέση μεταξύ των συστημάτων και των εκπαιδευτικών κέντρων και διαχέοντας πληροφορίες σχετικές με τα γεγονότα σε ευρωπαϊκό επίπεδο που αφορούν της διασφάλιση ποιότητας.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αριθ. 1		
Χρησιμότητα των συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας για τους παρόχους ΕΕΚ: α) Μερίδιο παρόχων που εφαρμόζουν εσωτερικά συστήματα διασφάλισης της ποιότητας τα οποία καθορίζονται από τη νομοθεσία ή με δική τους πρωτοβουλία β) Μερίδιο διαπιστευμένων παρόχων ΕΕΚ	Υπουργείο Παιδείας, Κοινωνικής Πολιτικής και Αθλητισμού Αυτόνομες Κοινότητες Τεχνική Επιθεώρηση Δημόσια Κρατική Υπηρεσία Απασχόλησης	Το 2006 στο Ελσίνκι κατά την ανάλυση των στοιχείων για τη χρήση των δεικτών ποιότητας στην ΕΕΚ (peer learning visit, 13-15/12/2006) δηλώθηκε ότι χρησιμοποιείται για παρακολούθηση και τα δεδομένα συλλέγονται από περιοδικές έρευνες. Θα πρέπει να αναφερθεί το Σύμφωνο Επαγγελματικής Εκπαίδευσης για την Απασχόληση που υπογράφηκε από την κυβέρνηση και τους κοινωνικούς εταίρους στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου. Το Σύμφωνο αυτό εγγυάται ότι η εκπαίδευση και κατάρτιση ικανοποιεί τις ανάγκες των εταιρειών και των εργαζομένων. Αναμένεται ότι σε αυτό το πλαίσιο, η Δημόσια Κρατική Υπηρεσία Απασχόλησης καταρτίζει ένα σχέδιο αξιολόγησης σε ετήσια βάση για την εξαγωγή συμπερασμάτων χρήσιμων για την για την βελτίωση της λειτουργίας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στο σύστημα της απασχόλησης. Συμπληρωματικά, η Υπηρεσία καταρτίζει ετήσια σχέδια για εκπαιδευτικούς οργανισμούς με στόχο την βελτίωση των εκπαιδευτικών μεθοδολογιών και για άλλους οργανισμούς στόχο έχει την επιχορήγηση και εξοπλισμό των κέντρων κατάρτισης σύμφωνα με τις ανάγκες της τεχνολογικής αλλαγής και της εργασίας. Όσον αφορά στην επαγγελματική κατάρτιση σε χώρο εργασίας (on the job) για άνεργους, η ένταξη στην απασχόληση θεωρείται ως δείκτης ποιότητας της εκπαίδευσης και κατάρτισης και θεωρώντας ότι η Υπηρεσία καταγράφει το ποσοστό της ένταξης στην απασχόληση για κάθε μάθημα, είναι φανερό ότι κάποιοι δείκτες ποιότητας μετρώνται.
Αριθ. 2		
Επενδύσεις στην κατάρτιση εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών: α) Μερίδιο των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών που συμμετέχουν σε περαιτέρω κατάρτιση β) Ποσό των κονδυλίων που επενδύονται	Υπουργείο Παιδείας, Κοινωνικής Πολιτικής και Αθλητισμού	Το 2006 στο Ελσίνκι κατά την ανάλυση των στοιχείων για τη χρήση των δεικτών ποιότητας στην ΕΕΚ (peer learning visit, 13-15 Δεκεμβρίου) δηλώθηκε ότι χρησιμοποιείται για σχεδιασμό και καθορισμό στόχων, αξιολογούμενος με οικονομικούς όρους. Το Υπουργείο παρέχει πληροφόρηση για στατιστικά και δείκτες σε μια έκδοση. Το έγγραφο αυτό περιγράφει πόρους που προορίζονται για την εκπαίδευση, παρουσιάζοντας την εκπαιδευτική προσφορά, τις συμπληρωματικές υπηρεσίες, τους ανθρώπινους πόρους και την οικονομική επένδυση στην εκπαίδευση.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αριθ. 3		
Ποσοστό συμμετοχής προγραμμάτων ΕΕΚ: Αριθμός συμμετεχόντων σε προγράμματα ΕΕΚ (1), σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια (2)	Υπουργείο Παιδείας, Κοινωνικής Πολιτικής και Αθλητισμού Ινστιτούτο Αξιολόγησης Δημόσια Κρατική Υπηρεσία Απασχόλησης	Το 2006 στο Ελσίνκι κατά την ανάλυση των στοιχείων για τη χρήση των δεικτών ποιότητας στην ΕΕΚ (peer learning visit, 13-15 Δεκεμβρίου) δηλώθηκε ότι χρησιμοποιείται για σχεδιασμό, καθορισμό στόχων, καθώς και για παρακολούθηση.
Αριθ. 4		
Ποσοστό ολοκλήρωσης στα προγράμματα ΕΕΚ: Αριθμός προσώπων που ολοκλήρωσαν επιτυχώς/εγκατέλειψαν προγράμματα ΕΕΚ, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια	Υπουργείο Παιδείας, Κοινωνικής Πολιτικής και Αθλητισμού Ινστιτούτο Αξιολόγησης Δημόσια Κρατική Υπηρεσία Απασχόλησης	Το 2006 στο Ελσίνκι κατά την ανάλυση των στοιχείων για τη χρήση των δεικτών ποιότητας στην ΕΕΚ (peer learning visit, 13-15 Δεκεμβρίου) δηλώθηκε ότι χρησιμοποιείται για παρακολούθηση. Σύμφωνα με τους πολύ-αναφερόμενους δείκτες, οι επόμενοι δείκτες συνδέονται με τους ίδιους οργανισμούς που συγκεντρώνουν την πληροφορία και συμβάλλουν στην εισαγωγή των ευκαιριών στις Αυτόνομες Κοινότητες και στις κυβερνητικές πολιτικές.
Αριθ. 5		
Ποσοστό εξεύρεσης εργασίας σε προγράμματα ΕΕΚ: α) Προορισμός των εκπαιδευομένων ΕΕΚ σε ορισμένη χρονική στιγμή μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια (3). β) Μερίδιο απασχολούμενων εκπαιδευομένων σε ορισμένη χρονική στιγμή μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια.	Υπουργείο Παιδείας, Κοινωνικής Πολιτικής και Αθλητισμού Ινστιτούτο Αξιολόγησης Δημόσια Κρατική Υπηρεσία Απασχόλησης Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικής	Το 2006 στο Ελσίνκι κατά την ανάλυση των στοιχείων για τη χρήση των δεικτών ποιότητας στην ΕΕΚ (peer learning visit, 13-15 Δεκεμβρίου) δηλώθηκε ότι χρησιμοποιείται για παρακολούθηση, καθώς και επιδόσεων βάσει λήψης αποφάσεων.
Αριθ. 6		
Χρήση των δεξιοτήτων στο χώρο εργασίας: α) Στοιχεία σχετικά με τη θέση εργασίας που απέκτησαν τα άτομα μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, σύμφωνα με τον τύπο του προγράμματος και τα επιμέρους κριτήρια β) Ποσοστό ικανοποίησης των εργαζομένων και των εργοδοτών σε σχέση με τις δεξιότητες και τις ικανότητες που αποκτήθηκαν	---	Το 2006 στο Ελσίνκι κατά την ανάλυση των στοιχείων για τη χρήση των δεικτών ποιότητας στην ΕΕΚ (peer learning visit, 13-15 Δεκεμβρίου) δηλώθηκε ότι χρησιμοποιείται για σχεδιασμό, καθορισμό στόχων, καθώς και για παρακολούθηση μέσω ετήσιων ερευνών Δεν υπάρχουν άλλες πληροφορίες σχετικά με τον συγκεκριμένο δείκτη σε αυτό στάδιο.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αριθ. 7		
Ποσοστό ανεργίας (4) σύμφωνα με επιμέρους κριτήρια	Υπουργείο Εργασίας και Μετανάστευσης Δημόσια Κρατική Υπηρεσία Απασχόλησης	Το 2006 στο Ελσίνκι κατά την ανάλυση των στοιχείων για τη χρήση των δεικτών ποιότητας στην ΕΕΚ (peer learning visit, 13-15 Δεκεμβρίου) δηλώθηκε ότι χρησιμοποιείται για σχεδιασμό, καθορισμό στόχων, καθώς και για παρακολούθηση. Σε σχέση με τον δείκτη Νο3 είναι σημαντικό να τονιστεί η κύρια συμβολή του Υπουργείου Εργασίας και Μετανάστευσης, που παρέχει συνεχείς αναλύσεις για διαφορετικούς δείκτες σε εκδόσεις και έγγραφα. Η πιο σχετική έκδοση είναι το "Memory" (ετήσια) όπου περιλαμβάνει πληροφορίες για τις ενεργές πολιτικές απασχόλησης, προγράμματα και δράσεις καθοδήγησης, απασχόλησης και κατάρτισης με σκοπό την ενίσχυση της πρόσβασης των ανέργων στην απασχόληση και την προώθηση της κατάρτισης των εργαζομένων.
Αριθ. 8		
Επικράτηση των ευάλωτων ομάδων: α) Ποσοστό των συμμετεχόντων στην ΕΕΚ που έχουν ταξινομηθεί ως μειονεκτικές ομάδες (σε καθορισμένη περιφέρεια ή σε συγκεκριμένο χώρο απασχόλησης) με βάση την ηλικία και το φύλο β) Ποσοστό επιτυχίας μειονεκτικών ομάδων με βάση την ηλικία και το φύλο	Υπουργείο Παιδείας, Κοινωνικής Πολιτικής και Αθλητισμού Ινστιτούτο Αξιολόγησης Δημόσια Κρατική Υπηρεσία Απασχόλησης	Το 2006 στο Ελσίνκι κατά την ανάλυση των στοιχείων για τη χρήση των δεικτών ποιότητας στην ΕΕΚ (peer learning visit, 13-15 Δεκεμβρίου) δηλώθηκε ότι χρησιμοποιείται για σχεδιασμό, καθορισμό στόχων, καθώς και για παρακολούθηση. Το Υπουργείο παρέχει πληροφόρηση για στατιστικά και δείκτες σε μια έκδοση. Το έγγραφο αυτό περιγράφει όλα τα επίπεδα του συστήματος ΕΕΚ. Μια άλλη έκδοση που έχει γίνει από το Ινστιτούτο Αξιολόγησης συγκεντρώνει πληροφορίες για σημαντικούς δείκτες όπως το επίπεδο των προσόντων του ενήλικου πληθυσμού, εξέλιξη των ποσοστών προόδου στα υποχρεωτικά επίπεδα εκπαίδευσης, πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, δεδομένα για αλλοδαπούς σπουδαστές και ΑμεΑ. Πολλοί δείκτες παρουσιάζονται κατά φύλο.
Αριθ. 9		
Μηχανισμοί για τον καθορισμό των αναγκών κατάρτισης στην αγορά εργασίας: α) Στοιχεία σχετικά με τους μηχανισμούς για τον εντοπισμό των μεταβαλλόμενων απαιτήσεων σε διάφορα επίπεδα. β) Απόδειξη της αποτελεσματικότητάς τους	Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικής Τριμερές Ίδρυμα για την Κατάρτιση στην Απασχόληση	Το 2006 στο Ελσίνκι κατά την ανάλυση των στοιχείων για τη χρήση των δεικτών ποιότητας στην ΕΕΚ (peer learning visit, 13-15 Δεκεμβρίου) δηλώθηκε ότι χρησιμοποιείται για σχεδιασμό και καθορισμό στόχων. Το Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικής, το Υπουργείο Παιδείας, το Υπουργείο Εργασίας και η Δημόσια Κρατική Υπηρεσία Απασχόλησης διενήργησαν έρευνα, η οποία συμπεριλαμβάνεται στο Εθνικό Στατιστικό Σχέδιο και σκοπό έχει την κατανόηση των διαφορετικών τρόπων μετάβασης στην αγορά εργασίας των νέων μαθητών και καταρτιζόμενων. Επίσης παρέχει πληροφόρηση για την επιτυχή ολοκλήρωση της εκπαίδευσης και κατάρτισης και της πορείας των καταρτιζομένων έξι μήνες μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης τους.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ		
ΔΕΙΚΤΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Αριθ. 10		
Συστήματα για την προώθηση καλύτερης πρόσβασης στην ΕΕΚ:α) Στοιχεία για τα υφιστάμενα συστήματα σε διάφορα επίπεδα β) Απόδειξη της αποτελεσματικότητάς τους	Εθνική Επιτροπή Μελετών	Το 2006 στο Ελσίνκι κατά την ανάλυση των στοιχείων για τη χρήση των δεικτών ποιότητας στην ΕΕΚ (peer learning visit, 13-15 Δεκεμβρίου) δηλώθηκε ότι χρησιμοποιείται για σχεδιασμό, καθορισμό στόχων, καθώς και για παρακολούθηση. Η Εθνική Επιτροπή Μελετών έχει τον κυρίαρχο ρόλο στα συστήματα για την προώθηση καλύτερης πρόσβασης στην ΕΕΚ. Η επιτροπή αυτή είναι ένας εθνικός οργανισμός για την συμμετοχή στους τομείς που εμπλέκονται στον γενικό προγραμματισμό της ΕΕΚ και κατέχει ένα πρόσθετο ρόλο στα σχέδια και στους νόμους που αφορούν στην εκπαίδευση και κατάρτιση.

4.2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

4.2.1. Μοντέλα διαχείρισης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Τα κυρίαρχα μοντέλα στις ευρωπαϊκές χώρες, που αποτυπώνουν τις διαφορετικές παραδόσεις και φιλοσοφίες διαχείρισης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, είναι τα εξής³⁶:

Το «**ρυθμιστικό μοντέλο**», που αναφέρεται σε χώρες, όπου η διαδικασία πιστοποίησης και διασφάλισης ποιότητας είναι έντονα συγκεντρωτική, ρυθμισμένη και τυποποιημένη και εφαρμόζεται από έναν ή περισσότερους δημόσιους οργανισμούς επαγγελματικών προσόντων.

Στις χώρες αυτές, οι μέθοδοι αξιολόγησης είναι εξ' ολοκλήρου σχεδιασμένες από ένα οργανισμό πιστοποίησης προσόντων και καλύπτουν από το σχεδιασμό των κριτηρίων αξιολόγησης μέχρι την εξειδίκευση της συγκεκριμένης μεθοδολογίας και του περιεχομένου των αξιολογήσεων. Ο ίδιος οργανισμός μπορεί να είναι υπεύθυνος για τη βαθμολόγηση της αξιολόγησης, τη διασφάλιση ποιότητας της βαθμολόγησης, την επικύρωση και την ταξινόμηση των επαγγελματικών προσόντων και της αντίστοιχης διασφάλισης ποιότητας μέσα από την αναγνώριση, δηλαδή την απονομή πιστοποιητικού και τη διασφάλιση της ποιότητας της αναγνώρισης μέσω εσωτερικής ή εξωτερικής ρύθμισης.

³⁶ CEDEFOP, The relationship between quality assurance and VET certification in EU Member States, Luxembourg, 2009, σελ. 37-42.

Σε ένα τέτοιο σύστημα, οι αρμοδιότητες και η ευθύνη του φορέα παροχής κατάρτισης επικεντρώνονται σε άλλους σημαντικούς τομείς, όπως τη διδασκαλία, την καθοδήγηση και την ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Μια τέτοια κατανομή αρμοδιοτήτων παρόλο που δεν είναι συνήθης στα Ευρωπαϊκά κράτη αφορά στη Γερμανία ως προς τη χορήγηση των πιστοποιητικών επαγγελματικών προσόντων από τα Γερμανικά Επιμελητήρια, που βρίσκεται εξ' ολοκλήρου στη δικαιοδοσία των εξεταστικών συμβουλίων, αλλά ρυθμίζεται από τα Επιμελητήρια. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί και το σύστημα της Γαλλίας, η οποία διαθέτει ένα κεντρικό σύστημα συνεχούς αξιολόγησης (contrôle en cours de formation) ως προς τα προσόντα ΕΕΚ, τα τελευταία χρόνια ωστόσο παρατηρείται σχετική στροφή και προσπάθεια κατανομής των αρμοδιοτήτων στις περιφερειακές δομές.

Το «**συνεργατικό μοντέλο**», το οποίο μπορεί να οργανωθεί σύμφωνα με το ρυθμιστικό μοντέλο, αλλά διασφαλίζει την εκτενή συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων, και κυρίως των κοινωνικών εταίρων. Στο μοντέλο αυτό, δραστηριοποιούνται κάποιοι οργανισμοί πιστοποίησης προσόντων, που κρατούν την ευθύνη για μερικές πτυχές διασφάλισης ποιότητας στην αξιολόγηση και την πιστοποίηση καθώς και για τον σχεδιασμό των κριτηρίων αξιολόγησης και των ευρύτερων μεθοδολογικών ορίων. Αντίθετα, οι αποφάσεις που αφορούν την ακριβή μορφή και το περιεχόμενο των αξιολογήσεων λαμβάνονται από μεμονωμένους φορείς, οι οποίοι μπορεί να είναι και υπεύθυνοι για τη βαθμολόγηση των αξιολογήσεων υπό την εποπτεία όμως εξεταστικών οργανισμών, που εποπτεύονται και αυτοί με τη σειρά τους από τη ρυθμιστική αρχή.

Οι φορείς αυτοί μπορεί να ελέγχονται για τις δραστηριότητες τους ή να δραστηριοποιούνται υπό συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές και να πρέπει να εκπαιδεύσουν το προσωπικό τους σε κάποιες διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας ή και να βαθμολογήσουν απευθείας τους καταρτιζόμενους, αλλά την τελική ευθύνη διασφάλισης της ποιότητας την έχει ένας εξωτερικός οργανισμός. Το μοντέλο αυτό βασίζεται ουσιαστικά στην αμοιβαία συνεργασία και εμπιστοσύνη για τη διαμόρφωση και την εφαρμογή τέτοιων πρακτικών, καθώς και στην κατανομή των αρμοδιοτήτων ανάμεσα στη διασφάλιση ποιότητας της αξιολόγησης και στη διασφάλιση ποιότητας της πιστοποίησης.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα ενός τέτοιου συστήματος διαθέτει η Ολλανδία στο οποίο οι κοινωνικοί εταίροι έχουν σημαντικό συμβουλευτικό και καθοδηγητικό ρόλο, σε ένα μεγάλο φάσμα δικτύων, φορέων, επιτροπών και θεσμικών οργάνων, και εμπλέκονται σε όλες τις σημαντικές νέες εξελίξεις.

Το «**αυτορυθμιζόμενο μοντέλο**», που αφήνει περιθώριο σε τοπικές και θεσμικές πρωτοβουλίες, που λειτουργούν σύμφωνα με γενικούς εθνικούς στόχους. Στο μοντέλο αυτό, οι φορείς παροχής κατάρτισης μπορούν να αποτελούν και φορείς πιστοποίησης και να χορηγούν πιστοποιητικά επαγγελματικών προσόντων, αναλαμβάνοντας και την ευθύνη διασφάλισης όλων των πτυχών της διαδικασίας πιστοποίησης, χωρίς να αναφέρονται σε κανέναν ανώτερο κυβερνη-

τικό οργανισμό. Ομοιότητες με το μοντέλο αυτό παρουσιάζουν ορισμένες πρακτικές, όπως για παράδειγμα η εφαρμογή μηχανισμών διασφάλισης ποιότητας στη Γερμανία για τη χορήγηση των πιστοποιητικών από τις επαγγελματικές σχολές και τους εργοδότες (όχι από τα επιμελητήρια) που βρίσκεται στην αποκλειστική τους δικαιοδοσία και ευθύνη.

Το ίδιο ισχύει και για την Ισπανία, όπου οι διαδικασίες αξιολόγησης και πιστοποίησης αποφασίζονται από ιδιωτικούς φορείς κατάρτισης με ελάχιστη εξωτερική αξιολόγηση και με την απαίτηση των υπεύθυνων για τα επαγγελματικά προσόντα κυβερνητικών αρχών να εφαρμόσουν ορισμένα κριτήρια διασφάλισης ποιότητας.

Αντίστοιχα παρατηρείται στροφή του συστήματος της Γαλλίας προσφέροντας στους παρόχους περισσότερη αυτονομία σε ό, τι αφορά στο σχεδιασμό και την επιλογή των καταστάσεων αξιολόγησης από το σύστημα των τελικών εξετάσεων. Η εξέλιξη αυτή στο γαλλικό σύστημα είχε ως κίνητρο την επιθυμία να φιλοξενήσει την ποικιλία των πλαισίων διδασκαλίας και τοπικές απαιτήσεις και να καταστεί δυνατή η on-the-job αξιολόγηση και άλλες εξετάσεις οι οποίες σχετίζονται πιο στενά με την επαγγελματική δραστηριότητα, και ως εκ τούτου δύνανται να ενδυναμώσουν το κύρος της αξιολόγησης (φέρνοντας την πιο κοντά στις πραγματικές συνθήκες της απασχόλησης)³⁷.

Επιπρόσθετα πιλοτικές δράσεις εφαρμόζονται προς αυτήν την κατεύθυνση στην Ιταλία και συγκεκριμένα, στην Επαρχία του Trento για την αυτοαξιολόγηση των σχολείων. Τα γενικά και τα επαγγελματικά σχολεία της περιοχής, στέλνουν τα στοιχεία που συλλέγουν σε μια βάση δεδομένων μέσω του διαδικτύου και το σύστημα τους ενημερώνει για τους δείκτες τους (περιεχόμενο, εισροές, διαδικασία και εκροές), εν συγκρίσει με το μέσω όρο των δεικτών του συνόλου των σχολείων της περιοχής.

Σε πολλές περιπτώσεις, βέβαια, οι διαφορετικές πτυχές διασφάλισης ποιότητας συσχετίζονται μεταξύ τους και, για παράδειγμα, συστήματα του ρυθμιστικού μοντέλου τείνουν να εναποθέτουν το σχεδιασμό και την τυποποίηση των πρακτικών διασφάλισης ποιότητας σε άλλους θεσμικούς φορείς, ακόμη και στο στάδιο του σχεδιασμού και της ανάπτυξης της αξιολόγησης και της πιστοποίησης. Αντίθετα, τα συστήματα του αυτορυθμιζόμενου μοντέλου τείνουν να μεταβιβάσουν πολλές από τις πρακτικές διασφάλισης ποιότητας σε μεμονωμένους εξεταστές και φορείς και να παραδώσουν μέρος της αξιολόγησης και της πιστοποίησης. Ως εκ τούτου, παρόλο που η κατηγοριοποίηση των μοντέλων διαχείρισης των συστημάτων και της πιστοποίησης της εκπαίδευσης και κατάρτισης εμφανίζεται σχετικά εύκολη, τα συστήματα και οι τύποι πιστοποίησης παρουσιάζουν σημαντική ετερογένεια, αν και σε γενικές γραμμές η διασφάλιση ποιότητας των διαδικασιών πιστοποίησης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα μείγμα κανονιστικής ρύθμισης και αυτονομίας³⁸.

³⁷ CEDEFOP, The relationship between quality assurance and VET certification in EU Member States, Luxembourg, 2009, σελ. 32

³⁸ CEDEFOP, The relationship between quality assurance and VET certification in EU Member States, Luxembourg, 2009, σελ. 35-39, 40-42.

4.2.2. Συγκριτικά στοιχεία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Ένα από τα κριτήρια που δύναται να αποτελέσει δείκτη επιτυχίας και αποτελεσματικότητας σε ό,τι αφορά στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είναι και τα ποσοστά συμμετοχής των νέων σε κάθε χώρα, έναντι της αντίστοιχης συμμετοχής σε εκπαίδευση γενικής κατεύθυνσης.

Πράγματι διαπιστώνονται σημαντικές διακυμάνσεις στις εξεταζόμενες ευρωπαϊκές χώρες και συγκεκριμένα στην Γερμανία σε 2.725.758 μαθητών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για το έτος 2011 οι 1.324.277 εξ αυτών επέλεξαν την τεχνική κατεύθυνση (49%). Στην περίπτωση της Ισπανίας και της Γαλλίας συναντώνται παρόμοια ποσοστά που ανέρχονται σε 55% για τη γενική κατεύθυνση και 45% για την τεχνική. Εντυπωσιακή συμμετοχή στην τεχνική εκπαίδευση παρουσιάζει η Ιταλία με ποσοστό 60% έναντι 40% στη γενική κατεύθυνση, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό στην τεχνική εκπαίδευση καταγράφεται στην Ολλανδία, με ποσοστό συμμετοχής 67%, έναντι 33% στη γενική κατεύθυνση. Εν αντιθέσει προς τα πέντε εξεταζόμενα κράτη μέλη της Ε.Ε., η Ελλάδα συγκριτικά διαθέτει το χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής στην τεχνική εκπαίδευση, μόλις 32%. Σημειώνεται ότι στο μέσο όρο του συνόλου των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το έτος 2011 η συμμετοχή στην τεχνική και γενική κατεύθυνση ήταν περίπου ισομοιρασμένη.

Στον κάτωθι πίνακα απεικονίζονται ο αριθμός συμμετοχής των μαθητών στην τεχνική και γενική εκπαίδευση κάθε χώρας καθώς και το αντίστοιχο ποσοστό επί του συνόλου των μαθητών.

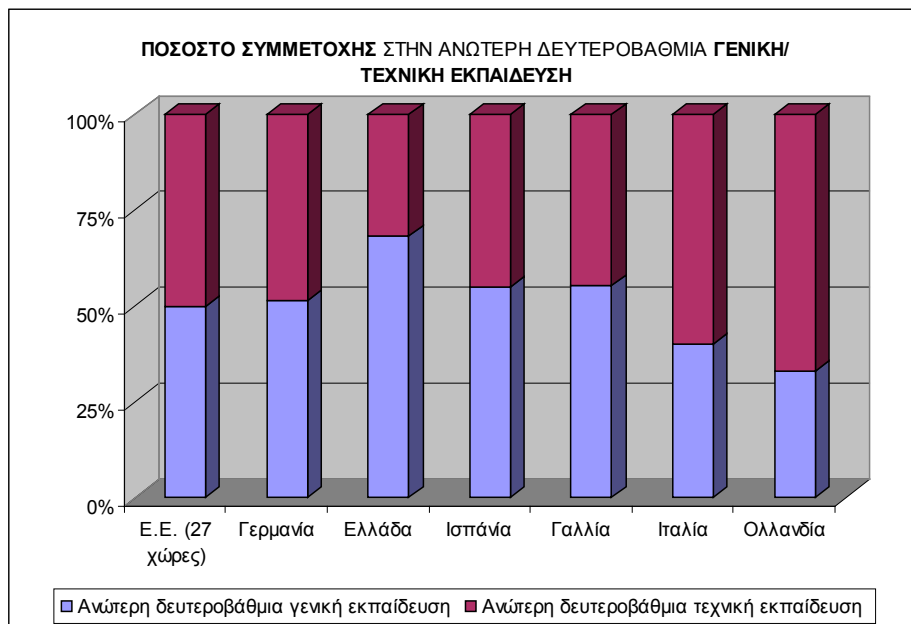
ΠΙΝΑΚΑΣ Ι

	ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΑΝΩΤΕΡΗ ΔΕΥΤ. ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΑΝΩΤΕΡΗ ΔΕΥΤ. ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΕΡΗ ΔΕΥΤ. ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΕΡΗ ΔΕΥΤ. ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Ε.Ε. (27 ΧΩΡΕΣ)	10.819.086	10.940.694	50%	50%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1.401.481	1.324.277	51%	49%
ΕΛΛΑΔΑ	247.461	114.876	68%	32%
ΙΣΠΑΝΙΑ	672.213	556.129	55%	45%
ΓΑΛΛΙΑ	1.454.099	1.168.472	55%	45%
ΙΤΑΛΙΑ	1.137.435	1.705.403	40%	60%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	244.230	499.345	33%	67%

Πηγή: Eurostat 2011

Αντίστοιχα παρουσιάζεται η διαγραμματική απεικόνιση των ποσοστών συμμετοχής της ανώτερης δευτεροβάθμιας τεχνικής και γενικής εκπαίδευσης ανά χώρα (Γερμανία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Ολλανδία) και του συνόλου των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ι

Πηγή: Eurostat 2011, επεξεργασία ΑΚΡΩΝΥΜΟ ΜΕΛΕΤΗΤΙΚΗ ΕΠΕ.

Σε ό,τι αφορά στη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση διαπιστώνεται ότι η διάκριση μεταξύ τεχνικής και γενικής κατεύθυνσης δεν αφορά όλα τα κράτη (μεταξύ αυτών και η Ελλάδα). Συνήθως η έννοια της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι συνυφασμένη με την Αρχική Επαγγελματική κατάρτιση και αφορά τεχνική εκπαίδευση και κατάρτιση νέων επαγγελματιών σε τεχνικά επαγγέλματα. Για το λόγο αυτό η Ελλάδα, η Ιταλία και η Ολλανδία έχουν αμιγή συμμετοχή στην τεχνική κατεύθυνση της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με την τελευταία ωστόσο να παρουσιάζει ένα ιδιαίτερα χαμηλό ποσοστό συμμετεχόντων (μόλις 3.732 σπουδαστές). Οι σπουδαστές στη Γερμανία επιλέγουν κατά 75% την τεχνική κατεύθυνση, στην Γαλλία το 63%³⁹.

³⁹ Για την Ισπανία δεν διατίθενται στοιχεία σχετικά με προγράμματα σπουδών μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης / Eurostat.

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Στον κάτωθι πίνακα απεικονίζονται ο αριθμός συμμετοχής των σπουδαστών στη μεταδευτεροβάθμια τεχνική και γενική εκπαίδευση κάθε χώρας καθώς και το αντίστοιχο ποσοστό επί του συνόλου των σπουδαστών.

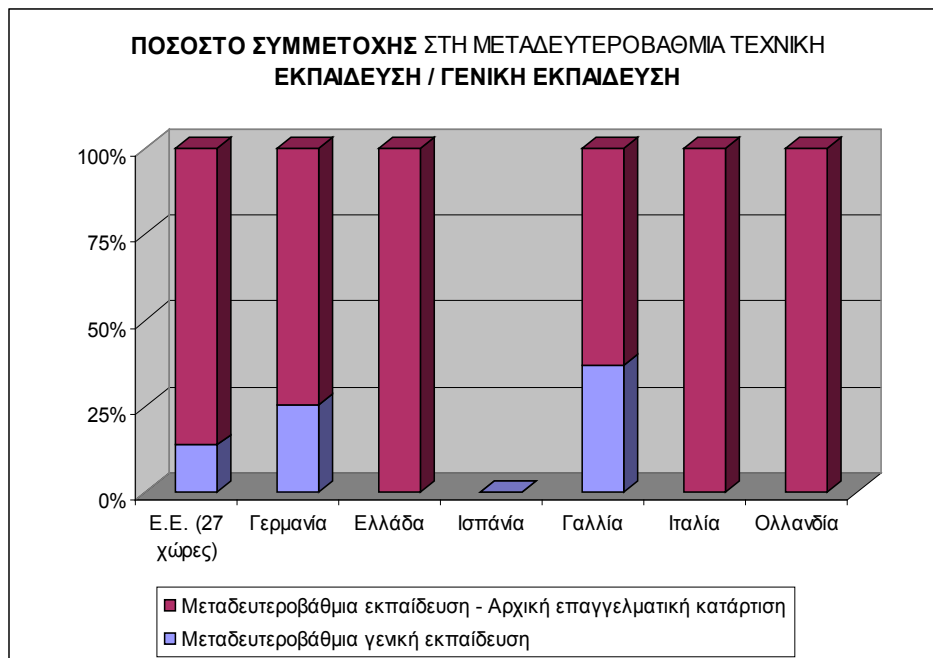
ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙ

	ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΜΕΤΑ-ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΜΕΤΑΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑ-ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑ-ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Ε.Ε. (27 ΧΩΡΕΣ)	198.991	1.265.040	14%	86%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	140.583	417.474	25%	75%
ΕΛΛΑΔΑ		16.849		100%
ΙΣΠΑΝΙΑ				
ΓΑΛΛΙΑ	16.144	27.769	37%	63%
ΙΤΑΛΙΑ		22.993		100%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ		3.732		100%

Πηγή: Eurostat 2011

Αντίστοιχα παρουσιάζεται η διαγραμματική απεικόνιση των ποσοστών συμμετοχής της ανώτερης δευτεροβάθμιας τεχνικής και γενικής εκπαίδευσης ανά χώρα (Γερμανία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Ολλανδία) και του συνόλου των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

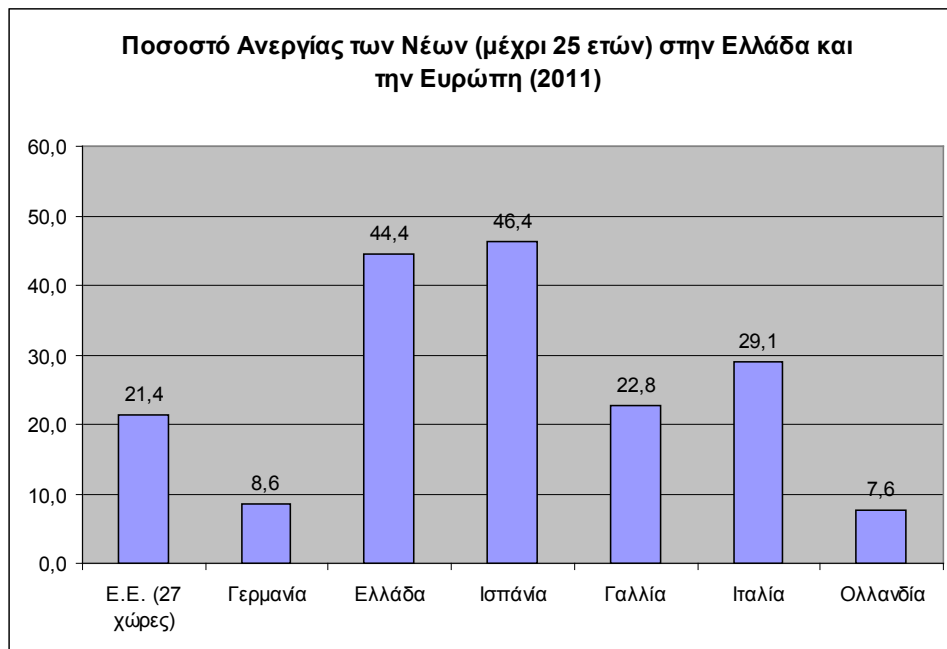
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΙΙ

Πηγή: Eurostat 2011, επεξεργασία ΑΚΡΩΝΥΜΟ ΜΕΛΕΤΗΤΙΚΗ ΕΠΕ.

Στο πλαίσιο διερεύνησης της αποτελεσματικότητας των υποσυστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης σημαντικό δείκτη αποτελούν τα επίπεδα ανεργίας των νέων στις εξεταζόμενες χώρες. Στο κάτωθι διάγραμμα παρουσιάζονται τα ποσοστά ανεργίας για νέους ηλικίας κάτω των 25 ετών, καταγράφονται ανά χώρα (Γερμανία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Ολλανδία) και του σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΙΙΙ

Πηγή: Eurostat 2011, επεξεργασία ΑΚΡΩΝΥΜΟ ΜΕΛΕΤΗΤΙΚΗ ΕΠΕ.

Συγκρίνοντας τα στοιχεία προκύπτει ότι οι χώρες που παρουσιάζουν μεγάλα ποσοστά συμμετοχής των νέων στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση διαθέτουν τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας των νέων.

Συγκεκριμένα στην Γερμανία το ποσοστό ανεργίας των νέων κάτω των 25 ετών για το 2011 ανέρχεται σε 8,6% και το αντίστοιχο στην Ολλανδία, η οποία διαθέτει και το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής στην τεχνική κατεύθυνση, σε 7,6%. Η Γαλλία με ποσοστό συμμετοχής στην ανώτερη τεχνική εκπαίδευση 45% και 63% στη μεταδευτεροβάθμια στην ανεργία των νέων αγγίζει το 22,8%. Η Ισπανία με αντίστοιχα ποσοστά συμμετοχής στην ανώτερη τεχνική εκπαίδευση (45%), παρουσιάζει ποσοστό ανεργίας των νέων 46,4%, αναδεικνύοντας τον πρωταγωνιστικό ρόλο της οικονομικής συγκυρίας που βιώνει τα τελευταία χρόνια, ενώ αντίστοιχα η Ελλάδα ακολουθεί με ποσοστό 44,4% στη ανεργία των νέων. Επίσης, χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Ιταλίας, η οποία παρόλη την μεγάλη συμμετοχή των νέων στην τεχνική κατεύθυνση τα ποσοστά της ανεργίας ανέρχονται σε 29,1%, πιθανώς ως απόρροια των ευρύτερων οικονομικών συνθηκών που πλαισιώνουν τη χώρα.

Συμπερασματικά, διαπιστώνεται ότι η ανεργία των νέων σε κάποιο βαθμό φαίνεται να συνδέεται με το κύρος και την αξιοπιστία της επιλογής της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και παράλληλα, θα μπορούσε αντίστοιχα να συναχθεί κάποιος βαθμός (αρνητικής) συσχέτι-

σης μεταξύ του υψηλού ποσοστού της συμμετοχής των νέων σε τεχνικές κατευθύνσεις και του ποσοστού της ανεργίας των νέων ηλικίας έως 25 ετών. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι το ζήτημα της ανεργίας είναι πολυπαραγοντικό και επηρεάζεται από πλήθος μεταβλητών, πέραν της επάρκειας και της αξιοπιστίας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Στον κάτωθι πίνακα παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στοιχεία σχετικά με τα υποσυστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης της Γερμανίας, Ισπανίας, Γαλλίας, Ιταλίας, Ολλανδίας. Ειδικότερα περιλαμβάνονται στοιχεία που αφορούν στις Διαδικασίες Διασφάλισης της ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στο σχεδιασμό την οργάνωση και τη διασφάλιση ποιότητας των υποσυστημάτων, την περιφερειακή ανάπτυξη των υποσυστημάτων και την εμπλοκή των τοπικών παραγόντων, καθώς και στατιστικά στοιχεία, με πηγή την eurostat 2011, σχετικά με τα ποσοστά συμμετοχής στην ανώτερη δευτεροβάθμια τεχνική εκπαίδευση, τη μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και τα ποσοστά ανεργίας των νέων μέχρι 25 ετών.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙΙ

	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ	ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ/ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝ. ΔΕΥΤ. ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑ-ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕΧΡΙ 25 ΕΤΩΝ
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΝΑΙ Η διασφάλιση ποιότητας στη Γερμανία πραγματοποιείται παραδοσιακά μέσω της κρατικής εποπτείας και παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.	ΝΑΙ Συμμετοχή στο σχεδιασμό αλλά και ως πάροχοι.	ΝΑΙ Στη Γερμανία το κρατικό σύστημα για την επαγγελματική εκπαίδευση μοιράζεται μεταξύ κεντρικής διοίκησης και των 16 ομοσπονδιακών κρατών. Το κάθε ομοσπονδιακό κράτος έχει υπό τη δικαιοδοσία του τα δημόσια σχολεία και την εκπαίδευση κατά συνέπεια και τα σχολεία επαγγελματικής εκπαίδευσης. Το σύνολο του θεσμικού πλαισίου σε ότι αφορά την εκπαίδευση και κατάρτιση στα σχολεία ανήκει στην κάθε ομοσπονδία	49%	75%	8,6%

	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ	ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ/ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝ. ΔΕΥΤ. ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑ-ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕΧΡΙ 25 ΕΤΩΝ
ΙΣΠΑΝΙΑ	ΝΑΙ Δημιουργήθηκε με σκοπό να υποστηρίξει περιφερειακές κυβερνήσεις και να βελτιώσει την εικόνα της ΕΕΚ, αναγνωρίζοντας, επιλέγοντας και μοιράζοντας δείκτες, οι οποίοι θα είναι κατάλληλοι να αξιολογήσουν την ποιότητα της ΕΕΚ, προωθώντας τη σχέση μεταξύ των συστημάτων και των εκπαιδευτικών κέντρων και διαχέοντας πληροφορίες που αφορούν στη διασφάλιση ποιότητας σε ευρωπαϊκό επίπεδο.	ΝΑΙ Στην συνεχιζόμενη εκπαίδευση, η διοίκηση πραγματοποιείται μεταξύ της κεντρικής κυβέρνησης και των κοινωνικών εταίρων, μέσω του Τριμερούς Ιδρύματος για την Κατάρτιση στην Απασχόληση (TFRE).	ΝΑΙ Η ευθύνη για την αρχική επαγγελματική κατάρτιση και για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση των ανέργων έχει πλέον μεταφερθεί σε όλες τις Αυτόνομες Κοινότητες. Επίσης προβλέπεται συνεργασία της Δημόσιας Κρατικής Υπηρεσίας Απασχόλησης με τις περιφερειακές κυβερνήσεις ώστε να επεξεργαστούν μαζί και να εκτελέσουν ένα ετήσιο σχέδιο αξιολόγησης που επιτρέπει την αξιολόγηση του αντίκτυπου της ποιότητας, της αποτελεσματικότητας, της αποδοτικότητας στο σύστημα ΕΕΚ για την απασχόληση και την αναγνώριση των πλευρών που χρειάζονται βελτίωση.	45%	40% ⁴⁰	46,4%

⁴⁰ Στην Ισπανία δεν υπάρχουν στοιχεία στη Eurostat σχετικά με τη Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση.

	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ	ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ/ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝ. ΔΕΥΤ. ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑ-ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕΧΡΙ 25 ΕΤΩΝ
ΓΑΛΛΙΑ	ΝΑΙ Σε εθνικό επίπεδο, ο νόμος για τον καθορισμό του πλαισίου χρηματοδοτικών πράξεων (Loi d'orientation sur les lois de finances – LOLF) εισήγαγε μια νέα κουλτούρα πιο χρηστής διαχείρισης και καλύτερης αποδοτικότητας των δημοσίων δραστηριοτήτων. Σε περιφερειακό επίπεδο, τα περιφερειακά συμβούλια, που έχουν πλέον αναλάβει την εποπτεία του θεσμού της μαθητείας στο χώρο εργασίας και την εποπτεία της επαγγελματικής κατάρτισης για νέους ανθρώπους και ενήλικους, έχουν υιοθετήσει έναν χάρτη ποιότητας.	ΝΑΙ Οι κοινωνικοί εταίροι σε συνεργασία με το κράτος έχουν αναπτύξει και εφαρμόσει διάφορους μηχανισμούς που εμπίπτουν σε δύο βασικές κατηγορίες: Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση για αυτούς που αναζητούν εργασία και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση για όσους εργάζονται.	ΟΧΙ Ωστόσο σε περιφερειακό επίπεδο, τα περιφερειακά συμβούλια, έχουν πλέον αναλάβει την εποπτεία του θεσμού της μαθητείας στο χώρο εργασίας και την εποπτεία της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για νέους ανθρώπους και ενήλικους, έχουν υιοθετήσει έναν χάρτη ποιότητας. Παράλληλα έχουν συσταθεί Συντονιστικές Επιτροπές (Comités régionaux de l'emploi et de la formation professionnelle - CCREFPs) για το συντονισμό των πολιτικών και των μέτρων που λαμβάνονται για τη Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση και την απασχόληση στις περιφέρειες. Στις επιτροπές αυτές, συμμετέχουν, μεταξύ άλλων, εκπρόσωποι της κεντρικής διοίκησης στις περιφέρειες και εκπρόσωποι των περιφερειών	45%	63%	22,8%

	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ	ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ/ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝ. ΔΕΥΤ. ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑ-ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕΧΡΙ 25 ΕΤΩΝ
ΙΤΑΛΙΑ	ΝΑΙ Με κεντρικό άξονα την ποιότητα του παρόχου. Υπάρχουν ακόμη αρκετές εκκρεμότητες προκειμένου να υιοθετήσει η Ιταλία ένα σύστημα διασφάλισης ποιότητας, εφόσον ακόμα δεν έχει ολοκληρώσει το Εθνικό σύστημα μεταφοράς πιστωτικών μονάδων στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση)	ΝΑΙ Σε εθνικό επίπεδο όπου είναι προκαθορισμένο το θεσμικό πλαίσιο, Σε περιφερειακό επίπεδο όπου ο ρόλος των κοινωνικών εταιρών είναι ευθέως παρεμβατικός στη διαδικασία στρατηγικού σχεδιασμού και παροχής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και, Σε ενδοεπιχειρησιακό επίπεδο όπου με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταιρών καθορίζονται οι δραστηριότητες επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και η επεξεργασία του σχεδιασμού για την επαγγελματική εκπαίδευση κατάρτιση	ΝΑΙ Οι περιφέρειες είναι από τους βασικούς παρόχους προγραμμάτων	60%	100% ⁴¹	29,1%

⁴¹ Στην Ιταλία δεν υφίσταται μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση γενικής κατεύθυνσης.

	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ	ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ/ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝ. ΔΕΥΤ. ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑ-ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕΧΡΙ 25 ΕΤΩΝ
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	ΝΑΙ Η διασφάλιση της ποιότητας αποτελεί κεντρική προτεραιότητα της εκπαιδευτικής πολιτικής, καθώς η κυβέρνηση αφήνει περισσότερες αρμοδιότητες στους ίδιους τους παρόχους επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στον τομέα αυτό. Τα Ιδρύματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης έχουν μεγάλη αυτονομία και έχουν τη δυνατότητα να σχεδιάσουν το δικό τους σύστημα διασφάλισης της ποιότητας.	ΝΑΙ Όσον αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, οι κοινωνικοί εταίροι έχουν σημαντικό συμβουλευτικό και καθοδηγητικό ρόλο: σε ένα μεγάλο φάσμα δικτύων, φορέων, επιτροπών και θεσμικών οργάνων, και εμπλέκονται σε όλες τις σημαντικές νέες εξελίξεις. Σε τομεακό επίπεδο, οι κοινωνικοί εταίροι εκπροσωπούνται από μια ένωση των κέντρων εμπειρογνομόνων με την ονομασία COLO, τόσο για την ΕΕΚ και όσο και για την αγορά εργασίας. Σε περιφερειακό επίπεδο, περιφερειακά κέντρα κατάρτισης (ROC) έχουν περιφερειακούς εκπροσώπους των κοινωνικών εταίρων στα πλαίσια του εποπτικού συμβουλίου τους.	ΝΑΙ Οι περιφέρειες είναι πάροχοι και συντονιστές προγραμμάτων	67%	100% ⁴²	7,6%

⁴² Στην Ολλανδία δεν υφίσταται μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση γενικής κατεύθυνσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΕΚ

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συστήματα μαθητείας που εφαρμόζονται στη Γερμανία, τη Φινλανδία και τη Νορβηγία ως ενδεικτικές καλές πρακτικές υποσυστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η διαφορετική προσέγγιση των τριών αυτών χωρών σε ό,τι αφορά στο σύστημα της μαθητείας σύμφωνα με τα ειδικά χαρακτηριστικά του πολιτικού κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντος που τις διέπει, αλλά και της ευρύτερης κουλτούρας επαγγελματικής εκπαίδευσης της κάθε χώρας, αναδεικνύει την ανάγκη προσαρμογής κάθε πετυχημένου μοντέλου επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στις εγχώριες/τοπικές ιδιαιτερότητες. Το κεφάλαιο αυτό αποτελεί μια καταγραφή μεθόδων, εργαλείων και προϋποθέσεων, η οποία μπορεί να συμβάλει στη διαμόρφωση και τον εμπλουτισμό του διαλόγου για την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

5.1. ΓΕΡΜΑΝΙΑ - ΤΟ ΔΥΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η επαγγελματική κατάρτιση στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρέχεται στο χώρο εργασίας (ενδοεπιχειρησιακά) και σε σχολεία επαγγελματικής κατάρτισης. Με βάση το δυϊκό σύστημα το οποίο εφαρμόζεται, η πρακτική επαγγελματική κατάρτιση παρέχεται στο χώρο εργασίας και συνοδεύεται από θεωρητική κατάρτιση και γενική εκπαίδευση, η οποία παρέχεται στις επαγγελματικές σχολές κατάρτισης, μία ή δύο ημέρες την εβδομάδα.

Κύριο χαρακτηριστικό του γερμανικού συστήματος μαθητείας είναι η παροχή γνώσεων και δεξιοτήτων, οι οποίες συνδέονται με την απόκτηση της απαραίτητης εργασιακής εμπειρίας. Αυτό εξασφαλίζει ότι η εκπαίδευση προχωρά με τους ίδιους όρους που ο εκπαιδευόμενος θα συναντήσει στην αγορά εργασίας κατά την άσκηση του επαγγέλματός του. Μέσω της εργασιακής εμπειρίας που αποκτά ο ασκούμενος είναι σε θέση να μάθει να αντιμετωπίζει τις συνεχώς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της εργασίας και να εκτιμήσει την ποικιλία των κοινωνικών σχέσεων που υπάρχουν στο εργασιακό περιβάλλον. Επιπλέον, η μάθηση μέσα από την πράξη δίνει την αίσθηση της επιτυχίας και παρέχει μια ειδική πηγή κινήτρου για τον εκπαιδευόμενο. Προωθεί την ανεξαρτησία και την αίσθηση της ευθύνης, ιδιότητες απαραίτητες σε μια ανεπτυγμένη βιομηχανική χώρα, διότι με την αντιμετώπιση συγκεκριμένων καθηκόντων υπό πραγματικές συνθήκες εργασίας ο εκπαιδευόμενος μπορεί να αποδείξει τις γνώσεις και τις δεξιότητες

που έχει αποκτήσει και να βιώσει την επιτυχία των προσπαθειών του. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει ότι η εκπαίδευση στην εργασία αποτελεί κάτι περισσότερο από οργανωμένη μάθηση και θεσμοθετημένη διαδικασία.⁴³

Το θεσμικό πλαίσιο της επαγγελματικής κατάρτισης.

Η ιδιαίτερη σημασία της κατάρτισης στο χώρο εργασίας αντικατοπτρίζεται στο γεγονός ότι οι προδιαγραφές και οι κανόνες συστήνονται και διαμορφώνονται από αυτοδιοικούμενους οικονομικούς φορείς και κυρίως από τα Επιμελητήρια. Το 1969 ψηφίστηκε από το γερμανικό κοινοβούλιο ο νόμος για την Επαγγελματική Κατάρτιση, συγκεντρώνοντας τις λίγες σχετικές διατάξεις που εμπεριείχαν άλλες νομοθετικές πράξεις και θέτοντας σε ισχύ το νόμο ο οποίος μέχρι τότε λειτουργούσε με βάση το καταστατικό των Επιμελητηρίων. Ο νόμος δεν έκανε καμία αλλαγή σε αυτό καθαυτό το εκπαιδευτικό σύστημα. Με τον εν λόγω νόμο, στο σύστημα της επαγγελματικής εκπαίδευσης ρυθμίζεται κάτι περισσότερο από την κατάρτιση των νέων μετά την περίοδο της υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης. Συγκεκριμένα, καθορίζεται η έννοια της επαγγελματικής κατάρτισης στη Γερμανία, η οποία περιλαμβάνει την αρχική επαγγελματική κατάρτιση και εκπαίδευση, την συνεχιζόμενη κατάρτιση και την επαγγελματική επανακατάρτιση.

Σύμφωνα με τις εξουσίες και αρμοδιότητες που καθορίζονται στο γερμανικό Σύνταγμα, ο νόμος για την επαγγελματική κατάρτιση δεν αφορά στις σχολές επαγγελματικής κατάρτισης, για τις οποίες είναι υπεύθυνα τα κρατίδια της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας. Η μορφή της γερμανικής επαγγελματικής κατάρτισης, η οποία προσδίδει ιδιαίτερη έμφαση στη μάθηση μέσα από την πράξη και στην παροχή εκπαίδευσης από τους εργοδότες, έχει ως συνέπεια οι κανονισμοί που τη διέπουν να μην είναι δυνατό να συμπεριληφθούν αποκλειστικά σε έναν νόμο για την εκπαίδευση.

Για το λόγο αυτό υφίσταται αντίστοιχος νόμος που αφορά στην εργασία με εκτεταμένες διατάξεις που ρυθμίζουν εργασιακά ζητήματα όπως για παράδειγμα, τη σχέση μεταξύ του εργοδότη και του εκπαιδευόμενου, η οποία βασίζεται σε μια αστική σύμβαση κατάρτισης δικαίου που υπόκειται στις νομικές αρχές και τις διατάξεις που διέπουν τις συμβάσεις εργασίας.

Το εν λόγω θεσμικό πλαίσιο παρέχει ένα πλαίσιο ελευθερίας στις συναπτόμενες συμβάσεις. Ο εργοδότης μπορεί να αποφασίσει αν επιθυμεί να αναλάβει εκπαιδευόμενους και έχει λόγο στην επιλογή των ατόμων με τα οποία συνάπτει σύμβαση μαθητείας. Το ίδιο ισχύει και για τους εκπαιδευόμενους. Ούτε για τους εργοδότες ούτε για τους υποψηφίους μαθητευόμενους υπάρχει οποιαδήποτε δέσμευση ή υποχρέωση για την επιλογή τους και την σύναψη σύμβασης. Επιπρόσθετα, οι νέοι δεν κατευθύνονται σε συγκεκριμένα επαγγέλματα: τα γραφεία εργασίας δίνουν απλώς επαγγελματικές συμβουλές και βοήθεια για την εξεύρεση χώρων κατάρτισης για τους μελλοντικούς εκπαιδευόμενους. Τα Επιμελητήρια, επίσης, διαφημίζουν τρέχουσες κενές θέσεις εργασίας στις εταιρείες που παρέχουν θέσεις μαθητείας.⁴⁴

⁴³ <http://www.arbeitsagentur.de>, Vocational Training in Germany.

⁴⁴ The education system, <http://www.arbeitsagentur.de>

Κατάρτιση και αγορά εργασίας.

Στο Γερμανικό σύστημα υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ των προσφερόμενων θέσεων μαθητείας και της ζήτησης για ειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Δεν υφίσταται ανάγκη για λεπτομερή κρατικό σχεδιασμό, ούτε σε περιφερειακό, ούτε σε εθνικό επίπεδο. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται από τις μεμονωμένες εταιρείες ως προς τις προσφερόμενες θέσεις μαθητείας, τις προδιαγραφές και τις γενικότερες προϋποθέσεις κάλυψής τους από εκπαιδευόμενους, διαμορφώνουν και τη συνολική προσφορά και ζήτηση των θέσεων μαθητείας. Με αυτόν τον τρόπο, αποφεύγονται οι επιβαρυντικές συνέπειες των λανθασμένων κατευθύνσεων από πλευράς σχεδιασμού, δεδομένου ότι η ίδια η αγορά εργασίας αποτελεί τον βασικό ρυθμιστή.

Επιπλέον, οι ίδιες οι επιχειρήσεις, ανάλογα με τις ανάγκες τους, εντάσσονται στους παρόχους κατάρτισης ή όχι, έτσι ώστε κάθε αναγκαία προσαρμογή των ατομικών αποφάσεων των επιχειρήσεων πραγματοποιείται μέσω μιας δυναμικής αλληλεπίδρασης με την αγορά εργασίας. Η κατ' αυτόν τον τρόπο αλληλόδραση των γενικών τάσεων της αγοράς εργασίας και των δυναμικών προσαρμογών των ατομικών επιλογών των επιχειρήσεων καθιστά αποτελεσματικότερο το συντονισμό των συστημάτων κατάρτισης και απασχόλησης. Παράλληλα, η ενσωμάτωση της εκπαίδευσης στις ανάγκες και τις προδιαγραφές συγκεκριμένων επιχειρήσεων έχει προφανείς συνέπειες στη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης, η οποία πραγματοποιείται από τις ίδιες τις εταιρείες. Με άλλα λόγια, οι δαπάνες για την εκπαίδευση είναι κυρίως λειτουργικές δαπάνες και έτσι αποτυπώνονται και στην κοστολόγησή τους.

Η διαδικασία της κατάρτισης.

Παρόλο που η κάθε εταιρεία είναι ελεύθερη να αποφασίσει κατά πόσον ή όχι είναι διαθέσιμη για την υποδοχή και την επιλογή μαθητευόμενων, η διαδικασία της κατάρτισης διέπεται από συγκεκριμένους κανόνες. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα όσον αφορά στο πεδίο εφαρμογής της ατομικής κατάρτισης. Συγκεκριμένα το Τμήμα 1 του σχετικού νόμου αναφέρει τα εξής: «Το αντικείμενο της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι η παροχή, μέσα από ένα συστηματικό πρόγραμμα κατάρτισης, ενός ευρέως φάσματος βασικής προετοιμασίας για ένα επάγγελμα, καθώς και των απαραίτητων τεχνικών ικανοτήτων και γνώσεων, απαραίτητων για κάθε εξειδικευμένη μορφή επαγγελματικής δραστηριότητας. Η αρχική κατάρτιση οφείλει να παρέχει στον εκπαιδευόμενο την απαραίτητη επαγγελματική εμπειρία».

Ο ίδιος νόμος, σε άλλο σημείο αναφέρει ότι βάση του συστήματος της επαγγελματικής κατάρτισης και της προσαρμογής του στις τεχνικές, οικονομικές και κοινωνικές απαιτήσεις και αλλαγές, αποτελούν οι κανονισμοί εκπαίδευσης που εκδίδονται από το ομοσπονδιακό υπουργείο κα μέσω των οποίων καθορίζονται:

- ο τίτλος του προς κατάρτιση επαγγέλματος,
- η περίοδος κατάρτισης (συνήθως μεταξύ δύο και τριών ετών),
- οι ικανότητες και γνώσεις που πρέπει να παρέχονται κατά τη διάρκεια της κατάρτισης.

Κάθε εργοδότης κατάρτισης υποχρεούται να παρέχει εκπαίδευση συστηματικά, σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών και το χρονοδιάγραμμα και σε μορφή ανάλογη με τον επιδιωκόμενο σκοπό.

Η φύση, η διδακτέα ύλη, το χρονοδιάγραμμα και ο σκοπός της εκπαίδευσης θα πρέπει να αποτυπώνονται εγγράφως στη σύμβαση κατάρτισης. Ταυτόχρονα, προκειμένου να βοηθηθούν οι εργοδότες στη δημιουργία ενός σχεδίου κατάρτισης που αφορά σε κάθε κύκλο εκπαίδευσης, χορηγούνται συγκεκριμένοι κανονισμοί μαζί με ένα παράρτημα, δίνοντας κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το αναλυτικό πρόγραμμα και το χρονοδιάγραμμα κατάρτισης.

Τα τελευταία χρόνια διαπιστώνεται μια τάση για παρουσίαση του περιεχομένου της κατάρτισης, με τη μορφή μαθησιακών στόχων. Επισημαίνεται ωστόσο ότι είναι αποφασιστικής σημασίας η ανάδειξη του βασικού συστατικού της εκπαίδευσης: *η μάθηση μέσα από την πράξη*. Για το λόγο αυτό δεν υφίσταται η ανάγκη να θεσπιστούν κατηγορίες μαθησιακών στόχων με τον τρόπο που αυτές διατυπώνονται στην εκπαιδευτική θεωρία. Αντ' αυτού, παρέχονται ευρύτερες έννοιες οι οποίες είναι πιο εύκολα κατανοητές τόσο από τους εργοδότες όσο και από τους εκπαιδευόμενους.

Κατάρτιση για 350 αναγνωρισμένα επαγγέλματα⁴⁵.

Στη Γερμανία υπάρχουν σήμερα 350 επίσημα αναγνωρισμένα επαγγέλματα μέσω κατάρτισης, τα οποία αποτελούν τη βάση για περισσότερες από 20.000 επαγγελματικές ειδικότητες. Με άλλα λόγια, με την ολοκλήρωση της κατάρτισής τους, οι νέοι είναι πλέον σε θέση να επιλέξουν ανάμεσα σε διάφορα επαγγέλματα, με τη δυνατότητα περαιτέρω εξειδίκευσής τους. Με αυτόν τον τρόπο προωθείται θετικά η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού, δεδομένου ότι η ενδο-επιχειρησιακή κατάρτιση παρέχει προσόντα τα οποία μπορούν να τεθούν σε γενική χρήση και δεν συνδέονται αποκλειστικά με συγκεκριμένες επαγγελματικές δεξιότητες.

Οι *κανονισμοί κατάρτισης* αποτελούν κεντρικό στοιχείο του γερμανικού συστήματος επαγγελματικής κατάρτισης και παρά το γεγονός ότι έχουν ενσωματωθεί σε νόμο του κράτους, το εμπόριο και η βιομηχανία διαδραματίζουν επίσης καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωσή τους. Κατά την προετοιμασία αυτών των κανονισμών, το αρμόδιο ομοσπονδιακό υπουργείο συνεπικουρείται από το Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης (BIBB), το οποίο με τη σειρά του αποτελείται από επιτροπές εμπειρογνομόνων που εκπροσωπούν τις διάφορες επαγγελματικές ομάδες και διορίζονται μετά από πρόταση των οργανώσεων του εμπορίου, της βιομηχανίας και των συνδικαλιστικών οργανώσεων. Στις συνεδριάσεις των επιτροπών αυτών, οι οποίες είναι συχνά δύσκολες και χρονοβόρες, οι εκπρόσωποι οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους όλο το εύρος των διαφορετικών συνθηκών στο εργασιακό περιβάλλον και να μην υπάρχουν αποκλεισμοί.

⁴⁵ Spotlight on VET –Germany, Cedefop - European Centre for the Development of Vocational Training.

Ισορροπία μεταξύ των εταιρειών και των επαγγελματικών σχολών.

Ένα σημαντικό ζήτημα στο δυϊκό σύστημα εκπαίδευσης της Γερμανίας είναι η κατανομή του περιεχομένου της κατάρτισης μεταξύ των εργοδοτών-παρόχων θέσεων μαθητείας και των σχολών επαγγελματικής κατάρτισης. Η απόφαση σχετικά με το βασικό πάροχο της κατάρτισης, πραγματοποιείται με βάση τα απαιτούμενα προσόντα, τα οποία με τη σειρά τους προέρχονται από τα απαιτήσεις της ίδιας της εργασίας. Η κατανομή αυτή εξαρτάται αποκλειστικά από την αξιολόγηση των καλύτερων και αποτελεσματικότερων πηγών κατάρτισης και των καλύτερων δυνατών συνθηκών για τη μετάδοση του συγκεκριμένου περιεχόμενου της κατάρτισης στους νέους εκπαιδευόμενους.

Ένας απλοϊκός σχεδιασμός της πρακτικής κατάρτισης στο χώρο εργασίας, παράλληλα με τη θεωρητική εκπαίδευση στο σχολείο δεν επαρκεί για να καλύψει τις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Ο συντονισμός στην πράξη γίνεται πιο δύσκολος, καθώς οι εξουσίες και η δικαιοδοσία επί της επαγγελματικής κατάρτισης, όπως ορίζονται στο Σύνταγμα, είναι διαχωρισμένες σε δύο διαφορετικά υπουργεία. Από τη μία πλευρά, οι επιχειρήσεις και οι εργοδότες υπάγονται στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας, ενώ από την άλλη πλευρά, οι επαγγελματικές σχολές υπάγονται στο Υπουργείο Παιδείας κάθε Ομόσπονδου κρατιδίου.

Οι προϋποθέσεις για τις επιχειρήσεις που υποδέχονται εκπαιδευόμενους για κατάρτιση.

Όπως προαναφέρθηκε, η ανάγκη να λαμβάνονται υπόψη όλες οι διαφορετικές συνθήκες στο εργασιακό περιβάλλον, χωρίς να υπάρχουν αποκλεισμοί για τη διαμόρφωση των κανονισμών της κατάρτισης, δεν σημαίνει ότι κάθε εργοδότης και κάθε επιχείρηση είναι και σε θέση να αναλάβουν την κατάρτιση εκπαιδευόμενων. Πάντα θα υπάρχουν επιχειρήσεις που δεν είναι σε θέση να παρέχουν εκπαίδευση, είτε λόγω της δομής τους, είτε λόγω των εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού τους, είτε λόγω του βαθμού εξειδίκευσης τους κ.α.

Οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις διαμόρφωσαν ένα διαφορετικό πλαίσιο και πιο περίπλοκο περιεχόμενο στην κατάρτιση, ιδίως στον τομέα της βιομηχανικής κατάρτισης. Στην πραγματικότητα, ένας σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων είτε παράγει πολύ εξειδικευμένα προϊόντα και υπηρεσίες είτε / και λειτουργεί με πολύ εξειδικευμένες διαδικασίες. Σε αυτές τις περιπτώσεις, όπου η παραγωγική λειτουργία των επιχειρήσεων – παρόχων θέσεων μαθητείας δεν μπορεί να απαντήσει αυτή καθαυτή σε βασικές δεξιότητες, είναι ανάγκη η εκμάθηση των τελευταίων να πραγματοποιείται ανεξάρτητα από την λειτουργία των επιχειρήσεων, μέσω της παροχής ξεχωριστών μαθημάτων κατάρτισης. Για το σκοπό αυτό, μεσαίας και μεγάλης κλίμακας επιχειρήσεις έχουν εγκαταστήσει ειδικά εργαστήρια κατάρτισης στα οποία παραδίδονται τα σχετικά μαθήματα.

Σε ό,τι αφορά στις μικρές σε μέγεθος επιχειρήσεις με περιορισμένο εξοπλισμό και εγκαταστάσεις, τα επιμελητήρια και οι επαγγελματικές ενώσεις έχουν δημιουργήσει μια σειρά από εκπαιδευτικά εργαστήρια τα οποία δύνανται να χρησιμοποιούν από κοινού. Ωστόσο, οι εγκαταστάσεις αυτές δεν αποτελούν υποκατάστατο, αλλά μόνο ένα συμπλήρωμα της ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης, καθώς δεν μπορούν να παρέχουν τα πλεονεκτήματα της εκπαίδευσης στις πραγματικές συνθήκες της επιχείρησης, αλλά δύνανται, στην καλύτερη περίπτωση, να παρέχουν μια προσομοίωση της πρακτικής εργασίας.

Παράλληλα, η συμμετοχή των εκπαιδευομένων στις σχολές επαγγελματικής κατάρτισης, η οποία συνοδεύει την ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση, είναι υποχρεωτική για κάθε εκπαιδευόμενο και ανέρχεται σε δώδεκα ώρες διδασκαλίας την εβδομάδα. Οι εν λόγω σχολές είναι κρατικές και παρέχουν το θεωρητικό πλαίσιο των επιλεγμένων προς κατάρτιση επαγγελματών.

ΕΜΠΛΟΚΗ ΚΑΙ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

Επιμέλεια και εποπτεία των θεμάτων επαγγελματικής κατάρτισης εκ μέρους των Επιμελητηρίων.

Ένα από τα πιο σημαντικά καθήκοντα των Επιμελητηρίων είναι η συμβουλευτική προς τους εργοδότες για κάθε είδους πρόβλημα που συνδέεται με την κατάρτιση, όπως για παράδειγμα για τη δομή του προγράμματος κατάρτισης, τη χρήση εργαλείων/βοηθημάτων κατάρτισης, καθώς και για γενικότερα εκπαιδευτικά, ψυχολογικά και νομικά ζητήματα. Τα Επιμελητήρια παρέχουν επίσης συμβουλές στους μαθητευόμενους.

Κάθε εργοδότης που επιθυμεί να συμμετέχει σε πρόγραμμα κατάρτισης εκπαιδευομένων πρέπει να πληροί ορισμένες προϋποθέσεις όσον αφορά στην καταλληλότητά του. Η επιχείρηση πρέπει να είναι σε θέση να προσφέρει τις εγκαταστάσεις, τον εξοπλισμό, τα προγράμματα παραγωγής ή υπηρεσιών, βάσει των οποίων οι προβλεπόμενες γνώσεις και δεξιότητες δύναται να μεταδοθούν στους ασκούμενους. Επιπλέον, ο εργοδότης και οι τυχόν υπεύθυνοι που έχει ορίσει για την κατάρτιση πρέπει να έχουν εξειδικευμένες γνώσεις, επαγγελματικά και διδακτικά προσόντα.

Τα Επιμελητήρια ελέγχουν και διαπιστώνουν πριν από την έναρξη της κατάρτισης αν πληρούνται όλες οι άνωθεν προϋποθέσεις και πραγματοποιούν ενδιάμεσους ελέγχους καθ' όλη τη διάρκεια της κατάρτισης. Οι έλεγχοι πραγματοποιούνται με βάση ένα μητρώο επιχειρήσεων στο οποίο υποχρεούνται να εγγράφονται όλες οι επιχειρήσεις οι οποίες επιθυμούν να υποδεχθούν ασκούμενους για κατάρτιση. Στο μητρώο αυτό, το οποίο τηρείται από τα ίδια τα Επιμελητήρια, κατατίθενται όλες οι συμβάσεις επαγγελματικής κατάρτισης - μαθητείας. Το καθήκον της φροντίδας και της εποπτείας των θεμάτων εκπαίδευσης αναλαμβάνουν ειδικοί εκπαιδευτικοί σύμβουλοι από κάθε Επιμελητήριο .

Ενδιάμεσες και τελικές εξετάσεις.

Κάθε εκπαιδευόμενος οφείλει να λάβει μέρος σε μια ενδιάμεση εξέταση κατά τη διάρκεια της περιόδου κατάρτισής του. Η εξέταση λειτουργεί ως αξιολογικό εργαλείο της προόδου του. Στο πλαίσιο των εν λόγω εξετάσεων το αρμόδιο Επιμελητήριο καθορίζει εξεταστικές επιτροπές για τη διεξαγωγή τους.

Με τη λήξη της περιόδου κατάρτισης ο κάθε ασκούμενος δύναται να συμμετέχει στις τελικές εξετάσεις πιστοποίησης, προκειμένου να αποδείξει ότι έχει αποκτήσει τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα που προβλέπονται για το επάγγελμα το οποίο επέλεξε. Για τη διεξαγωγή των τελικών εξετάσεων, το αρμόδιο Επιμελητήριο δημιουργεί εξεταστικές επιτροπές, οι οποίες

αποτελούνται από τουλάχιστον τρία μέλη, και τις συνθέτουν εργοδότες και εκπρόσωποι των εργαζομένων σε ίσο πάντα αριθμό και τουλάχιστον ένας εκπαιδευτικός επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Οι κανόνες που πρέπει να τηρούνται σε σχέση με τις τελικές εξετάσεις, αποφασίζονται από την Επιτροπή Επαγγελματικής Κατάρτισης του αρμοδίου Επιμελητηρίου, η οποία αποτελείται από ίσο αριθμό εργοδοτών και εκπροσώπων των εργαζομένων καθώς και από εκπαιδευτικούς της επαγγελματικής εκπαίδευσης, οι οποίοι συμμετέχουν ως συμβουλευτικά μέλη. Οι κανόνες αυτοί ορίζουν τα κριτήρια συμμετοχής, τη μορφή της εξέτασης, τις ρυθμίσεις για την έκδοση των πιστοποιητικών εξέτασης, τις συνέπειες των παραβάσεων των κανόνων και τις δυνατότητες επανάληψης της εξέτασης. Οι δεξιότητες οι οποίες εξετάζονται καθορίζονται από τους κανονισμούς κατάρτισης. Ανάλογα με το επάγγελμα, οι εξετάσεις μπορεί να αφορούν πρακτικές ή / και θεωρητικές δεξιότητες. Η πρακτική εξέταση πραγματοποιείται πάνω σε δείγματα της δουλειάς ή / και τμήματα της εργασίας. Η θεωρητική εξέταση διεξάγεται είτε γραπτά, είτε προφορικά.

Με την επιτυχή ολοκλήρωση της τελικής εξέτασης, ο εκπαιδευόμενος λαμβάνει ένα πιστοποιητικό επιτυχούς εξέτασης από το αρμόδιο Επιμελητήριο. Το πιστοποιητικό αυτό δεν αποτελεί κάποιου είδους άδεια ασκήσεως επαγγέλματος. Κύριος σκοπός του είναι να δείξει ότι ο ενδιαφερόμενος έχει αποκτήσει τα προσόντα που απαιτούνται για ένα συγκεκριμένο επάγγελμα. Παράλληλα, αποτελεί μια βάση για επαγγελματική πρόοδο και επαγγελματική εξέλιξη. Η επιτυχία στην τελική εξέταση αποτελεί μία από τις προϋποθέσεις για την δυνατότητα συμμετοχής σε εξέταση για τον τίτλο του «Αρχιτεχνίτη» και σε άλλες περαιτέρω εξετάσεις κατάρτισης, για την τεκμηρίωση της επαγγελματικής επάρκειας σε μια σειρά από κλάδους του εμπορίου και της βιομηχανίας, ενώ παράλληλα, σε πολλές περιπτώσεις, αποτελεί τη βάση για τη διεκδίκηση συλλογικά - συμφωνημένων παροχών στον εργασιακό χώρο.

5.2. ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ

Η Μαθητεία στη Φινλανδία αποτελεί ένα προαιρετικό σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, το οποίο έχει τη δυνατότητα να επιλέξει ο υποψήφιος εκπαιδευόμενος, προκειμένου να αποκτήσει επαγγελματικά προσόντα, περαιτέρω επαγγελματική κατάρτιση ή ειδικότητα. Παράλληλα, μέσω του Φινλανδικού συστήματος μαθητείας παρέχεται η δυνατότητα στον εκπαιδευόμενο, εφόσον το επιλέξει, να συνεχίσει τις σπουδές του με ανοιχτή εκπαιδευτική διαδρομή, η οποία μπορεί να τον οδηγήσει ακόμη και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Πρόκειται για ένα σύστημα σπουδών το οποίο εντάσσεται κυρίως στο χώρο εργασίας με την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας, η οποία συμπληρώνεται με τη θεωρητική εκπαίδευση που παρέχεται στα επαγγελματικά ιδρύματα και σχολεία. Η μαθητεία στη Φινλανδία αφορά τόσο στους νέους, όσο και στους ενήλικες. Συγκριτικά με άλλες ευρωπαϊκές χώρες που εφαρμόζουν το εν λόγω σύστημα κυρίως για νέους μαθητές και αποφοίτους, οι μαθητευόμενοι στη Φινλανδία είναι κυρίως ενήλικες.

Τα προγράμματα μαθητείας βασίζονται σε συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου με τις οποίες οι εργοδότες καταβάλουν στους εκπαιδευόμενους μισθό για όλη την περίοδο μαθητείας. Η θεωρητική εκπαίδευση η οποία παρέχεται σε εκπαιδευτικά ιδρύματα/σχολεία παρέχεται δωρεάν χωρίς διδάκτρα και χρηματοδοτείται από το κράτος⁴⁶.

Θεσμικό πλαίσιο της επαγγελματικής κατάρτισης

Η διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής στη Φινλανδία πραγματοποιείται βάσει των αναγκών της αγοράς εργασίας και με γνώμονα την ανάπτυξη της εγχώριας οικονομίας. Στηρίζεται δε, στο Εθνικό Βασικό Πρόγραμμα για τα Επαγγελματικά Προσόντα στην Ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (National Core Curricula for Upper Secondary Vocational Qualifications).

Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία της Φινλανδίας, η μαθητεία αποτελεί μια μορφή επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε δευτεροβάθμιο εκπαιδευτικό επίπεδο. Αποτελεί μια εναλλακτική διαδικασία απόκτησης επαγγελματικών προσόντων και παρέχει στον εκπαιδευόμενο πρόσβαση σε περαιτέρω κατάρτιση σε σχολεία και σε ιδρύματα επαγγελματικής κατάρτισης. Σήμερα υπάρχουν κοντά στα 350 διαθέσιμα «προσόντα μαθητείας».

Η σύμβαση μαθητείας είναι σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου και κάθε εκπαιδευόμενος αποτελεί και μια καινούργια πρόσληψη. Ωστόσο, πολλοί από τους εκπαιδευόμενους έχουν ήδη συνάψει σύμβαση εργασίας πριν την είσοδό τους σε πρόγραμμα μαθητείας. Στη Φινλανδία, οι μαθητευόμενοι είναι κυρίως ενήλικες και περίπου 80% των εκπαιδευόμενων είναι άνω των 25 ετών.

Από το 1999 και μετέπειτα δόθηκε η δυνατότητα στους ιδίους τους επιχειρηματίες να συμμετέχουν σε προγράμματα μαθητείας, χωρίς να απαιτείται σύμβαση εργασίας. Στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων για την επαγγελματική εκπαίδευση του 2008, αποκτούν δυνατότητα συμμετοχής σε προγράμματα μαθητείας και οι δημόσιοι υπάλληλοι.

Το 80% περίπου της εκπαίδευσης των προγραμμάτων μαθητείας πραγματοποιείται στο χώρο εργασίας. Ο εργοδότης οφείλει να είναι σε θέση να εξασφαλίσει κατάλληλη και πολύπλευρη εκπαίδευση, καθώς και να ορίσει επαρκώς έμπειρο άτομο με αυξημένα προσόντα ως εκπαιδευτή στον μαθητευόμενο. Οι μαθητευόμενοι αμείβονται κατά την περίοδο της μαθητείας σύμφωνα με τη γενική συμφωνία που ισχύει στην εν λόγω επιχείρηση.

Χαρακτηριστικό του φινλανδικού συστήματος είναι ότι εφαρμόζεται *ατομικό πρόγραμμα σπουδών*, το οποίο σχεδιάζεται και καταρτίζεται ειδικά για κάθε εκπαιδευόμενο. Πρόκειται για ένα γενικό σχέδιο προγράμματος σπουδών, το οποίο θέτει τις κατευθυντήριες γραμμές για την κατάρτιση, τόσο στο χώρο εργασίας, όσο και στο επαγγελματικό ίδρυμα / σχολείο στο οποίο

⁴⁶ Apprenticeships with a finnish Accent, <https://www.omnia.fi/documents/35800/0/Apprenticeship+in+English/3c38c9dd-18be-4bca-99ce-c950605b0287>

παραδίδεται το θεωρητικό πλαίσιο. Στο σχέδιο αυτό του προγράμματος σπουδών λαμβάνονται υπόψη όλα τα τυχόν προηγούμενα στάδια σπουδών και οι αποκτημένες δεξιότητες και γνώσεις που κατέχει ο εκπαιδευόμενος μέχρι την ένταξή του στο πρόγραμμα μαθητείας. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η ολοκλήρωση του προγράμματος σπουδών μαθητείας οδηγεί στην απονομή πιστοποιημένων προσόντων και για την απόκτηση τους, ο εκπαιδευόμενος οφείλει να αποδείξει ότι διαθέτει συγκεκριμένες ικανότητες τις οποίες καλείται να εφαρμόσει στην πράξη.

Το ατομικό πρόγραμμα σπουδών, καθώς και ένα περίγραμμα των απαιτούμενων δεξιοτήτων που εξετάζονται και πιστοποιούνται με την ολοκλήρωση του προγράμματος πρέπει να επισυνάπτεται στη σύμβαση μαθητείας. Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο, η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση χρηματοδοτείται από το κράτος και συγκεκριμένα, αποτελεί μέρος της χρηματοδότησης της κεντρικής κυβέρνησης προς τις τοπικές κυβερνήσεις (Δήμους). Η χρηματοδότηση δίδεται στους παρόχους επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και ορίζεται κεντρικά σε ετήσια βάση το μέσο κόστος ανά εκπαιδευτική μονάδα/μάθημα (unit). Συνεπώς, τα κόστη για συγκεκριμένα πεδία/ειδικότητες υπολογίζονται βάσει αυτού του μέσου κόστους ανά εκπαιδευτική μονάδα/μάθημα. Ο κάθε πάροχος εκπαίδευσης έχει τη δυνατότητα να διοχετεύσει τη χρηματοδότηση που λαμβάνει όπως κρίνει ορθότερα.

Σε ό,τι αφορά στη μαθητεία, η ετήσια επιχορήγηση που καταβάλλεται για κάθε μαθητευόμενο υπολογίζεται από το μέσο κόστος της επαγγελματικής κατάρτισης στη Φινλανδία και είναι περίπου 60% επί του μέσου όρου των δαπανών.

Οι χρηματοδοτήσεις συνήθως δαπανώνται σε συμβάσεις κατάρτισης, καθώς και σε αποζημιώσεις κατάρτισης για τους εργοδότες και τους εκπαιδευόμενους, αλλά και σε έξοδα σπουδαστικής κοινωνικής πρόνοιας, αν χρειαστεί. Οι θέσεις μαθητείας παρέχονται από τους δήμους, τις διάφορες ομοσπονδίες των δήμων, εγγεγραμμένα σωματεία ή ιδρύματα (δηλαδή, επαγγελματικές σχολές και ιδρύματα).

Στην Φινλανδία, η μαθητεία κατέχει υψηλή θέση στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Οι μεγάλες προκλήσεις για το Φινλανδικό σύστημα σήμερα είναι η ποιότητα της μαθητείας και της διεθνούς συνεργασίας στο πλαίσιο των νέων μορφών ανταλλαγής φοιτητών.

Αξιολόγηση και αποτελέσματα των προγραμμάτων μαθητείας

Η μαθητεία ως σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και η αποτελεσματικότητά της έχει γίνει επανειλημμένα αντικείμενο μελέτης στην Ευρώπη και αντίστοιχα στη Φινλανδία. Για τη μαθητεία, μεταξύ άλλων, έχει αποδειχθεί ότι συμβάλλει σημαντικά στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στη βελτίωση της ετοιμότητας των εκπαιδευομένων για την αγορά εργασίας.

Η αναλογία κόστους - αποτελεσματικότητας αλλά και ποιότητας θεωρείται ιδιαίτερα θετική. Ένας βασικός δείκτης απόδοσης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης μέσω της μαθητείας είναι η ομαλή μετάβαση από το σχολείο στην εργασία. Από την άποψη αυτή, η

μαθητεία αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Ειδικότερα, σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε στη Φινλανδία,⁴⁷ η μαθητεία αποτελεί το αποδοτικότερο σύστημα των διαφόρων εκπαιδευτικών πολιτικών που χρησιμοποιούνται για την ενίσχυση της απασχόλησης. Οι κρατικές επιδοτήσεις για την κατάρτιση μαθητείας καταβάλλονται ανά σπουδαστή και το εν λόγω κόστος είναι ιδιαίτερα χαμηλό σε σχέση με άλλες μορφές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Παράλληλα, οι εργοδότες παρέχουν μια σημαντική οικονομική συνεισφορά στην εκπαίδευση προσφέροντας μια θέση μαθητείας και καταβάλλοντας μισθό για τους μαθητευομένους. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι συνεισφέρουν στη διατήρηση των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας με την καταβολή εισφορών. Με άλλα λόγια, μπορεί να συναχθεί ευλόγως το συμπέρασμα ότι η μαθητεία δεν είναι επιβαρυντική από άποψη κόστους για την κοινωνία.

Η ποιότητα των προγραμμάτων μαθητείας μπορεί επίσης να αξιολογηθεί με βάση τις αντιλήψεις των σπουδαστών και των εργοδοτών. Το 2011 πραγματοποιήθηκε σχετική έρευνα και συλλέχθηκαν πληροφορίες για τις απόψεις των μαθητευομένων και των εργοδοτών τους. Οι απαντήσεις των μαθητευομένων και των εργοδοτών επιβεβαίωσαν ότι πράγματι η μαθητεία προάγει τις δεξιότητες που απαιτούνται για την επαγγελματική ζωή. Παράλληλα, πρόσφατα στοιχεία καταδεικνύουν ότι οι μικρές και μεσαίου μεγέθους, καθώς και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις αποτελούν το καλύτερο περιβάλλον για τους μαθητευόμενους σε σύγκριση με τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις. Η εξατομίκευση των μαθησιακών ευκαιριών και της μάθησης σε μικρότερο χώρο εργασίας θεωρήθηκε σημαντικά καλύτερη από ό,τι σε μεγάλους χώρους εργασίας. Το συμπέρασμα αυτό αξιολογήθηκε ιδιαίτερα από το σύλλογο οργανωτικών φορέων μαθητείας της Φινλανδίας (Association of Apprenticeship Training Organizers in Finland) καθώς και από το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας (National Board of Education) ως ζωτικής σημασίας πληροφορία, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η φινλανδική μαθητεία θα ανταποκρίνεται στις ταχέως μεταβαλλόμενες ανάγκες της μελλοντικής επαγγελματικής ζωής.

Εκπαιδευτικές διαδρομές για την απόκτηση επαγγελματικών προσόντων μέσω της μαθητείας.

Παρακολουθώντας ένα πρόγραμμα μαθητείας, ο εκπαιδευόμενος αποκτά ειδικότητα σε κάποιο αντικείμενο εξελικτικά, αρχίζοντας από το βασικό προσόν και καταλήγοντας στο εξειδικευμένο. Το αρχικό προσόν παρέχει τις απαραίτητες δεξιότητες προκειμένου οι κάτοχοί του να έχουν τη δυνατότητα να εργαστούν σε βασικές εργασίες του τομέα που έχουν επιλέξει. Η περίοδος μαθητείας είναι συνήθως 2-3 χρόνια. Το περαιτέρω εξειδικευμένο προσόν αποκτάται εφόσον υπάρχει εργασιακή εμπειρία στον τομέα που αναφέρεται, περίπου τριών χρόνων. Για να πιστοποιηθεί το εν λόγω προσόν απαιτείται παρακολούθηση προγράμματος μαθητείας 1,5 έως 2 χρόνια και με την απόκτηση του παρέχεται στον κάτοχο η δυνατότητα να εργαστεί

⁴⁷ The Association of Apprenticeship Training Organizers in Finland, Apprentice training through work financially supported by the National Board of Education. URL:<https://www.omnia.fi/documents/35800/0/Apprenticeship+in+English/3c38c9dd-18be-4bca-99ce-c950605b0287>

στον τομέα του, ως επαγγελματίας. Επιπλέον, παρέχονται ειδικά προσόντα για αποφοίτους οι οποίοι εργάζονται σε απαιτητικές επαγγελματικές εργασίες. Σε αυτήν την περίπτωση, η περίοδος μαθητείας είναι συνήθως 1-2 χρόνια και η απόκτηση πτυχίου στον τομέα απαιτεί περίπου πέντε χρόνια επαγγελματικής εμπειρίας μετά την ολοκλήρωση της βασικής εκπαίδευσης. Οι σπουδαστές που έχουν λάβει την εν λόγω πιστοποίηση δύνανται να κάνουν αίτηση και να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Η μαθητεία μπορεί επίσης να περιλαμβάνει την περαιτέρω επαγγελματική κατάρτιση, απλώς για την εξοικείωση των εκπαιδευόμενων με νέα καθήκοντα. Στην περίπτωση αυτή, η διάρκεια της κατάρτισης κυμαίνεται από τέσσερις μήνες έως ένα χρόνο.

Μαθητεία – Κοινωνική εγγύηση για τους νέους στη Φινλανδία.

Η χρήση των εργαστηρίων, που συνδυάζει μια ποικιλία εκπαιδευτικών μορφών και η σπονδυλωτή δομή των προγραμμάτων (modularizing) στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθιστά ελκυστικότερη και ευκολότερη για τους νέους τη δέσμευση στην εκπαίδευση, προκειμένου να επιτύχουν τους στόχους τους με μια σειρά από μικρά βήματα. Μια νέα διαδρομή επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης έχει προχωρήσει πρόσφατα ως καινοτόμα στη Φινλανδία, η οποία συνδυάζει 2 έτη επαγγελματικής κατάρτισης εκτός χώρου εργασίας (off-the-job training) πλήρους απασχόλησης και εν συνεχεία, κατά το τρίτο έτος, παρακολούθηση προγράμματος μαθητείας και απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας στο χώρο εργασίας διάρκειας ενός έτους.

Αυτού του είδους τα προγράμματα λειτουργούν ήδη πιλοτικά και τα αποτελέσματα τους βρίσκονται στο στάδιο της αξιολόγησης. Στόχος είναι μια πιο ελαστική, ευέλικτη μορφή επαγγελματικής κατάρτισης στην οποία μπορούν να συμμετέχουν περισσότερες ομάδες στόχοι και να αποκτούν σπονδυλωτά, πιστοποιημένα προσόντα.

Στις αρχές του 2013, το πρόγραμμα «εγγύηση για τη νεολαία» τίθεται σε ισχύ. Αυτό σημαίνει ότι όσοι εγκαταλείπουν το σχολείο από το γενικό ή άλλο σχολείο της δευτεροβάθμιας εκπαιδευτικής βαθμίδας εξασφαλίζουν ένα πλαίσιο σπουδών, ένα εργαστήριο πρακτικής άσκησης ή ένα χώρο εργασιακής απασχόλησης, έτσι ώστε να μην μένουν στην ανεργία για περισσότερο από τρεις μήνες. Η χρηματοδότηση έχει διατεθεί για τη μαθητεία μέσω της κοινωνικής πρόνοιας.⁴⁸

Η παροχή κατάλληλης εκπαίδευσης και κατάρτισης για τους επιχειρηματίες.

Οι επιχειρηματίες μπορούν επίσης να λάβουν μέρος σε προγράμματα μαθητείας. Μπορούν να αποκτήσουν γνώσεις επιχειρηματικότητας, εξειδικευμένη επαγγελματική κατάρτιση και νέα επαγγελματικά προσόντα στον τομέα τους.

Η μαθητεία πραγματοποιείται στο χώρο εργασίας του ενδιαφερόμενου και συμπληρώνεται από σπουδές σε ινστιτούτο εκπαίδευσης περίπου 1 με 2 φορές το μήνα. Όλο το πρόγραμμα σπουδών προσαρμόζεται σύμφωνα με τις ανάγκες της εταιρείας του. Στο πλαίσιο των σπουδών

⁴⁸ Apprenticeships WITH A FINNISH ACCENT, Magazine Osaaja, financially supported by the National Board of Education

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

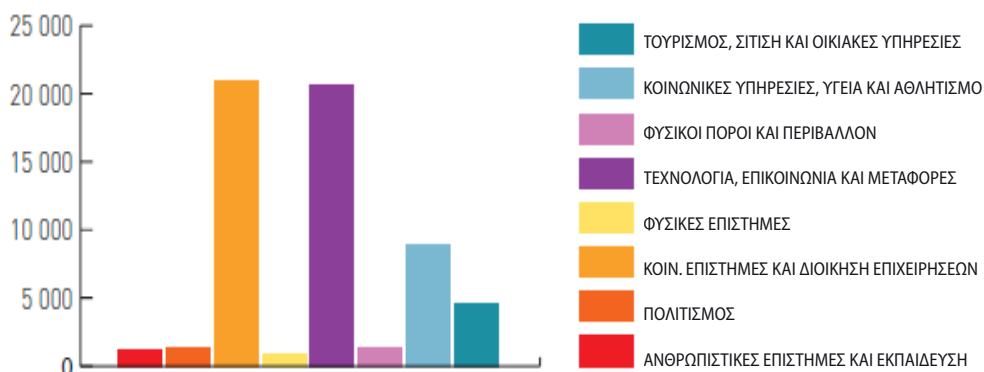
τους, παρέχεται στους εκπαιδευόμενους ένας έμπειρος διαχειριστής/επιχειρηματίας, ως μέντορας, ο οποίος προσφέρει μια εξωτερική άποψη για την ανάπτυξη της εταιρείας και βοηθά τους εκπαιδευόμενους να εφαρμόζουν τα δικά τους οράματα και ιδέες.

Στόχοι των προγραμμάτων μαθητείας για επιχειρηματίες είναι:

- Η ενίσχυση των προσόντων του επιχειρηματία, καθώς και των επιχειρηματικών του δεξιοτήτων και της τεχνογνωσίας του.
- Η απόκτηση διπλώματος ειδικότητας διαχείρισης επιχειρήσεων για τους διαχειριστές, η ανάπτυξη των ηγετικών τους δεξιοτήτων καθώς και η επέκταση των δραστηριοτήτων της εταιρείας τους.
- Η επαγγελματική κατάρτιση για την ανάπτυξη προϊόντων, υπηρεσιών και διαδικασιών.
- Η μεγιστοποίηση και βελτίωση προσωπικών ικανοτήτων, καθώς και η επικαιροποίηση των αποκτηθεισών γνώσεων και πρακτικών δεξιοτήτων.

ΒΑΣΙΚΑ ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ⁴⁹

Αριθμός σπουδαστών σε προγράμματα μαθητείας ανά θεματικό πεδίο

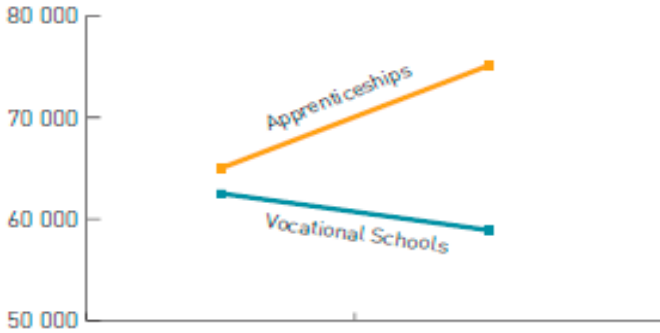
Τα πέντε δημοφιλέστερα διπλώματα/προσόντα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

1. Πωλήσεις, 2. Επιχειρηματικότητα, 3. Επαγγελματικός Καθαρισμός, 4. Βοηθοί εκπαιδευτών σε διάφορους τομείς, 5. Γραμματειακές σπουδές

⁴⁹ APPRENTICE TRAINING THROUGH WORK • Publisher: The Association of Apprenticeship Training Organizers in Finland (Suomen oppisopimuskoulutuksen järjestäjät ry)

Σπουδαστές που συμμετείχαν στις εξετάσεις πιστοποίησης στο διαστήμα 2007-2010

5.3. ΝΟΡΒΗΓΙΑ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ

Η Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στη Νορβηγία, συμπεριλαμβανομένης της μαθητείας, έχει ενσωματωθεί ως ισότιμο τμήμα της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και διέπεται από το ίδιο κανονιστικό πλαίσιο που ισχύει για τη γενική εκπαίδευση.

Από το 1976, η Νορβηγία έχει μια ενιαία δομή για την ανώτερη δευτεροβάθμια, γενική και επαγγελματική εκπαίδευση. Προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι διαθέσιμα σε όλη τη χώρα και από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, τα περισσότερα εξ αυτών έχουν οργανωθεί σύμφωνα με το επονομαζόμενο «2+2 μοντέλο». Το εν λόγω μοντέλο περιλαμβάνει δύο χρόνια φοίτησης στο σχολείο, και ακολουθείται από δύο έτη μαθητείας σε μια επιχείρηση.

Η Νορβηγία απολαμβάνει υψηλό βαθμό αποκέντρωσης σε ό,τι αφορά στη συμμετοχή σε προγράμματα κατάρτισης. Σε ό,τι αφορά στην πρωτοβουλία «Πρωώθηση της γνώσης», η οποία έλαβε χώρα το 2006, η κεντρική κυβέρνηση της Νορβηγίας ανέθεσε περισσότερες ευθύνες και αρμοδιότητες σε τοπικό επίπεδο και συνεπώς οι 19 περιφέρειες της χώρας είναι αρμόδιες και υπεύθυνες για όλες τις πτυχές της δημόσιας ανώτερης δευτεροβάθμιας γενικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένης της μαθητείας.⁵⁰

Θεσμικό πλαίσιο για την επαγγελματική κατάρτιση.

Ο νόμος που αφορά στη μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (lov om fagskoler 2003, με τελευταία τροποποίηση το Δεκέμβριο του 2010) ρυθμίζει τα ζητήματα

⁵⁰ Norway VET in Europe – Country report 2012, The Norwegian Directorate for Education and Training with contributions from members of ReferNet Norway.

της δημόσιας και ιδιωτικής μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στο επίπεδο ISCED 4, με μαθήματα και προγράμματα διάρκειας 6 μηνών έως 2 ετών. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση στο πλαίσιο αυτού του νόμου δεν αποτελούν μέρος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ο κύριος σκοπός του νόμου είναι η διασφάλιση και προώθηση παροχής υπηρεσιών ποιότητας, καθώς και η διασφάλιση των δικαιωμάτων των σπουδαστών. Οι πάροχοι, δυνάμει του παρόντος νόμου σχεδιάζουν τα δικά τους μαθήματα και προγράμματα σπουδών. Κάθε πρόγραμμα πρέπει να πιστοποιείται από τον Εθνικό Οργανισμό για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Εκπαίδευση (*Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen*, NOKUT), σύμφωνα με τον κανονισμό σχετικά με τη διασφάλιση της ποιότητας στην τριτοβάθμια και την επαγγελματική μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς και τους κανόνες και τις διαδικασίες που προβλέπονται από το NOKUT.

Ανώτερη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση - μαθητεία.

Όλοι οι νέοι που ολοκληρώνουν την υποχρεωτική εκπαίδευση έχουν νόμιμο δικαίωμα να παρακολουθήσουν τρία χρόνια ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Μπορούν να επιλέξουν από τρία προγράμματα σπουδών γενικής εκπαίδευσης και εννέα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης. Η Νορβηγία διαθέτει ένα καλά ανεπτυγμένο σύστημα ανώτερης δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, το οποίο συνδέεται με την μαθητεία και απολαμβάνει έναν υψηλό βαθμό αποδοχής των ενδιαφερομένων. Η πλειοψηφία των σπουδαστών της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι στην ηλικιακή ομάδα 16-21 ετών.

Η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση έχει συνολική διάρκεια 4 έτη. Περιλαμβάνει συνήθως δύο έτη στο σχολείο με πρακτική εκπαίδευση στα σχολικά εργαστήρια και σύντομες τοποθετήσεις σε θέσεις εργασίας στη βιομηχανία. Ακολουθείται από δύο χρόνια επίσημης μαθητείας με συμμετοχή του σπουδαστή στην παραγωγική εργασία σε μια επιχείρηση ή σε κάποιο δημόσιο οργανισμό. Κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων ετών, ο μαθητευόμενος πρέπει να εμπλακεί σε ένα έτος κατάρτισης και σε ένα έτος πραγματικής συμμετοχής στην παραγωγική εργασία. Αυτό είναι γνωστό ως το «μοντέλο 2+2».

Ωστόσο, δεν ακολουθούν όλα τα προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης το μοντέλο 2+2. Μερικά προγράμματα πραγματοποιούνται εξ ολοκλήρου στις σχολικές μονάδες, ενώ μια άλλη μικρή ομάδα προγραμμάτων ακολουθεί το μοντέλο 1+3, ήτοι ένα έτος στο σχολείο και εν συνεχεία τρία έτη μαθητείας.

Η πλειοψηφία των μαθητών που ξεκινούν την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση επιλέγουν ένα επαγγελματικό πρόγραμμα. Ωστόσο, λόγω του υψηλού ποσοστού εγκατάλειψης στον τομέα της ΕΕΚ, και επειδή πολλοί μαθητές ΕΕΚ επιλέγουν να αλλάξουν κατεύθυνση στο τρίτο έτος των σπουδών τους για να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα της γενικής εκπαίδευσης το οποίο τους προετοιμάζει για την είσοδο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, παρατηρείται σχετικά χαμηλό ποσοστό στην πιστοποίηση των σπουδών τους.

Το πρώτο έτος της ανώτερης δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης αποτελείται από τη γενική εκπαίδευση και εισαγωγικές γνώσεις του τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης. Κατά το δεύτερο έτος, οι σπουδαστές ΕΕΚ επιλέγουν ειδικότητες και μαθήματα με εξειδίκευση, κυρίως στο εμπόριο. Κατά τη διάρκεια των σπουδών τους στο σχολείο, οι σπουδαστές συμμετέχουν σε πρακτική εξάσκηση που πραγματοποιείται σε εργαστήρια και επιχειρήσεις.

Η διετής μαθητεία πραγματοποιείται με έναν εργοδότη (ή εργοδότες) και ακολουθεί το εθνικό πρόγραμμα σπουδών. Σε περίπτωση που ο μαθητής είναι σε θέση να βρει μια θέση μαθητείας σε κάποια επιχείρηση, η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι υποχρεωμένη να του παρέχει ένα έτος πρακτικής κατάρτισης στο σχολείο.

Οι ικανότητες των σπουδαστών αξιολογούνται συνεχώς κατά τα τέσσερα έτη της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Επιπλέον, οι σπουδαστές λαμβάνουν μέρος σε εξετάσεις, οι οποίες αφορούν επιμέρους θέματα και αναπτύσσονται σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Παράλληλα, οι σπουδαστές επιλέγονται δειγματοληπτικά/τυχαία και εξετάζονται σε κοινά θέματα πυρήνα τα οποία διοργανώνονται σε εθνικό επίπεδο.

Η πλειοψηφία των μαθητών συμμετέχει σε εξετάσεις σε διάφορους τομείς της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Μετά από την ολοκλήρωση των δύο χρόνων στο σχολείο, πραγματοποιούνται διεπιστημονικές πρακτικές εξετάσεις σε τοπικό επίπεδο, οι οποίες καλύπτουν όλα τα επαγγελματικά πεδία.

Η οργάνωση της μαθητείας.

Μετά την ολοκλήρωση των δύο ετών της σχολικής εκπαίδευσης που βασίζεται στο μοντέλο 2+2, η εκπαίδευση ακολουθείται από δύο χρόνια επίσημης μαθητείας και παραγωγικής εργασίας σε μια επιχείρηση ή δημόσιο οργανισμό. Ο σπουδαστής μπορεί να βρει μια θέση μαθητείας ο ίδιος ή -στις περισσότερες περιπτώσεις- οι αρχές της πολιτείας βοηθούν στην εξεύρεση και την παροχή των θέσεων μαθητείας. Εάν είναι αδύνατο να εξευρεθούν αρκετές θέσεις μαθητείας, οι αρχές υποχρεούνται να προσφέρουν το τρίτο έτος των σπουδών στο σχολείο παρέχοντας τα ίδια μαθησιακά αποτελέσματα και τη δυνατότητα συμμετοχής στις εξετάσεις πιστοποίησης. Αυτή είναι μια δαπανηρή εναλλακτική λύση για τον κρατικό προϋπολογισμό και οι στατιστικές δείχνουν ότι οι σπουδαστές που ολοκληρώνουν το τρίτο έτος των σπουδών στο σχολείο επιτυγχάνουν φτωχότερα αποτελέσματα στις εξετάσεις πιστοποίησης σε σχέση με τους σπουδαστές που παρακολουθούν ολοκληρωμένα προγράμματα μαθητείας. Το 2012, υπήρχαν περίπου 35.000 θέσεις μαθητείας στην ανώτερη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση.

Η διαδικασία της μαθητείας.

Σύμφωνα με το νόμο, οι μαθητευόμενοι είναι υπάλληλοι της επιχείρησης και έχουν τα αντίστοιχα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Έχουν δικαίωμα σε μισθό που συμφωνήθηκε μέσω ενός κεντρικού συστήματος συλλογικών διαπραγματεύσεων. Ο μισθός αντιστοιχεί στο ποσό της παραγωγικής εργασίας που παρέχει ο μαθητευόμενος. Καθώς η παραγωγικότητα του μαθητευόμενου

όμενου αυξάνεται κατά τη διάρκεια της περιόδου μαθητείας των δύο ετών, παρέχονται μισθολογικές αυξήσεις αντιστοίχως. Οι μισθολογικές αυτές αυξήσεις διαμορφώνουν την αμοιβή του μαθητευόμενου από το 30% έως 80% του μισθού ενός ειδικευμένου εργάτη, κατά τη διάρκεια των δύο ετών της μαθητείας. Επιπρόσθετα, στον μαθητευόμενο προσφέρεται μια σύμβαση μαθητείας, η οποία είναι τυποποιημένη και υπογράφεται από τον μαθητευόμενο, το διευθυντή της επιχείρησης, τον υπεύθυνο διευθυντή εκπαίδευσης και έναν εκπρόσωπο της αρμόδιας κρατικής αρχής.

Οι προϋποθέσεις για τις επιχειρήσεις που υποδέχονται εκπαιδευόμενους για κατάρτιση.⁵¹

Μια επιχείρηση ή δημόσιος οργανισμός η οποία επιθυμεί να συμμετέχει σε προγράμματα μαθητείας και θέλει να προσλάβει έναν μαθητευόμενο πρέπει να εγκριθεί ως εταιρεία εκπαίδευσης από τις κρατικές αρχές. Για να λάβει την έγκριση, η επιχείρηση ή το ίδρυμα πρέπει να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της κατάρτισης του προγράμματος σπουδών για τη σχετική ειδικότητα. Η υποψήφια εταιρεία – πάροχος θέσεων επαγγελματικής κατάρτισης εισέρχεται σε μια συμβατική συμφωνία με το γραφείο επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (fagopplæringskontor) που υπάγεται στην αντίστοιχη νομαρχία.

Οι εταιρείες κατάρτισης θεωρούνται ως παραγωγοί αγαθών και υπηρεσιών του κράτους με την παροχή θέσεων σε σπουδαστές και λαμβάνουν δημόσια χρηματοδοτική στήριξη για την απαιτούμενη άσκηση της περιόδου μαθητείας. Η τυπική διαδικασία έγκρισης των εταιρειών κατάρτισης πραγματοποιείται με βάση τη γνωμοδότηση του γραφείου επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης της νομαρχίας. Ο νόμος δίνει το δικαίωμα ανάκλησης της έγκρισης αν η εκπαίδευση δεν παρέχεται σύμφωνα με τη συμφωνία της κατάρτισης και του εθνικού προγράμματος σπουδών. Η μαθητεία χρηματοδοτείται μέσω των δημοσίων προϋπολογισμών και οι επιχειρήσεις κατάρτισης λαμβάνουν κρατική επιχορήγηση για κάθε μαθητευόμενο (2010: € 12.829 επιχορήγηση ανά μαθητευόμενο για σπουδές διάρκειας δύο ετών).

Από την πλευρά της, η εταιρεία κατάρτισης οφείλει να διορίσει έναν ειδικευμένο διευθυντή εκπαίδευσης, ο οποίος εποπτεύει το πρόγραμμα καθ' όλη τη διάρκειά του, σύμφωνα με τις οδηγίες που δίνονται κεντρικά. Μαζί με τους εκπροσώπους των εργαζομένων, ο διευθυντής εκπαίδευσης είναι υπεύθυνος να εξασφαλίζει ότι οι εγκαταστάσεις κατάρτισης είναι επαρκείς, ότι οι απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών πληρούνται και, ως εκ τούτου, ότι ο μαθητευόμενος λαμβάνει την εκπαίδευση που δικαιούται.

Προκειμένου να μειωθεί ο διοικητικός φόρτος για τις ατομικές επιχειρήσεις που παρέχουν θέσεις μαθητείας και να διασφαλιστεί ότι οι μαθητευόμενοι έχουν τη σωστή εκπαίδευση, συχνά, ομάδες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ιδρύουν οργανώσεις «ομπρέλα» - γραφεία εκπαίδευσης (opplæringskontor), που έχουν την ευθύνη για την κατάρτιση των μαθητευομέ-

⁵¹ Norway VET in Europe – Country report 2012, The Norwegian Directorate for Education and Training with contributions from members of ReferNet Norway.

νων και αναλαμβάνουν τις διαδικασίες επικοινωνίας με το γραφείο επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης της νομαρχίας. Τα γραφεία κατάρτισης, εκτός των άλλων έχουν ως στόχο την προσέλκυση νέων εταιρειών κατάρτισης και τη δημιουργία περισσότερων θέσεων μαθητείας, καθώς και την επιμόρφωση του προσωπικού που εμπλέκεται στη διδασκαλία των μαθητευομένων. Ωστόσο, κάθε ατομική επιχείρηση που θέλει να συμμετάσχει σε προγράμματα μαθητείας πρέπει να εγκριθεί και μεμονωμένα από την νομαρχιακή αρχή.

Επίσης, οι εταιρείες πάροχοι επαγγελματικής κατάρτισης πρέπει να είναι σε θέση να τεκμηριώσουν τη μέθοδο σχεδιασμού της εκπαίδευσης, της οργάνωσης και της αξιολόγησης προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι οι μαθητευόμενοι μπορούν να αναπτύξουν τις απαραίτητες δεξιότητες και ικανότητες. Αυτές οι δεξιότητες δεν αξιολογούνται μόνο με τις εξετάσεις και τους βαθμούς των μαθητευομένων, αλλά και μέσω ατομικών συναντήσεων που πραγματοποιούνται δύο φορές το χρόνο μεταξύ του εκπαιδευτή (instruktor) και του μαθητευόμενου.

Εξετάσεις πιστοποίησης.

Μετά από δύο έτη μαθητείας, η ανώτερη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ολοκληρώνεται με πρακτικές και θεωρητικές εξετάσεις. Κατά τη διάρκεια της εξέτασης, οι μαθητευόμενοι καλούνται να αποδείξουν τις επαγγελματικές τους δεξιότητες, καθώς και να αναλύσουν και να τεκμηριώσουν τις μεθόδους που επέλεξαν να χρησιμοποιήσουν για την επίλυση των εξεταζόμενων θεμάτων. Στους επιτυχόντες υποψήφιους απονέμεται ένα πιστοποιητικό εμπορικών συναλλαγών (Fagbrev) που αφορά στο βιομηχανικό κλάδο και την εξυπηρέτηση συναλλαγών ή ένα πιστοποιητικό τεχνίτη (Svennebrev) για τα παραδοσιακά τεχνικά επαγγέλματα.

Τα δύο πιστοποιητικά έχουν ισότιμο καθεστώς, βασίζονται σε παρόμοια σύνολα θεωρητικών γνώσεων και πρακτικών δεξιοτήτων, και απονέμονται από τις αρχές της κάθε περιφέρειας. Στο πλαίσιο αυτό, κάθε περιφέρεια ορίζει εξεταστική επιτροπή, στην οποία εκπροσωπούνται και οι κοινωνικοί εταίροι. Η επιτροπή αυτή προετοιμάζει και αναλαμβάνει τη διαδικασία των εξετάσεων. Το 2010, το 92% των υποψηφίων κατάφερε να περάσει επιτυχώς τις εξετάσεις πιστοποίησης.

5.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο πλαίσιο της παρουσίασης των τριών υποσυστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και συγκεκριμένα των υποσυστημάτων της μαθητείας της Γερμανίας, της Φινλανδίας και της Νορβηγίας, διαφαίνονται σημαντικά σημεία αναφοράς τα οποία προσεγγίζονται με κοινό ή διαφορετικό τρόπο.

Σε ό,τι αφορά στη **χρηματοδότηση** των προγραμμάτων μαθητείας παρατηρείται ότι στην περίπτωση της Γερμανίας και της Νορβηγίας το κόστος χρηματοδότησης της μαθητείας στον εργασιακό χώρο επιβαρύνει τον εργοδότη, ενώ το κράτος επωμίζεται τη χρηματοδότηση των θεωρητικών σπουδών που πραγματοποιούνται στα επαγγελματικά ιδρύματα/σχολεία. Για την περίπτωση της Φινλανδίας, ωστόσο, η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένης της μαθητείας αποτελεί μέρος της χρηματοδότησης της κεντρικής κυβέρνησης προς τις τοπικές κυβερνήσεις (Δήμους). Η χρηματοδότηση δίδεται στους παρόχους και ορίζεται κεντρικά σε ετήσια βάση το μέσο κόστος ανά εκπαιδευτική μονάδα/μάθημα (unit). Ο κάθε πάροχος εκπαίδευσης έχει τη δυνατότητα να διοχετεύσει τη χρηματοδότηση που λαμβάνει όπως κρίνει ορθότερα.

Σε ό,τι αφορά στο **πρόγραμμα σπουδών**, στην περίπτωση της Γερμανίας υφίσταται αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών το οποίο επισυνάπτεται ως παράρτημα στη σύμβαση κατάρτισης που υπογράφεται από τον εργοδότη. Στην Φινλανδία εφαρμόζεται ατομικό πρόγραμμα σπουδών, το οποίο σχεδιάζεται και καταρτίζεται ειδικά για κάθε εκπαιδευόμενο, ενώ στην Νορβηγία οι πάροχοι δύνανται να σχεδιάσουν τα δικά τους μαθήματα και προγράμματα σπουδών με βάση, όμως, το εθνικό πρόγραμμα σπουδών της χώρας.

Η **διάρκεια** των προγραμμάτων μαθητείας επίσης ποικίλει. Συγκεκριμένα, ο χρόνος σπουδών στη Γερμανία διαμορφώνεται με βάση τα απαιτούμενα προσόντα, τα οποία με τη σειρά τους προέρχονται από τα απαιτήσεις της ίδιας της εργασίας. Στην Φινλανδία, η διάρκεια είναι 2 έτη επαγγελματικής κατάρτισης εκτός χώρου εργασίας (off-the-job training) πλήρους απασχόλησης και εν συνεχεία, κατά το τρίτο έτος πρόγραμμα μαθητείας και απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας στο χώρο εργασίας διάρκειας ενός χρόνου. Αντίστοιχα, στην Νορβηγία, κατ' εφαρμογή του μοντέλου «2+2», μετά την ολοκλήρωση των δύο ετών της σχολικής εκπαίδευσης ακολουθούν δύο χρόνια επίσημης μαθητείας και παραγωγικής εργασίας σε μια επιχείρηση ή δημόσιο οργανισμό.

Οι **εργασιακές σχέσεις** που διαμορφώνονται μεταξύ μαθητευομένων και εργοδοτών στα προγράμματα μαθητείας διέπονται και στις τρεις χώρες από εργασιακές συμβάσεις. Στη Γερμανία θα πρέπει να αποτυπώνεται εγγράφως στη σχετική σύμβαση η φύση, η διδακτέα ύλη, το χρονοδιάγραμμα και ο σκοπός της εκπαίδευσης. Παράλληλα, προκειμένου να βοηθηθούν οι εργοδότες στη δημιουργία των σχεδίων κατάρτισης που αφορούν σε κάθε κύκλο εκπαίδευσης, χορηγούνται συγκεκριμένοι κανονισμοί μαζί με ένα παράρτημα, δίνοντας κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη συστηματική παρουσίαση του αναλυτικού προγράμματος και του χρονοδιαγράμματος της κατάρτισης. Για την Φινλανδία η σύμβαση μαθητείας είναι σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου και κάθε εκπαιδευόμενος αποτελεί και μια καινούργια πρόσληψη.

Τέλος, στη Νορβηγία προσφέρεται στο μαθητευόμενο μια σύμβαση μαθητείας, η οποία είναι τυποποιημένη και υπογράφεται από τον μαθητευόμενο, το διευθυντή της επιχείρησης, τον υπεύθυνο διευθυντή εκπαίδευσης και έναν εκπρόσωπο της αρμόδιας κρατικής αρχής. Σύμφωνα με το νόμο, οι μαθητευόμενοι είναι υπάλληλοι της επιχείρησης και έχουν τα αντίστοιχα δικαιώματα και υποχρεώσεις.

Σε ό,τι αφορά στη **διαδικασία εξεύρεσης των θέσεων μαθητείας**, παρατηρούνται επίσης διαφορετικές προσεγγίσεις. Από τη μία πλευρά στο Γερμανικό σύστημα υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ της προσφοράς θέσεων μαθητείας και της ζήτησης για ειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται από τις μεμονωμένες εταιρείες ως προς τους εκπαιδευόμενους και τις γενικότερες προϋποθέσεις τους, διαμορφώνουν και τη συνολική ζήτηση και προσφορά των θέσεων μαθητείας. Από την άλλη πλευρά στην Φινλανδία οι θέσεις μαθητείας παρέχονται από τους δήμους, τις διάφορες ομοσπονδίες των δήμων, εγγεγραμμένα σωματεία ή ιδρύματα (δηλαδή, επαγγελματικές σχολές και ιδρύματα). Τέλος, η Νορβηγία στα προγράμματα μαθητείας δίνει τη δυνατότητα στο σπουδαστή να μπορεί να βρει μια θέση μαθητείας ο ίδιος μεμονωμένα. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις, οι αρχές της πολιτείας βοηθούν στην εξεύρεση και την παροχή τους.

Χαρακτηριστική είναι η βαρύτητα που δίνεται στις περιπτώσεις και των τριών χωρών στις **προϋποθέσεις ένταξης των επιχειρήσεων** σε προγράμματα μαθητείας. Στη Γερμανία, κάθε εργοδότης που συμμετέχει σε πρόγραμμα μαθητείας υποχρεούται να παρέχει εκπαίδευση συστηματικά, σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών και το χρονοδιάγραμμα και σε μορφή ανάλογη με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Η φύση, η διδακτέα ύλη, το χρονοδιάγραμμα και ο σκοπός της εκπαίδευσης θα πρέπει να αποτυπώνεται εγγράφως στη σύμβαση κατάρτισης. Αντίστοιχα, στην Φινλανδία ο εργοδότης οφείλει να είναι σε θέση να εξασφαλίσει κατάλληλη και πολύπλευρη εκπαίδευση, καθώς και να ορίσει επαρκώς έμπειρο άτομο με αυξημένα προσόντα ως εκπαιδευτή στον μαθητευόμενο, ενώ στη Νορβηγία κάθε επιχείρηση ή δημόσιος οργανισμός που επιθυμεί να συμμετέχει σε προγράμματα μαθητείας και θέλει να προσλάβει έναν μαθητευόμενο πρέπει να εγκριθεί ως εταιρεία εκπαίδευσης από τις κρατικές αρχές. Για να λάβει την έγκριση η επιχείρηση ή το ίδρυμα πρέπει να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της κατάρτισης του προγράμματος σπουδών για τη σχετική ειδικότητα.

Σε ό,τι αφορά το **κόστος** και τις οικονομίες κλίματος παρατηρούνται προσεγγίσεις τύπου συμπράξεων για την παροχή εργαστηριακών μαθημάτων τόσο στην Γερμανία, όσο και στην Φινλανδία. Στη Γερμανία σε ό,τι αφορά στις μικρές σε μέγεθος επιχειρήσεις με περιορισμένο εξοπλισμό και εγκαταστάσεις, τα Επιμελητήρια και οι επαγγελματικές ενώσεις έχουν δημιουργήσει μια σειρά από εκπαιδευτικά εργαστήρια τα οποία δύνανται να χρησιμοποιούν. Επίσης στην Φινλανδία, προκειμένου να μειωθεί ο διοικητικός φόρτος για τις ατομικές επιχειρήσεις που παρέχουν θέσεις μαθητείας και να διασφαλιστεί ότι οι μαθητευόμενοι έχουν τη σωστή εκπαίδευση, συχνά ομάδες των ΜΜΕ, ιδρύουν οργανώσεις «ομπρέλα» - γραφεία εκπαίδευσης

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

(orplæringskontor), που έχουν την ευθύνη για την κατάρτιση των μαθητευομένων και αναλαμβάνουν τις διαδικασίες επικοινωνίας με το γραφείο επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην αρμόδια νομαρχιακή διεύθυνση.

Τέλος, σε ό,τι αφορά στις **εξετάσεις πιστοποίησης** και την απονομή επαγγελματικών προσόντων μετά την ολοκλήρωση των προγραμμάτων μαθητείας, στην περίπτωση της Γερμανίας με τη λήξη της περιόδου κατάρτισης ο κάθε ασκούμενος δύναται να συμμετέχει στις τελικές εξετάσεις πιστοποίησης, προκειμένου να αποδείξει ότι έχει αποκτήσει τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα που προβλέπονται για το επάγγελμα το οποίο επέλεξε. Στη Φινλανδία, ως επί το πλείστον, η ολοκλήρωση του προγράμματος σπουδών μαθητείας οδηγεί στην απονομή πιστοποιημένων προσόντων και για την απόκτηση τους, ο εκπαιδευόμενος οφείλει να αποδείξει ότι διαθέτει συγκεκριμένες ικανότητες τις οποίες καλείται να εφαρμόσει στην πράξη με εξετάσεις πιστοποίησης. Στην Νορβηγία αντίστοιχα, οι σπουδές ολοκληρώνονται με πρακτικές και θεωρητικές εξετάσεις (Fag-og svennerpøve). Στους επιτυχόντες υποψήφιους απονέμεται ένα πιστοποιητικό εμπορικών συναλλαγών (Fagbrev) που αφορά στο βιομηχανικό κλάδο και την εξυπηρέτηση συναλλαγών ή ένα πιστοποιητικό τεχνίτη (Svennebrev) για τα παραδοσιακά τεχνικά επαγγέλματα.

Στον επόμενο πίνακα αποτυπώνονται ορισμένα από τα βασικά σημεία αναφοράς των υποσυστημάτων μαθητείας της Γερμανίας, της Φινλανδίας και της Νορβηγίας:

	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	ΝΟΡΒΗΓΙΑ
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	Το κόστος χρηματοδότησης της μαθητείας στον εργασιακό χώρο επιβαρύνει τον εργοδότη. Το κράτος επωμίζεται τη χρηματοδότηση των θεωρητικών σπουδών που πραγματοποιούνται στα επαγγελματικά ιδρύματα/σχολεία	Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση αποτελεί μέρος της χρηματοδότησης της κεντρικής κυβέρνησης προς τις τοπικές κυβερνήσεις (Δήμους). Η χρηματοδότηση δίδεται στους παρόχους και ορίζεται κεντρικά σε ετήσια βάση το μέσο κόστος ανά εκπαιδευτική μονάδα/ μάθημα (unit). Ο κάθε πάροχος εκπαίδευσης έχει τη δυνατότητα να διοχετεύσει τη χρηματοδότηση που λαμβάνει όπως κρίνει ορθότερα.	Η χρηματοδότηση για το θεωρητικό μέρος πραγματοποιείται από το κράτος ενώ για το πρακτικό από τον εργοδότη.
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ	Αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, το οποίο επισυνάπτεται ως παράρτημα στη σύμβαση κατάρτισης που υπογράφεται από τον εργοδότη.	Εφαρμόζεται ατομικό πρόγραμμα σπουδών, το οποίο σχεδιάζεται και καταρτίζεται ειδικά για κάθε εκπαιδευόμενο.	Οι πάροχοι δύνανται να σχεδιάσουν τα δικά τους μαθήματα και προγράμματα σπουδών με βάση το εθνικό πρόγραμμα σπουδών. Κάθε πρόγραμμα πρέπει να πιστοποιείται από τον Εθνικό Οργανισμό για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Εκπαίδευση (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen, NOKUT) σύμφωνα με τον κανονισμό σχετικά με τη διασφάλιση της ποιότητας στην τριτοβάθμια και την επαγγελματική μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς και τους κανόνες και τις διαδικασίες που προβλέπονται από το NOKUT.
ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ	Η απόφαση σχετικά με το βασικό πάροχο της κατάρτισης και το χρόνο σπουδών πραγματοποιείται με βάση τα απαιτούμενα προσόντα, τα οποία με τη σειρά τους προέρχονται από τα απαιτήσεις της ίδιας της εργασίας.	2 έτη επαγγελματικής κατάρτισης εκτός χώρου εργασίας (off-the - job training) πλήρους απασχόλησης και εν συνεχεία κατά το τρίτο έτος πρόγραμμα μαθητείας και απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας στο χώρο εργασίας διάρκειας ενός χρόνου.	Μετά την ολοκλήρωση των δύο ετών της σχολικής εκπαίδευσης, η εκπαίδευση ακολουθείται από δύο χρόνια επίσημης μαθητείας και παραγωγικής εργασίας σε μια επιχείρηση ή δημόσιο οργανισμό (μοντέλο 2+2)

	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	ΝΟΡΒΗΓΙΑ
ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΣΧΕΣΗ/ ΣΥΜΒΑΣΗ	Η φύση, η διδακτέα ύλη, το χρονοδιάγραμμα και ο σκοπός της εκπαίδευσης θα πρέπει να αποτυπώνεται εγγράφως στη σύμβαση κατάρτισης. Προκειμένου να βοηθηθούν οι εργοδότες στη δημιουργία σχεδίων κατάρτισης κάθε κύκλου εκπαίδευσης, χορηγούνται συγκεκριμένοι κανονισμοί μαζί με ένα παράρτημα, δίνοντας κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη συστηματική παρουσίαση του αναλυτικού προγράμματος και του χρονοδιαγράμματος κατάρτισης.	Η σύμβαση μαθητείας είναι σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου και κάθε εκπαιδευόμενος αποτελεί και μια καινούργια πρόσληψη.	Στο μαθητευόμενο προσφέρεται μια σύμβαση μαθητείας, η οποία είναι τυποποιημένη και υπογράφεται από τον μαθητευόμενο, το διευθυντή της επιχείρησης, τον υπεύθυνο διευθυντή εκπαίδευσης και έναν εκπρόσωπο της αρμόδιας κρατικής αρχής. Σύμφωνα με το νόμο, οι μαθητευόμενοι είναι υπάλληλοι της επιχείρησης και έχουν τα αντίστοιχα δικαιώματα και υποχρεώσεις
ΘΕΣΕΙΣ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ	Στο Γερμανικό σύστημα υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ της δυνατότητας των θέσεων μαθητείας και της ζήτησης για ειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται από τις μεμονωμένες εταιρείες ως προς τους εκπαιδευόμενους και τις γενικότερες προϋποθέσεις τους, διαμορφώνουν και τη συνολική ζήτηση και προσφορά των θέσεων μαθητείας.	Οι θέσεις μαθητείας παρέχονται από τους δήμους, τις διάφορες ομοσπονδίες των δήμων, εγγεγραμμένα σωματεία ή ιδρύματα (δηλαδή, επαγγελματικές σχολές και ιδρύματα).	Ο σπουδαστής μπορεί να βρει μια θέση μαθητείας ο ίδιος μεμονωμένα ή, στις περισσότερες περιπτώσεις, οι αρχές της πολιτείας βοηθούν στην εξεύρεση και την παροχή τους.
ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ	Κάθε εργοδότης υποχρεούται να παρέχει εκπαίδευση συστηματικά, σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών και το χρονοδιάγραμμα και σε μορφή ανάλογη με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Η φύση, η διδακτέα ύλη, το χρονοδιάγραμμα και ο σκοπός της εκπαίδευσης θα πρέπει να αποτυπώνεται εγγράφως στη σύμβαση κατάρτισης.	Ο εργοδότης οφείλει να είναι σε θέση να εξασφαλίσει κατάλληλη και πολύπλευρη εκπαίδευση, καθώς και να ορίσει επαρκώς έμπειρο άτομο με αυξημένα προσόντα ως δάσκαλο στον εκπαιδευόμενο.	Μια επιχείρηση ή δημόσιος οργανισμός που επιθυμεί να συμμετέχει σε προγράμματα μαθητείας και θέλει να προσλάβει έναν μαθητευόμενο πρέπει να εγκριθεί ως εταιρεία εκπαίδευσης από τις κρατικές αρχές. Για να λάβει την έγκριση, η επιχείρηση ή το ίδρυμα πρέπει να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της κατάρτισης του προγράμματος σπουδών για τη σχετική ειδικότητα.

	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	ΝΟΡΒΗΓΙΑ
ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ	Σε ότι αφορά στις μικρές σε μέγεθος επιχειρήσεις με περιορισμένο εξοπλισμό και εγκαταστάσεις, τα επιμελητήρια και οι επαγγελματικές ενώσεις έχουν δημιουργήσει μια σειρά από εκπαιδευτικά εργαστήρια τα οποία δύνανται να χρησιμοποιούν.	Προκειμένου να μειωθεί ο διοικητικός φόρτος για τις ατομικές επιχειρήσεις που παρέχουν θέσεις μαθητείας και να διασφαλιστεί ότι οι μαθητευόμενοι έχουν τη σωστή εκπαίδευση, συχνά ομάδες των ΜΜΕ, ιδρύουν οργανώσεις «ομπρέλα», που έχουν την ευθύνη για την κατάρτιση των μαθητευομένων και αναλαμβάνουν τις διαδικασίες επικοινωνίας με το γραφείο επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης της αρμόδιας νομαρχιακής διεύθυνσης.	
ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ/ ΑΠΟΝΟΜΗ ΠΡΟΣΩΝΤΩΝ	Με τη λήξη της περιόδου κατάρτισης ο κάθε ασκούμενος δύναται να συμμετέχει στις τελικές εξετάσεις πιστοποίησης, προκειμένου να αποδείξει ότι έχει αποκτήσει τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα που προβλέπονται για το επάγγελμα το οποίο επέλεξε.	Στις περισσότερες περιπτώσεις, η ολοκλήρωση του προγράμματος σπουδών μαθητείας οδηγεί στην απονομή πιστοποιημένων προσόντων και για την απόκτηση τους, ο εκπαιδευόμενος οφείλει να αποδείξει τις οποίες καλείται να εφαρμόσει στην πράξη. (Εξετάσεις πιστοποίησης)	Οι σπουδές ολοκληρώνονται με πρακτικές και θεωρητικές εξετάσεις (Fag-og svennerprøve). Στους επιτυχόντες υποψήφιους απονέμεται ένα πιστοποιητικό εμπορικών συναλλαγών (Fagbrev) που αφορά στο βιομηχανικό κλάδο και την εξυπηρέτηση συναλλαγών ή ένα πιστοποιητικό τεχνίτη (Svennebrev) για τα παραδοσιακά τεχνικά επαγγέλματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

Οι συνθήκες στις οποίες καλείται να ανταποκριθεί ένα σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης έχουν σαφώς διαφοροποιηθεί από το παρελθόν. Η παγκοσμιοποίηση, οι τεχνολογικές εξελίξεις, οι μεταβολές του περιβάλλοντος, οι δημογραφικές μεταβολές και ό,τι αυτές συνεπάγονται και κυρίως η οικονομική κρίση, είναι στοιχεία που συνθέτουν ένα νέο πλαίσιο τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Στο πλαίσιο αυτό αναδεικνύεται ο ιδιαίτερα σημαντικός αναπαραγωγικός ρόλος των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, κυρίως όσον αφορά στην ανάπτυξη και αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων. Ειδικότερα, η θεσμική σύσταση, οργάνωση και λειτουργία των συστημάτων αυτών αποτελούν κεντρική πολιτική δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο της οποίας, είτε άμεσα είτε έμμεσα, εκφράζονται και συμπυκνώνονται τα αποτελέσματα των κοινωνικών αντιθέσεων αναφορικά με τον κοινωνικό ρόλο και τις αναπαραγωγικές λειτουργίες που επιτελούν τα συστήματα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και το είδος των σχέσεων που έχουν ή οφείλουν να έχουν αφενός με το εκπαιδευτικό σύστημα συνολικά, αφετέρου με την οικονομική δραστηριότητα, την αγορά εργασίας και τις πολιτικές απασχόλησης.

6.1. ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΩΣ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ

Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση αντιμετωπίστηκε από τα πρώτα βήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως κομβικό ζήτημα και υπήρξαν εξ αρχής πρωτοβουλίες και δράσεις προς την κατεύθυνση της βελτίωσης της ποιότητάς της, της σύνδεσης της με την αγορά εργασίας και της υιοθέτησης ενιαίων ευρωπαϊκών αρχών. Συγκεκριμένα, με δεδομένο ότι η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση αποτελούσε αρμοδιότητα των επιμέρους κρατών - μελών και παρέμενε αυστηρά εθνική υπόθεση, το μοντέλο παρεμβάσεων που υιοθετήθηκε στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα τις δεκαετίες '70 και '80 περιλάμβανε την ενθάρρυνση των εθνικών δράσεων, με παράλληλη θέσπιση ενιαίων ευρωπαϊκών γενικών αρχών και παρεμβάσεις με εξειδικευμένα μέτρα υπέρ συγκεκριμένων ομάδων - στόχων.

Οι ανάγκες και οι προθέσεις για οικονομική ανάπτυξη και ενίσχυση της απασχόλησης εντάθηκαν μετά το 1985. Παράλληλα το ενδιαφέρον για ευρωπαϊκή ενοποίηση διευρύνθηκε και σε

άλλους πυλώνες πέραν του οικονομικού. Το 1988 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με ανακοίνωσή της συνέδεσε την αντιμετώπιση της ανάγκης για κοινωνική συνοχή με την επένδυση στο εργατικό δυναμικό, την προσαρμοστικότητα και την επιχειρηματική του ικανότητα, την αποδοτική χρήση του ανθρώπινου δυναμικού και την αποτελεσματική εκμετάλλευση της αγοράς σαν οικονομική βάση της Ευρώπης. Όλα τα παραπάνω αποτελούσαν στοιχεία που παρείχαν τη δυνατότητα να ενισχύσουν την Ευρώπη στον τομέα της καινοτομίας, της ανταγωνιστικότητας και της ευημερίας. Κατά συνέπεια, στη βάση αυτών των αμιγώς οικονομικών προσδοκιών ήταν που η εκπαίδευση και η κατάρτιση τέθηκαν βαθμιαία στο επίκεντρο της πορείας για την ευρωπαϊκή ανάπτυξη⁵².

Το Δεκέμβριο 1989 υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το κείμενο του Κοινοτικού Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων.⁵³ Στο χάρτη αυτό αναφέρονται μεταξύ άλλων το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και η εξάλειψη των εμποδίων που προκύπτουν από την αναγνώριση διπλωμάτων ή επαγγελματικών προσόντων, καθώς επίσης και η δυνατότητα πρόσβασης των εργαζομένων στην επαγγελματική εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια του επαγγελματικού τους βίου. Ωστόσο ο χάρτης για πολλά χρόνια δεν απέκτησε υποχρεωτική ισχύ.

Το Νοέμβριο του 1991, με ένα υπόμνημα (memorandum) της Επιτροπής, υπογραμμιζόταν η ανάγκη συντονισμού των κοινοτικών προγραμμάτων συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ο σκοπός του υπομνήματος ήταν η προώθηση της ποιοτικής εκπαίδευσης και της συνεχιζόμενης κατάρτισης, ώστε να διασφαλίζεται μια μεγάλη ποικιλία ικανοτήτων / δεξιοτήτων για τους εργαζόμενους, και η εξασφάλιση ισότιμης και χωρίς διακρίσεις μεταχείρισης των νέων⁵⁴.

Οι εξελίξεις που σημειώθηκαν στην τεχνολογία κατά τη δεκαετία του '90 υπήρξαν ραγδαίες, υποχρεώνοντας και την Ε.Ε. σε αναπροσαρμογή της στάσης της έναντι της εκπαίδευσης, την οποία πλέον εντάσσει στη θεματολογία της μετάβασης στην «κοινωνία της γνώσης». Οι τεχνολογικές μεταβολές επέδρασαν αποφασιστικά στις σχέσεις παραγωγής, στις αντιλήψεις για τις θέσεις απασχόλησης και τα ζητούμενα εκπαιδευτικά προσόντα στην αγορά εργασίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη μεγάλη αύξηση των αναγκών σε εκπαίδευση ή μετεκπαίδευση και κατάρτιση του εργατικού δυναμικού, γεγονός που αποτυπώνεται και σε σχετικά κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁵⁵.

Παράλληλα, οι πιέσεις που προέκυψαν στις συνθήκες εργασίας λόγω των δημογραφικών τάσεων και της μετανάστευσης, σε συνδυασμό με τις τεχνολογικές εξελίξεις και τις νέες απαιτήσεις της κυοφορούμενης «κοινωνίας της γνώσης» οδήγησαν σε συγκεκριμένες πολιτικές επιλο-

⁵² Νιάνιας, Δ.Γ. (1989: 299-300). « Η Εκπαιδευτική πολιτική και η προβληματική της Κοινότητας». Η πρόκληση του 1992. Η Ελλάδα στην Ενιαία Ευρωπαϊκή αγορά, Εστία, Αθήνα

⁵³ Commission of the European Communities (1989), Community Charter of the Fundamental Social Rights of Workers

⁵⁴ E.C. (1991) και Νικολακοπούλου-Στεφάνου, Η. (2001α)

⁵⁵ Η πραγμάτωση μιας Ευρωπαϊκής περιοχής Διά βίου Μάθησης (2001), COM(2001)678 τελικό και Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2000) Κοινή Έκθεση για την Απασχόληση 2000, COM(2000)551 τελικό.

γές. Το 1992 η Ευρωπαϊκή Ένωση ανταποκρινόμενη στις νέες αυτές συνθήκες, προχώρησε στην υπογραφή της συνθήκης του Μάαστριχτ,⁵⁶ στο πλαίσιο της οποίας αναβαθμίστηκαν συγκεκριμένες πολιτικές, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Στη συνθήκη γίνεται για πρώτη φορά λόγος για την έννοια της τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης με δύο άρθρα που αφορούν αποκλειστικά την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Παράρτημα δε της συνθήκης του Μάαστριχτ, που υπογράφηκε από όλα τα κράτη μέλη, πλην του Ηνωμένου Βασιλείου, προβλέπει τη δημιουργία κοινών πολιτικών σε θέματα ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, απασχόλησης, συνθηκών εργασίας, επαγγελματικής κατάρτισης, συλλογικών διαπραγματεύσεων και κοινωνικής προστασίας.

Το 1993 στο κείμενο της Λευκής Βίβλου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιχειρεί να κωδικοποιήσει τις απόψεις και τους στόχους της για τα ζητήματα της οικονομικής ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας του ευρωπαϊκού χώρου.⁵⁷ Στη Λευκή Βίβλο ο τομέας της απασχόλησης αποκτά δεσπόζουσα σημασία και ως προέκταση, η αντιμετώπιση της ανεργίας που αποτελεί βασικό στόχο, διέρχεται μέσα από την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Στο κείμενο ωστόσο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφέρεται ότι «η εκπαίδευση και η κατάρτιση δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι αντιπροσωπεύουν την αποκλειστική λύση για τα πιο πιεστικά προβλήματα. Μόνο εντός ορισμένων ορίων και σε συνδυασμό με μέτρα σε άλλους τομείς (βιομηχανική και εμπορική πολιτική, πολιτική της έρευνας, κ.λ.π.) μπορούν να συμβάλουν στην επίλυση άμεσων προβλημάτων».⁵⁸

Εν συνεχεία, το 2000, η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε στόχο να γίνει μέχρι το 2010 η πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης παγκοσμίως. Στο στόχο αυτό περιλαμβάνεται και ο στόχος της αυξημένης κοινωνικής συνοχής που θα συνοδεύεται από βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερη και ποιοτικότερη απασχόληση. Το σχέδιο για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι γνωστό ως *Στρατηγική της Λισσαβόνας*. Πρόκειται για το πρώτο έγγραφο που διαγράφει μια σφαιρική και συνεκτική προσέγγιση των εθνικών πολιτικών στον τομέα της εκπαίδευσης στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο εν λόγω έγγραφο το ενδιαφέρον του Συμβουλίου εστιάστηκε στους τρεις ακόλουθους στόχους:

- **Βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.**
- **Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.**
- **Άνοιγμα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στον κόσμο.**

⁵⁶ Συνθήκη για την Ε.Ε., ΕΕ C 191 29-7-1992, TREATY ON EUROPEAN UNION, Official Journal C 191, 29 July 1992

⁵⁷ European Commission (1993), COM (93) 700 Growth, Competitiveness, Employment: The Challenges and Ways Forward into the 21st Century - White Paper, December 1993 και Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1994). COM (94) 333, European Social Policy - A Way Forward for the Union - A White Paper

⁵⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1994). COM (94) 333, European Social Policy - A Way Forward for the Union - A White Paper

6.2. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΟΠΕΓΧΑΓΗΣ: ΕΝΙΣΧΥΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Η διαδικασία της Κοπεγχάγης που δρομολογήθηκε το 2002 είχε ως στόχο τη βελτίωση των επιδόσεων, της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ) μέσω ενισχυμένης συνεργασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η διαδικασία στηρίχθηκε σε από κοινού συμφωνημένες προτεραιότητες, οι οποίες επανεξετάζονται ανά δύο έτη.

Στις 12 Νοεμβρίου 2002 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενέκρινε ψήφισμα σχετικά με την προώθηση της Ευρωπαϊκής συνεργασίας για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση⁵⁹ και εν συνεχεία, στις 29-30 Νοεμβρίου 2002 με δήλωση των αρμοδίων υπουργών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των Ευρωπαίων Κοινωνικών Εταίρων, αποτυπώθηκε μια ενιαία στρατηγική για τη βελτίωση της απόδοσης, της ποιότητας και της ελκυστικότητας της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, γνωστή και ως «Διαδικασία της Κοπεγχάγης».

Ακολούθησε επανεξέταση της διαδικασίας στο Μάαστριχτ το 2004⁶⁰, όπου επισημάνθηκε η πρόοδος που σημειώθηκε σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη κοινών εργαλείων και αρχών, καθώς και μια δεύτερη επανεξέταση στο Ελσίνκι το 2006⁶¹, όπου υπογραμμίσθηκε η ανάγκη για περαιτέρω δυναμική στον τομέα αυτό.

Αναλυτικότερα, το ανακοινωθέν του Μάαστριχτ επιβεβαίωσε την επιτυχία της διαδικασίας της Κοπεγχάγης όσον αφορά στην αύξηση της διαφάνειας και τη βελτίωση του προφίλ της ΕΕΚ σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ταυτόχρονα, ανέπτυξε τις προτεραιότητες που καθορίστηκαν με τη Δήλωση της Κοπεγχάγης. Επιπλέον, και για πρώτη φορά, προβλέφθηκαν ειδικές προτεραιότητες για το έργο το οποίο επιτελείτο σε εθνικό επίπεδο σχετικά με την ΕΕΚ. Οι προτεραιότητες αυτές αφορούν στα εξής:

- στη χρήση κοινών μέσων και σημείων αναφοράς για τη μεταρρύθμιση και την ανάπτυξη των συστημάτων και των πρακτικών ΕΕΚ,
- στην αύξηση της δημόσιας και/ή ιδιωτικής επένδυσης στην ΕΕΚ,
- στη χρήση ευρωπαϊκών ταμείων (όπως του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης) για την υποστήριξη της ανάπτυξης της ΕΕΚ,
- στην ανάπτυξη των συστημάτων ΕΕΚ προκειμένου να ανταποκρίνονται στις ανάγκες ατόμων και ομάδων που μειονεκτούν,

⁵⁹ ΕΕ C13 18-01-2003, ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την προώθηση της Ευρωπαϊκής συνεργασίας για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

⁶⁰ Ε.Ε. Maastricht Communiqué (2004), Ανακοινωθέν του Μάαστριχτ της 14ης Δεκεμβρίου 2004 σχετικά με τις μελλοντικές προτεραιότητες της ενισχυμένης ευρωπαϊκής συνεργασίας όσον αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΕΚ).

⁶¹ ΕΕ Helsinki Communiqué (2006), Ανακοινωθέν του Ελσίνκι της 5ης Δεκεμβρίου 2006 για την αυξημένη ευρωπαϊκή συνεργασία στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

- στην ανάπτυξη ανοικτών προσεγγίσεων μάθησης, καθώς και ευέλικτων και ανοικτών πλαισίων ΕΕΚ, προκειμένου να καταστεί δυνατή η κινητικότητα μεταξύ διαφορετικών επιπέδων και μορφών εκπαίδευσης,
- στη βελτίωση της σημασίας και της ποιότητας της ΕΕΚ σε συνεργασία με όλους τους αρμόδιους φορείς,
- στην ανάπτυξη πρόσφορων πλαισίων μαθησιακού περιβάλλοντος, τόσο στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, όσο και στο χώρο εργασίας,
- στην προώθηση της συνεχούς ανάπτυξης των ικανοτήτων των διδασκόντων και των εκπαιδευτών στο πλαίσιο της ΕΕΚ.

Ακολούθως, το ανακοινωθέν του Ελσίνκι αξιολόγησε τη διαδικασία της Κοπεγχάγης και επανεξέτασε τις προτεραιότητες και τις στρατηγικές της. Μετά την έκδοση του ανακοινωθέντος του Μάαστριχτ είχε σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά τα κοινά ευρωπαϊκά πλαίσια και εργαλεία για την ΕΕΚ. Εγκρίθηκε το ενιαίο πλαίσιο EUROPASS για τη διαφάνεια των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων και διεξήχθησαν εργασίες σχετικά με το ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων, το ευρωπαϊκό σύστημα πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ECVET) και το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην ΕΕΚ. Σε εκείνη τη φάση, διατυπώθηκε η ανάγκη για ενισχυμένη δράση στις ακόλουθες προτεραιότητες:

- στη βελτίωση της εικόνας, του κύρους και της ελκυστικότητας της ΕΕΚ,
- στην ανάπτυξη, δοκιμή και υλοποίηση κοινών ευρωπαϊκών εργαλείων για την ΕΕΚ, ούτως ώστε να εφαρμοσθούν έως το 2010,
- στην εφαρμογή συστηματικής προσέγγισης για την ενίσχυση της αμοιβαίας μάθησης και συνεργασίας, ειδικότερα με τη χρήση σταθερών και συγκρίσιμων δεδομένων και δεικτών,
- στη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων στην υλοποίηση της διαδικασίας της Κοπεγχάγης.

Το 2010 δημοσιεύτηκε ανακοινωθέν των ευρωπαϊκών Υπουργών Παιδείας, των ευρωπαϊκών κοινωνικών φορέων και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Συγκεκριμένα, στη συνεδρίαση της Μπριζ στις 7 Δεκεμβρίου 2010 για την επανεξέταση της στρατηγικής προσέγγισης και των προτεραιοτήτων της διαδικασίας της Κοπεγχάγης για τα έτη 2011-2020⁶² προσδιορίστηκαν και ανακοινώθηκαν οι μακροπρόθεσμοι στρατηγικοί στόχοι της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της ΕΕΚ για την περίοδο 2011-20. Οι στόχοι αυτοί αξιοποιούν προηγούμενα επιτεύγματα και επιδιώκουν να ανταποκριθούν στις παρούσες και μελλοντικές προκλήσεις, συνυπολογίζοντας ταυτόχρονα τις υποκείμενες αρχές της διαδικασίας της Κοπεγχάγης.

Συμπερασματικά, μέσω της ανακοίνωσης αυτής αναγνωρίστηκε ότι η διαδικασία της Κοπεγχάγης συνέβαλε σημαντικά στην ευαισθητοποίηση σε θέματα ΕΕΚ τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε

⁶² Ανακοινωθέν των ευρωπαϊκών Υπουργών Παιδείας, των ευρωπαϊκών κοινωνικών φορέων και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Συνεδρίαση της Μπριζ στις 7 Δεκεμβρίου σχετικά με την ενισχυμένη ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης -περίοδος 2011-2020.

εθνικό επίπεδο, ιδιαίτερα διαμέσου της εφαρμογής κοινών ευρωπαϊκών εργαλείων, αρχών και κατευθυντηρίων γραμμών ΕΕΚ. Ωστόσο, επισημάνθηκε η ανάγκη για βελτίωση της επικοινωνίας ώστε να συμμετέχουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς, καθώς και καλύτερη σύνδεση της ΕΕΚ με άλλες πολιτικές ώστε να αντιμετωπιστούν οι κοινωνικο-οικονομικές προκλήσεις και να υλοποιηθεί η κινητικότητα και η διά βίου μάθηση. Επίσης, σύμφωνα με τη σχετική ανακοίνωση, προκειμένου να ανταποκριθεί η ΕΕΚ στις παρούσες και μελλοντικές προκλήσεις, τα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης θα πρέπει:

- να χαρακτηρίζονται από ευελιξία και υψηλή ποιότητα,
- να είναι προσαρμόσιμα στην εξέλιξη της αγοράς εργασίας και στην κατανόηση των αναδυόμενων τομέων και δεξιοτήτων,
- να εξασφαλίζουν εξατομικευμένη κατάρτιση σε μία κοινωνία που γηράσκει,
- να εγγυώνται τη βιωσιμότητα και την αριστεία της ΕΕΚ μέσω κοινής προσέγγισης στη διασφάλιση της ποιότητας,
- να ενδυναμώνουν τα πρόσωπα ώστε να προσαρμόζονται και να διαχειρίζονται τις αλλαγές, δίνοντάς τους την ευκαιρία να αποκτούν βασικές ικανότητες,
- να αίρουν τα εμπόδια που παρουσιάζονται στη διακρατική κινητικότητα εκπαιδευομένων και εκπαιδευτικών στον τομέα της ΕΕΚ,
- να εξασφαλίσουν τη βιώσιμη χρηματοδότηση της ΕΕΚ καθώς και τον αποτελεσματικό και δίκαιο καταμερισμό της.

Η διαδικασία της Κοπεγχάγης αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του στρατηγικού πλαισίου «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020» (ΕΤ 2020) και δύναται να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής Ευρώπη 2020 που αφορούν στην εκπαίδευση. Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα παραπάνω, το συνολικό όραμα για την ΕΕΚ απαιτεί μέχρι το 2020 ευρωπαϊκά συστήματα ΕΕΚ που θα είναι περισσότερο ελκυστικά, χωρίς αποκλεισμούς, χρήσιμα, προσιτά, προσαρμοσμένα στη σταδιοδρομία, ευέλικτα και καινοτόμα.

Με βάση το εν λόγω όραμα, οι μακροπρόθεσμοι στρατηγικοί στόχοι της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της ΕΕΚ για την περίοδο 2011-20, από κοινού με συγκεκριμένες δράσεις και ενδιάμεσους στόχους σε εθνικό επίπεδο που εξυπηρετούν τους στρατηγικούς στόχους του ευρωπαϊκού οράματος, απαιτούν ειδικότερα:

- την ενίσχυση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας, όπως επίσης της ελκυστικότητας και της χρησιμότητας της ΕΕΚ,
- την προώθηση της διά βίου μάθησης και της κινητικότητας,
- την ανάπτυξη της δημιουργικότητας, της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας,
- την ενθάρρυνση της ισότητας, της κοινωνικής συνοχής και της ενεργού συμμετοχής των πολιτών.

6.3. ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η ευρωπαϊκή αγορά απασχόλησης δεν μπορεί να λειτουργήσει σωστά παρά μόνον εφόσον οι ευρωπαίοι πολίτες είναι ελεύθεροι να διακινούνται από μια θέση απασχόλησης, μια δραστηριότητα, μια χώρα ή μια περιφέρεια σε μια άλλη. Εναπόκειται στην Επιτροπή να εξασφαλίσει ότι αυτή η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων μεταξύ των κρατών μελών, που προβλέπεται στις συνθήκες, είναι εγγυημένη και αποτελεσματική. Οι ενέργειες που αποβλέπουν στη διευκόλυνση της ανάπτυξης των δεξιοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της έλλειψης δεξιοτήτων που παρακωλύει την ευρωπαϊκή οικονομία, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας της επαγγελματικής κινητικότητας.

Στο πλαίσιο αυτό προέκυψε και η ανακοίνωση της Επιτροπής, της 13ης Φεβρουαρίου 2002⁶³, προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών αναφορικά με το «Σχέδιο δράσης της Επιτροπής για τις δεξιότητες και την κινητικότητα».

Το Σχέδιο Δράσης καλεί τα κράτη μέλη, τις επιχειρήσεις και τους ίδιους τους εργαζόμενους να ανταποκριθούν καλύτερα στις νέες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και καλεί επίσης τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις να επιτύχουν ένα βραχυπρόθεσμο συγκεκριμένο στόχο: τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής κάρτας ασφάλισης ασθένειας.

Σε συνέχεια της ανακοίνωσης για τις νέες ευρωπαϊκές αγορές εργασίας, με την οποία δρομολογήθηκε η συζήτηση για την κινητικότητα κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στη Στοκχόλμη τον Μάρτιο του 2001, η Επιτροπή ανέθεσε σε μια ομάδα υψηλού επιπέδου τη σύνταξη μιας έκθεσης, η οποία αποτελεί τη βάση του εν λόγω σχεδίου δράσης

Για τη δημιουργία περισσότερο ανοικτών και προσιτών αγορών εργασίας στην Ε.Ε. έως το 2005, η Επιτροπή πρότεινε να ληφθεί υπόψη το Σχέδιο Δράσης στην αναθεώρηση της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση, καθώς και σε κάθε πρωτοβουλία που αποσκοπεί στη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου διά βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπισθούν

Το Σχέδιο Δράσης απαντά στην ανάγκη αύξησης της επαγγελματικής κινητικότητας των εργαζομένων από τις φτωχότερες προς τις πιο εύπορες περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το χαμηλό επίπεδο γεωγραφικής κινητικότητας γίνεται ιδιαίτερος σοβαρό πρόβλημα όταν περιορίζει την επαγγελματική κινητικότητα από τις λιγότερο προηγμένες περιφέρειες.

Το Σχέδιο Δράσης προσδιορίζει τις τρεις θεμελιώδεις προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν, δηλαδή:

- την έλλειψη επαγγελματικής κινητικότητας,
- τα χαμηλά ποσοστά γεωγραφικής κινητικότητας,
- τη δυσκολία πρόσβασης στις πληροφορίες για την κινητικότητα.

Προκειμένου για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών, το Σχέδιο Δράσης προσδιορίζει συγκεκριμένες ενέργειες προς υλοποίηση.

Ενέργειες προτεραιότητας

Η Επιτροπή προτίθεται να υλοποιήσει, πάντα στο πλαίσιο του σεβασμού της αρχής της επικουρικότητας, ορισμένες ενέργειες προτεραιότητας οι οποίες θα απαντήσουν στις μεγάλες προκλήσεις της επαγγελματικής κινητικότητας, της γεωγραφικής κινητικότητας και της έλλειψης ενημέρωσης.

Για την επίτευξη ουσιαστικής προόδου σε θέματα κινητικότητας των ευρωπαϊών εργαζομένων έως το 2005, η Επιτροπή πρότείνει τις ακόλουθες ενέργειες προτεραιότητας:

- την ενίσχυση της επαγγελματικής κινητικότητας και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων,
- τη βελτίωση της πληροφόρησης και της διαφάνειας σχετικά με τις δυνατότητες απασχόλησης,
- τη διευκόλυνση της γεωγραφικής κινητικότητας.

Για την ενίσχυση της επαγγελματικής κινητικότητας και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων η Επιτροπή πρότείνει:

- να διευκολυνθεί η πρόσβαση όλων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, ιδίως η δωρεάν πρόσβαση στις δεξιότητες - κλειδιά, ανεξάρτητα από την ηλικία·
- να δημιουργηθούν κοινοτικά σήματα ποιότητας για τα καλύτερα εκπαιδευτικά συστήματα που θα βασίζονται στις ΤΠΕ (τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας)·
- να ενθαρρυνθούν οι σπουδαστές και ιδίως οι σπουδάστριες να επιλέγουν σπουδές στα μαθηματικά, τις επιστήμες και τις τεχνολογίες·
- να βελτιωθεί το επίπεδο της γενικής εκπαίδευσης και συγκεκριμένα να ενταχθούν καλύτερα στα εκπαιδευτικά συστήματα οι νέοι με ειδικές ανάγκες, οι νέοι με δυσκολίες μάθησης, οι μετανάστες και οι εθνικές μειονότητες·
- να εξασφαλιστεί καλύτερη διεπαφή μεταξύ του κόσμου της εκπαίδευσης και του κόσμου της εργασίας· να δημιουργηθεί δίκτυο επικοινωνίας των οργανισμών που λειτουργούν στον ιδιωτικό τομέα με τον κόσμο της εκπαίδευσης·
- να ενταχθούν οι εργαζόμενοι, κυρίως οι μεγαλύτερης ηλικίας, σε ενδοεπιχειρησιακά προγράμματα κατάρτισης και να παρασχεθούν κίνητρα στους εργαζομένους για το σκοπό αυτό·
- να ανταμείβονται οι εταιρείες ή οι δημόσιοι οργανισμοί που εφαρμόζουν ιδιαίτερα καινοτόμες στρατηγικές διά βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης·
- να καθοριστούν με διαφάνεια οι απαιτούμενες δεξιότητες στον τομέα των ΤΠΕ, βάσει ευρωπαϊκών προτύπων και συστημάτων επικύρωσης και αναγνώρισης·
- να βελτιωθεί η επάρκεια των δεξιοτήτων στον τομέα των ΤΠΕ, λαμβανομένων υπόψη των αναγκών του κόσμου της εργασίας, με τη διατύπωση αναλυτικών χαρακτηριστικών γνωρισμάτων για τις απαιτούμενες δεξιότητες·
- να διαμορφωθεί ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για την αξιολόγηση και την αναγνώριση της άτυπης και ανεπίσημης μάθησης, καθώς και της επαγγελματικής πείρας·

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

- να συνεχιστεί η ανάπτυξη εργαλείων όπως το ευρωβιβλιάριο κατάρτισης [Europass], το ευρωπαϊκό βιογραφικό σημείωμα και το χαρτοφυλάκιο έως το 2003, και να καθοριστεί παράλληλα ένα σύστημα που θα επιτρέπει τη σώρευση των προσόντων που αποκτώνται σε διαφορετικά εκπαιδευτικά ιδρύματα και χώρες
- να αυξηθούν τα κεφάλαια που διατίθενται για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού.

Για τη διευκόλυνση της γεωγραφικής κινητικότητας σύμφωνα με το Σχέδιο Δράσης απαιτήθηκαν μεταξύ άλλων:

- η αποσαφήνιση και απλοποίηση της αναγνώρισης των προσόντων για τα νομοθετικώς κατοχυρωμένα επαγγέλματα· τα νομοθετικώς κατοχυρωμένα επαγγέλματα καλύπτονται από ένα σύνολο οδηγιών, το οποίο θα πρέπει να αντικατασταθεί από μία μόνο οδηγία που θα καλύπτει όλα τα νομοθετικώς κατοχυρωμένα επαγγέλματα·
- η ένταση των προσπαθειών για τη δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς στον τομέα των διασυνοριακών υπηρεσιών και για την άρση των εμποδίων στην ελευθερία εγκατάστασης
- η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού συστήματος εθελοντικών προτύπων ποιότητας στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, ώστε να προαχθεί η κινητικότητα στα μη κατοχυρωμένα νομοθετικώς επαγγέλματα·
- η κατάργηση των τοπικών, περιφερειακών ή εθνικών περιορισμών, ως προς τους τίτλους εκπαίδευσης, στις συλλογικές συμβάσεις.

Για τη βελτίωση της πληροφόρησης και της διαφάνειας ως προς τις δυνατότητες απασχόλησης απαιτούνται:

- Η δημιουργία ενός ενιαίου δικτυακού τόπου πληροφόρησης στο Διαδίκτυο σχετικά με την ευρωπαϊκή κινητικότητα, που θα λειτουργεί ως πληρέστερη υπηρεσία πληροφόρησης για τα νομοθετικώς κατοχυρωμένα επαγγέλματα. Μια πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Διαδίκτυο θα είναι αφιερωμένη στις δυνατότητες πραγματοποίησης μαθητείας. Προς το παρόν, οι πρακτικές πληροφορίες για τα δικαιώματα των πολιτών που αφορούν στη ζωή και την εργασία σε άλλα κράτη μέλη, καθώς και πληροφορίες για άλλα δικαιώματα και δυνατότητες που υπάρχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχονται από το δικτυακό τόπο Europe Direct, στο οποίο προτείνονται και άλλοι κόμβοι οργανισμών που παρέχουν πληροφορίες και συμβουλές σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο·
- Η ανάπτυξη ενός συστήματος EURES (ευρωπαϊκό σύστημα αναζήτησης εργασίας ανοικτής γραμμής) και η διαμόρφωση ενός συμβατικού συστήματος ταξινόμησης των θέσεων εργασίας, ώστε το EURES να γίνει καθημερινό εργαλείο εργασίας των εθνικών υπηρεσιών απασχόλησης·
- Η προώθηση μιας ευρωπαϊκής εκστρατείας πληροφόρησης για την κινητικότητα, καθώς και εκστρατειών ανά τομέα.

Με τη σχετική Έκθεση της Επιτροπής, της 25ης Ιανουαρίου 2007, προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, με τίτλο «Τελική έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης της Επιτροπής για τις δεξιότητες και την κινητικότητα», η Επιτροπή αξιολογεί την υλοποίηση του σχεδίου δράσης ιδιαίτερα για την περίοδο 2005-2008.

Το Σχέδιο Δράσης συμβάλλει στην πρόοδο προς την επίτευξη ευρωπαϊκών αγορών απασχόλησης ανοικτών και προσιτών σε όλους. Οι κύριες αρχές βάσει των οποίων θα λειτουργούν οι ευρωπαϊκές αγορές εργασίας αφορούν στα εξής:

- **Ενίσχυση της κινητικότητας και της ανάπτυξης δεξιοτήτων:** Πολυάριθμες ενέργειες έγιναν από το 2004 όπως, στον τομέα της έρευνας, η προώθηση της πρωτοβουλίας «Ερευνητές στην Ευρώπη» και η έγκριση του Ευρωπαϊκού Χάρτη του Ερευνητή και του κώδικα συμπεριφοράς για την πρόσληψη ερευνητών το 2005. Επιπλέον, η αναγνώριση των τίτλων εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων παγιώνεται μέσω του Europass που προσφέρει ένα μοναδικό πλαίσιο για τη διαφάνεια και τη δυνατότητα μεταφοράς τους, καθώς και μέσω της εκπόνησης, υπό διεξαγωγή, ενός Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (ΕΠΠ) για τα επαγγέλματα που δεν κατοχυρώνονται νομοθετικά. Στον τομέα των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών (ΤΠΕ), θα έπρεπε να εξασφαλίζεται καλύτερη κατανόηση της φύσης και της δομής των δεξιοτήτων των επαγγελματιών των ΤΠΕ στις υπό εκπόνηση ΤΠΕ.
- **Διευκόλυνση της γεωγραφικής κινητικότητας:** Ως προς αυτήν σημειώθηκε πρόοδος με την έγκριση της ευρωπαϊκής κάρτας ασφάλισης υγείας, το συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, την αναγνώριση των επαγγελματικών τίτλων για τα νομοθετικώς κατοχυρωμένα επαγγέλματα, τον ευρωπαϊκό χάρτη ποιότητας για την κινητικότητα, τη μείωση των κωλυμάτων όσον αφορά τα συμπληρωματικά συνταξιοδοτικά συστήματα ή τη διαμονή των ερευνητών από τρίτες χώρες στην ΕΕ.
- **Βελτίωση της πληροφόρησης και της διαφάνειας ως προς τις ευκαιρίες απασχόλησης:** Αυτές θα έπρεπε να διασφαλίζονται περισσότερο μέσω της πύλης «Η Ευρώπη σου» η οποία παρέχει πληροφορίες σε εργαζόμενους, σπουδαστές και επιχειρήσεις ή μέσω της πύλης EURES η οποία παρέχει στο εξής άμεση πρόσβαση στο σύνολο των προσφορών απασχόλησης που δημοσιεύονται από τις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης. Επιπλέον, η πύλη σχετικά με την κινητικότητα των ερευνητών, Eracareers, προτείνει ένα σύστημα βοήθειας προσαρμοσμένο ειδικά σ' αυτούς μέσω του δικτύου Eramore το οποίο συγκεντρώνει 200 κέντρα κινητικότητας από 30 τουλάχιστον χώρες.

6.4. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2010» (ΕΚ 2010)⁶⁴

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης, το Συμβούλιο «Εκπαίδευση» από κοινού με την Επιτροπή, πρότεινε το ακόλουθο πρόγραμμα εργασίας που προσδιορίζει, σε τρεις μείζονος σημασίας θεματικές περιοχές και με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, τους στρατηγικούς στόχους, τα αντίστοιχα προς αντιμετώπιση κεντρικά ζητήματα, καθώς και τους δείκτες μέτρησης της προόδου υλοποίησης.

ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ		
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ
Βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών	- Να προσδιοριστούν οι δεξιότητες που θα πρέπει να διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευτές βάσει των μεταβαλλόμενων ρόλων τους στο πλαίσιο της κοινωνίας της γνώσης - Να παρασχεθούν οι προϋποθέσεις για επαρκή υποστήριξη στους εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευτές ώστε να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της κοινωνίας της γνώσης, μεταξύ άλλων μέσω της αρχικής κατάρτισης και της συνεχούς επιμόρφωσης στην προοπτική της διά βίου μάθησης. - Να εξασφαλιστεί η επάρκεια ατόμων τα οποία θα ασχοληθούν επαγγελματικά με τη διδασκαλία, σε όλα τα αντικείμενα και τα επίπεδα, και να γίνουν προβλέψεις για τις μακροπρόθεσμες ανάγκες του κλάδου φροντίζοντας να καταστεί ελκυστικότερο το επάγγελμα του εκπαιδευτικού και του εκπαιδευτή. - Προσέλκυση ατόμων που έχουν επαγγελματική πείρα σε άλλους τομείς, ώστε να εργασθούν ως εκπαιδευτικοί και εκπαιδευτές.	- Έλλειψη/πλεόνασμα προσοντούχων εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών στην αγορά εργασίας, - Εξέλιξη του αριθμού των αιτούντων για προγράμματα επιμόρφωσης (εκπαιδευτικοί και εκπαιδευτές), - Ποσοστό εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών που ακολουθούν συνεχή επαγγελματική επιμόρφωση.

⁶⁴ Λεπτομερές πρόγραμμα των επακολουθών εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη [Επίσημη Εφημερίδα C142/01, 14.06.2002].

ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ		
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ
Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την κοινωνία της γνώσης	- Να προσδιοριστούν νέες βασικές δεξιότητες και ο τρόπος με τον οποίο οι δεξιότητες αυτές μαζί με τις παραδοσιακές βασικές δεξιότητες μπορούν να ενσωματωθούν στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών· - Να καταστεί η απόκτηση των βασικών δεξιοτήτων προσιτή σε όλους, περιλαμβανομένων των λιγότερο ευνοημένων ατόμων, των ατόμων με ειδικές ανάγκες, αυτών που εγκαταλείπουν το σχολείο και των εκπαιδευόμενων ατόμων. - Προώθηση της επίσημης επικύρωσης βασικών δεξιοτήτων, προκειμένου να διευκολύνεται η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση και η απασχολησιμότητα.	- Άτομα που ολοκληρώνουν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, - Συνεχής επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε τομείς ανάγκης για νέες δεξιότητες, - Επίπεδα γνώσεων ανάγνωσης και γραφής, επίπεδα γνώσεων αριθμητικής/μαθηματικών, επίπεδα μεθοδολογίας για την απόκτηση γνώσεων, - Ποσοστό ενηλίκων με εκπαίδευση κατώτερη του πρώτου κύκλου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι έχουν συμμετάσχει σε οποιαδήποτε μορφή εκπαίδευσης ή κατάρτισης ενηλίκων, κατά ομάδα ηλικίας.
Εξασφάλιση της πρόσβασης όλων στις ΤΠΕ (τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας)	- Παροχή επαρκούς εξοπλισμού και εκπαιδευτικού λογισμικού· - Ενθάρρυνση της βέλτιστης χρήσης καινοτόμων τεχνικών διδασκαλίας και μάθησης, που βασίζονται στις ΤΠΕ.	- Ποσοστό διδασκόντων που έχουν καταρτιστεί στη χρήση ΤΠΕ στο σχολείο, - Ποσοστό μαθητών και σπουδαστών που χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ στις σπουδές τους, - Ποσοστό μαθημάτων που χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ στα ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.
Αύξηση της προσέλευσης στις επιστημονικές και τεχνικές σπουδές	- Να αυξηθεί το ενδιαφέρον για τα μαθηματικά, τις θετικές επιστήμες και την τεχνολογία από μικρή ηλικία· - Να δημιουργηθούν κίνητρα για τους νέους ώστε περισσότεροι να επιλέγουν σπουδές και σταδιοδρομίες στους τομείς των μαθηματικών, των θετικών επιστημών και της τεχνολογίας· - Να βελτιωθεί η ισόρροπη εκπροσώπηση ανδρών και γυναικών μεταξύ των σπουδαστών στους τομείς αυτούς· - Να εξασφαλιστεί επαρκής αριθμός ειδικευμένων εκπαιδευτικών που διδάσκουν αυτές τις επιστήμες.	- Αύξηση του αριθμού των εισαγομένων σε σπουδές μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας (ανώτερη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, κατά φύλο), - Αύξηση του αριθμού αποφοίτων από σχολές μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας, κατά φύλο, - Αύξηση του αριθμού θετικών επιστημόνων και μηχανικών στην κοινωνία, κατά φύλο, - Αύξηση του αριθμού ειδικευμένων καθηγητών μαθηματικών, θετικών επιστημών και τεχνολογίας (δευτεροβάθμια εκπαίδευση)

ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ		
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ
Βέλτιστη χρήση των πόρων	- Να αυξηθεί η επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό εξασφαλίζοντας παράλληλα δίκαιη και πραγματική κατανομή των διαθέσιμων μέσων προκειμένου να διευκολύνεται η γενική πρόσβαση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και να βελτιώνεται η ποιότητά τους - Να υποστηριχθεί η ανάπτυξη συμβατών συστημάτων βεβαίωσης της ποιότητας με σεβασμό της ποικιλομορφίας σε όλη την Ευρώπη - Να αναπτυχθούν οι δυνατότητες των εταιρικών σχέσεων μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.	- Αύξηση των κατά κεφαλήν επενδύσεων σε ανθρώπινο δυναμικό (διαρθρωτικός δείκτης).

ΔΙΕΥΚΟΛΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΟΛΩΝ ΣΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ		
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ
Ανοικτό περιβάλλον μάθησης	- Να διευρυνθεί η πρόσβαση στη διά βίου μάθηση με την παροχή ενημέρωσης, συμβουλών και προσανατολισμού, για όλο το φάσμα των διαθέσιμων δυνατοτήτων μάθησης - Η εκπαίδευση και η κατάρτιση να παρέχονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι ενήλικες να μπορούν πραγματικά να συμμετέχουν και να συνδυάζουν τη συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικά προγράμματα με άλλες ευθύνες και δραστηριότητες - Να εξασφαλισθεί ότι υπάρχουν δυνατότητες πρόσβασης όλων στη μάθηση - Να προωθούνται ευέλικτες μαθησιακές διαδρομές για όλους - Να προωθούνται δίκτυα ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, σε διάφορα επίπεδα, στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης.	- Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών που συμμετέχει στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (διαρθρωτικός δείκτης).

ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΟΛΩΝ ΣΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ		
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ
Ελκυστικότερη μάθηση	- Να ενθαρρύνονται οι νέοι ώστε να παραμένουν στην εκπαίδευση ή την κατάρτιση μετά την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης, και να διευκολύνονται οι ενήλικες ώστε να συμμετέχουν στη μάθηση στην μετέπειτα ζωή τους. - Να αναπτυχθούν τρόποι για την επίσημη αναγνώριση άτυπης μαθησιακής εμπειρίας. - Να εξευρεθούν τρόποι για να καταστεί ελκυστικότερη η μάθηση τόσο εντός όσο και εκτός των επίσημων συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. - Να προαχθεί μια νοοτροπία μάθησης.	- Ποσοστό χρόνου εργασίας που δαπανούν οι εργαζόμενοι για μάθηση, ανά ηλικιακή ομάδα, - Συμμετοχή σε τριτοβάθμια εκπαίδευση, - Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών με χαμηλότερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, που δεν φοιτούν στην εκπαίδευση ή την επαγγελματική κατάρτιση (διαρθρωτικός δείκτης).
Πρώθηση της ενεργοποίησης του πολίτη, της ισότητας των ευκαιριών και της κοινωνικής συνοχής	- Να εξασφαλισθεί ότι όλοι οι σχολικοί εταίροι προωθούν πράγματι την αγωγή στις δημοκρατικές αξίες, ούτως ώστε να προετοιμάζουν τα άτομα για την ενεργό άσκηση της ιδιότητας του πολίτη- - Να λαμβάνεται πλήρως υπόψη, στους στόχους και τη λειτουργία της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, η επιδίωξη της παροχής ίσων ευκαιριών - Να εξασφαλιστεί δίκαιη πρόσβαση στην απόκτηση δεξιοτήτων.	- Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών με χαμηλότερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, που δεν φοιτούν στην εκπαίδευση ή την επαγγελματική κατάρτιση (διαρθρωτικός δείκτης).

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΟΙΚΤΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ		
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ
Ενίσχυση των δεσμών με τον κόσμο της εργασίας και την έρευνα, καθώς και με την ευρύτερη κοινωνία.	- Προώθηση της στενής συνεργασίας μεταξύ συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και της ευρύτερης κοινωνίας - Θέσπιση εταιρικών σχέσεων μεταξύ όλων των τύπων ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, επιχειρήσεων και ερευνητικών ιδρυμάτων, προς αμοιβαίο όφελος - Προαγωγή του ρόλου των αρμόδιων ενδιαφερομένων στην ανάπτυξη της κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένης της αρχικής κατάρτισης, και της μάθησης στο χώρο εργασίας.	- Ποσοστό σπουδαστών και εκπαιδευομένων αρχικής κατάρτισης, οι οποίοι επωφελούνται από ρυθμίσεις εκπαίδευσης εναλλασσόμενης με εργασία.

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΟΙΚΤΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ		
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ
Ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος	- Να προωθηθεί μέσω του όλου συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης η αίσθηση της καινοτομίας και της δημιουργικότητας, με σκοπό την ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος - Να διευκολύνεται η απόκτηση των δεξιοτήτων που χρειάζονται για τη σύσταση και τη διαχείριση μιας επιχείρησης.	- Ποσοστό αυτοαπασχολούμενων στους διάφορους τομείς της βασικής γνώσης οικονομίας (ιδίως άτομα ηλικίας 25-35 ετών), - Ποσοστό ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης που παρέχουν συμβουλές και οδηγίες για την ίδρυση επιχειρήσεων.
Βελτίωση της εκμάθησης των ξένων γλωσσών	- Να ενθαρρύνονται όλοι ώστε να μαθαίνουν δύο ή, όταν ενδείκνυται, περισσότερες γλώσσες επί πλέον της μητρικής τους, και να αυξηθεί η συνειδητοποίηση της σημασίας της εκμάθησης ξένων γλωσσών για τα άτομα κάθε ηλικίας - Να ενθαρρύνονται τα σχολεία και τα ιδρύματα κατάρτισης ώστε να χρησιμοποιούν αποτελεσματικές μεθόδους διδασκαλίας και κατάρτισης και να κινητοποιούν το ενδιαφέρον των σπουδαστών για την εκμάθηση γλωσσών και στη μετέπειτα ζωή τους.	- Ποσοστό μαθητών και σπουδαστών που κατέχουν δύο ξένες γλώσσες, - ποσοστό καθηγητών ξένων γλωσσών που έχουν συμμετάσχει σε μαθήματα αρχικής κατάρτισης ή σε μαθήματα επιμόρφωσης που συνεπάγονται κινητικότητα η οποία προσφέρει άμεση επαφή με τη γλώσσα ή τον πολιτισμό που διδάσκουν.
Αύξηση της κινητικότητας και των ανταλλαγών	- Να παρέχεται η ευρύτερη δυνατή πρόσβαση στην κινητικότητα, σε άτομα και σε ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, περιλαμβανομένων των όσων εξυπηρετούν τους λιγότερο ευνοημένους, και να μειωθούν τα εναπομένοντα εμπόδια στην κινητικότητα. - Παρακολούθηση τού όγκου, των κατευθύνσεων, των ποσοστών συμμετοχής καθώς και των ποιοτικών πλευρών των ροών της κινητικότητας σε όλη την Ευρώπη. - Διευκόλυνση της επικύρωσης και αναγνώρισης των ικανοτήτων που αποκτώνται κατά τη διάρκεια των περιόδων κινητικότητας. - Προαγωγή της παρουσίας και της αναγνώρισης της ευρωπαϊκής εκπαίδευσης και κατάρτισης ανά τον κόσμο καθώς και της ελκυστικότητάς τους για τους σπουδαστές, τους επιστήμονες και τους ερευνητές από άλλες περιοχές του κόσμου.	- Ποσοστό σπουδαστών μιας χώρας που παρακολουθούν μέρος των σπουδών τους σε άλλη χώρα της ΕΕ ή σε τρίτη χώρα, - Ποσοστό διδασκόντων, ερευνητών και επιστημόνων από άλλες χώρες της ΕΕ οι οποίοι απασχολούνται στα διάφορα εκπαιδευτικά επίπεδα, - Αριθμός και κατανομή των σπουδαστών από την ΕΕ και από τις εκτός ΕΕ χώρες στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΟΙΚΤΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ		
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ
Ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας	- Να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα και να διεκπεραιώνονται έγκαιρα οι διαδικασίες αναγνώρισης για λόγους περαιτέρω σπουδών, κατάρτισης και απασχόλησης σε ολόκληρη την Ευρώπη. - Να προωθηθεί η συνεργασία μεταξύ αρμόδιων οργανισμών και αρχών με σκοπό την επίτευξη περισσότερης συμβατότητας όσον αφορά την βεβαίωση της ποιότητας και την πιστοποίηση. - Να προωθηθεί η διαφάνεια της πληροφόρησης για τις δυνατότητες και τις δομές εκπαίδευσης και κατάρτισης εν όψει της δημιουργίας ενός ανοικτού ευρωπαϊκού χώρου για την εκπαίδευση. - Να προαχθεί η ευρωπαϊκή διάσταση της διδασκαλίας και της κατάρτισης.	- Ποσοστό προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδαστών και ερευνητών που συνεχίζουν τις σπουδές τους σε άλλη χώρα της ΕΕ ή σε τρίτη χώρα, - Ποσοστό αποφοίτων που λαμβάνουν κοινούς τίτλους σπουδών στην Ευρώπη, - Ποσοστό σπουδαστών που εντάσσονται στο ECTS ή στο Europass ή/και που λαμβάνουν συμπληρωματικό δίπλωμα ή πιστοποιητικό.

6.5. ΒΑΣΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

Οι βασικές ικανότητες με τη μορφή γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων είναι θεμελιώδους σημασίας για όλους τους πολίτες εντός της «κοινωνίας της γνώσης». Παρέχουν προστιθέμενη αξία στην αγορά εργασίας, στην κοινωνική συνοχή και στην ιδιότητα του ενεργού πολίτη, προσφέροντας ευελιξία και προσαρμοστικότητα, ικανοποίηση και κίνητρα. Με σύσταση που εκδίδει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 18 Δεκεμβρίου 2006 προτείνεται στα κράτη μέλη να ενσωματώσουν τις «βασικές ικανότητες» στις στρατηγικές τους για τη διά βίου εκπαίδευση και κατάρτιση, ενώ με το ψήφισμα της 15 Νοεμβρίου 2007 «Νέες δεξιότητες για νέες θέσεις εργασίας»⁶⁵ τονίζεται ο επείγων χαρακτήρας της πρόβλεψης των αναγκών, όσον αφορά τις δεξιότητες, με στόχο την προσαρμογή των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων προς τις ανάγκες της οικονομίας.

Με την αναγνώριση του καθολικού χαρακτήρα των βασικών ικανοτήτων και της σημασίας που επιτελούν στη δημιουργία κοινωνικών προϋποθέσεων για την προώθηση της ισότητας, η Σύσταση προτείνει τη δημιουργία ενός εργαλείου αναφοράς για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), το οποίο θα διασφαλίζει ότι αυτές οι βασικές ικανότητες είναι πλήρως ενσωματωμένες στις στρατηγικές και στις υποδομές τους, ειδικότερα στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης.

⁶⁵ EE C 290, 4.12.2007, COUNCIL RESOLUTION of 15 November 2007 on The new skills for new jobs.

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τη Σύσταση οι βασικές ικανότητες για τη διά βίου εκπαίδευση και κατάρτιση αποτελούν συνδυασμό γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων κατάλληλων για το ευρύτερο πλαίσιο. Είναι ιδιαίτερα αναγκαίες για την προσωπική ολοκλήρωση και ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη, την ενεργό ιδιότητα του πολίτη και την απασχόληση. Επιπρόσθετα, είναι απαραίτητες εντός της κοινωνίας της γνώσης και εξασφαλίζουν περισσότερη ευελιξία στο εργατικό δυναμικό, επιτρέποντάς του να προσαρμόζεται γρηγορότερα στις διαρκείς αλλαγές του ολόένα και περισσότερο διασυνδεδεμένου κόσμου. Αποτελούν σημαντικό παράγοντα καινοτομίας, παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας, και συμβάλλουν στην κινητοποίηση και στην ικανοποίηση των εργαζομένων, καθώς και στην ποιότητα της εργασίας.

Βασικές ικανότητες θα πρέπει να αποκτούν:

- οι νέοι στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και κατάρτισής τους, η οποία θα πρέπει να τους παρέχει τα εφόδια για την ενήλικη ζωή, ειδικότερα για την επαγγελματική ζωή, αποτελώντας ταυτόχρονα τη βάση για περαιτέρω μάθηση,
- οι ενήλικες σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους, μέσω μιας διαδικασίας ανάπτυξης και αναβάθμισης δεξιοτήτων.

Η απόκτηση βασικών ικανοτήτων εξυπηρετεί τη θεμελιώδη αρχή της ισότητας, δημιουργώντας τις κατάλληλες κοινωνικές προϋποθέσεις για την εφαρμογή της. Το προτεινόμενο πλαίσιο αναφοράς αφορά ιδιαίτερα τις μειονεκτούσες ομάδες, οι εκπαιδευτικές δυνατότητες των οποίων απαιτούν ενίσχυση. Μεταξύ των παραδειγμάτων αυτών των ομάδων περιλαμβάνονται άτομα με ελλείψεις βασικές δεξιότητες, άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, μακροχρόνια άνεργοι, άτομα με αναπηρίες, μετανάστες κ.ά.

Οι οκτώ βασικές ικανότητες.

Το πλαίσιο ορίζει οκτώ βασικές ικανότητες και περιγράφει τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις που αφορούν καθεμία. Οι βασικές αυτές ικανότητες είναι:

- **Η επικοινωνία στη μητρική γλώσσα**, η οποία είναι η ικανότητα έκφρασης και ερμηνείας εννοιών, σκέψεων, συναισθημάτων, γεγονότων και απόψεων, τόσο σε προφορική όσο και σε γραπτή μορφή (ακρόαση, ομιλία, ανάγνωση και γραφή), και η ικανότητα γλωσσικής αλληλεπίδρασης με κατάλληλο και δημιουργικό τρόπο σε ολόκληρο το φάσμα των κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων.
- **Η επικοινωνία σε ξένες γλώσσες**, η οποία περιλαμβάνει, εκτός από τις κύριες διαστάσεις της δεξιότητας επικοινωνίας στη μητρική γλώσσα, διαμεσολάβηση και διαπολιτισμική κατανόηση. Το επίπεδο γλωσσομάθειας εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και από την ικανότητα ακρόασης, ομιλίας, ανάγνωσης και γραφής.
- **Η μαθηματική ικανότητα και βασικές ικανότητες στην επιστήμη και την τεχνολογία**. Η μαθηματική ικανότητα είναι η ικανότητα ανάπτυξης και χρησιμοποίησης μαθηματικών συλλογισμών για την επίλυση ενός φάσματος προβλημάτων σε καθημερινές καταστάσεις με έμφαση τόσο στη διαδικασία και στη δραστηριότητα όσο και στη γνώση. Η μαθηματική

ικανότητα στην επιστήμη και στην τεχνολογία αφορά στη λειτουργική γνώση, τη χρήση και την εφαρμογή γνώσεων και μεθοδολογιών που εξηγούν τον φυσικό κόσμο. Οι ικανότητες αυτές περιλαμβάνουν την κατανόηση των αλλαγών που προκαλούνται από τη δραστηριότητα του ανθρώπου και την ευθύνη του ως μεμονωμένου πολίτη.

- **Η ψηφιακή ικανότητα** περιλαμβάνει τη χρήση της τεχνολογίας στην κοινωνία της πληροφορίας και, κατ' επέκταση, βασικές δεξιότητες στην τεχνολογία πληροφοριών και επικοινωνιών.
- **Οι μεταγνωστικές ικανότητες** (Learning to learn) συνδέονται με τη μάθηση, την ικανότητα επίδειξης και οργάνωσης της ατομικής μάθησης, σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, σύμφωνα με τις ανάγκες ενός ατόμου και με επίγνωση των μεθόδων και των ευκαιριών.
- **Οι κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη.** Οι κοινωνικές ικανότητες αναφέρονται στις προσωπικές, διαπροσωπικές και διαπολιτισμικές ικανότητες, καθώς και σε όλο το φάσμα της συμπεριφοράς που εξοπλίζει τα άτομα ώστε να συμμετέχουν με αποτελεσματικό και εποικοδομητικό τρόπο στην κοινωνική και επαγγελματική ζωή. Οι κοινωνικές ικανότητες συνδέονται με την προσωπική και κοινωνική ευημερία. Είναι σημαντική η κατανόηση κωδίκων συμπεριφοράς και συνηθειών σε διαφορετικά περιβάλλοντα στα οποία κινούνται τα άτομα. Η ικανότητα του πολίτη, και ειδικότερα η γνώση των κρίσιμων κοινωνικών και πολιτικών εννοιών και δομών (δημοκρατία, δικαιοσύνη, ισότητα, ιδιότητα του ενεργού πολίτη και δικαιώματα του πολίτη) παρέχει στα άτομα τα εφόδια για την ενεργό και δημοκρατική συμμετοχή.
- **Το αίσθημα πρωτοβουλίας και η επιχειρηματικότητα** αναφέρονται στην ικανότητα του ατόμου να μετατρέπει τις ιδέες του σε πράξη. Περιλαμβάνει τη δημιουργικότητα, την καινοτομία και την ανάληψη ρίσκου, καθώς και την ικανότητα σχεδιασμού και διαχείρισης έργων προκειμένου να επιτυγχάνονται συγκεκριμένοι στόχοι. Τα άτομα κατανοούν το πλαίσιο της εργασίας τους και μπορούν να αξιοποιούν ευκαιρίες, όταν αυτές εμφανίζονται. Αποτελεί το θεμέλιο για τις ειδικότερες δεξιότητες και γνώσεις που χρειάζονται όσα άτομα δραστηριοποιούνται ή συμβάλλουν σε κοινωνικές ή εμπορικές δραστηριότητες. Κάτι τέτοιο οφείλει να περιλαμβάνει τη συνειδητοποίηση των ηθικών αξιών και να προωθή τη χρηστή διακυβέρνηση.
- **Η πολιτιστική γνώση και έκφραση**, η οποία περιλαμβάνει εκτίμηση της σημασίας της δημιουργικής έκφρασης ιδεών, εμπειριών και συναισθημάτων σε ένα φάσμα μέσων μαζικής επικοινωνίας (μουσική, θέατρο, λογοτεχνία και εικαστικές τέχνες).

Αυτές οι βασικές ικανότητες είναι μεταξύ τους αλληλένδετες, και σε κάθε περίπτωση δίδεται έμφαση στον κριτικό τρόπο σκέψης, στη δημιουργικότητα, στην πρωτοβουλία, στην επίλυση προβλημάτων, στην αξιολόγηση των κινδύνων, στη λήψη αποφάσεων και στην εποικοδομητική διαχείριση των συναισθημάτων. Οι οκτώ βασικές ικανότητες συγκροτούν ένα πλαίσιο ανα-

φοράς για τη στήριξη των εθνικών και των ευρωπαϊκών προσπαθειών επίτευξης των στόχων, τους οποίους καθορίζουν. Το πλαίσιο αυτό προορίζεται κατά κύριο λόγο για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τους φορείς παροχής εκπαίδευσης και κατάρτισης, τους εργοδότες και τους εκπαιδευομένους. Αποτελεί ένα εργαλείο αναφοράς για τις χώρες της ΕΕ και τις πολιτικές τους για την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Με βάση αυτό το πλαίσιο αναφοράς, οι χώρες της ΕΕ θα πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα, ώστε:

- η αρχική εκπαίδευση και κατάρτιση να προσφέρει σε όλους τους νέους τα μέσα για να αναπτύξουν τις βασικές ικανότητες σε επίπεδο τέτοιο που να τους εφοδιάζει για την ενήλικη και την επαγγελματική ζωή, και να διαμορφώνει, επίσης, τη βάση για την περαιτέρω μάθηση,
- να υπάρχει κατάλληλη πρόβλεψη για τους νέους, οι οποίοι μειονεκτούν όσον αφορά στην κατάρτισή τους, ούτως ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν το εκπαιδευτικό τους κεφάλαιο,
- οι ενήλικες να μπορούν να αναπτύσσουν και να επικαιροποιούν τις βασικές ικανότητες καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους και να υπάρχει ιδιαίτερη έμφαση σε ομάδες-στόχους, όπως τα άτομα που χρειάζονται να επικαιροποιήσουν τις δεξιότητές τους,
- να υπάρχει κατάλληλη υποδομή για τη συνεχή εκπαίδευση και κατάρτιση των ενηλίκων, να εφαρμόζονται μέτρα για την εξασφάλιση πρόσβασης, τόσο στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, όσο και στην αγορά εργασίας, καθώς και μέτρα στήριξης των εκπαιδευομένων, ανάλογα με τις ειδικές ανάγκες και τις ικανότητές τους,
- να επιτυγχάνεται η συνοχή στην παροχή εκπαίδευσης και κατάρτισης, μέσω ενισχυμένων δεσμών μεταξύ των αντίστοιχων πολιτικών. Το πλαίσιο αναφοράς διαμορφώνει επίσης τη βάση για την ανάληψη δράσης σε κοινοτικό επίπεδο και ειδικότερα στο πλαίσιο των κοινοτικών προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.

6.6. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2020 (ΕΚ 2020)

Η «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2020» (ΕΚ 2020) αποτελεί το νέο στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, το οποίο βασίζεται στο πρόγραμμα εργασίας «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010» (ΕΚ 2010). Παρέχει κοινούς στρατηγικούς στόχους στα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένου ενός συνόλου αρχών για την επίτευξη αυτών των στόχων, καθώς επίσης κοινές μεθόδους εργασίας με τομείς προτεραιότητας για κάθε περιοδικό κύκλο εργασίας.

Συγκεκριμένα, στις 12 Μαΐου 2009 δημοσιεύθηκαν τα συμπεράσματα του Συμβουλίου⁶⁶, σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020).

Αυτά τα συμπεράσματα προβλέπουν ένα **στρατηγικό πλαίσιο** ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης έως το 2020. Το πλαίσιο αυτό βασίζεται στα αποτελέσματα του προγράμματος εργασίας «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010» (ΕΚ 2010), με σκοπό την αντιμετώπιση των προκλήσεων που απομένουν όσον αφορά στη δημιουργία μιας Ευρώπης βασισμένης στη γνώση και την υλοποίηση της διά βίου μάθησης για όλους.

Ο κύριος στόχος του νέου στρατηγικού πλαισίου είναι η στήριξη των κρατών μελών όσον αφορά στην περαιτέρω ανάπτυξη των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισής τους. Αυτά τα συστήματα θα πρέπει να παρέχουν τα μέσα σε όλους τους πολίτες να αναπτύξουν τις ικανότητές τους, καθώς επίσης να διασφαλίσουν τη βιώσιμη οικονομική ευμάρεια και απασχολησιμότητα.

Το πλαίσιο θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη ολόκληρο το φάσμα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με την προοπτική της διά βίου μάθησης, καλύπτοντας όλα τα επίπεδα και τα είδη μάθησης (συμπεριλαμβανομένης της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης).

Τα συμπεράσματα θέτουν τέσσερις **στρατηγικούς στόχους για το πλαίσιο**:

- i. **Πρώθηση της διά βίου μάθησης και της κινητικότητας:** Απαιτείται πρόοδος όσον αφορά στην εφαρμογή των στρατηγικών διά βίου μάθησης, την εκπόνηση εθνικών πλαισίων προσόντων συνδεδεμένων με το ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων και τη δημιουργία περισσότερο ευέλικτων οδών μάθησης.
- ii. **Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης:** Όλοι οι πολίτες πρέπει να μπορούν να αποκτήσουν βασικές ικανότητες και όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να γίνουν ελκυστικότερα και αποτελεσματικότερα.
- iii. **Προαγωγή της ισοτιμίας, της κοινωνικής συνοχής και της ενεργού συμμετοχής στα κοινά:** Η εκπαίδευση και η κατάρτιση θα πρέπει να δίνουν τη δυνατότητα σε

⁶⁶ Συμπεράσματα του συμβουλίου, της 12ης Μαΐου 2009, σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020), Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 119 της 28/05/2009 σ. 0002 - 0010

όλους τους πολίτες να αποκτούν και να αναπτύσσουν τις δεξιότητες και τις ικανότητες που είναι αναγκαίες για την απασχολησιμότητά τους, καθώς επίσης να υποστηρίζουν την περαιτέρω μάθηση, την ενεργό συμμετοχή στα κοινά και το διαπολιτισμικό διάλογο. Τα εκπαιδευτικά μειονεκτήματα θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με υψηλής ποιότητας εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς από τις μικρές ηλικίες.

- iv. **Ενίσχυση της καινοτομίας και της δημιουργικότητας, καθώς και του επιχειρηματικού πνεύματος, σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης:** Θα πρέπει να προάγεται η απόκτηση εγκάρσιων ικανοτήτων από όλους τους πολίτες και να διασφαλίζεται η λειτουργία του τριγώνου γνώσης (εκπαίδευση-έρευνα-καινοτομία). Θα πρέπει να προάγεται η συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, καθώς και των ευρύτερων μαθησιακών κοινοτήτων με την κοινωνία των πολιτών και άλλους ενδιαφερόμενους.

Για να είναι εφικτή η μέτρηση της επιτευχθείσας προόδου όσον αφορά στους στόχους αυτούς, προσδιορίζονται δείκτες και ευρωπαϊκά κριτήρια αξιολόγησης. Παρέχεται επίσης ένα σύνολο **αρχών** οι οποίες θα πρέπει να τηρούνται κατά την προσπάθεια επίτευξης των προαναφερθέντων στόχων. Σε αυτές περιλαμβάνεται η εφαρμογή της ευρωπαϊκής συνεργασίας στην εκπαίδευση και την κατάρτιση με την προοπτική της διά βίου μάθησης, στο πλαίσιο της οποίας χρησιμοποιείται αποτελεσματικότερα η *ανοιχτή μέθοδος συντονισμού* και αναπτύσσονται συνέργειες μεταξύ των διαφόρων εμπλεκόμενων τομέων. Η ευρωπαϊκή συνεργασία στην εκπαίδευση και την κατάρτιση θα πρέπει να είναι διατομεακή και διαφανής, συμπεριλαμβάνοντας έτσι τους συναφείς τομείς πολιτικής και όλους τους ενδιαφερόμενους. Τα αποτελέσματα της συνεργασίας θα πρέπει να διαδίδονται και να επανεξετάζονται τακτικά. Θα πρέπει επίσης να επιδιώκεται μεγαλύτερη συμβατότητα με τη διαδικασία της Κοπεγχάγης και τη διαδικασία της Μπολόνια και εντατικότερος διάλογος και συνεργασία με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανώσεις.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να συνεργάζονται χρησιμοποιώντας την ανοιχτή μέθοδο συντονισμού, με σκοπό την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής συνεργασίας στην εκπαίδευση και την κατάρτιση βάσει των προαναφερθέντων στρατηγικών στόχων, αρχών και μεθόδων εργασίας. Ταυτόχρονα, τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν μέτρα σε εθνικό επίπεδο, προκειμένου να επιτύχουν τους στρατηγικούς στόχους και να συμβάλουν στην επίτευξη των ευρωπαϊκών κριτηρίων αξιολόγησης.

Η Επιτροπή καλείται να υποστηρίξει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, να αξιολογήσει την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά στους στόχους και τα κριτήρια αξιολόγησης, καθώς επίσης να συνεχίσει να εργάζεται ως προς τα κριτήρια αξιολόγησης στους τομείς της κινητικότητας, της απασχολησιμότητας και της εκμάθησης γλωσσών.

6.7. ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Το Μάρτιο του 2008 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έθεσε τις προτεραιότητες για την περίοδο 2008-2010⁶⁷ και κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει συνολική εκτίμηση των μελλοντικών αναγκών σε ό,τι αφορά τις δεξιότητες έως το 2020, λαμβάνοντας υπόψη τις τεχνολογικές αλλαγές και το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Τον Απρίλιο του ίδιου έτους εκδόθηκε Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁶⁸, η οποία αφορά στη θέσπιση του Ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων για τη διά βίου μάθηση με στόχο την προαγωγή της κινητικότητας, της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, διευκολύνοντας την αναγνώριση των μαθησιακών κεκτημένων από το ένα σύστημα στο άλλο και κατά συνέπεια, από τη μία χώρα στην άλλη. Τα συμπεράσματα που εξέδωσε το Συμβούλιο το Μάιο του 2008⁶⁹ ενθαρρύνουν την ενίσχυση της συνέργειας μεταξύ γνώσεων και δεξιοτήτων μέσω της καινοτομίας και της δημιουργικότητας σε όλα τα επίπεδα της κατάρτισης. Παράλληλα, η πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το Ευρωπαϊκό Έτος Δημιουργικότητας και Καινοτομίας 2009⁷⁰ είχε ως στόχο την προώθηση της δημιουργικότητας μέσω της διά βίου μάθησης ως φορέα καινοτομίας και ως παράγοντα για την ανάπτυξη των προσωπικών, εργασιακών, επιχειρηματικών και κοινωνικών ικανοτήτων. Επιπρόσθετα, αναγνωρίζεται ο καθοριστικός ρόλος της εκπαίδευσης ενηλίκων και της κατάρτισης στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας και ιδιαίτερα στην τεχνολογική προσαρμογή των εργαζομένων.

Γενικότερα, η «Διαδικασία της Κοπεγχάγης» είχε ως στόχο την ενίσχυση του ρόλου της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης σε ό,τι αφορά στην ανταγωνιστικότητα, την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή. Μέσω αυτής, τέθηκαν προτεραιότητες τόσο σε ευρωπαϊκό, όσο και σε εθνικό επίπεδο, οι οποίες οδήγησαν αφενός σε τροποποιήσεις εθνικών πολιτικών στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης, αφετέρου στη δημιουργία κοινών εργαλείων για την αναγνώριση γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Το κύριο ζητούμενο είναι η ανάπτυξη ενός κοινού και διαφανούς πλαισίου αναγνώρισης των προσόντων, στο πλαίσιο συγκεκριμένων προδιαγραφών ποιότητας, με στόχο την προαγωγή της κινητικότητας των εργαζομένων. Στα κείμενα του Συμβουλίου και της Επιτροπής καθίσταται σαφές ότι η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση κατέχει κεντρική θέση στην πολιτική απασχόλησης και την κοινωνική πολιτική, και έχει ως κύριους στόχους:

⁶⁷ Έγγρ. του Συμβουλίου 7652/08, Συμπεράσματα της Προεδρίας - Βρυξέλλες, 13/14 Μαρτίου 2008, ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΝΕΩΜΕΝΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ (2008-2010)

⁶⁸ ΕΕ C 111, 6.5.2008, ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 23ης Απριλίου 2008 σχετικά με τη θέσπιση του ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων για τη διά βίου μάθηση

⁶⁹ ΕΕ C 141, 7.6.2008, Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council of 22 May 2008 on promoting creativity and innovation through education and training.

⁷⁰ COM(2008) 159 τελικό 2008/0064 (COD), ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με το Ευρωπαϊκό Έτος Δημιουργικότητας και Καινοτομίας (2009).

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

- τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και των επιδόσεων των επιχειρήσεων,
- την προαγωγή της καινοτομίας στο πλαίσιο των σύγχρονων απαιτήσεων της οικονομίας
- την προσωπική ανάπτυξη των πολιτών.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών υπογραμμίζεται η ανάγκη ανάπτυξης στενότερων δεσμών μεταξύ όλων των μορφών και πλαισίων μάθησης, δημιουργίας συστημάτων εφαρμογής κοινών ευρωπαϊκών εργαλείων και χρήσης μηχανισμών διασφάλισης της ποιότητας. Παράλληλα, τονίζεται η σημασία της καταγραφής και πρόβλεψης των αναγκών σε ό,τι αφορά στις δεξιότητες. Τα κενά, οι ελλείψεις και οι νέες απαιτήσεις της αγοράς σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο αποτελούν στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την εφαρμογή των πολιτικών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ιδιωτών, των επιχειρήσεων, της κοινωνίας και της οικονομίας.

Με κυρίαρχο στόχο τη βελτίωση της αποδοτικότητας, της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, οι αρμόδιοι υπουργοί και οι κοινωνικοί εταίροι της Ευρώπης, μαζί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συμφώνησαν στην Κοπεγχάγη να αναλάβουν κοινή πολιτική δράση για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Ως ρητό τους στόχο έθεσαν την εξασφάλιση της πρόσβασης όλων των πολιτών στην κατάρτιση, καθώς και την αύξηση της συνάφειας της προσφερόμενης κατάρτισης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Επιπρόσθετα, ευρωπαϊκή κατεύθυνση για την εκπαίδευση και κατάρτιση αποτελούν τα κοινά ευρωπαϊκά εργαλεία, καθώς και η δυνατότητα επικύρωσης της μη τυπικής και άτυπης μάθησης. Σε κάποιες ευρωπαϊκές χώρες ο προσδιορισμός και η αξιολόγηση αυτού του είδους της μάθησης είναι ήδη εφικτός, ενώ άλλες βρίσκονται στο στάδιο της διαβούλευσης και του προγραμματισμού.

Στην κατεύθυνση αυτή, τα κράτη μέλη προχωρούν στη δημιουργία εθνικών πλαισίων επαγγελματικών προσόντων, τα οποία συνδέονται με το ευρωπαϊκό πλαίσιο ευρωπαϊκών προσόντων, ως εργαλείο αναφοράς, προκειμένου να είναι δυνατή η σύγκριση των επιπέδων των προσόντων μεταξύ των χωρών και των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Παράλληλα, προωθούνται συστήματα μεταφοράς εκπαιδευτικών μονάδων για την κατάρτιση, ως τεχνικό πλαίσιο για τη μεταφορά, την αναγνώριση, και, κατά περίπτωση, τη συσσώρευση των μαθησιακών αποτελεσμάτων ενός προσώπου με σκοπό την απόκτηση επαγγελματικού προσόντος. Τα εργαλεία και η μεθοδολογία περιλαμβάνουν την περιγραφή των επαγγελματικών προσόντων υπό μορφή ενοτήτων / ψηφίδων και αποβλέπουν στη διευκόλυνση της μεταφοράς, της αναγνώρισης και της συσσώρευσης των μαθησιακών αποτελεσμάτων, ανεξάρτητα των μαθησιακών πλαισίων στα οποία επιτεύχθηκαν.⁷¹

⁷¹ Σύσταση Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 2009/С 155/02, ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 18ης Ιουνίου 2009 για τη θέσπιση του ευρωπαϊκού συστήματος πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ECVET)

6.7.1. Το Ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων

Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (ΕΠΠ) είναι ένα κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς το οποίο συνδέει τα συστήματα επαγγελματικών προσόντων των χωρών, λειτουργώντας ως μηχανισμός μετατροπής για την ευκολότερη ανάγνωση και κατανόηση των επαγγελματικών προσόντων σε διαφορετικές χώρες και συστήματα στην Ευρώπη. Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων έχει δύο βασικούς στόχους:

- την προώθηση της κινητικότητας των πολιτών από χώρα σε χώρα και
- τη διευκόλυνση της διά βίου μάθησης.

Επιπλέον, προωθούνται συστήματα παρακολούθησης και αξιολόγησης της κατάρτισης, σύμφωνα με το κοινό πλαίσιο διασφάλισης της ποιότητας, παράλληλα με τη δημιουργία εθνικών πλαισίων επαγγελματικών προσόντων και τη διαμόρφωση νέων προτύπων και προγραμμάτων σπουδών. Τα συστήματα διασφάλισης ποιότητας αποτελούν μέσο – εργαλείο για τον συστηματικό εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών συστημάτων. Ως εκ τούτου, βρίσκονται πίσω από κάθε πρωτοβουλία πολιτικής στην εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση, ενώ τα κράτη μέλη καλούνται να τα αναπτύξουν και να τα χρησιμοποιήσουν σε εθελοντική βάση⁷².

Το Ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων τέθηκε επίσημα σε ισχύ τον Απρίλιο του 2008. Το 2010 ορίστηκε ως η ημερομηνία-στόχος για το συσχέτισμό των εθνικών συστημάτων επαγγελματικών προσόντων των επιμέρους χωρών με το Ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων και το 2012 για την εξασφάλιση από τις χώρες ότι τα επιμέρους πιστοποιητικά επαγγελματικών προσόντων φέρουν αναφορά στο αντίστοιχο επίπεδο του Ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων.

Το Ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων συσχετίζει τα εθνικά συστήματα και πλαίσια επαγγελματικών προσόντων των διαφόρων χωρών με ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα αναφοράς – τα οκτώ επίπεδα αναφοράς του Ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων. Τα επίπεδα καλύπτουν όλο το εύρος των επαγγελματικών προσόντων, από τα βασικά (Επίπεδο 1, π.χ. απολυτήριο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης) έως τα προχωρημένα (Επίπεδο 8, π.χ. Διδακτορικά) επίπεδα. Ως μέσο για την προώθηση της διά βίου μάθησης, το Ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων περιλαμβάνει όλα τα επίπεδα επαγγελματικών προσόντων που αποκτώνται στη γενική, επαγγελματική αλλά και ακαδημαϊκή εκπαίδευση και κατάρτιση. Επιπλέον, το πλαίσιο καλύπτει τα επαγγελματικά προσόντα που απονέμονται στην αρχική και συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση.

Τα οκτώ επίπεδα αναφοράς περιγράφονται σε σχέση με τα μαθησιακά αποτελέσματα. Το Ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων αναγνωρίζει ότι τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη διαφέρουν τόσο πολύ μεταξύ τους που η μετατόπιση του βάρους στα μαθησιακά αποτελέσματα είναι απαραίτητη για τη σύγκριση και συνεργασία μεταξύ χωρών και ιδρυμάτων. Στο Ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων, ένα μαθησιακό αποτέλεσμα ορίζεται ως μια διατύπωση όλων αυτών που ο εκπαιδευόμενος γνωρίζει, κατανοεί και μπορεί να κάνει μετά την ολοκλήρωση μιας διαδικασίας εκμάθησης. Κατά συνέπεια, το Ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων δίνει έμφαση στα αποτελέσματα της μάθησης και όχι στις εισροές, όπως η διάρκεια των σπουδών.

⁷² Επίσημη Εφημερίδα C 155, 8.7.2009, ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 18ης Ιουνίου 2009 για τη δημιουργία ευρωπαϊκού πλαισίου αναφοράς για τη διασφάλιση της ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση

Οι κύριοι στόχοι του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων - EQF αφορούν στα εξής:

- Να εδραιώσει ένα κοινό σύστημα αναφοράς μεταξύ των εκπαιδευτών και των εκπαιδευόμενων.
- Να λειτουργήσει ως «μηχανισμός μετάφρασης» ώστε να επιτρέπεται η κατηγοριοποίηση και η σύγκριση των μαθησιακών αποτελεσμάτων μεταξύ των διαφόρων χωρών.
- Να λειτουργήσει ως ένα κοινό σύστημα αναφοράς για την διασφάλιση της ποιότητας και της ανάπτυξη της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.
- Να παρέχει ένα σημείο αναφοράς για την ανάπτυξη επαγγελματικών προσόντων ανά τομέα.
- Να λειτουργήσει ως μέσο για να επιτευχθεί η αλλαγή, σε ευρωπαϊκό, εθνικό και τομεακό επίπεδο, από την άποψη των ευρωπαϊκών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Η ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων ξεκίνησε το 2004, ως απάντηση στα αιτήματα των κρατών μελών, των κοινωνικών εταίρων και άλλων ενδιαφερομένων για ένα κοινό σημείο αναφοράς προς ενίσχυση της διαφάνειας των επαγγελματικών προσόντων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με την υποστήριξη μιας Ομάδας Εμπειρογνομόνων του ΕΠΠ, κατάρτισε ένα σχέδιο προτείνοντας ένα πλαίσιο 8 επιπέδων με βάση τα μαθησιακά αποτελέσματα, στόχος του οποίου ήταν η διευκόλυνση της διαφάνειας και της δυνατότητας μεταφοράς / αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων και η υποστήριξη της διά βίου μάθησης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιοποίησε το έγγραφο αυτό για διαβούλευση σε όλη την Ευρώπη, το δεύτερο εξάμηνο του 2005. Η ανταπόκριση στη διαβούλευση κατέδειξε την ευρύτατη υποστήριξη των Ευρωπαίων ενδιαφερομένων για την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ζητώντας παράλληλα και μια σειρά διευκρινίσεων και απλοποιήσεων. Σε ανταπόκριση προς αυτά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τροποποίησε την πρόταση, βασιζόμενη στις προτάσεις των εμπειρογνομόνων από τις 32 χώρες που συμμετείχαν, καθώς και των ευρωπαϊκών κοινωνικών εταίρων. Στη συνέχεια, το αναθεωρημένο κείμενο υιοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως πρόταση στις 6 Σεπτεμβρίου του 2006. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο διαπραγματεύτηκαν με επιτυχία την πρόταση κατά τη διάρκεια του 2007, καταλήγοντας στην επίσημη υιοθέτηση του ΕΠΠ το Φεβρουάριο του 2008.

6.7.2. Το ευρωπαϊκό σύστημα πιστωτικών μονάδων για την ΕΕΚ (ECVET)

Πρόκειται για την πρωτοβουλία δημιουργίας του ευρωπαϊκού συστήματος πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση («ECVET»), που αποβλέπει να διευκολύνει τη μεταφορά, την αναγνώριση και τη συσσώρευση των αξιολογημένων μαθησιακών αποτελεσμάτων των ατόμων τα οποία επιδιώκουν να αποκτήσουν ένα επαγγελματικό προσόν. Η πρωτοβουλία αποβλέπει:

- να βελτιώσει τη γενική κατανόηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων των πολιτών και τη διαφάνεια,
- να ενισχύσει την κινητικότητα και τη δυνατότητα μεταφοράς τίτλων προσόντων τόσο στο εσωτερικό ενός κράτους μέλους στην περίπτωση των διαφορετικών τομέων της οικονομίας, όσο και μεταξύ των κρατών μελών,

- να συμβάλει στην ανάπτυξη και στη διεύρυνση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση.

Σύμφωνα με τη σχετική σύσταση⁷³ το ECVET αποτελεί τεχνικό πλαίσιο για τη μεταφορά, την αναγνώριση και, κατά περίπτωση, τη συσσώρευση των μαθησιακών αποτελεσμάτων ενός προσώπου με σκοπό την απόκτηση επαγγελματικού προσόντος. Τα εργαλεία και η μεθοδολογία του ECVET περιλαμβάνουν την περιγραφή των επαγγελματικών προσόντων υπό μορφήν ενότητων/ ψηφίδων μαθησιακών αποτελεσμάτων με συνδεδεμένους βαθμούς, διαδικασία μεταφοράς και συσσώρευσης και συμπληρωματικά έγγραφα, όπως συμφωνίες μάθησης, πρακτικά καταγραφής αποτελεσμάτων και οδηγούς χρήσης του ECVET.

Το ECVET προορίζεται να διευκολύνει την αναγνώριση των μαθησιακών αποτελεσμάτων σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, στο πλαίσιο της κινητικότητας, για τους σκοπούς της απόκτησης επαγγελματικού προσόντος. Σημειώνεται ότι το ECVET δεν συνεπάγεται κάποιο δικαίωμα των πολιτών για την αυτόματη αναγνώριση μαθησιακών αποτελεσμάτων ή βαθμών. Η εφαρμογή του για συγκεκριμένο τίτλο προσόντων συμφωνεί με τη νομοθεσία, τους κανόνες και τους κανονισμούς που ισχύουν στα κράτη μέλη και βασίζεται συνοπτικά στις κάτωθι αρχές και τεχνικές προδιαγραφές:

1. Ενότητες/ψηφίδες μαθησιακών αποτελεσμάτων.

Η ενότητα αποτελεί συνιστώσα του επαγγελματικού προσόντος και συνίσταται από ένα συνεκτικό σύνολο γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που μπορούν να αξιολογούνται και να πιστοποιούνται με ορισμένους σχετικούς βαθμούς ECVET. Κάθε επαγγελματικό προσόν περιλαμβάνει συνήθως περισσότερες από μία ενότητες / ψηφίδες και απαρτίζεται από το πλήρες σύνολο ενότητων / ψηφίδων. Συνεπώς, ο εκπαιδευόμενος μπορεί να αποκτήσει επαγγελματικό προσόν συσσωρεύοντας τις απαιτούμενες ενότητες / ψηφίδες, τις οποίες έχει ολοκληρώσει σε διάφορες χώρες και σε διάφορα πλαίσια (τυπικό και, κατά περίπτωση, άτυπο και μη τυπικό), με την παράλληλη τήρηση της εθνικής νομοθεσίας που αφορά στη συσσώρευση ενότητων και την αναγνώριση των μαθησιακών αποτελεσμάτων.

2. Μεταφορά και συσσώρευση μαθησιακών αποτελεσμάτων, συμπράξεις ECVET.

Στο ECVET, οι ενότητες / ψηφίδες μαθησιακών αποτελεσμάτων που επιτυγχάνονται σε ένα πλαίσιο αξιολογούνται και, στη συνέχεια, μπορούν να μεταφέρονται σε άλλο πλαίσιο. Στο δεύτερο αυτό πλαίσιο, πιστοποιούνται και αναγνωρίζονται από το αρμόδιο ίδρυμα ως τμήμα των απαιτήσεων που προβλέπονται για το επαγγελματικό προσόν που επιδιώκει να αποκτήσει ο ενδιαφερόμενος. Στη συνέχεια, είναι δυνατή η συσσώρευση ενότητων/ψηφίδων μαθησιακών αποτελεσμάτων για την απόκτηση του συγκεκριμένου επαγγελματικού προσόντος, σύμφωνα με τους ισχύοντες εθνικούς ή περιφερειακούς κανόνες. Οι διαδικασίες και οι κατευθυντήριες

⁷³ ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 18ης Ιουνίου 2009 για τη θέσπιση του ευρωπαϊκού συστήματος πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ECVET) (2009/C 155/02- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης)

γραμμές που διέπουν την αξιολόγηση, την επικύρωση, την πιστοποίηση και την αναγνώριση των ενότητων / ψηφίδων μαθησιακών αποτελεσμάτων καθορίζονται από τα σχετικά αρμόδια ιδρύματα και τους εταίρους που συμμετέχουν στη διαδικασία κατάρτισης.

3. Συμφωνία μάθησης και πρακτικά καταγραφής αποτελεσμάτων.

Για την πραγματοποίηση μεταφοράς πιστωτικών μονάδων στην οποία συμμετέχουν δύο εταίροι και ένας συγκεκριμένος μετακινούμενος εκπαιδευόμενος, συνάπτεται συμφωνία μάθησης μεταξύ των δύο αρμοδίων ιδρυμάτων που συμμετέχουν στη διαδικασία κατάρτισης και πιστοποίησης και του εκπαιδευομένου, στο πλαίσιο μνημονίου συμφωνίας.

4. Βαθμοί ECVET.

Οι βαθμοί ECVET παρέχουν συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με τα επαγγελματικά προσόντα και τις ενότητες/ψηφίδες σε αριθμητική μορφή. Δεν έχουν καμία αξία όταν δεν συσχετίζονται με τα επιτευχθέντα μαθησιακά αποτελέσματα για το συγκεκριμένο επαγγελματικό προσόν προσόντων που αφορούν, ενώ αντανακλούν την επίτευξη και τη συσσώρευση ενότητων / ψηφίδων. Για να καταστεί δυνατή η εφαρμογή κοινής προσέγγισης για τη χρήση των βαθμών ECVET, εφαρμόζεται κατά σύμβαση ρύθμιση σύμφωνα με την οποία χορηγούνται 60 βαθμοί στα μαθησιακά αποτελέσματα που αναμένεται να επιτευχθούν σε ένα έτος τυπικής πλήρους φοίτησης VET. Στο ECVET η χορήγηση των βαθμών γίνεται συνήθως σε δύο φάσεις: πρώτα χορηγούνται βαθμοί ECVET στο επαγγελματικό προσόν συνολικά και, στη συνέχεια, στις ενότητες που το συνθέτουν. Για κάθε συγκεκριμένο επαγγελματικό προσόν, λαμβάνεται ως αναφορά το τυπικό μαθησιακό πλαίσιο και με βάση την προαναφερθείσα συμβατική ρύθμιση χορηγείται ο συνολικός αριθμός βαθμών για το εν λόγω επαγγελματικό προσόν. Στη συνέχεια, από τον συνολικό αυτό βαθμό, χορηγούνται βαθμοί ECVET σε κάθε ενότητα/ψηφίδα, σύμφωνα με τη σχετική βαρύτητα που έχει στο πλαίσιο του επαγγελματικού προσόντος. Για τα επαγγελματικά προσόντα για τα οποία δεν υπάρχει αναφορά σε τυπικό μαθησιακό διάλογο, μπορούν να χορηγούνται βαθμοί ECVET μέσω εκτίμησης σε σύγκριση με άλλο επαγγελματικό προσόν για το οποίο υπάρχει τυπικό πλαίσιο αναφοράς.

Για τη διαπίστωση της συγκρισιμότητας των επαγγελματικών προσόντων, το αρμόδιο ίδρυμα θα πρέπει να χρησιμοποιεί ως αναφορά το ισοδύναμο επίπεδο του EQF ή, πιθανώς, το επίπεδο του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων ή την ομοιότητα των μαθησιακών αποτελεσμάτων σε έναν πολύ συναφή επαγγελματικό τομέα.

6.7.3. Το ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς για την ποιότητα στην ΕΕΚ.

Η σχετική Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 2009⁷⁴ για τη δημιουργία ευρωπαϊκού πλαισίου αναφοράς για τη διασφάλιση της ποιότητας στην

⁷⁴ ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 18ης Ιουνίου 2009 για τη δημιουργία ευρωπαϊκού πλαισίου αναφοράς για τη διασφάλιση της ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση

επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, θέτει τις κοινές ευρωπαϊκές κατευθύνσεις βάσει των οποίων τα κράτη μέλη θα υποστηρίζουν και θα παρακολουθούν τις πρωτοβουλίες σχετικά με την ποιότητα.

Το πλαίσιο περιλαμβάνει ένα κύκλο εξασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας με στάδια σχεδιασμού, εφαρμογής, αξιολόγησης/εκτίμησης και επανεξέτασης της ΕΕΚ (αυτό που περιγράφηκε ήδη βάσει των κειμένων του ENQA-VET) με την υποστήριξη κοινών κριτηρίων ποιότητας και ενδεικτικών περιγραφικών δεικτών. Οι διαδικασίες παρακολούθησης καθώς και ο συνδυασμός εσωτερικών και εξωτερικών μηχανισμών αξιολόγησης θα πρέπει να καθορίζεται από τα κράτη μέλη. Το πλαίσιο θα πρέπει να περιλαμβάνει τη χρήση εργαλείων μέτρησης που να αποδεικνύουν την αποτελεσματικότητα.

Το πλαίσιο θα πρέπει να εφαρμόζεται σε επίπεδο συστήματος ΕΕΚ, σε επίπεδο παρόχων ΕΕΚ και σε επίπεδο απόκτησης προσόντων. Θα πρέπει επίσης να αποτελεί τη βάση για συνεργασία σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Το πλαίσιο λαμβάνει υπόψη του τις αρχές διασφάλισης ποιότητας που περιλαμβάνονται στη Σύσταση του ΕΚ για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (2008)⁷⁵ και θα πρέπει να υποστηρίζει την εφαρμογή του ΕΠΠ, ιδιαίτερα ως προς την ποιότητα της πιστοποίησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Επίσης, η Σύσταση περιλαμβάνει προτροπές προς τα κράτη μέλη αναφορικά με τη λήψη πρακτικών μέτρων προώθησης του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τη Διασφάλιση Ποιότητας ΕΕΚ. Τα κράτη μέλη καλούνται:

- να χρησιμοποιήσουν και να αναπτύξουν ακόμα περισσότερο το ευρωπαϊκό πλαίσιο διασφάλισης ποιότητας και τα ειδικότερα μέρη του (κριτήρια, δείκτες, περιγραφείς κλπ),
- να καταρτίσουν σχέδιο βελτίωσης των συστημάτων διασφάλισης ποιότητας σε εθνικό επίπεδο, με τη συμμετοχή κοινωνικών εταίρων και αυτοδιοίκησης,
- να συμμετέχουν ενεργά στο ENQA-VET,
- να καθορίσουν το εθνικό σημείο αναφοράς για τη διασφάλιση ποιότητας στην ΕΕΚ, το οποίο πρέπει να προσεγγίσει τους ενδιαφερόμενους φορείς και να τους ενημερώσει, υποστηρίζει κοκ,
- να επανεξετάζουν ανά τετραετία τη διαδικασία εφαρμογής των συστημάτων διασφάλισης ποιότητας, βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων αναφοράς.

⁷⁵ Παράρτημα III της Σύστασης για το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων Κοινές αρχές για τη διασφάλιση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων

6.8. ΝΕΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΝΕΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η πρωτοβουλία «*Νέες Δεξιότητες για Νέες Θέσεις Εργασίας*» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έχει σκοπό :

- να βελτιώσει την πρόβλεψη των μελλοντικών αναγκών σε σχέση με τις διάφορες δεξιότητες,
- να προσαρμόσει καλύτερα την απόκτηση δεξιοτήτων στις ανάγκες της αγοράς εργασίας,
- να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα στον κόσμο της εκπαίδευσης και τον κόσμο της εργασίας.

Ξεκίνησε το 2008 και διαμορφώσε την ατζέντα της Επιτροπής για την αναβάθμιση και καλύτερη πρόβλεψη των δεξιοτήτων, καθώς και για την καλύτερη αντιστοίχσή τους με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Παρά τις ομοιότητες με ανάλογες πρωτοβουλίες, η εμβληματική αυτή πρωτοβουλία είναι πολύ ευρύτερη και περιλαμβάνει την «ευελισφάλεια» (ευελιξία και ασφάλεια – flexicurity), την ποιότητα της απασχόλησης, τις συνθήκες εργασίας και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Η ανάπτυξη δεξιοτήτων αποτελεί έναν από τους τέσσερις βασικούς τομείς της πρωτοβουλίας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο αυτό με την δημιουργία της ατζέντας για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας στοχεύει να βοηθήσει την ΕΕ να επιτύχει τον στόχο που αυτή έχει θέσει για την απασχόληση το 2020: να εργάζεται το 75% του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας (δηλ. σε ηλικία 20-64 ετών). Η ατζέντα αυτή παρουσιάστηκε το 2010 και αποτελεί μέρος της συνολικής στρατηγικής της ΕΕ «Ευρώπη 2020» για την προώθηση μιας έξυπνης και διατηρήσιμης ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς τα επόμενα 10 έτη και πλέον. Η ατζέντα συμβάλλει επίσης στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ για μείωση του ποσοστού όσων εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο κάτω από το 10%, για αύξηση του αριθμού των νέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ή σε ισοδύναμη επαγγελματική εκπαίδευση (τουλάχιστον στο 40%), καθώς και για μείωση, τουλάχιστον κατά 20 εκατομμύρια, των ατόμων που βρίσκονται ή κινδυνεύουν να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού έως το 2020.

Οι προκλήσεις στις οποίες επιχειρεί να απαντήσει η Ατζέντα αφορούν, κυρίως, στα εξής δεδομένα:

- 23 εκατομμύρια άνθρωποι είναι σήμερα άνεργοι σε όλη την ΕΕ – το 10% του ενεργού πληθυσμού.
- Για να αναπτυχθεί και να παραμείνει ανταγωνιστική η οικονομία της ΕΕ, χρειάζονται περισσότερες θέσεις εργασίας.
- Από το 2012 και μετά ο πληθυσμός της ΕΕ που είναι σε ηλικία εργασίας θα αρχίσει να συρρικνώνεται. Για να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας, πρέπει να εργάζονται περισσότεροι.

Στο πλαίσιο αντιμετώπισης των προκλήσεων αυτών, η Ατζέντα περιλαμβάνει συγκεκριμένες δράσεις που θα συμβάλουν:

- στην εντατικοποίηση των μεταρρυθμίσεων, ώστε να βελτιωθούν η ευελιξία και η ασφάλεια της αγοράς εργασίας,

- στον εφοδιασμό των ατόμων με τις **κατάλληλες δεξιότητες** για τα επαγγέλματα του σήμερα και του αύριο,
- στη βελτίωση της **ποιότητας των θέσεων εργασίας** και στην εξασφάλιση καλύτερων **συνθηκών εργασίας**,
- στη βελτίωση των συνθηκών που επηρεάζουν τη **δημιουργία θέσεων εργασίας**.

6.9. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΓΙΑ ΘΕΣΕΙΣ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανάλαβε την πρωτοβουλία «Ευρωπαϊκή Συμμαχία για τη Μαθητεία» και εξέδωσε σχετικό δελτίο τύπου τον Ιούλιο του 2013⁷⁶. Η Συμμαχία έχει στόχο να συμβάλει στην καταπολέμηση της ανεργίας των νέων με τη βελτίωση της ποιότητας και της προσφοράς θέσεων μαθητείας σε όλη την Ε.Ε. μέσω μιας ευρείας συνεργασίας των βασικών φορέων απασχόλησης και εκπαίδευσης. Επιδιώκει, επίσης, να αλλάξει τις νοοτροπίες ως προς τις θέσεις μαθητείας, εντοπίζοντας τα πιο επιτυχημένα προγράμματα μαθητείας στην Ε.Ε. και εφαρμόζοντας τις κατάλληλες λύσεις σε κάθε κράτος μέλος.

Υποστηρίζεται από κοινή δήλωση που υπογράφεται για πρώτη φορά μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Προεδρίας, του Συμβουλίου Υπουργών της ΕΕ, καθώς και των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των ενώσεων των εργοδοτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο: της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας Συνδικάτων- ETUC, του BusinessEurope, του Ευρωπαϊκού Κέντρου Δημοσίων Επιχειρήσεων και Επιχειρήσεων γενικού οικονομικού συμφέροντος - CEEP και της Ευρωπαϊκής Ένωσης Βιοτεχνικών και Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων - UEAPME.

Η Συμμαχία προωθεί μέτρα τα οποία θα στηριχθούν από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, την πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων και το Erasmus+, το νέο πρόγραμμα της ΕΕ για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη νεολαία. Επίσης, θα στηρίξει τις εθνικές μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν στη δημιουργία ή την ενίσχυση των προγραμμάτων μαθητείας.

Στο πλαίσιο αυτό η Επιτροπή εξέδωσε ανοιχτή πρόσκληση συμμετοχής στη συμμαχία απευθυνόμενη σε **δημόσιες αρχές, επιχειρήσεις, συνδικάτα, εμπορικά επιμελητήρια, παρόχους επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, εκπροσώπους των νέων και υπηρεσίες απασχόλησης, τους οποίους ενθαρρύνει να αναλάβουν σοβαρές δεσμεύσεις για την αύξηση των δημόσιων και ιδιωτικών πόρων χρηματοδότησης των προγραμμάτων μαθητείας**. Με την υπογραφή της κοινής δήλωσης, οι εκπρόσωποι των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εργαζομένων και των εργοδοτών, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δεσμεύτηκαν να επικεντρώσουν τις προσπάθειές τους:

- στην αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τα οφέλη της μαθητείας τόσο για τους εργοδότες όσο και για τους νέους,

⁷⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δελτίο Τύπου Βρυξέλλες / Λειψία, 2 Ιουλ 2013 Έναρξη της ευρωπαϊκής συμμαχίας για την μαθητεία

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

- στη διάδοση εμπειριών και ορθών πρακτικών στο εσωτερικό των δικών τους οργανισμών,
- στην παροχή κινήτρων και συμβουλών προς τις οργανώσεις-μέλη τους όσον αφορά στην ανάπτυξη ποιοτικών θέσεων μαθητείας προσαρμοσμένων στις δεξιότητες που έχει ανάγκη η αγορά εργασίας.

Επίσης, θα ενθαρρύνουν τα μέλη τους:

- να συνεργαστούν με σχολεία και υπηρεσίες απασχόλησης,
- να στηρίξουν την κατάρτιση ενδοεπιχειρησιακών συμβούλων και την καθοδήγηση των μαθητευομένων,
- να αυξήσουν την προσφορά και την ποιότητα των θέσεων μαθητείας.

Η Επιτροπή από την πλευρά της έχει αναλάβει τη δέσμευση:

- να προωθήσει τη μάθηση για την υποστήριξη των πολιτικών μεταρρυθμίσεων στα κράτη μέλη, ιδίως σε εκείνα στα οποία οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις περιλαμβάνουν θέματα ΕΕΚ,
- να εξασφαλίσει την καλύτερη δυνατή χρήση των κονδυλίων της ΕΕ, έτσι ώστε να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της Συμμαχίας (στήριξη της ανάπτυξης σε συστημικό επίπεδο, μαθησιακό υλικό και κινητικότητα μαθητευομένων και προσωπικού),
- να διερευνήσει την ένταξη των θέσεων μαθητείας στο δίκτυο EURES, σε στενή συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη,
- να καλέσει την ένωση Eurochambres και άλλους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς να λάβουν μέτρα τα οποία θα συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της Συμμαχίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΣΕΒΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται η αποτύπωση ενός αναλυτικού πλαισίου θέσεων της ΓΣΕΒΕΕ σχετικά με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα. Η διάρθρωσή του περιλαμβάνει τα εξής επιμέρους πεδία:

- i. Προκλήσεις της ελληνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Στο εν λόγω πεδίο αποτυπώνονται τα βασικά ζητήματα που αντιμετωπίζει η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στη χώρα.
- ii. Το νέο επαγγελματικό λύκειο στο πλαίσιο του νέου νόμου για την αναδιάρθρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Ν.4186/2013): αδυναμίες, προοπτικές, όπου πραγματοποιείται μια επισκόπηση των ζητημάτων που προκύπτουν από τον καινούργιο νόμο, εντοπίζονται αστοχίες, αδυναμίες και προοπτικές.
- iii. Διαδικασίες προσδιορισμού και επικαιροποίησης των ειδικοτήτων σε σχέση με τις ανάγκες της οικονομίας και μεταξύ των υποσυστημάτων της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Στο εν λόγω πεδίο πραγματοποιείται αξιολόγηση των διαδικασιών που ακολουθούνται έως σήμερα στην επιλογή ειδικοτήτων της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΚ) διερευνώνται οι δυνατότητες του νέου θεσμικού πλαισίου ως προς αυτό το θέμα και προτείνονται νέες μέθοδοι και κριτήρια για την βελτίωση των διαδικασιών της ΕΕΚ.
- iv. Ποιότητα της Εκπαίδευσης: Ανθρώπινοι πόροι και υποδομές, όπου πραγματοποιείται παρουσίαση των προβλημάτων αλλά και διατύπωση προτάσεων στα επιμέρους πεδία των προγραμμάτων σπουδών, των εκπαιδευτικών, καθώς και των υποδομών και εξοπλισμών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- v. Πλαίσιο οργάνωσης και όρια προγραμμάτων μαθητείας στην Ελλάδα. Στο εν λόγω πεδίο αναλύεται το επίκαιρο ζήτημα της μαθητείας, η θέση του στο νέο νόμο, τα κίνητρα προώθησής του και οι αναμενόμενες προοπτικές που θα προσδώσει στην επαγγελματική εκπαίδευση και στην αύξηση της απασχόλησης των νέων.
- vi. Βασικές κατευθύνσεις για την αναβάθμιση και αναμόρφωση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης. Στο συγκεκριμένο πεδίο αποτυπώνονται προτάσεις και θέσεις για την βελτίωση των δυνατοτήτων και των προοπτικών της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

Για τη διατύπωση θέσεων και προτάσεων αξιοποιήθηκαν:

α) *Δεδομένα από την ανάλυση των στατιστικών πηγών, όπως:*

- Ποσοτικά μεγέθη μαθητικού πληθυσμού και διαχρονική εξέλιξη αυτών.
- Υποδομές και γεωγραφική διασπορά τους.
- Ανθρώπινο δυναμικό, εκπαιδευτικό και διοικητικό. Αποτύπωση διαδικασιών επιλογής, πρόσληψης και αξιολόγησης. Σύνθεση και χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού δυναμικού.
- Κόστος λειτουργίας και προϋπολογισμοί.
- Ειδικότητες και σχετική κατανομή του μαθητικού δυναμικού.
- Εκπαιδευτικό πρόγραμμα – εκπαιδευτικό υλικό.
- Επαγγελματικά δικαιώματα αποφοίτων.
- Βασικά προβλήματα λειτουργίας
- καθώς και διερεύνηση του εθνικού θεσμικού πλαισίου, του ευρωπαϊκού περιβάλλοντος και των σχετικών πρωτοβουλιών και καλών πρακτικών.

β) *Θέσεις και προτάσεις από πρωτογενείς πηγές όπως:*

- Συνεντεύξεις με:
  - εκπροσώπους φορέων που σχεδιάζουν και εφαρμόζουν πολιτικές κατάρτισης απασχολούμενων στις μικρές επιχειρήσεις,
  - με μαθητές σχολείων επαγγελματικής εκπαίδευσης – κατάρτισης,
  - με εκπαιδευτικούς σχολείων επαγγελματικής εκπαίδευσης – κατάρτισης,
  - με στελέχη συνδικαλιστικών και επαγγελματικών οργανώσεων εργοδοτών που διαθέτουν σχετική εμπειρία.
  - Ομάδα εστιασμένης συζήτησης / focus group με ειδικούς επιστήμονες και εμπειρογνώμονες σχετικούς με θέματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, στελέχη και λήπτες αποφάσεων δημόσιων και ιδιωτικών φορέων.

7.1. ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

Υφιστάμενη κατάσταση – Κύρια σημεία βασισμένα σε δευτερογενείς πηγές.

Ο ρόλος της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι ιδιαίτερα κρίσιμος στις παρούσες συνθήκες, εν μέσω της κρίσης η οποία έχει αυξήσει σε υπερβολικό βαθμό τα ποσοστά ανεργίας των νέων. Υπό τις συνθήκες αυτές, η αναμόρφωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης μπορεί να αποτελέσει έναν σημαντικό άξονα δράσης για τη συμβολή στην ανάσχεση του προβλήματος της νεανικής ανεργίας. Η υπόθεση αυτή επιβεβαιώνεται σε σημαντικό βαθμό από τη διεθνή εμπειρία, καθώς παρατηρείται ότι στις χώρες που η επαγγελματική εκπαίδευση είναι ευρύτερα διαδεδομένη, τα ποσοστά ανεργίας των νέων είναι χαμηλότερα.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις προβλέψεις του CEDEFOP (02/2011 Skills supply and demand in Greece) για την εξέλιξη της απασχόλησης στην Ελλάδα, το ποσοστό των προσφερόμενων θέσεων απασχόλησης που αφορούν σε εργαζόμενους με τυπικά προσόντα μεσαίου επιπέδου θα παρουσιάζει αυξητική τάση, ενώ ταυτοχρόνως, αναμένεται να περιορίζονται οι θέσεις εργασίας χαμηλού επιπέδου προσόντων. Επιπλέον, οι μεγαλύτερες προβλεπόμενες αυξήσεις των θέσεων απασχόλησης μεσαίου επιπέδου προσόντων εκτιμάται ότι θα αφορούν σε επαγγελματίες, τεχνολόγους – τεχνικούς βοηθούς, υπαλλήλους γραφείων και απασχολούμενους στην παροχή υπηρεσιών, ειδικότητες δηλαδή που θα πρέπει να προετοιμαστούν μέσω της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Παράλληλα, τα δεδομένα της ελληνικής οικονομίας και οι απαιτήσεις για βελτίωση της παραγωγικότητας της εργασίας οδηγούν αναπόδραστα σε εκπαιδευτικούς προσανατολισμούς ικανούς να προσφέρουν ουσιαστικά προσόντα, γνώσεις και δεξιότητες που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Τα τελευταία χρόνια πραγματοποιήθηκαν προσπάθειες εναρμονισμού στο ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο πρωτοβουλιών. Παρά τις προσπάθειες αυτές ωστόσο, η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση δεν αποτελεί πόλο έλξης για τους νέους στην Ελλάδα, γεγονός που καθίσταται σαφές από τα χαμηλά ποσοστά επιλογής αυτής της κατεύθυνσης: μόλις 30% των αποφοίτων Γυμνασίου επιλέγει την επαγγελματική εκπαίδευση, εν αντιθέσει με την πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών, όπου το αντίστοιχο ποσοστό υπερβαίνει το 50%.

Στη σημερινή οικονομική συγκυρία, με την εκτόξευση της ανεργίας των νέων, αλλά και τις διεθνείς στατιστικές να προβλέπουν αύξηση της ζήτησης των νέων με μεσαίου τύπου επαγγελματικά προσόντα από την αγορά εργασίας, η ανάγκη για αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης αποκτά συνεπώς, ιδιαίτερως βαρύνουσα σημασία. Οι υφιστάμενες αδυναμίες σε ό,τι αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση ποικίλουν και έχουν τις ρίζες τους σε διαχρονικά αίτια.

Απόψεις, εισροές από πρωτογενή δεδομένα - προσωπικές συνεντεύξεις και ομάδα εστιασμένης συζήτησης.

Στο πλαίσιο της εστιασμένης συζήτησης που πραγματοποιήθηκε για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα, τις αδυναμίες, δυνατότητες και προοπτικές εκφράστηκαν από τους συμμετέχοντες εμπειρογνώμονες και στελέχη συνδικαλιστικών οργανώσεων πολλές απόψεις οι οποίες συνέκλιναν σε ορισμένα βασικά σημεία.

Αρχικά, όπως τονίστηκε, στην πορεία εξέλιξης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, πραγματοποιήθηκαν συνεχείς και αποσπασματικές απόπειρες μεταρρύθμισης, χωρίς να προηγηθούν μελέτες επιπτώσεων ή επαρκές διάστημα δοκιμών και πιλοτικών εφαρμογών. Ειδικότερα, οι θεσμικές απόπειρες οι οποίες πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης, δεδομένου ότι δεν επιχειρήθηκαν βάσει ενός ολοκληρωμέ-

νου σχεδίου και με διευρυμένη συμμετοχή των εμπλεκόμενων (εκπαιδευτικών, μαθητών, κοινωνικών εταίρων κλπ), είχαν ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση του ρόλου και του κύρους της επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Τα τελευταία χρόνια, ωστόσο μέσω των χρηματοδοτήσεων των Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης πραγματοποιήθηκαν σημαντικές επενδύσεις στις υποδομές και τον εξοπλισμό των επαγγελματικών λυκείων και σχολών, αλλά η κατανομή και η αξιοποίηση τους υπήρξε ανορθολογική.

Παράλληλα, η αδυναμία ενδυνάμωσης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της ποιότητας των σπουδών που παρέχει, εγκαθίδρυσε επί σειρά ετών την περιρρέουσα νοοτροπία της ελληνικής οικογένειας για απαξίωση των επαγγελματικών σπουδών.

Ως σημαντικό δε επισημάνθηκε το ζήτημα της αποκέντρωσης στην διαμόρφωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και της επιλογής ειδικοτήτων, με βάση τις τοπικές ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες απασχόλησης των τοπικών αγορών. Με άλλα λόγια, το υφιστάμενο πλαίσιο διάγνωσης των αναγκών της αγοράς εργασίας και τροφοδότησης με αντίστοιχες εισροές προς την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση χαρακτηρίστηκε ως συγκεντρωτικό και ανελαστικό.

Επιπρόσθετα, στις προσωπικές συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με στελέχη και εκπαιδευτές της επαγγελματικής εκπαίδευσης επισημάνθηκε η απουσία ευρείας διαβούλευσης και ανταλλαγής απόψεων στη διαμόρφωση των θεσμικών πλαισίων, με αποτέλεσμα τη μονόπλευρη και τμηματική αντιμετώπιση ζητημάτων και πολλές φορές την περιορισμένη αποδοχή καινοτομιών και αλλαγών από τους άμεσα εμπλεκόμενους.

Θέσεις/προτάσεις.

- Οι χαμηλές απαιτήσεις και προδιαγραφές της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης αποτέλεσαν επιλογή, συνήθως ως «λύση ανάγκης», για άτομα με χαμηλές επιδόσεις που προέρχονται από αδύναμα κοινωνικοοικονομικά στρώματα, επιβαρύνοντας επιπλέον το ρόλο, την εικόνα και τις προοπτικές του συστήματος ΕΕΚ. Με άλλα λόγια, ο ίδιος ο χαρακτήρας της επαγγελματικής εκπαίδευσης δημιουργούσε αντίστοιχες κοινωνικές αναπαραστάσεις, που με τη σειρά τους «προσέλκυαν» ή μπορούσαν να συστοιχηθούν με συγκεκριμένες κατηγορίες μαθητικού δυναμικού. Οι μαθητικές αυτές κατηγορίες με την ένταξή τους στις μονάδες του συστήματος της επαγγελματικής εκπαίδευσης αρκούσαν στην επιβεβαίωση των αρχικών τους «προσδοκιών» αναπαραγάγοντας κατ'αυτόν τον τρόπο ενισχυτικά τις εγγεγραμμένες στη δομή του συστήματος παθογένειες.
- Ο συνδυασμός των θεωρητικών γνώσεων των τεχνικών ειδικοτήτων με την απόκτηση σύγχρονων επαγγελματικών δεξιοτήτων μέσω κατάλληλα σχεδιασμένης πρακτικής άσκησης θα μπορούσε να αποτελέσει στις μέρες μας ιδιαίτερα ελκυστική επιλογή, δεδομένης της ανάγκης για πιο άμεση και αποτελεσματική πρόσβαση στην αγορά εργασίας.
- Παρατηρείται ωστόσο, ότι ο αριθμός των ενδιαφερομένων νέων για τα Επαγγελματικά Λύκεια ακολουθεί φθίνουσα πορεία. Σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει αρνητικά

προς αυτήν την κατεύθυνση, είναι η ανορθολογική μέθοδος σχεδιασμού και δημιουργίας ειδικοτήτων.

- Η αδυναμία διάγνωσης των αναγκών της αγοράς εργασίας και ειδικότερα σε κλαδικό και τοπικό επίπεδο οδηγεί σε λανθασμένους προσανατολισμούς, με αποτέλεσμα οι νέοι να καταλήγουν σε επιλογή επαγγελμάτων χωρίς ή με ελάχιστη προοπτική.
- Επιπρόσθετα, παρόλο που το ζήτημα της πρακτικής άσκησης αποτελεί κομβικό σημείο για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, η οργάνωση ή εποπτεία και το επίπεδο των παρεχόμενων, από την πρακτική άσκηση, δεξιοτήτων είναι μάλλον χαμηλό.
- Παράλληλα, σε αρκετές περιπτώσεις εφαρμόζονται παρωχημένα προγράμματα σπουδών, δεδομένης της έλλειψης συστήματος εκσυγχρονισμού και βελτίωσης των εκπαιδευτικών περιεχομένων και των μεθόδων διδασκαλίας. Το γεγονός αυτό υποβαθμίζει άμεσα, τόσο την ποιότητα των σπουδών, όσο και το κύρος της ΕΕΚ, ενισχύοντας το γενικότερο κλίμα απαξίωσης των επαγγελματικών σπουδών.
- Το περιβάλλον χρηματοδότησης μέσω των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης και του ΕΣΠΑ 2007-2013 υπήρξε ιδιαίτερα ευνοϊκό, επιτρέποντας σημαντικές επενδύσεις σε υποδομές και εξοπλισμό. Παρόλα αυτά η ανορθολογική κατανομή των επενδύσεων, η έλλειψη σχεδιασμού και αδυναμία αξιοποίησης τους οδήγησε στην κατασπατάληση πόρων, χωρίς το αντίστοιχο αντίκρισμα στο επίπεδο των παρεχόμενων σπουδών.
- Σημαντική είναι επίσης η ανεπάρκεια του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Η εμπειρία δείχνει ότι οι νέοι δεν στρέφονται σε τεχνικές σπουδές και έχουν ελλιπή γνώση των ειδικοτήτων και των εκπαιδευτικών διαδρομών που έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν.
- Στην υποβάθμιση του κύρους και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης συνηγορεί επίσης το γεγονός ότι μέσω αυτής η πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση αφορά ένα πολύ μεγάλο αριθμό εισακτέων, ανεξάρτητα αν οδηγεί σε επαγγελματική αποκατάσταση.

7.2. ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ Ν. 4186/2013: ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Υφιστάμενη κατάσταση – Κύρια σημεία από δευτερογενείς πηγές.

Έως σήμερα, η επαγγελματική εκπαίδευση παρέχεται από τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.) και τις Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.), που θεσμοθετηθήκαν με το ν. 3475/2006. Η φοίτηση στα ΕΠΑ.Λ. είναι τριετής και οι απόφοιτοι αποκτούν απολυτήριο επαγγελματικού λυκείου και πτυχίο επιπέδου 3, έχουν το δικαίωμα συμμετοχής στις εισαγωγικές εξετάσεις για την τριτοβάθμια εκπαίδευση με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις που ισχύουν για τους αποφοίτους γενικών λυκείων, ενώ επίσης έχουν το δικαίωμα συμμετοχής σε ειδικές εισαγωγικές εξετάσεις για πρόσβαση σε τμήματα των Τ.Ε.Ι. γνωστικών αντικειμένων αντίστοιχων ή συναφών με τα γνωστικά αντικείμενα των ειδικοτήτων των ΕΠΑ.Λ. και σε ειδικό ποσοστό θέσεων.

Η φοίτηση στις ΕΠΑ.Σ. είναι διετής και δεν διδάσκονται μαθήματα γενικής παιδείας. Οι απόφοιτοι των ΕΠΑ.Σ. αποκτούν πτυχίο επιπέδου 3 και δεν έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής αποδεικνύουν σοβαρή μείωση του σχολικού πληθυσμού στη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση. Οι μαθητές σε ποσοστό 75% επιλέγουν το γενικό λύκειο και σε ποσοστό 25% επιλέγουν τις δομές της επαγγελματικής εκπαίδευσης, ενώ από όσους μαθητές επιλέγουν τις σχολικές μονάδες δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (Ε.ΠΑ.Λ. –Ε.ΠΑ.Σ) μόνο το 17% προτιμά τις ΕΠΑ.Σ.

Οι ΕΠΑ.Σ. ως εκπαιδευτικές μονάδες δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης ενταγμένες στο τυπικό σύστημα εκπαίδευσης έχουν απαξιωθεί λόγω των αντιφάσεων τις οποίες εμπεριέχουν ως θεσμός καθότι (1) δεν παρέχουν απολυτήριο λυκείου, αφού στο πρόγραμμα διδασκαλίας τους δεν περιλαμβάνονται μαθήματα γενικής παιδείας, (2) δεν επιτρέπουν την πρόσβαση των αποφοίτων τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, (3) υφίστανται δυσμενέστερα τις συνέπειες του ανορθολογικού διαχωρισμού των ειδικοτήτων μεταξύ ΕΠΑ.Λ. και ΕΠΑ.Σ.⁷⁷

Στο πλαίσιο του Ν. 4186/2013 «Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις» πραγματοποιήθηκε, σε θεσμικό επίπεδο, μια προσπάθεια αναδόμησης του επαγγελματικού λυκείου. Το γεγονός ότι η ψήφιση του εν λόγω νόμου έγινε πρόσφατα δεν επιτρέπει την αποτίμηση επιπτώσεων των ρυθμίσεων που περιλαμβάνει. Το Επαγγελματικό Λύκειο σύμφωνα με το νέο νόμο προσφέρει δύο κύκλους σπουδών, οι οποίοι ανήκουν στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα:

α. τον «Δευτεροβάθμιο Κύκλο Σπουδών» με γενικά μαθήματα αλλά και με τομείς στην Α΄ τάξη και ειδικότητες στη Β΄ και τη Γ΄ τάξη και

⁷⁷ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ- στο σχέδιο νόμου «Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων»

β. τον «Μεταδευτεροβάθμιο κύκλο σπουδών» ή αλλιώς την «Τάξη Μαθητείας» που αποτελεί «καινοτομία», με ζητούμενο τη σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας.

Σύμφωνα με όσα περιλαμβάνονται στο κείμενο του νόμου, στόχος των αλλαγών αποτελεί ο εξορθολογισμός της επαγγελματικής εκπαίδευσης, ώστε να είναι σε θέση να παρέχει στους μαθητές ουσιαστικές γνώσεις γενικής παιδείας υψηλού ποιοτικού επιπέδου, τεχνολογική εκπαίδευση και εξειδίκευση, καθώς και να διασφαλίζει τη δυνατότητα, τόσο με τις γνώσεις και τις δεξιότητες, όσο και με το απολυτήριο και το πτυχίο που αποκτούν, να συμμετέχουν ισότιμα στην αγορά εργασίας και στο ευρωπαϊκό επαγγελματικό γίγνεσθαι.

Παράλληλα, το νέο θεσμικό πλαίσιο στοχεύει να τροφοδοτηθεί ενδογενώς η ανάπτυξη, αφού θα υπάρξει εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό στους διάφορους τομείς της παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών και μάλιστα με την καθιέρωση της μαθητείας επιδιώκεται η σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας που υπήρξε ζητούμενο δεκαετιών.

Απόψεις, εισροές από πρωτογενή δεδομένα - προσωπικές συνεντεύξεις / focus group.

Ωστόσο, οι απόψεις σχετικά με το κατά πόσο το εν λόγω θεσμικό πλαίσιο αποτελεί «τομή για την επαγγελματική εκπαίδευση» είναι μάλλον επιφυλακτικές. Εμπειρογνώμονες του τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και στελέχη συνδικαλιστικών οργανώσεων επισημαίνουν ότι δεν πρόκειται ουσιαστικά για μια νέα διάρθρωση, με εξαίρεση την εισαγωγή της τάξης μαθητείας. Χαρακτηρίζουν το νέο πλαίσιο ως μια περιορισμένης εμβέλειας παρέμβαση στο ισχύον, με βασική παράμετρο τη συρρίκνωση της επένδυσης στην εκπαίδευση λόγω δημοσιονομικής προσαρμογής, γεγονός που δεν μπορεί παρά να ενισχύσει τους παρόχους ιδιωτικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Επιπλέον, επισημαίνεται τόσο η εξωτερική συγκυρία και συγκεκριμένα η πρόθεση ορισμένων χωρών να «εισάγουν» φθηνό εργατικό δυναμικό, όσο και η έλλειψη ετοιμότητας της εσωτερικής διοικητικής δομής της χώρας να θέσει σε εφαρμογή το νέο πλαίσιο, κυρίως όσον αφορά στις απαιτήσεις του συστήματος για θέσεις μαθητείας.

Παράλληλα, τονίζεται ότι στον εν λόγω νόμο πραγματοποιούνται παρεμβάσεις που αφορούν σε επιμέρους ζητήματα. Χαρακτηριστικό των παρεμβάσεων αυτών είναι οι αποσπασματικοί «δανεισμοί» μοντέλων και πρακτικών άλλων ευρωπαϊκών χωρών, που μολονότι θεωρούνται επιτυχή, εισάγονται χωρίς εκτίμηση των ιδιαιτεροτήτων της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας.

Στο πλαίσιο των προσωπικών συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν με εκπαιδευτικούς των προγραμμάτων μαθητείας του ΟΑΕΔ, αλλά και Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης, το νέο θεσμικό εγχείρημα χαρακτηρίστηκε βιαστικό και δομημένο με προχειρότητα, ενώ επισημάνθηκε η απουσία επαρκούς διαβούλευσης για την ανάδειξη σημαντικών ζητημάτων, τα οποία δεν περιλήφθηκαν στο νέο νόμο.

Το αποτέλεσμα υπήρξε για άλλη μια φορά αποσπασματικό, με ασάφειες και με αντικειμενικές δυσκολίες εφαρμογής, απόρροια ελλιπούς σχεδιασμού και αξιολόγησης των επιμέρους παραμέτρων του πεδίου.

Θέσεις/προτάσεις.

- Οι αναποτελεσματικές πολιτικές που ακολουθήθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες στον χώρο της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης, οι συχνές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις και η έλλειψη επαρκούς ενημέρωσης της κοινής γνώμης για τις δυνατότητες που προσφέρει η επαγγελματική εκπαίδευση, είναι μερικοί από τους παράγοντες που ευθύνονται για τη σταδιακή απαξίωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης στη χώρα μας, με αρνητικές συνέπειες στον τομέα της ανάπτυξης, αλλά και στην αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων.
- Η επαγγελματική εκπαίδευση εξακολουθεί να θεωρείται από τους νέους διέξοδος ανάγκης, παρά τις όποιες προσπάθειες ανάδειξής της ως εναλλακτική λύση ισότιμη προς τη γενική εκπαίδευση και παρά την ύπαρξη ερευνητικών στοιχείων που εμφανίζουν τους αποφοίτους της να συναντούν μικρότερες δυσκολίες στην εύρεση απασχόλησης από ό,τι οι απόφοιτοι της γενικής εκπαίδευσης.
- Η επαγγελματική εκπαίδευση οφείλει πρωτίστως να ανταποκριθεί στο αίτημα για επαγγελματική διαμόρφωση του μαθητή, καθιστώντας τον ικανό να ανταπεξέλθει στις ανάγκες του αυριανού επαγγέλματος του και διευρύνοντας την πρόσβαση του στην αγορά εργασίας.
- Η προσπάθεια αναμόρφωσης της επαγγελματικής εκπαίδευσης δεν προσφέρεται σε απλοϊκές λύσεις, και πολύ περισσότερο σε ανέξοδες και επιφανειακές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες παρεμβαίνουν αποσπασματικά, χωρίς ολοκληρωμένη σχεδιαστική πρόταση και μελέτη βιωσιμότητας και εφαρμογής.
- Η εισαγωγή του έτους μαθητείας στο πλαίσιο του νόμου 4186/2013 αποτελεί μια νέα πρακτική αναφορικά με τη σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας. Η προσέγγιση όμως του ζητήματος, όπως περιγράφεται στο νέο νόμο, δεν έχει οργανωμένο πλαίσιο και δομή υποστήριξης για την εφαρμογή. Συνεπώς, διαφαίνεται ο κίνδυνος καταχρηστικών πρακτικών (πχ υποκατάσταση εργαζομένων από μαθητευόμενους), αλλά και η πιθανότητα να αποτελέσει μια άκριτη προσπάθεια μεταφοράς «δανείων» οργανωτικού χαρακτήρα από μοντέλα των οποίων η αποτελεσματικότητα επέρχεται σε συνδυασμό με άλλες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές μεταβλητές που δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι συντρέχουν και στη χώρα μας.

7.3. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΥΠΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

Υφιστάμενη κατάσταση – Δευτερογενείς πηγές.

Σύμφωνα με το νέο θεσμικό πλαίσιο, με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων, τα δημόσια Επαγγελματικά Λύκεια παρέχουν ειδικότητες, οργανώνουν τμήματα, σύμφωνα με τις εθνικές και περιφερειακές ανάγκες της οικονομίας, τις προτάσεις των Περιφερειακών Επιτροπών Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, της Γ.Σ.Ε.Ε. και της Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε, των Επιμελητηρίων και των Επιστημονικών Ενώσεων, τις προτάσεις του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας και του Ο.Α.Ε.Δ., του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, των Υπουργείων Υγείας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Τουρισμού, Πολιτισμού και Αθλητισμού και Ναυτιλίας και Αιγαίου.

Συστήνεται δε Περιφερειακή Επιτροπή Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων εργαζομένων και εργοδοτών και των λοιπών κοινωνικών φορέων που αντιστοιχούν στους αναπτυξιακούς τομείς της Περιφέρειας, εκπρόσωπος της αντίστοιχης Περιφερειακής Ένωσης Δήμων, ο οικείος Περιφερειακός Διευθυντής Εκπαίδευσης, με αρμοδιότητα τη διατύπωση εισηγήσεων στο Περιφερειακό Συμβούλιο για θέματα επαγγελματικής κατάρτισης και σύνδεσής της με την αγορά εργασίας και ιδίως για τη διερεύνηση και εκτίμηση των ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων της αγοράς εργασίας της Περιφέρειας και την ιεράρχηση των επαγγελματικών ειδικοτήτων που πρέπει να λειτουργήσουν στα Ι.Ε.Κ., στα Κ.Ε.Κ. και γενικότερα στις σχολές επαγγελματικής κατάρτισης.

Επιπρόσθετα, με τον νόμο 4186 επιχειρείται μια επικαιροποίηση των ισχυουσών ειδικοτήτων της επαγγελματικής εκπαίδευσης, με συγχωνεύσεις και καταργήσεις αρκετών, στοχεύοντας στην αποφυγή των επικαλύψεων μεταξύ δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης.

Απόψεις, εισροές από πρωτογενή δεδομένα- προσωπικές συνεντεύξεις / focus group

Στο πλαίσιο της ομάδας εστιασμένης συζήτησης που πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή εμπειρογνομόνων στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και στελεχών των συνδικαλιστικών οργανώσεων, επισημάνθηκε η διάσταση μεταξύ των ειδικοτήτων που παρέχονται σήμερα με τις πραγματικές ανάγκες της αγοράς εργασίας. Οι μεταβαλλόμενες συνθήκες στην πραγματική οικονομία ασφαλώς και καθιστούν το εγχείρημα της ισορροπίας προσφοράς και ζήτησης επαγγελματικών ειδικοτήτων ιδιαίτερα δύσκολο. Ωστόσο, οι μέχρι σήμερα προσπάθειες που αναλήφθηκαν αποδείχθηκαν τουλάχιστον παρωχημένες.

Έναν εναλλακτικό τρόπο επιλογής ειδικοτήτων με έμφαση στην τοπική διάσταση ακολουθούν οι κατά τόπους σχολές του ΟΑΕΔ. Συγκεκριμένα, οι διευθυντές των μονάδων ή τα υπεύθυνα στελέχη της πρακτικής άσκησης, διερευνούν την τοπική αγορά και αναζητούν θέσεις μαθη-

τείας. Επιτυγχάνεται με αυτόν τον τρόπο, σύμφωνα με τον ΟΑΕΔ, μια πιο άμεση σύνδεση των παρεχόμενων ειδικοτήτων μαθητείας με τις ανάγκες της τοπικής αγοράς, βελτιώνοντας τις προοπτικές απασχόλησης των νέων.

Επιπρόσθετα, επισημάνθηκε η ανάγκη θεσμοθέτησης ενός συστήματος επιλογής ειδικοτήτων το οποίο θα στηρίζεται στην τεχνογνωσία και σε συμφωνημένες επιστημονικά μεθοδολογίες, και ανά τακτά χρονικά διαστήματα δύο ή τριών ετών με τη χρήση ερευνών εργατικού δυναμικού θα καταλήγει σε επικαιροποιημένα αποτελέσματα. Επιπλέον, στο πλαίσιο προσωπικών συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν με εκπαιδευτικούς και στελέχη των Επαγγελματικών Σχολών του ΟΑΕΔ, διατυπώθηκαν σημαντικές ενστάσεις για καταργήσεις ειδικοτήτων με μεγάλη ζήτηση από πλευράς μαθητών, ενώ παράλληλα οι καταργήσεις αυτές χαρακτηρίστηκαν ως προώθηση συμφερόντων των ιδιωτικών ΙΕΚ.

Σε αντίστοιχες συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με εκπαιδευτικούς των ΙΕΚ επισημάνθηκε η προχειρότητα του όλου εγχειρήματος, αναγνωρίστηκαν πιθανές σκοπιμότητες δημοσιονομικής προσαρμογής, ωστόσο σε αρκετές περιπτώσεις οι παρεμβάσεις θεωρήθηκαν αναγκαίες διορθώσεις που κινούνται σε θετική κατεύθυνση.

Παράλληλα, στο ζήτημα της σύνδεσης της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης με την αρχική επαγγελματική κατάρτιση εντοπίστηκαν σημαντικά προβλήματα, τα οποία σχετίζονται κυρίως με τα προγράμματα σπουδών των επαγγελματικών λυκείων, την έλλειψη σύγχρονου εξοπλισμού για τα εργαστηριακά μαθήματα, και τις χαμηλές προσδοκίες του συστήματος από τον μαθητικό πληθυσμό.

Θέσεις/προτάσεις

- Η διάγνωση των αναγκών της αγοράς, αποτελεί δύσκολο εγχείρημα και απαιτεί επιστημονική διερεύνηση και συστηματική μεθοδολογία. Η επεξεργασία δεδομένων που απαιτούνται περιλαμβάνει εμπειριστικά και έγκυρα στοιχεία για την απασχόληση, την ανεργία και γενικότερα κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα, καθώς και στοιχεία άλλων πρωτογενών μελετών, που εκπονούνται από δημόσιους ή και ιδιωτικούς φορείς.
- Στόχος της επεξεργασίας των διαθέσιμων δεδομένων είναι ο εντοπισμός των κρίσιμων τάσεων και μεγεθών σε σχέση με το εργατικό δυναμικό, την απασχόληση, την ανεργία, την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση, την παραγωγικότητα, τη δυναμική των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας, προκειμένου να αναδειχθεί τόσο η υφιστάμενη διάρθρωση, όσο και οι τάσεις της οικονομίας, σε κλαδικό, τοπικό / περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, κατά τρόπο που να τροφοδοτείται με κατάλληλες εισροές το εκπαιδευτικό σύστημα.
- Η δημιουργία ενός συστήματος διερεύνησης της προσφοράς και ζήτησης ειδικοτήτων και δεξιοτήτων και προσδιορισμού των αναγκών εκπαίδευσης και κατάρτισης απαιτεί την εκτίμηση της κλαδικής και επαγγελματικής διάρθρωσης της απασχόλησης, τον προσδιορισμό

της προσφοράς και της ζήτησης των ειδικοτήτων και δεξιοτήτων καθώς και των αναγκών εκπαίδευσης και κατάρτισης σε επίπεδο συνόλου οικονομίας, αλλά και σε τοπικό επίπεδο.

- Η σημασία της διερεύνησης των αναγκών σε τοπικό και κλαδικό επίπεδο αποτελεί καίριο σημείο, δεδομένων των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζουν και της δυνατότητα προσαρμογής του εκπαιδευτικού συστήματος ανάλογα με αυτές. Ένας απόλυτα συγκεντρωτικός σχεδιασμός δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις ποικίλες ανάγκες που προκύπτουν με βάση τα τοπικά και κλαδικά χαρακτηριστικά. Στον αντίποδα, ένας απόλυτα αποκεντρωμένος σχεδιασμός, αυξάνει τον κίνδυνο απουσίας συστηματοποίησης και ενιαίας μεθοδολογίας. Ο συγκερασμός των δύο αυτών προσεγγίσεων θα μπορούσε να προδιαγράψει ένα κοινό σύστημα, μεθοδολογίες και διαδικασίες που οργανώνονται, συντονίζονται και ελέγχονται κεντρικά, ενώ δύνανται να υλοποιούνται τόσο από εθνικούς φορείς (δημόσιους φορείς, κοινωνικούς εταίρους κ.λ.π.), όσο και από κλαδικούς ή περιφερειακούς φορείς.
- Το εγχείρημα της επιλογής ειδικοτήτων προϋποθέτει τη χάραξη στρατηγικής με βάση στοιχεία και δεδομένα μελετών και παρατηρητηρίων της αγοράς, αλλά και ενός μεθοδολογικού πλαισίου, το οποίο θα αποτελεί δικλείδα ασφαλείας, αλλά και μέσο οριοθέτησης των διαδικασιών. Η διαδικασία επιλογής ειδικοτήτων εμπεριέχει την ανάγκη για διαβούλευση και συμμετοχή των τοπικών φορέων και κοινωνικών εταίρων, σε ένα πλαίσιο πολιτικής με στόχους και όραμα.
- Προσπάθειες που πραγματοποιούνται σήμερα αποσπασματικά από υποσυστήματα, όπως οι σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ, έχουν περιορισμένη επιτυχία. Επιτυγχάνεται μεν μια διάγνωση αναγκών σε τοπικό επίπεδο, χωρίς ωστόσο να είναι μεθοδολογικά οργανωμένη, προκειμένου να αποφευχθούν στρεβλώσεις, οι οποίες πολλές φορές σχετίζονται με κλαδικά ή τοπικά συμφέροντα.
- Η περιοδικότητα των εργασιών επιλογής ειδικοτήτων πάνω σε συγκεκριμένο πλαίσιο, αποτελεί ανάγκη σε μια δυναμική αγορά με διαρκώς μεταβαλλόμενα δεδομένα, προκειμένου να είναι εφικτή η έγκαιρη επικαιροποίηση των παρεχόμενων ειδικοτήτων.
- Επιπλέον, η συρρίκνωση των ειδικοτήτων όπως προέκυψε με το νέο νόμο αντιμετώπισε αρκετές αντιδράσεις, για ευνόητους λόγους από την πλευρά των εκπαιδευτικών, στην εφαρμογή της δε, εκκρεμούν ακόμη υπουργικές αποφάσεις για την μετάβαση στο νέο πλαίσιο. Ανεξάρτητα ωστόσο από τα κίνητρα, δημοσιονομικά, εκπαιδευτικά ή άλλα που υποκρύπτονται στις αντιδράσεις σχετικά με τη συρρίκνωση και συγχώνευση των ειδικοτήτων, γεγονός αποτελεί ότι η διαδικασία επιλογής τους δεν πραγματοποιήθηκε με διαδικασίες ανοιχτού διαλόγου, οι οποίες να προσφέρουν εύλογο χρονικό διάστημα συμμετοχής των εμπλεκόμενων (στελεχών της εκπαίδευσης, εκπαιδευτικών, τοπικών παραγόντων, κοινωνικών εταίρων κ.ά.).

- Η μέχρι σήμερα σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με την αρχική επαγγελματική κατάρτιση χαρακτηρίζεται από ασυνέχειες αλλά και επικαλύψεις. Η θεσμοθέτηση του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων και η αποτύπωση των επιπέδων σπουδών δύναται να βοηθήσει προς την κατεύθυνση της διακριτότητας των υποσυστημάτων εκπαίδευσης. Κομβικό σημείο αποτελεί η αποσαφήνιση των επαγγελματικών δικαιωμάτων της κάθε βαθμίδας εκπαίδευσης και η δυνατότητα μετάβασης από το ένα επίπεδο στο άλλο. Είναι σαφές ότι σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσουν τα προγράμματα σπουδών των ειδικοτήτων, προκειμένου να υπάρχει κλιμάκωση των παρεχόμενων γνώσεων και δεξιοτήτων ανά υποσύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης.

7.4. ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Υφιστάμενη κατάσταση – Κύρια σημεία από δευτερογενείς πηγές.

Βασική προϋπόθεση για την αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης αποτελεί η υιοθέτηση και εφαρμογή ενός σύγχρονου συστήματος ποιότητας. Μια αποτελεσματική επένδυση σε υψηλής ποιότητας, σύγχρονη εκπαίδευση και κατάρτιση, μπορεί αφενός να διευκολύνει βραχυπρόθεσμα την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κρίσης και συνάμα, να αποτελέσει θεμελική συνιστώσα για τη μακροπρόθεσμη ευημερία της χώρας.

Από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν ληφθεί διάφορες σχετικές πρωτοβουλίες, με κυριότερη τη σύσταση για τη διασφάλιση της ποιότητας (2009)⁷⁸. Σε ό,τι αφορά στην εφαρμογή ενός πλαισίου ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση της χώρας, είναι φανερό ότι εκκρεμούν αρκετά βήματα προς αυτήν την κατεύθυνση.

Προγράμματα σπουδών

Ο προσανατολισμός στα μαθησιακά αποτελέσματα αποτελεί την σύγχρονη τάση, χωρίς ωστόσο να λείπουν οι προβληματισμοί σχετικά με τον τρόπο που εξισορροπούνται τα καθαρά επαγγελματικά αποτελέσματα της μάθησης με τις ευρύτερες κοινωνικές και προσωπικές ικανότητες. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται και ζητήματα όπως ο τρόπος που επισημαίνονται, καθορίζονται και συνδυάζονται οι δεξιότητες και οι ικανότητες μέσα στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών.

Είναι χαρακτηριστικό ότι τόσο μεταξύ των χωρών όσο και στο εσωτερικό της κάθε χώρας – ακόμη δε και μεταξύ παρόχων κατάρτισης – υπάρχουν διαφορές ως προς την έννοια, τη λειτουργία και τον ρόλο των μαθησιακών αποτελεσμάτων στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών. Για παράδειγμα, ορισμένοι αναδεικνύουν τα μαθησιακά αποτελέσματα σε αποκλειστικούς στόχους της ΕΕΚ, ενώ άλλοι τα αντιλαμβάνονται ισότιμα με τις εκπαιδευτικές εισροές και διαδικασίες, που αποτελούν εξίσου σημαντικές συνιστώσες της ποιότητας και της αποτελεσματικό-

⁷⁸ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο (2009) Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 2009 για τη δημιουργία ευρωπαϊκού πλαισίου αναφοράς για τη διασφάλιση της ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C155/1, 8.7.2009

τητας της ΕΕΚ. Παράλληλα, το Υπουργείο Παιδείας, μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά βίου Μάθηση» έχει σχεδιάσει σχετικά μια σειρά δράσεων που αφορούν στην αναβάθμιση του ρόλου και της ποιότητας της δευτεροβάθμιας τεχνικοεπαγγελματικής εκπαίδευσης, ιδίως μέσω της ανάπτυξης και εφαρμογής κατάλληλων προγραμμάτων σπουδών και εκπαιδευτικού υλικού για την ενίσχυση των γενικών, τεχνικών και επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων των μαθητών, σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας .

Εκπαιδευτές

Η εφαρμογή ποιοτικών αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το γνωστικό και τεχνικό επίπεδο των εκπαιδευτικών καθώς και από το επίπεδο των παιδαγωγικών πρακτικών που εφαρμόζουν. Στην χώρα μας σε ό,τι αφορά στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, το διδακτικό προσωπικό δεν ακολούθησε την αριθμητική μείωση του μαθητικού πληθυσμού, αυξάνοντας την αναλογία εκπαιδευτή προς μαθητή. Παράλληλα, η κατανομή του εκπαιδευτικού προσωπικού φαίνεται να είναι ανορθολογική. Επίσης, δεν λαμβάνονται υπ' όψιν παράγοντες όπως οι μελλοντικές προοπτικές απασχόλησης και οι πραγματικές ανάγκες της οικονομίας.

Το επίπεδο των σπουδών των εκπαιδευτικών ποικίλει. Σήμερα στην επαγγελματική εκπαίδευση διδάσκουν απόφοιτοι ανώτατης εκπαίδευσης αλλά και απόφοιτοι τεχνικών σχολών (ΤΕΣ) ή τεχνικών λυκείων οι οποίοι στην πλειοψηφία τους δεν διαθέτουν επαρκή παιδαγωγική κατάρτιση. Παράλληλα, είναι συνήθως αποκομμένοι από την αγορά εργασίας και το επάγγελμά τους, ενώ εδώ και αρκετά χρόνια δεν έχουν μετεκπαιδευτεί ή επιμορφωθεί στο αντικείμενο τους.

Υποδομές και εξοπλισμός

Η σύγχρονη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση προϋποθέτει κτηριακές υποδομές, χώρους διδασκαλίας και μελέτης των σπουδαστών και υλικοτεχνικό εξοπλισμό, ο οποίος να ανταποκρίνεται προς τα παρεχόμενα προγράμματα σπουδών και τον αριθμό των σπουδαστών. Είναι γεγονός ότι η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στον τομέα του υλικοτεχνικού εξοπλισμού, έχει σοβαρές και κοστοβόρες απαιτήσεις και ανάγκη από συνεχή ανανέωση, διαφορετικά δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς και προσφέρει παρωχημένες γνώσεις και δεξιότητες που δεν έχουν ουσιαστικό αντίκρισμα στην προσπάθεια επαγγελματικής αποκατάστασης των αποφοίτων.

Στην Ελλάδα, στο πλαίσιο των κοινοτικών συγχρηματοδοτήσεων πραγματοποιήθηκαν σημαντικές επενδύσεις στις υποδομές της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Η περαιτέρω ενίσχυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης αποτελεί βασική προτεραιότητα του Υπουργείου Παιδείας, στο πλαίσιο της χάραξης της εκπαιδευτικής πολιτικής του μέσω του Ε.Π. «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» με τη συγχρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και πόρων του ελληνικού δημοσίου.

Απόψεις, εισροές από πρωτογενή δεδομένα- προσωπικές συνεντεύξεις / focus group

Το θέμα της ποιότητας της εκπαίδευσης αποτέλεσε κεντρικό σημείο αναφοράς στο πλαίσιο της εστιασμένης συζήτησης. Επισημάνθηκε ότι το ζήτημα της ποιότητας της εκπαίδευσης αποτελεί ζήτημα που αφορά όλο το φάσμα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και σχετίζεται άμεσα με τα προγράμματα σπουδών, την εποπτεία και την αξιολόγηση τους. Επιπρόσθετα, αναφέρθηκε ότι η ποιότητα, πέρα από το παρεχόμενο εκπαιδευτικό έργο, σχετίζεται με το οργανωτικό και το διοικητικό επίπεδο, καθώς και με το επίπεδο των υποδομών, όπου δεν πληρούνται, βασικοί όροι ποιότητας.

Ως εξίσου σημαντικό αναδείχθηκε το θέμα των εκπαιδευτικών, της προετοιμασίας τους, της υποστήριξής τους και της επαγγελματικής τους εξέλιξης και επιμόρφωσης.

Παράλληλα, επισημάνθηκε η ανορθολογική κατανομή σημαντικού εξοπλισμού, που παρέμενε επί χρόνια στην αχρηστία χωρίς να φθάσει ποτέ στα σχολεία, καθώς και υπερσύγχρονα εργαστήρια, σε μονάδες με ελάχιστους μαθητές, ενώ πολυπληθείς μονάδες δεν είχαν τα στοιχειώδη. Γενικότερα επισημάνθηκε ότι οι θεσμοί, εν προκειμένω ο νέος νόμος, οφείλουν να εφαρμόζονται και να λειτουργούν με βάση κριτήρια ποιοτικά. Εάν προκύπτουν διαρκείς αλλαγές, ανακατατάξεις, συγχωνεύσεις, καταργήσεις, χωρίς τις απαραίτητες διασφαλίσεις ποιότητας, προκύπτουν συνεχώς νέα προβλήματα.

Οι προϋποθέσεις καλής εφαρμογής του νέου πλαισίου μπορούν να είναι συγκεκριμένοι όροι ποιότητας οι οποίοι σε άλλα κράτη έχουν ήδη καταγραφεί και μπορούν με τις κατάλληλες προσαρμογές να χρησιμοποιηθούν ως υπόδειγμα.

Αναφέρθηκε επίσης ο κώδικας ποιότητας της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ILO) ο οποίος μπορεί να γίνει αντικείμενο μελέτης και διαβούλευσης προκειμένου να δημιουργηθεί ένα ολοκληρωμένο σύστημα διασφάλισης ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Επισημάνθηκε επίσης η σημασία του τρόπου επιλογής ειδικοτήτων, της εποπτείας, της πρακτικής, της διδασκαλίας και η ανάγκη να υπάρχει προτεραιοποίηση των ποιοτικών στόχων και τοποθέτηση ενός κατώτατου πήχη ποιότητας. Ζητούμενο αποτελεί ένα σύστημα ποιότητας πληρέστερο, αυστηρότερο, καταλυτικότερης σημασίας σε σχέση και με άλλα αντίστοιχα εθνικά συστήματα, το οποίο να παρέχει τις απαραίτητες θεσμικές ρυθμίσεις.

Θέσεις/προτάσεις

Προγράμματα σπουδών

- Τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών δεν είναι απλοί κατάλογοι θεμάτων προς διδασκαλία. Αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για την ποιότητα της διδασκαλίας και της μάθησης. Συμβάλλουν ουσιαστικά στη βελτίωση του ανθρώπινου κεφαλαίου, ενθαρρύνουν τη συνέχιση της εκπαίδευσης και κατάρτισης και προωθούν τη διά βίου μάθηση. Η ανάγκη για εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης και της κατάρτισης ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες, τόσο των εκπαιδευομένων όσο και της αγοράς εργασίας, θα πρέπει πλέον να θέσει τα αναλυτικά προγράμματα σε νέα βάση.

- Το γεγονός ότι σε πλήθος ειδικοτήτων παρατηρούνται παρωχημένα προγράμματα σπουδών καθώς και αντίστοιχα εγχειρίδια και εξεταστέα ύλη, αποτελεί ένα ιδιαίτερος σημαντικό ζήτημα. Τα τεχνικά επαγγέλματα προκειμένου να προσφέρουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα πρέπει απαραίτητως να παρέχουν τεχνολογία αιχμής και ακολουθώντας το ευρωπαϊκό πλαίσιο οφείλουν να διευρυνθούν, ώστε να περιλαμβάνουν πλέον και τις βασικές δεξιότητες.
- Είναι κομβικής σημασίας, τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών να έχουν διττό ρόλο, να εστιάζουν μεν στη διασφάλιση της ποιότητας, χωρίς να απέχουν από την διδακτική αποστολή, λειτουργώντας ως πλαίσιο διδασκαλίας και μάθησης.
- Για την ποιοτική αναβάθμιση των προγραμμάτων σπουδών χρήσιμη μπορεί να είναι η αξιοποίηση καλών πρακτικών άλλων ευρωπαϊκών χωρών, όπως η Γερμανία, η Γαλλία, η Φινλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο που έχουν υιοθετήσει εδώ και αρκετά χρόνια τον προσανατολισμό στα μαθησιακά αποτελέσματα και έχουν εισάγει στο σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης σαφή κριτήρια ποιότητας.
- Στις διαδικασίες διαμόρφωσης των προγραμμάτων σπουδών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, πέρα από τα κριτήρια ποιότητας και προκειμένου να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, σημαντική είναι η παράμετρος των τοπικών ιδιαιτεροτήτων και αναγκών.
- Παράλληλα, η διαμόρφωση προγραμμάτων σπουδών με μαθήματα τα οποία έχουν τη δυνατότητα να διαχωρίζονται σε επιμέρους ενότητες, εξασφαλίζουν μεγαλύτερη ευελιξία και δυνατότητα διεύρυνσης των επιλογών και των εκπαιδευτικών διαδρομών.

Εκπαιδευτές

- Για την επιτυχημένη διδασκαλία των προγραμμάτων σπουδών χρειάζονται εκπαιδευτικοί που διαθέτουν όχι μόνο τις κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες, αλλά και την ενδεδειγμένη νοοτροπία. Προϋποθέτουν επίσης την κατάλληλη ηγεσία στα σχολεία, και έναν νέο τρόπο αντιμετώπισης της μάθησης – ο οποίος όμως δεν τυγχάνει πάντοτε άμεσης αποδοχής και εφαρμογής από τα ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- Πέραν της επιτυχούς εφαρμογής των νέων αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών, οι εκπαιδευτικοί καλούνται επίσης να αξιολογούν κατά πόσον τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όσον αφορά τις βασικές δεξιότητες, όπως καθορίζονται στα προγράμματα σπουδών, επιτυγχάνονται από τους εκπαιδευόμενους, έργο ιδιαίτερα σύνθετο. Για να εφαρμόζουν σωστά οι εκπαιδευτικοί τις νέες μεθόδους διδασκαλίας και αξιολόγησης, χρειάζονται συστηματική αναβάθμιση των σχετικών δεξιοτήτων τους, ενώ χρειάζεται επίσης στενή συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών στα σχολεία και εκπαιδευτών στις επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν την μαθητεία.

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

- Η εισαγωγή του θεσμού της αξιολόγησης στο πεδίο της επαγγελματικής εκπαίδευσης, με διαδικασίες και κριτήρια διαφανή που θα προσδιοριστούν κατόπιν διαβούλευσης με την εκπαιδευτική κοινότητα, μπορεί να συμβάλλει στον προσδιορισμό των αναγκών επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και στη βελτίωση του εκπαιδευτικού τους έργου.
- Η αλλαγή των θεσμικών περιορισμών, σχετικά με την υποχρέωση της κατ' αποκλειστικότητα παροχής του εκπαιδευτικού έργου για τους εκπαιδευτές των μαθημάτων ειδικότητας μπορεί να συμβάλλει στη σύνδεση των εκπαιδευτικών αυτής της κατηγορίας με την αγορά εργασίας και κατ' επέκταση στην αναβάθμιση του περιεχομένου των σπουδών των επαγγελματικών σχολείων.

Υποδομές και εξοπλισμός

- Το ζήτημα της υλικοτεχνικής υποδομής ασφαλώς και σχετίζεται άμεσα με την ποιότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Είναι δεδομένο ότι η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση απαιτεί σύγχρονο εξοπλισμό και συνεχή εκσυγχρονισμό.
- Στην περίοδο κρίσης που διανύει η χώρα, κάθε δαπάνη φαντάζει πολυτέλεια και οι πόροι προς την παιδεία διαρκώς συρρικνώνονται. Συνεπώς αποτελεί ανάγκη ο σχεδιασμός και η μελέτη εκπαιδευτικών αναγκών με αντικειμενικά κριτήρια προκειμένου να εξορθολογιστεί το σύστημα κατανομής πόρων για υλικοτεχνικές υποδομές. Η προσπάθεια αυτή έστω και με μειωμένο προϋπολογισμό μπορεί να επιφέρει σημαντικά οφέλη στη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης.
- Η αξιοποίηση των κοινοτικών κονδυλίων μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην αναβάθμιση του υλικοτεχνικού εξοπλισμού της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Οι μέχρι σήμερα λανθασμένοι χειρισμοί, η έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού, η προχειρότητα και πολλές φορές οι τοπικές και οι κομματικές σκοπιμότητες, οδήγησαν σε κατασπατάληση πόρων και ανορθολογική κατανομή των υποδομών και εξοπλισμών.

7.5. ΠΛΑΙΣΙΟ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΜΑΘΗΤΕΙΑΣ

Υφιστάμενη κατάσταση – Κύρια σημεία από δευτερογενείς πηγές.

Ο θεσμός της μαθητείας θεωρείται ένα επιτυχημένο μοντέλο επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, το οποίο εφαρμόζεται εδώ και πολλά χρόνια σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες.

Μέσω της εργασιακής εμπειρίας που αποκτά ο ασκούμενος είναι σε θέση να αντιμετωπίζει τις συνεχώς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της εργασίας και να αξιολογεί την ποικιλία των κοινωνικών σχέσεων που αναπτύσσονται στο εργασιακό περιβάλλον. Επιπλέον, η μάθηση μέσα από την πράξη δίνει την αίσθηση της επιτυχίας και παρέχει μια ειδική πηγή κινήτρου για τον εκπαιδευόμενο. Προωθεί την ανεξαρτησία και την αίσθηση της ευθύνης, ιδιότητες απαραίτητες για

μια επιτυχημένη επαγγελματική σταδιοδρομία, διότι με την αντιμετώπιση συγκεκριμένων καθηκόντων υπό πραγματικές συνθήκες εργασίας ο εκπαιδευόμενος μπορεί να αποδείξει τις γνώσεις και τις δεξιότητες που έχει αποκτήσει και να βιώσει την επιτυχία των προσπαθειών του.

Στην Ελλάδα η μαθητεία εφαρμόστηκε στα εκπαιδευτικά προγράμματα του ΟΑΕΔ, και συγκεκριμένα υιοθετήθηκε το δυϊκό μοντέλο. Η ανταπόκρισή του από το μαθητικό πληθυσμό μέχρι σήμερα ακολούθησε μια μάλλον φθίνουσα πορεία, απόρροια πολλών παραγόντων.

Σήμερα με το νόμο 4186/2013 το ζήτημα της μαθητείας επανέρχεται δυναμικά. Εισάγεται τάξη μαθητείας στο επαγγελματικό λύκειο ως «μεταδευτεροβάθμιος κύκλος σπουδών» διάρκειας ενός έτους. Στην «Τάξη Μαθητείας» η οποία είναι προαιρετική, εγγράφονται οι κάτοχοι απολυτηρίου και πτυχίου του δευτεροβάθμιου κύκλου σπουδών του ΕΠΑ.Λ. Η «Τάξη Μαθητείας», που εφαρμόζει το δυϊκό σύστημα εκπαίδευσης (μαθητείας) του Ο.Α.Ε.Δ. περιλαμβάνει μαθητεία με εκπαίδευση στο χώρο εργασίας, Μάθημα Ειδικότητας και Προπαρασκευαστικά Μαθήματα Πιστοποίησης στη σχολική μονάδα.

Την ευθύνη υλοποίησης της τάξης μαθητείας, της τοποθέτησης σε χώρους εργασίας των φοιτούντων, καθώς και όλα τα σχετικά με αυτήν έχει το ΕΠΑ.Λ. και ο Ο.Α.Ε.Δ..

Απόψεις, εισροές από πρωτογενή δεδομένα- προσωπικές συνεντεύξεις / focus group

Στην ομάδα εστιασμένης συζήτησης που πραγματοποιήθηκε επισημάνθηκε η περιθωριακή αντιμετώπιση που είχε μέχρι σήμερα ο θεσμός της μαθητείας και συγκεκριμένα τα προγράμματα που υλοποιούσε ο ΟΑΕΔ. Αναφέρθηκε δε η απουσία Διεύθυνσης εκπαίδευσης για την ΕΕΚ, η οποία θα μπορούσε να αφουγκράζεται τα προβλήματα των φορέων στην προσπάθεια τους να αποκτήσουν σύνδεση με την αγορά εργασίας.

Στη συζήτηση τονίστηκε η ευρεία αποδοχή του δυϊκού συστήματος μαθητείας, το οποίο ακολουθούν επιτυχώς αρκετές ευρωπαϊκές χώρες με θετικά αποτελέσματα, τόσο για την απασχόληση των νέων, όσο για να την ευρύτερη συμβολή τους στην παραγωγική και εν γένει οικονομική διαδικασία.

Τα πρότυπα των καλών πρακτικών των άλλων χωρών θα μπορούσαν να εφαρμοστούν με τις κατάλληλες προσαρμογές στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, χωρίς να αναζητούνται ακραίες καινοτομίες.

Από πολλούς συμμετέχοντες, η προσέγγιση του νέου νόμου φαίνεται λογική, λαμβάνοντας υπόψη ότι η μαθητεία είναι ένα εργαλείο το οποίο συνδέει αποτελεσματικότερα την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση με την αγορά εργασίας. Θετικά επίσης γίνονται αντιληπτές οι προσπάθειες που καταβάλλονται για τη διεύρυνση του θεσμού της μαθητείας σε μεγαλύτερο αριθμό μαθητών από τον υφιστάμενο, δεδομένης της σημερινής οικονομικής συγκυρίας και των περιορισμένων θέσεων μαθητείας.

Ωστόσο, ως πραγματική αίτια της ανάδειξης της μαθητείας σε κεντρικό πυλώνα του νέου νόμου επισημαίνεται η μνημονιακή υποχρέωση της χώρας να προωθήσει την ενδοεπιχειρησιακή μάθηση και για λόγους εξωτερικούς της δόμησης του συστήματος, όπως το ότι θα χρηματοδοτηθεί με την «Ευρωπαϊκή συμμαχία για τη Μαθητεία».

Επιπρόσθετα, επισημάνθηκε ο ελλιπής σχεδιασμός και η ανορθολογική επιλογή ειδικοτήτων, καθώς και η έλλειψη μεθοδολογικού πλαισίου για την επικαιροποίησή τους σε τακτά χρονικά διαστήματα. Επίσης, τέθηκαν τα ζητήματα της δυσκολίας εξεύρεσης θέσεων μαθητείας και της ανυπαρξίας κινήτρων και προϋποθέσεων για τις επιχειρήσεις υποδοχής.

Στο ίδιο πλαίσιο, σε προσωπικές συνεντεύξεις που λήφθηκαν από νέους που παρακολουθούν προγράμματα μαθητείας του ΟΑΕΔ, επισημάνθηκαν οι δυσκολίες εξεύρεσης θέσεων μαθητείας και η έλλειψη καθηκοντολογίου και βασικών προϋποθέσεων μάθησης από πολλές επιχειρήσεις. Γενικότερα ωστόσο, η πλειονότητα των μαθητών εκφράστηκε θετικά για το θεσμό της μαθητείας και την επαφή που προσφέρει με την αγορά εργασίας και τις πραγματικές εργασιακές συνθήκες.

Θέσεις/προτάσεις

- Στόχος του νέου νόμου, όπως αποτυπώνεται στην αιτιολογική έκθεση, είναι η ενίσχυση της σύνδεσης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας. Η μαθητεία αποτελεί το κεντρικό «εργαλείο» για την επίτευξη του στόχου αυτού. Επιπλέον, θα πρέπει να σημειωθεί πως στην παρούσα συγκυρία, προσφέρεται το χρηματοδοτικό πλαίσιο από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η διαθεσιμότητα δε της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ενισχύσει το θεσμό της μαθητείας εκδηλώνεται σε μια περίοδο κατά την οποία η Γερμανία αναζητά εργατικό δυναμικό για να καλύψει τις ολοένα και μεγαλύτερες δικές της ανάγκες. Οι νέες «δεξαμενές» του δυναμικού αυτού αφορούν ήδη σε έξι χώρες της περιφέρειας της Ε.Ε. με τις οποίες η Γερμανία έχει συνάψει διακρατικές συμφωνίες για άνοιγμα θέσεων μαθητείας στις επιχειρήσεις της. Το νέο αυτό δυναμικό είναι επίσης φθινό, όχι κατ'ανάγκη ή κυρίως από την άποψη του άμεσου μισθολογικού κόστους, όσο και κυρίως από την άποψη του κόστους των επενδύσεων που προηγούνται έως την παραγωγική τους εκμετάλλευση και το οποίο αναλαμβάνουν, με τη «συμβολή» των διαρθρωτικών ταμείων της Ε.Ε., οι χώρες προέλευσης. Ωστόσο ανεξάρτητα από εξωτερικά κίνητρα, η πρόθεση για χρηματοδοτική ενίσχυση του θεσμού της μαθητείας θα μπορούσε να αξιοποιηθεί.
- Τα ευρωπαϊκά επιτυχημένα μοντέλα μαθητείας θα μπορούσαν να αποτελέσουν πρότυπο, δεδομένου ότι σε επίπεδο μελετών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διεθνών μελετών, το δυϊκό σύστημα μαθητείας έχει καταγραφεί ως επιτυχημένο και έχει θετικά αποτελέσματα ως προς τη σύνδεση με την αγορά εργασίας. Απαραίτητη ωστόσο είναι η προσαρμογή αυτή του μοντέλου στην ελληνική αγορά. Η αποσπασματική υιοθέτηση επιτυχημένων εκπαιδευτικών μοντέλων έχει αποδειχθεί αποτυχημένη και για το λόγο αυτό θα πρέπει το πλαίσιο εφαρμογής να περιλαμβάνει όλες τις παράπλευρες παραμέτρους προσαρμοσμένες και τροποποιημένες σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες και τα ειδικά χαρακτηριστικά της χώρας.

- Η επιτυχία του νέου εγχειρήματος ενίσχυσης της μαθητείας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα αντανακλαστικά των επιχειρήσεων και τη διάθεση που θα επιδείξουν να αναλάβουν μαθητευόμενους. Η διεύρυνση του θεσμού της μαθητείας προκειμένου να λειτουργήσει – συμπεριλαμβανομένων των ΙΕΚ, θα χρειαστεί ετησίως περί τις 60.000 θέσεις, γεγονός που φαντάζει μάλλον ακατόρθωτο, αν ληφθεί υπόψη η δομή των ελληνικών επιχειρήσεων, η έλλειψη μαθησιακής κουλτούρας, αλλά κυρίως η οικονομική κρίση που περιορίζει δραστηρικά και τον αριθμό των επιχειρήσεων, αλλά και τις δυνατότητες τους για επένδυση σε νέο ανθρώπινο δυναμικό. Άλλωστε, η μέχρι σήμερα εμπειρία της χώρας στο θεσμό της μαθητείας καταδεικνύει σημαντικά προβλήματα στην εξεύρεση επιχειρήσεων που προσφέρουν θέσεις εργασίας. Στα προγράμματα μαθητείας του ΟΑΕΔ, πέραν των σημαντικών αδυναμιών να καλυφθούν όλοι οι μαθητές, συχνά το επίπεδο της τεχνογνωσίας και των δεξιοτήτων που τους παρέχεται είναι πολύ χαμηλό και σε κάποιες περιπτώσεις ανύπαρκτο. Ο χαλαρός ελεγκτικός μηχανισμός των επιχειρήσεων αλλά και η έλλειψη αυστηρών κριτηρίων επιλογής τους, δημιούργησε αλληπάλληλες περιπτώσεις εκμετάλλευσης των μαθητευόμενων με καθήκοντα εκτός ειδικότητας και άσχετες με το αντικείμενο εκπαίδευσης εργασίας.
- Ένα πρόγραμμα μαθητείας προκειμένου να λειτουργήσει σωστά θα πρέπει να προβλέπει την εκπλήρωση ορισμένων ελάχιστων όρων από την πλευρά των επιχειρήσεων που επιθυμούν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα. Η επιχείρηση πρέπει να είναι σε θέση να προσφέρει τις εγκαταστάσεις, τον εξοπλισμό, τα προγράμματα παραγωγής ή υπηρεσιών, βάσει των οποίων οι προβλεπόμενες γνώσεις και δεξιότητες δύνανται να μεταδοθούν στους ασκούμενους. Επιπλέον, ο εργοδότης ή οι τυχόν υπεύθυνοι που έχει ορίσει για την κατάρτιση πρέπει να έχουν εξειδικευμένες γνώσεις, επαγγελματικά και διδακτικά προσόντα.
- Ανεξάρτητα από τις προδιαγραφές και υποχρεώσεις που θα πρέπει να πληρούν οι επιχειρήσεις, γεγονός είναι ότι στην Ελλάδα η αδυναμία εξεύρεσης θέσεων μαθητείας εστιάζεται κυρίως στην έλλειψη κινήτρων από πλευράς των επιχειρήσεων. Η επένδυση που καλούνται να πραγματοποιήσουν οι εργοδότες σε έναν μαθητευόμενο, προσφέροντας χρόνο, τεχνογνωσία και προσπάθεια δεν φαίνεται να έχει το αντίστοιχο αντίκρισμα. Η μαθητεία στην Ελλάδα, και στην πρόσφατη θεσμική μεταρρύθμιση, έχει βραχεία διάρκεια -ένα έτος- με αποτέλεσμα ο εργοδότης να μην έχει τη δυνατότητα να επωφεληθεί από την γνώση και την τεχνογνωσία που απέκτησε ο μαθητευόμενος. Αντίστοιχα προγράμματα μαθητείας σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη έχουν τουλάχιστον διετή διάρκεια, ανάλογα με την εξειδίκευση και τις μαθησιακές της απαιτήσεις. Με τον τρόπο αυτό ο μαθητευόμενος εφόσον λάβει την απαραίτητη κατάρτιση, αφενός έχει το χρονικό περιθώριο να «ανταποδώσει» τρόπον τινά το κόστος που κατέβαλλαν οι επιχειρήσεις κατά το πρώτο διάστημα της μαθητείας τους, αφετέρου έχει την ευκαιρία να αποδείξει την επάρκεια του για εύλογο χρονικό διάστημα προσδοκώντας έτσι, βάσιμα, τη συνέχιση της απασχόλησής του στην ίδια θέση, αλλά με την ιδιότητα πλέον του εργαζόμενου.
- Επιπρόσθετα, η δομή των ελληνικών επιχειρήσεων που είναι κυρίως οικογενειακές και αυτοαπασχολούμενοι, δύσκολα θα προσφέρει τις γνώσεις και την τεχνογνωσία της στον

τομέα που απασχολείται. Είναι λογική απόρροια ότι ο σημερινός μαθητευόμενος αποτελεί τον αυριανό ανταγωνιστή, οπότε με πολύ φειδώ οι εκπαιδευτές εργοδότες θα μοιραστούν επαγγελματικά μυστικά και εμπειρικές γνώσεις.

- Σε κάθε περίπτωση, είναι σαφές ότι η εξεύρεση θέσεων μαθητείας, η ποιότητα των παρεχόμενων γνώσεων και δεξιοτήτων και των προδιαγραφών των επιχειρήσεων υποδοχής, είναι ζητήματα που απαιτούν σοβαρό σχεδιασμό και πολύπλευρη αντιμετώπιση, διαφορετικά η νέα θεσμική πρωτοβουλία, δεν θα καταφέρει να επιφέρει σοβαρές βελτιώσεις στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

7.6. ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ.

Η συμβολή της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην υποστήριξη της απασχόλησης των νέων και τη βελτίωση της παραγωγικότητας είναι ευρέως αναγνωρισμένη. Οι χώρες με ισχυρά και ελκυστικά συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, και ιδίως εκείνες με εδραιωμένα συστήματα μαθητείας, τείνουν να έχουν καλύτερες επιδόσεις στην απασχόληση των νέων.

Το ζήτημα της προσέλκυσης των νέων στην επαγγελματική εκπαίδευση απαιτεί, πέρα από την ποιοτική της αναβάθμιση, σοβαρά κίνητρα και γενικότερο στρατηγικό σχεδιασμό, προκειμένου να αποτελέσει επιλογή πρώτης γραμμής για τους νέους. Η σημερινή υποβαθμισμένη εικόνα της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το χαμηλό κύρος, και οι μαθητές χαμηλών επιδόσεων που αποτελούν την πλειοψηφία στα επαγγελματικά λύκεια, συνθέτουν έναν πρώτο βασικό παράγοντα «αποστροφής» του μαθητικού πληθυσμού που έχει όραμα και ρεαλιστικές φιλοδοξίες για μια θέση στην αγορά εργασίας.

Στην κατεύθυνση της αναβάθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης δύναται να συνδράμει η αυστηροποίηση του πλαισίου λειτουργίας του. Με άλλα λόγια, η θέσπιση αυστηρών κανόνων σε ό,τι αφορά στις μαθησιακές επιδόσεις και τις κανονιστικές υποχρεώσεις των μαθητών, θα προσδώσει βαρύτητα στο κύρος των σπουδών και στην απόκτηση του απολυτηρίου και της ειδίκευσης. Θα πάψει το Επαγγελματικό Λύκειο να αποτελεί επιλογή των μαθητών χαμηλών επιδόσεων για την απόκτηση ενός πτυχίου χωρίς αντίκρισμα. Η επαγγελματική κατεύθυνση θα πρέπει να προσφέρει στους αποφοίτους πιστοποιημένες επαγγελματικές δεξιότητες από τις οποίες θα απορρέουν συγκεκριμένα επαγγελματικά δικαιώματα, καθώς και δυνατότητες για τη συνέχιση των σπουδών τους.

Σύμφωνα με τον νέο νόμο, ο απόφοιτος του επαγγελματικού λυκείου, έχοντας λάβει και τη σχετική ειδίκευση της επιλογής του, αποκτά απολυτήριο το οποίο τον κατατάσσει στο επίπεδο 3. Με άλλα λόγια, ο απόφοιτος του τεχνικού λυκείου με ειδίκευση αποκτά απολυτήριο ισότιμο με

αυτό που αποκτά ο απόφοιτος του Γενικού λυκείου. Με το νέο νόμο του δίνεται η δυνατότητα παρακολούθησης το ετήσιο πρόγραμμα μαθητείας να ανέβει ένα επίπεδο και να φθάσει στο 4. Αντιστοίχως οι πιστοποιημένοι απόφοιτοι των ΙΕΚ αποκτούν πτυχίο επιπέδου 4. Η τάξη μαθητείας, συνεπώς αποδίδει ένα πλεονέκτημα για τον απόφοιτο του επαγγελματικού λυκείου να αποκτήσει πτυχίο επιπέδου 4, επενδύοντας σε ένα ακόμη έτος σπουδών. Σε κάθε περίπτωση, αυτό που θα πρέπει να καταγραφεί είναι η (σκόπιμη;) ασάφεια του νόμου όσον αφορά στο είδος της διεθνούς ταξινόμησης των εκπαιδευτικών τίτλων στην οποία αναφέρεται (ISCED ή EQF).

Μια πρόταση με δυναμική, η οποία θα μπορούσε να αποτελέσει ισχυρό κίνητρο για την παρακολούθηση μαθημάτων σε επαγγελματικό λύκειο είναι η αναβάθμιση του στην κλίμακα του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων και σε σαφή αντιστοίχιση με το EQF. Συγκεκριμένα οι απόφοιτοι του επαγγελματικού και του γενικού λυκείου θα μπορούσαν να κατατάσσονται ισότιμα στο επίπεδο 4. Ωστόσο, ο απόφοιτος επαγγελματικού λυκείου, ο οποίος γίνεται κάτοχος πτυχίου ειδικότητας με διαδικασία πιστοποίησης, αποκτά συγκριτικό πλεονέκτημα ολοκληρώνοντας την τάξη μαθητείας. Συγκεκριμένα, μετά από ένα έτος σε μαθητεία ή εργαστήρια συν θεωρία/σχολείο και επιτυχείς εξετάσεις πιστοποίησης, θα μεταβαίνει στο επίπεδο 5, κερδίζοντας ουσιαστικά έναν ολόκληρο χρόνο σε σχέση με τον μαθητή που επιλέγει τη διαδρομή του γενικού λυκείου και στη συνέχεια φοίτηση στο ΙΕΚ. Με αυτόν τον τρόπο το επαγγελματικό λύκειο γίνεται συνειδητή επιλογή, με στόχο την άμεση ένταξη στην αγορά εργασίας, ενώ η επιλογή του γενικού λυκείου αφορά κυρίως αυτούς που έχουν ως στόχο την ανώτατη εκπαίδευση, χωρίς όμως να αποκλείονται τεχνικές σπουδές, μέσω των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης.

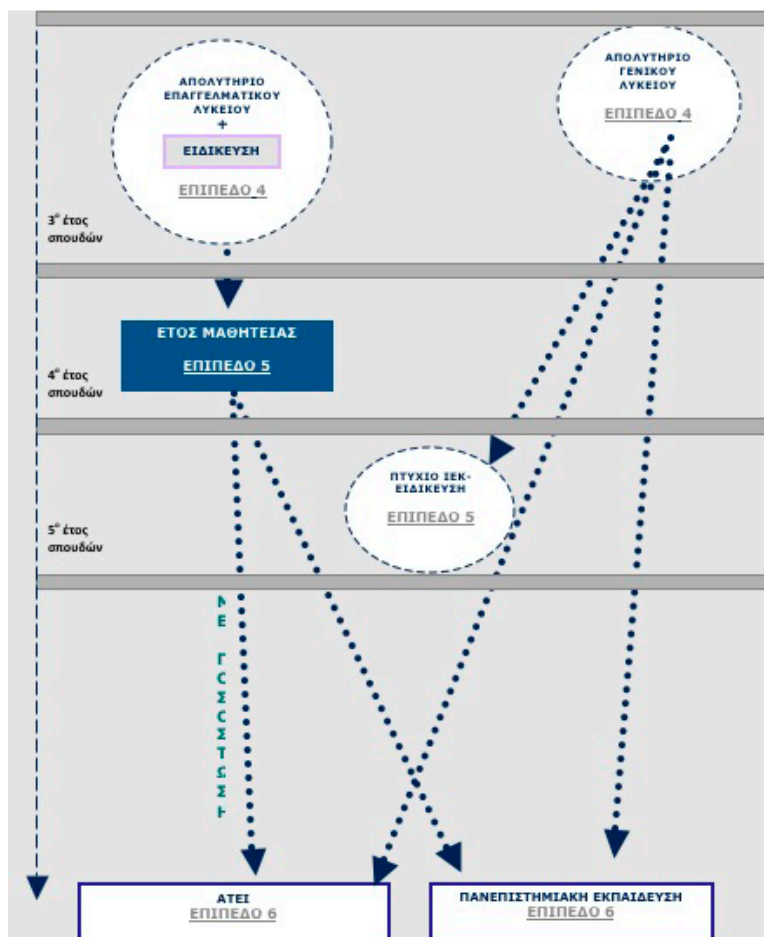
Αντίστοιχα, στα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης θα μπορούν να έχουν πρόσβαση μόνο οι απόφοιτοι λυκείου (γενικού ή επαγγελματικού) και θα αποκτούν πτυχίο επιπέδου 5 κατόπιν εξετάσεων πιστοποίησης. Μια τέτοια κατάταξη στο Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων, θα σήμαινε ασφαλώς και μια αναμόρφωση της επιλογής ειδικοτήτων, δεδομένου ότι παύει να υπάρχει άμεση ροή από το Επαγγελματικό Λύκειο στα ΙΕΚ. Πρόκειται πλέον για δυο διαφορετικές εκπαιδευτικές διαδρομές οι οποίες ωστόσο παρέχουν το ίδιο επίπεδο σπουδών, με αποτέλεσμα να περιορίζεται το αίτημα της σύνδεσης και να ενισχύεται η τάση της αυτοτέλειάς τους. Η επιλογή του ΙΕΚ για τον απόφοιτο επαγγελματικού λυκείου περιορίζεται δραστικά, εφόσον δεν αποτελεί εξελικτική διαδρομή για την απόκτηση ανώτερου πτυχίου – προσόντος (παραμένει ωστόσο το πλεονέκτημα της περαιτέρω ουσιαστικής επαγγελματικής εξειδίκευσης στην περίπτωση της επιλογής κάποιου προγράμματος ΙΕΚ).

Επιπρόσθετα, ενισχυτικά θα μπορούσε να λειτουργήσει για το επαγγελματικό λύκειο η αύξηση του ποσοστού εισακτέων στα ΑΤΕΙ (από 25% σε 40%) και η παράλληλη συγκράτηση των εισακτέων στα ΑΕΙ. Σε ό,τι αφορά το δεύτερο, η συγκράτηση του αριθμού των εισακτέων στα ΑΕΙ σε συνδυασμό με την αναβάθμιση του πτυχίου του επαγγελματικού λυκείου θα «αποδυναμώσει» τη ροή προς τα γενικά λύκεια και θα προσανατολίσει τους μαθητές να θέσουν σε πιο ρεαλιστικό επίπεδο τις επιλογές τους, λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητες απασχόλησης και πρόσβασης στην αγορά εργασίας. Άλλωστε, η «υπερτροφία» κάποιων ΑΕΙ και η αυτόνομη των προσφε-

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

ρόμενων προγραμμάτων και τίτλων σπουδών από την οικονομία και τις ανάγκες της κοινωνικής και πολιτισμικής αναπαραγωγής επιτείνουν το πρόβλημα της ανεργίας, παράγοντας νέους με πολλά προσόντα (over qualified) οι οποίοι όμως δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Η δε αύξηση της ποσόστωσης των εισακτέων στα ΑΤΕΙ θα προσδώσει ένα επιπλέον κίνητρο στους μαθητές και κυρίως στους μαθητές που έχουν φιλοδοξίες και θέλουν να διευρύνουν της σπουδές τους, βοηθώντας με αυτόν τον τρόπο στην ανάδειξη του επαγγελματικού λυκείου ως επιλογή που προσφέρει κύρος και προοπτική.

Στο ακόλουθο διάγραμμα απεικονίζεται η προτεινόμενη κατάταξη και η ροή των υποσυστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης στο εθνικό πλαίσιο προσόντων.

Αναμφίβολα, οι οποιοσδήποτε αλλαγές και αναμορφώσεις του σημερινού πλαισίου απαιτούν ενδελεχή μελέτη και ίσως περισσότερη τόλμη. Τα παραδείγματα των επιτυχημένων ευρωπαϊκών πρακτικών που μέχρι σήμερα υιοθετήθηκαν αποσπασματικά δεν είχαν την αναμενόμενη επιτυχία. Η πολιτική δανεισμού εκπαιδευτικών μοντέλων (borrowing policy) υπήρξε μάλλον εξ αρχής καταδικασμένη, εφόσον οι επιμέρους μεταβλητές και οι παράμετροι έχουν πάντα σοβαρές αποκλίσεις.

Προφανώς, η ενδεδειγμένη προσέγγιση θα πρέπει να έχει πολύπλευρες διαστάσεις και να καλύπτει τις τοπικές, πολιτικές και οικονομικές ιδιαιτερότητες της χώρας, μελετώντας τα επιτυχημένα εκπαιδευτικά μοντέλα των ευρωπαϊκών κρατών και μαθαίνοντας από αυτά (learning policy). Μια τέτοια διαδικασία σύνθεσης και δημιουργικής προσαρμογής προϋποθέτει ευρεία διαβούλευση, συμμετοχή και εμπλοκή φορέων κεντρικής διοίκησης, εκπαιδευτικών, μαθητών, τοπικών παραγόντων, κοινωνικών εταίρων και ουσιαστικά όλου του κοινωνικού συνόλου. Το διακύβευμα είναι άλλωστε μεγάλο και αφορά στην εκπαίδευση, την οικονομία και τον μελλοντικό παραγωγικό ιστό της χώρας και τις δυνατότητες που αυτός θα έχει να οδηγήσει στο δρόμο της ανάπτυξης και της ευημερίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αναθεωρημένο κείμενο των συμπερασμάτων της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Βρυξελλών (13/14 Μαρτίου 2008).-Εγγρ. του Συμβουλίου 7652/08

Ανακοινωθέν των ευρωπαϊκών Υπουργών Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, των ευρωπαϊκών κοινωνικών φορέων και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Συνεδρίαση της Μπριζ στις 7 Δεκεμβρίου σχετικά με την ενισχυμένη ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης -περίοδος 2011-2020

Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην οικονομική και κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των περιφερειών - Το σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις δεξιότητες και την κινητικότητα/* COM/2002/0072 τελικό *

Ανάπτυξη της Διά βίου Μάθησης Μάθησης και λοιπές διατάξεις Νόμος υπ' αριθ. 3879 (ΦΕΚ/Α/163/21-09-2010).

Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το Ευρωπαϊκό Έτος Δημιουργικότητας και Καινοτομίας 2009 -Έγγραφο του Συμβουλίου 8935/08

Γληνός Δημ., Άπαντα, τόμ. Β, Θεμέλιο, Αθήνα 1983.

Δελμούζος Αλ., Δημοτικισμός και εκπαίδευση, Αθήνα 1926 (νέα έκδοση 1971).

Διάταγμα 14ης Οκτωβρίου 1916 «Περί τών προγραμμάτων εν τῷ διδασκαλείῳ τῆς τεχνικῆς ἐκπαίδευσως διδασκομένων μαθημάτων» (ΕτΚ αριθμ. 227/Α /15 -12 -1916).

Διάταγμα 18ης Δεκεμβρίου 1917 «Περί τροποποιήσεων εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν ἐν τῷ διδασκαλείῳ τῆς τεχνικῆς ἐκπαίδευσως διδασκομένων μαθημάτων» (ΕτΚ αριθμ.300/Α/23 -12 -1917).

Διάταγμα 21ης Σεπτεμβρίου 1920 «Περί λειτουργίας του Διδασκαλείου τῆς Τεχνικῆς Ἐκπαίδευσως καὶ περὶ εἰσιτηρίων ἐξετάσεων, προαγωγῶν κτλ. τῶν μαθητῶν αὐτοῦ» (ΕτΚ αριθμ. 228/Α /5 -10 -1920).

Διάταγμα 22ας Οκτωβρίου 1922 «Περί τῶν κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος ἐν τῷ Διδασκαλείῳ τῆς Τεχνικῆς Ἐκπαίδευσως μαθημάτων» (ΕτΚ αριθμ. 216/Α /29 -10 -1922).

Διάταγμα 2ας Ιουλίου 1923 Περί καθορισμοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλείου τῆς Τεχνικῆς Ἐκπαίδευσως μετονομαζομένου εἰς Τεχνικὸν Διδασκαλεῖον (ΕτΚ αριθμ. 182/Α /3 -7 -1923)

Διάταγμα 3973/59 «Περί ενοποίησης καὶ συντονισμοῦ τῆς Διοικήσεως Επαγγελματικῆς Εκπαίδευσως» (ΦΕΚ 187/Α).

Διάταγμα 8ης Σεπτεμβρίου 1914 Περί χορηγίας αδειας εἰς τὴν Φιλεκπαιδευτικὴν Ἐταιρείαν Ἰδρύσεως αστικῶν σχολείων θηλέων (ΕτΚ αριθμ. 255/Α/11-9-1914).

Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και άλλες διατάξεις, Ν. 2009/12.2/14.2.92 (ΦΕΚ-18 Α').

Εισήγηση της πρότασης του Π.Ι. για την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, 2009.

Επισκόπηση της Ιστορίας της Εκπαίδευσης στο Νεοελληνικό Κράτος, Σωτήριος Γκλαβάς, Μάρτιος 2011.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δελτίο Τύπου Βρυξέλλες / Λειψία, 2 Ιουλ 2013 Έναρξη της ευρωπαϊκής συμμαχίας για την μαθητεία

Η πραγμάτωση μιας Ευρωπαϊκής περιοχής Διά βίου Μάθησης (2001), COM(2001)678 τελικό και Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2000) Κοινή Έκθεση για την Απασχόληση 2000, COM(2000)551 τελικό.

Η Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Ελλάδα (1830-1930) – Η Σεβαστοπούλειος Εργατική Σχολή, Σωτήρη Γκλαβάς, ΣΩΒ, Αθήνα 2002.

Κοινή έκθεση προόδου του Συμβουλίου και της Επιτροπής για το 2008 σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος εργασίας «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010» Έγγραφο του Συμβουλίου 5723/08

Α.Ι. Βρανούσης, «Ρήγας Βελεστινλής» 1757-1798, Παράρτημα: Κείμενα του Ρήγα, Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων, ανατύπωση Αθήνα 1996.

Λεπτομερές πρόγραμμα των επακολουθών εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη [Επίσημη Εφημερίδα C142/01, 14.06.2002].

Μωραΐτης Δημ. Γ., Ιστορία της Παιδαγωγικής, Αθήνα 1953.

Νιάνιας, Δ.Γ. (1989: 299-300). « Η Εκπαιδευτική πολιτική και η προβληματική της Κοινότητας» -Η πρόκληση του 1992. Η Ελλάς στην Ενιαία Ευρωπαϊκή αγορά, Εστία, Αθήνα

Νικολακοπούλου – Στεφάνου, Η. (2001α), «Ανάπτυξη και Απασχόληση», στο Δημόπουλος, Γ., Μπαλτάς, Ν., Χασσίδ, Ι. (επιμ.), Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, τ. Β', Σιδέρης, Αθήνα

Νόμος 2242/1920 Περί τροποποιήσεως διατάξεών τινών του νόμου 512: Περί διδασκαλείου τής Τεχνικής Έκπαιδύσεως (ΕτΚ αριθμ. 144/Α /30 -6 -1920).

Νόμος 4373/1929 Περί διαρρυθμίσεως τών σχολείων τής Μ. Έκπαιδύσεως (ΕτΚ αριθμ. 297/Α'/20-8-1929).

Νόμος 572/31-12-1914 Περί ιδρύσεως διδασκαλείου της τεχνικής εκπαιδύσεως (ΕτΚ αριθμ. 16/Α /13 -1 -1915).

Νόμος 940/1917 Περί μεταρρυθμίσεως και συμπληρώσεως διατάξεών τινών του νόμου 512: περί διδασκαλείου τής τεχνικής εκπαιδύσεως[1] (ΕτΚ αριθμ. 223/Α'/11 -10 -1917).

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Νούτσος Χαρ., Προγράμματα μέσης εκπαίδευσης και κοινωνικός έλεγχος (1931 -1973), Θεμέλιο, Αθήνα 1979.

Συμπεράσματα της Προεδρίας - Βρυξέλλες, 13/14 Μαρτίου 2008, ΕΝΑΡΧΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΝΕΩΜΕΝΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ (2008-2010), Έγγρ. του Συμβουλίου 7652/08,

Συμπεράσματα του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών που συνήλθαν στο πλαίσιο του Συμβουλίου σχετικά με τις μελλοντικές προτεραιότητες της ενισχυμένης ευρωπαϊκής συνεργασίας για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΕΚ) 16459/08 EDUC 278

Συμπεράσματα του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών που συνήλθαν στο πλαίσιο του Συμβουλίου, σχετικά με τις μελλοντικές προτεραιότητες για ενισχυμένη ευρωπαϊκή συνεργασία για την Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΕΕΚ) (Αναθεώρηση των συμπερασμάτων του Συμβουλίου της 15ης Νοεμβρίου 2004)-Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 298 της 08/12/2006

Συμπεράσματα του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, συνελθόντων στα πλαίσια του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2008, σχετικά με την προώθηση της δημιουργικότητας και της καινοτομίας μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισης -Επίσημη Εφημερίδα αριθ C 141, 7.6.2008

Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τη διασφάλιση της ποιότητας στην Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, 9599/04 EDUC 117 SOC 252, 18 Μαΐου

Συμπεράσματα του συμβουλίου, της 12ης Μαΐου 2009, σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020) , Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 119 της 28/05/2009 σ. 0002 - 0010

Συνθήκη για την Ε.Ε., ΕΕ C 191 29-7-1992, TREATY ON EUROPEAN UNION Official Journal C 191, 29 July 1992

Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 2009, για τη δημιουργία ευρωπαϊκού πλαισίου αναφοράς για τη διασφάλιση της ποιότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση -Επίσημη Εφημερίδα C 155, 8.7.2009

Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 2009, για τη θέσπιση του ευρωπαϊκού συστήματος πιστωτικών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ECVET) - Επίσημη Εφημερίδα αριθ 2009/C 155/02

Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, σχετικά με τη θέσπιση του ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων για τη διά βίου μάθηση -Επίσημη Εφημερίδα αριθ C 111, 6.5.2008

Σχέδιο συμπερασμάτων του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών συνερχομένων στα πλαίσια του Συμβουλίου σχετικά με τις μελλοντικές προτεραιότητες της ενισχυμένης ευρωπαϊκής συνεργασίας όσον αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΚΚ)(Επανεξέταση του ψηφίσματος του Συμβουλίου της 19ης Δεκεμβρίου 2002) -13832/04EDUC 204SOC 499

Τιρς Φρειδερίκος, Η Ελλάδα του Καποδίστρια, (μετ. Α. Σπήλιος), τόμ. Β, Αθήνα 1972.

Το διάταγμα της 31ης Δεκεμβρίου 1836 Περί του κανονισμού των ελληνικών σχολείων καί γυμνασίων. (ΕτΚ αριθμ. 87/31-12-1836).

Το Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (Ε.Σ.Σ.Ε.Ε.Κ.Α.), [Ν. 3191/2003].

Υπουργείον Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γενική Εισηγητική Έκθεσις και Έκπαιδευτικά Νομοσχέδια κατατεθέντα εις την Βουλήν κατά την συνεδρίαν της 2ας Απριλίου 1929 υπό του Υπουργού της Παιδείας Κωνστ. Β. Γόντικα, Εν Αθήναις (εκ του Εθνικού Τυπογραφείου).

Ψήφισμα του Συμβουλίου της 19ης Δεκεμβρίου 2002 σχετικά με την προαγωγή της ενισχυμένης ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης - Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 013 της 18/01/2003

Ψήφισμα του Συμβουλίου, της 15ης Νοεμβρίου 2007, για τις «νέες δεξιότητες για νέες θέσεις εργασίας»- Επίσημη Εφημερίδα αριθ C 290, 4.12.2007

COM(2008) 159 τελικό 2008/0064 (COD), ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με το Ευρωπαϊκό Έτος Δημιουργικότητας και Καινοτομίας (2009)

Commission of the European Communities (1989), Community Charter of the Fundamental Social Rights of Workers

E.E. Helsinki Communiqué (2006), Ανακοινωθέν του Ελσίνκι της 5ης Δεκεμβρίου 2006 για την αυξημένη ευρωπαϊκή συνεργασία στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση

E.E. Maastricht Communiqué (2004), Ανακοινωθέν του Μάαστριχτ της 14ης Δεκεμβρίου 2004 σχετικά με τις μελλοντικές προτεραιότητες της ενισχυμένης ευρωπαϊκής συνεργασίας όσον αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΕΕΚ)

European Commission (1993), COM (93) 700 Growth, Competitiveness, Employment: The Challenges and Ways Forward into the 21st Century - White Paper, December 1993 και Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1994). COM (94) 333, European Social Policy - A Way Forward for the Union - A White Paper

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ, ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Κατά το χρονικό διάστημα διεξαγωγής της μελέτης αξιοσημείωτα γεγονότα και εξελίξεις συντελέστηκαν στο πεδίο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα. Αναμφίβολα, δύο από τα πιο σημαντικά ήταν η ψήφιση του νόμου 4186/2013 «*Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις*» και η εμφατική αναζωπύρωση του ενδιαφέροντος για το δυϊκό (dual) σύστημα μαθητείας, που εναλλάσσει «θεωρητική» εκπαίδευση στο σχολείο και πρακτική εκπαίδευση - απασχόληση σε επιχείρηση. Οι εξελίξεις αυτές, που κυοφορούνταν μήνες πριν, επηρέασαν το σχεδιασμό της μελέτης, καθόρισαν σε σημαντικό βαθμό τα μελετητικά ερωτήματα και προσανατόλισαν τους ερευνητές σε αντίστοιχες πηγές πληροφόρησης. Έτσι, παρότι η μελέτη επιχειρεί να καλύψει το σύνολο της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης (ΕΠΑΛ, ΕΠΑΣ) και της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης (IEK), ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε -ιδίως μέσω των επικεντρωμένων συζητήσεων με ειδικούς- στο σχεδιασμό και την εφαρμογή του συστήματος μαθητείας. Πόσο μάλλον που ο νέος νόμος για το Λύκειο (ν. 4186/2013) θεσπίζει την εφαρμογή της μαθητείας τόσο στο επίπεδο της δευτεροβάθμιας «μη τυπικής» επαγγελματικής εκπαίδευσης (Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης) ως υποχρεωτική, όσο και στο μεταλυκειακό επίπεδο («Έτος Μαθητείας» ΕΠΑΛ και 6μηνη μαθητεία σπουδαστών IEK) ως προαιρετική.

Τα δεδομένα αναφορικά με τις επιλογές κατεύθυνσης των μαθητών της Α' Λυκείου δείχνουν ότι στη χώρα μας μόνο το 30% περίπου των μαθητών επιλέγει την επαγγελματική έναντι της γενικής κατεύθυνσης. Η ψήφιση του ν. 4186/2013 εξυπηρετεί, μεταξύ άλλων, την επιδίωξη για μια *στροφή της ροής του μαθητικού πληθυσμού που ολοκληρώνει την υποχρεωτική εκπαίδευση (Γυμνάσιο), από τη γενική προς την επαγγελματική κατεύθυνση*¹, ενδεχομένως με παράλληλη μείωση του αριθμού των εισακτέων στη δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση, ειδικά σε επιλεγμένες σχολές (ιδίως των κοινωνικών επιστημών) που θεωρείται ότι δεν έχουν «απήχηση» στην αγορά εργασίας.

Παράλληλα, είναι βέβαιο ότι το πρόβλημα της ανεργίας έχει πάρει δραματικές διαστάσεις και έχει ανησυχήσει κυβερνήσεις και πολιτικούς, σε ευρωπαϊκό και ελληνικό επίπεδο. Παρά το ότι το πρόβλημα της ανεργίας στην Ελλάδα δεν περιορίζεται, ούτε αφορά αποκλειστικά τους

¹ Βλ. Αιτιολογική έκθεση του Ν. 4186/2013.

νέους², η ανεργία των νέων (μέχρι την ηλικία των 25 ετών) έχει βρεθεί στο επίκεντρο των ευρωπαϊκών πολιτικών απασχόλησης και πρόκειται να απορροφήσει πολλούς πόρους τα επόμενα χρόνια (π.χ. πρόγραμμα Youth Guarantee³).

Επαγγελματική εκπαίδευση και νεανική ανεργία στην Ελλάδα.

Ο πολιτικός λόγος των ημερών μας, με τη βοήθεια επιλεγμένων στατιστικών στοιχείων, συνδυάζει με μια σχέση στενής αιτιοκρατικής αλληλεξάρτησης τα δύο προαναφερθέντα δεδομένα, δηλαδή τη μικρή συμμετοχή των μαθητών στην επαγγελματική εκπαίδευση και την υψηλή ανεργία των νέων. Μάλιστα, τα συνδέει μεταξύ τους με μια σχέση αντίστροφης συνάρτησης. Η κοινόχρηστη πλέον διατύπωση που απηχεί αυτή την οπτική ισχυρίζεται ότι «οι χώρες που έχουν υψηλά ποσοστά συμμετοχής στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση έχουν χαμηλή ανεργία των νέων»⁴. Απόδειξη; Η Γερμανία έχει συμμετοχή στην ΕΕΚ (σε επίπεδο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης - Λύκειο) 47,6% (2012) και ανεργία των νέων 8,1% (2012) και 7,9 (2013). Η Αυστρία έχει συμμετοχή στην ΕΕΚ 75% (!) και ανεργία των νέων 8,7% (2012) και 9,2 (2013). Η Ελλάδα αντιθέτως έχει συμμετοχή στην ΕΕΚ μόλις 32,8% (2012) και ανεργία των νέων 55,3% (2012) και 58,3 (2013). Τι πιο ξεκάθαρο λοιπόν; Η μαζική συμμετοχή στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση συνδέεται με υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης των νέων!

Γιατί όμως, αν είναι έτσι τα πράγματα, αυτό δεν συμβαίνει σε όλες τις περιπτώσεις; Γιατί, αν κοιτάξουμε λίγο παρακάτω στους ίδιους πίνακες της Eurostat από τους οποίους αντλήσαμε τα προαναφερθέντα στοιχεία⁵, το επιχείρημα χάνει τη διαύγειά του; Γιατί η Ισπανία που έχει σχεδόν ίδια ποσοστά συμμετοχής στην ΕΕΚ με τη Γερμανία, δηλαδή 45,5% (2012) έχει νεανική ανεργία στα επίπεδα του 52,9% (2012) και 55,5% (2013); Πώς γίνεται να έχει «γερμανικά» ποσοστά συμμετοχής στην ΕΕΚ και τεράστια νεανική ανεργία, σαν την Ελλάδα; Μήπως το πρόβλημα της νεανικής ανεργίας δεν οφείλεται μόνο (ή κυρίως) στην επαγγελματική εκπαίδευση - κατάρτιση; Πώς γίνεται η διπλανή μας Ιταλία που έχει ποσοστό συμμετοχής στην ΕΕΚ 58,9% (2012), δέκα ποσοστιαίες μονάδες περισσότερο από τη Γερμανία, να έχει νεανική ανεργία 35,3% (2012) και 40% (2013), πενταπλάσιο της Γερμανίας;

² Βλ. Ράνια Αντωνοπούλου, «Το “πρόβλημα” της ανεργίας», *Καθημερινή*, 9/2/2014, <http://www.kathimerini.gr/752985/opinion/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/to-provhlhma-ths-anergias>

³ Βλ. Σύσταση του Συμβουλίου της 22ας Απριλίου 2013 για τη θέσπιση εγγυήσεων για τη νεολαία (2013/C 120/01) [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0426\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0426(01)&from=EN)

⁴ Ενδεικτικά παραθέτουμε απόσπασμα της αιτιολογικής έκθεσης του Ν. 4186/2013, σελ. 9: «Η σημασία της επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερα κρίσιμη στις παρούσες συνθήκες, εν μέσω μιας πρωτοφανούς κρίσης η οποία έχει εκτινάξει τα ποσοστά ανεργίας των νέων σε δυσθεώρητα ύψη και η αναμόρφωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης μπορεί να αποτελέσει έναν βασικό άξονα αντιμετώπισης του προβλήματος της ανεργίας. Το επιχείρημα αυτό επιβεβαιώνει και η συγκριτική εμπειρία καθώς παρατηρείται ότι στις χώρες που η επαγγελματική εκπαίδευση είναι ευρύτερα διαδεδομένη, το ποσοστό ανεργίας των νέων είναι χαμηλότερο.»

⁵ EUROSTAT, Pupils in upper secondary education enrolled in vocational stream. URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00055&plugin=1> και EUROSTAT, Unemployment rate by age group. URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdec460&plugin=1>

Αντιθέτως, εάν το ποσοστό συμμετοχής στην ΕΕΚ και η ανεργία των νέων είναι τόσο αλληλεξαρτώμενες διαστάσεις, γιατί η Μάλτα με συμμετοχή στην ΕΕΚ μόλις 11,8% (2012) έχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά νεανικής ανεργίας στην Ευρώπη 13,5% (2013); Και αν κάποιος βιαστεί να πει πως όλα τα παραδείγματα που φαίνεται να διαψεύδουν τον κυρίαρχο λόγο -και να «υπονομεύουν» το επιχείρημα για αύξηση της συμμετοχής στην ΕΕΚ ως προϋπόθεση για τη μείωση της ανεργίας των νέων- προέρχονται από τη Νότια Ευρώπη (οπότε... μάλλον πρέπει να ψάξουμε να βρούμε τι το ιδιαίτερο συμβαίνει στα βόρεια παράλια της Μεσογείου) ας ρίξει μια ματιά στην Ισλανδία με συμμετοχή στην ΕΕΚ 33,6% (2012), περίπου όση η Ελλάδα και νεανική ανεργία 10,7% (2013) ή στη μακρινή Ιαπωνία με συμμετοχή στην ΕΕΚ μόλις 23,05% (2012) και νεανική ανεργία 6,8% (2013).

Συνεπώς, η αναμφισβήτητη, από ορισμένες απόψεις, σύνδεση της επαγγελματικής εκπαίδευσης (όπως και της εκπαίδευσης εν γένει) με την εργασία και την οικονομία, απαιτεί καλύτερες εξηγήσεις, οι οποίες πιθανόν θα συνέδεαν την «ελκυστικότητα» και την αποτελεσματικότητα της ΕΕΚ με την επάρκεια και ποιότητα των βασικών θεσμών, των υποδομών, των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και του διδακτικού προσωπικού καθώς και με τις αδυναμίες και τη δυναμική του ευρύτερου κοινωνικού, εργασιακού, και οικονομικού περιβάλλοντος.

Οι ευρωπαϊκές «καλές πρακτικές». Το παράδειγμα της Γερμανίας.

Από τη σκοπιά αυτή, η επίκληση «καλών και αξιο-μεταφέριμων πρακτικών», όπως της Γερμανίας, δεν πρέπει να γίνεται αντιληπτή μόνο ως *τεχνικό υπόδειγμα δόμησης και λειτουργίας της ΕΕΚ* (ή της μαθητείας δυϊκής μορφής). Χρειάζεται, επιπλέον, να ανακαλούνται οι προϋποθέσεις, η ιστορία, οι σχέσεις με τις άλλες κοινωνικές πρακτικές και τους θεσμούς, καθώς και το πλαίσιο εντός του οποίου αναδύεται και εξελίσσεται ένα εκπαιδευτικό σύστημα. Πρέπει λοιπόν να πάρουμε στα σοβαρά την υπόδειξη του A. Green⁶ (2010: 17) ότι «η εξέλιξη των δημόσιων εκπαιδευτικών συστημάτων δεν μπορεί να γίνει κατανοητή ξέχωρα από το πλαίσιο συγκρότησης του κράτους».

Σε κάθε περίπτωση, τα πράγματα δεν είναι όσο απλά τα παρουσιάζει η δεσποζουσα σήμερα πολιτική συνθηματολογία, η οποία φαίνεται να ελπίζει ότι μια αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των νέων στην επαγγελματική εκπαίδευση και ειδικότερα μια «μεταφορά» του γερμανικού συστήματος μαθητείας στη χώρα μας θα επιφέρει σχεδόν «αυτομάτως» μείωση της νεανικής ανεργίας, εκτός φυσικά εάν θεωρήσουμε ως «μείωση της νεανικής ανεργίας» τις διαδοχικές σειρές των χιλιάδων μαθητευόμενων που θα κάνουν τη σύντομη πρακτική τους άσκηση σε επιχειρήσεις, αντικαθιστώντας -στη χειρότερη, αλλά μάλλον συνηθέστερη των περιπτώσεων- υφιστάμενους (πλήρους απασχόλησης) εργαζόμενους.

⁶ Green, A. (2010, ελληνική έκδοση. Πρώτη έκδοση 1990) *Εκπαίδευση και συγκρότηση του κράτους. Η ανάδυση των εκπαιδευτικών συστημάτων στην Αγγλία, στη Γαλλία και στις ΗΠΑ*. Επιστημονική επιμέλεια Π.Γ.Κιμουρτζής, εισαγωγή – μετάφραση Π.Γ.Κιμουρτζής – Γ.Μανιώτη. Αθήνα: Gutenberg

Ο γερμανός κοινωνιολόγος W. Streeck⁷ (2011: 5) δίνει μια άλλη, βαθύτερη και πληρέστερη εξήγηση των χαρακτηριστικών του γερμανικού συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης:

«...από ένα σημείο και μετά έγινε κατανοητό ότι το Γερμανικό σύστημα επαγγελματικής κατάρτισης αποτελούσε ένα τόσο σημαντικό πεδίο κοινής ρύθμισης στο επίπεδο της βιομηχανίας όσο ήταν οι συλλογικές διαπραγματεύσεις [για τα μισθολογικά θέματα]. [...] Τα συνδικάτα και οι ενώσεις των εργοδοτών από κοινού, δημιούργησαν και διαχειρίστηκαν, κάτω από την προσεκτική παρακολούθηση και με την αιγίδα κρατικών αρχών, ένα περίπλοκο "δίκτυο κανόνων". Όλοι μαζί, σε τριμερή συνεργασία, λειτούργησαν και κράτησαν διαρκώς εκσυγχρονισμένο ένα εθνικό σύστημα επαγγελματών και περιγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης, τα οποία μέσω εξετάσεων υπό την εποπτεία δημόσιων αρχών και μέσω πιστοποίησης των αποκτηθεισών δεξιοτήτων, επέτρεψαν, επί της αρχής, την απεριόριστη κινητικότητα των εργαζομένων εντός των κλαδικών αγορών εργασίας σε όλη την επικράτεια. Επιπλέον, σε αντίθεση με ό,τι γινόταν στον Αγγλο-αμερικανικό κόσμο, οι εργοδότες ήταν ξεκάθαρα προετοιμασμένοι να επενδύσουν σημαντικά χρηματικά ποσά στις δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού, και σε ευρείες -επομένως και μεταφέρσιμες- δεξιότητες, την ίδια στιγμή που τα συνδικάτα όχι μόνο ανέχονταν την γενική βελτίωση των δεξιοτήτων, αλλά πίεζαν για ακόμα πιο ευρεία και καλύτερη κατάρτιση για όλους τους εργαζόμενους. Ως αποτέλεσμα, οι γερμανικές επιχειρήσεις μπόρεσαν να ωφεληθούν από μια σχεδόν απεριόριστη προσφορά δεξιοτήτων υψηλού επιπέδου, όπως επίσης και από την απaráμιλλη ευελιξία των εργαζομένων στους χώρους παραγωγής»

Σε αυτό το πλαίσιο, οι διευθετήσεις σχετικά με την ΕΕΚ στη Γερμανία αποτέλεσαν, σύμφωνα με τον Streeck (2011), κλειδί για τη ρύθμιση των ιδιωτικών συμφερόντων, συμπληρωματικά με τη διαχείριση εκ μέρους του δημοσίου. Ταυτόχρονα, η ανάπτυξη της ΕΕΚ παρείχε οφέλη στα συνδικάτα διότι θεσμοθέτησε νέους τρόπους, μορφές και δομές εκπροσώπησης, ενώ μάλιστα για κάποιους, αυτή η γερμανική στρατηγική «συνεργατικής ενδυνάμωσης των δεξιοτήτων», έμοιαζε ως ένας τρόπος άμυνας των οργανωμένων δυνάμεων της εργασίας έναντι του αυξανόμενου κύματος του νεοφιλελευθερισμού.

Εδώ, λοιπόν, μας παρουσιάζεται μια πιο πολύπλοκη εικόνα του τρόπου με τον οποίο, στη «γερμανική περίπτωση», η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένης της μαθητείας, έχουν διαχρονικά αποτελέσει βασικό δομικό στοιχείο ενός ευρύτερου πλέγματος θεσμών, πρακτικών, κανόνων και πολιτικών αποφάσεων που αποσκοπούν στη διαμόρφωση

⁷ Streeck, W. (2011) *Skills and Politics: General and Specific*. MPIfG Discussion Paper 11/1. Max Planck Institute for the Study of Societies, Cologne. http://www.mpifg.de/pu/mpifg_dp/dp11-1.pdf .

μιας ορισμένης κοινωνικο-οικονομικής διαδρομής, χαρακτηριστικής των πολιτικών διευθετήσεων που έκανε σε διαφορετικές ιστορικές στιγμές, από το τέλος του 19ου αιώνα μέχρι σήμερα⁸, η γερμανική «παραλλαγή του καπιταλισμού»⁹.

Η σύγχρονη συγκριτική πολιτική οικονομία¹⁰, άλλωστε, έχει δείξει ότι το πεδίο της απόκτησης δεξιοτήτων, επομένως και το σύστημα ΕΕΚ κάθε χώρας, δεν μπορεί να μελετάται απομονωμένο από τα άλλα πεδία της πολιτικής οικονομίας. Αλλαγές σε αυτό επηρεάζουν τις υπόλοιπες σφαίρες της πολιτικής οικονομίας όπως οι βιομηχανικές σχέσεις, οι συλλογικές διαπραγματεύσεις, το κοινωνικό κράτος και οι αγορές εργασίας. Πρόκειται λοιπόν για ένα πεδίο δυναμικό, γεμάτο εντάσεις, μερικώς ενδεχομενικό και θεμελιωδώς πολιτικό, δηλαδή χαρακτηρίζεται από ανταγωνισμούς για την κατανομή της εξουσίας.

Ο νόμος 4186/2013 και η «επαν-ανακάλυψη» της μαθητείας.

Σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή ήπειρο, και όχι μόνο στην Ελλάδα, η μαθητεία έχει επανακάμψει, και παρουσιάζεται ως η πλέον αποτελεσματική μορφή σύνδεσης της εκπαίδευσης με την εργασία. Σύμφωνα με τους Allen & Ainley¹¹ «η νέα έμφαση που δίνεται στη μαθητεία είναι μια απάντηση στις αυξανόμενες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι νέοι να εισέλθουν στην αγορά εργασίας, αλλά και στην ανάγκη για την παροχή εναλλακτικών λύσεων σε ένα σύστημα τριτοβάθ-

⁸ Μία από τις σημαντικότερες εργασίες γύρω από το θέμα αυτό είναι της Thelen, K. (2004) *How Institutions Evolve: The Political Economy of Skills in Germany, Britain, the United States, and Japan*, Cambridge University Press. Η συγκεκριμένη εργασία αποτέλεσε αφορμή εκτενούς ακαδημαϊκού διαλόγου στο πλαίσιο του οποίου υπάρχουν σημαντικές συμβολές μέχρι τις μέρες μας όπως Ansell, W.B. (2010) *From the Ballot to the Blackboard: The redistributive political economy of education.*, Cambridge University Press, Wentzel, J. (2011) *An Imperative to Adjust? Skill Formation in England and Germany*, VS Research.

⁹ Hall, P.A. & Soskice, D. (eds) (2001) *Varieties of Capitalism: The Institutional Foundations of Comparative Advantage*. Oxford: Oxford University Press. Οι Hall & Soskice φωτίζουν τον ρόλο των πολιτικών και οικονομικών θεσμών στον συντονισμό διαφορετικών προτύπων οικονομικής μεγέθυνσης. Η προσέγγιση αυτή βασίζεται στην ιδέα ότι οι επιχειρήσεις αλληλεπιδρούν με άλλους δρώντες μέσω ενός μείγματος αγοραίων και μη αγοραίων μηχανισμών. Η θεμελιώδης υπόθεση είναι ότι οι επιχειρήσεις σε μια συγκεκριμένη πολιτική οικονομία αποκτούν ένα συγκριτικό θεσμικό πλεονέκτημα (comparative institutional advantage) βασισμένο στη στρατηγική τους για την επίλυση προβλημάτων συντονισμού σε πέντε σφαίρες αλληλεπίδρασης: 1. βιομηχανικές σχέσεις (διαπραγματεύσεις μισθών και συνθήκες εργασίας) 2. επαγγελματική κατάρτιση και εκπαίδευση (πόροι που οι επιχειρήσεις και οι εργαζόμενοι αφιερώνουν στην ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων) 3. εταιρική διακυβέρνηση (διαθεσιμότητα οικονομικών πόρων ανάμεσα στην επιχείρηση και τους επενδυτές) 4. δια-εταιρικές σχέσεις (συντονισμός μεταξύ της επιχείρησης, προμηθευτών, πελατών, ανταγωνιστών) 5. υπαλληλικές σχέσεις (οργανωσιακή κοινωνιολογία του χώρου εργασίας). Η βασική λειτουργική διάκριση συνίσταται σε δύο ιδεότυπους πολιτικής οικονομίας: (α) Φιλελεύθερες οικονομίες της αγοράς (Liberal market economies – LMEs), όπου οι επιχειρήσεις βασίζονται πρωτίστως στις δυνάμεις της αγοράς, όχι μόνο για την επίλυση προβλημάτων, αλλά και για το συντονισμό των σχέσεων μεταξύ των οικονομικών δρώντων και των θεσμών μιας χώρας. Τυπικό παράδειγμα είναι οι αγγλοσαξονικές οικονομίες, όπου υπάρχει ελάχιστος συντονισμός των σχέσεων της αγοράς και ελάχιστη παρέμβαση στην οικονομία και (β) Συντονιζόμενες οικονομίες της αγοράς (Coordinated market economies – CMEs), όπου οι επιχειρήσεις είναι υποκείμενες σε ρυθμίσεις μεταξύ μη αγοραίων μηχανισμών, π.χ. συλλογικές διαπραγματεύσεις, νομοθεσία, κυβερνητικές ρυθμίσεις της ευελιξίας της αγοράς κ.ο.κ. Τυπικό παράδειγμα η ηπειρωτική Ευρώπη και οι σκανδιναβικές χώρες, όπου υπάρχει εκτεταμένη συνεργασία και συντονισμός στην οικονομία.

¹⁰ Bussemeyer, M.R. and Trampusch, C. (2012) “The Comparative Political Economy of Collective Skill Formation Systems”, chapter 1 in Bussemeyer, M.R. and Trampusch, C. (eds) *The Political Economy of Collective Skill Formation*. Oxford: Oxford University Press.

¹¹ Allen, M. & Ainley, P. (2012) “Overqualified and underemployed”: young people, education and the economy’ in C. Coatman & G. Shrubsole (eds) *Regeneration*, London: Lawrence and Wishart

μιας εκπαίδευσης που πολιορκείται πλέον από τεράστια ποσά ανεξόφλητου χρέους φοιτητικών δανείων και από μια γενιά αποφοίτων οι οποίοι είναι “υπερπροσοντούχοι και υποαπασχολούμενοι”»

Στα καθ’ ημάς τώρα, ο τρόπος με τον οποίο επιχειρεί ο νόμος 4186/2013 να αναδομήσει την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και ειδικότερα να εφαρμόσει, εκ νέου και μαζικά αυτή τη φορά τη μαθητεία -στη βάση ορισμένων μεγάλης εμβέλειας ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών, όπως η Ευρωπαϊκή Συμμαχία για Θέσεις Μαθητείας¹² και η συμφωνία συνεργασίας μεταξύ του Ελληνικού και του Γερμανικού Υπουργείου Παιδείας για θέματα μαθητείας- απειλεί να καταστρέψει οτιδήποτε θετικό θα μπορούσε να περιέχει ένα σύγχρονο και λειτουργικό σύστημα μαθητείας.

Η μαθητεία, στην αυθεντική της μορφή (δυσικό σύστημα), αφορά μια ειδική σχέση ταυτόχρονης εφαρμογής σχολικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και απασχόλησης / μάθησης μέσω πρακτικής εμπειρίας σε επιχείρηση, για αρκετό χρονικό διάστημα (τουλάχιστον δύο χρόνια), με σημαντική χρηματοδότηση εκ μέρους των επιχειρήσεων και υλοποιούμενη μέσω ρητού συμβολαίου εξασφάλισης της μάθησης, της αμειβόμενης εργασίας και της ασφαλιστικής κάλυψης των μαθητευομένων. Η μαθητεία, σε κανονικές συνθήκες, παρότι περιλαμβάνει απασχόληση σε πραγματικό εργασιακό περιβάλλον, αποτελεί μια *εκπαιδευτική πρακτική*. Ο/η μαθητευόμενος/η πηγαίνει στην επιχείρηση, στο πλαίσιο των σπουδών του, για να μάθει. Η απασχόλησή του, παρότι συνιστά κανονική εργασία (γι’ αυτό πρέπει να αμειβεται και να ασφαρίζεται), διέπεται από εκπαιδευτικές προδιαγραφές, πρόγραμμα και εκπαιδευτικούς στόχους.

Σε πολύ διαφορετική κατεύθυνση, στο πλαίσιο του ν. 4186/2013 δεν έχει ληφθεί καμιά ουσιαστική πρόνοια ώστε η μαθητεία να εκπληρώσει με θετικό τρόπο την όποια «εσωτερική δυναμική» διαθέτει και να συμβάλει στη συμπλήρωση των «σχολικών γνώσεων» των μαθητών με την απόκτηση εμπειρίας από τα συναφή επαγγέλματα, διευκολύνοντας τη μετάβαση από το σχολείο στην εργασία. Η πλημμελής θεσμοθέτηση και οι περιορισμοί που αυτή θέτει (π.χ. η ταύτιση της μαθητείας με μια σχετικά σύντομη πρακτική άσκηση που συντελείται μετά την ολοκλήρωση των σπουδών), η ανεπαρκής χρηματοδότηση των σχολικών και ιδίως των εργαστηριακών υποδομών, η έλλειψη σύγχρονων προγραμμάτων και εκπαιδευτικού υλικού, οι ανεπάρκειες του εκπαιδευτικού προσωπικού, πάνω από όλα όμως η έλλειψη κάθε προετοιμασίας, μεθόδων και εργαλείων εκ μέρους των επιχειρήσεων να ενσωματώσουν στη λειτουργία τους τη διάσταση των επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, εκθέτουν την εφαρμογή της μαθητείας, όπως σήμερα βιαστικά επιχειρείται, όχι απλώς σε πολλαπλούς κινδύνους, αλλά μάλλον στη δυσάρεστη βεβαιότητα της «επίτευξης» αλλότριων -μη μαθησιακών- σκοπών. Αν προσθέσει κανείς τα επιβλητικά δεδομένα που εισάγει η συγκυρία της κρίσης και κυρίως την αδυναμία χρηματοδοτικής συμβολής των επιχειρήσεων, την επιθυμία των επιχειρήσεων για χαμηλό κόστος εργασίας και την πιεστική ανάγκη των νέων ανέργων για οποιαδήποτε εργασία, ακόμα και για μια κακο-

¹² http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/alliance_en.htm

πληρωμένη ολιγόωρη απασχόληση - τύπου σύντομης πρακτικής άσκησης, διαπιστώνει εύκολα από ποια φαινόμενα θα χαρακτηριστεί η εφαρμογή της μαθητείας στην Ελλάδα τα επόμενα χρόνια.

Μακάρι να έχουμε άδικο και οι εκτιμήσεις μας να διαψευστούν ως υπερβολικές ή λανθασμένες, αλλά δυστυχώς θεωρούμε ότι ο ν. 4186/2013 (ως γενική θεσμική σύλληψη) και ακόμα περισσότερο οι πρακτικές εφαρμογές που ξεκινούν άμεσα, αντιμετωπίζουν τη μαθητεία όχι ως εκπαιδευτική πολιτική, αλλά περισσότερο ως μια *λανθάνουσα πολιτική απασχόλησης*. Αυτή η μορφή «μαθητείας» που προβλέπει ο νέος νόμος θα παρουσιάσει, de facto, μειωμένα τα ποσοστά της καλύπτουσας νεανικής ανεργίας (που τον Φεβρουάριο 2014 είχε ξεπεράσει για την ηλικία 15-24 το 64%), χωρίς να είναι καθόλου βέβαιο ότι θα διευκολύνει ουσιαστικά τη μετάβαση των νέων από την επαγγελματική εκπαίδευση στην εργασία.

Παράλληλα, προκειμένου να εξασφαλιστούν οι σχετικές ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις (οι οποίες φυσικά εξαρτώνται από την χωρίς αποκλίσεις υλοποίηση των κατευθύνσεων εκπαιδευτικής πολιτικής της Ε.Ε.) συγγείι τις πολύ διαφορετικές μεταξύ τους έννοιες και πρακτικές της *μαθητείας* και της *πρακτικής άσκησης* και προχωρά στην εφαρμογή μιας πλημμελώς σχεδιασμένης και ανοργάνωτης πρακτικής άσκησης που πιθανότατα θα καταλήξει σε μαζική εφαρμογή φτηνής νεανικής εργασίας, χωρίς καμιά εξασφάλιση και κυρίως χωρίς ουσιαστικές επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητες για τους μαθητές.

Δεξιότητες, ανεργία και οικονομική ανάπτυξη.

Ταυτοχρόνως, όσοι έχουν την αρμοδιότητα και κυρίως την πολιτική δύναμη να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές γνωρίζουν πολύ καλά, ειδικά για την περίπτωση της Ελλάδας, ότι η όποια οικονομική μεγέθυνση, όταν θα υπάρξει, δεν θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσει την τεράστια ανεργία, παρά μόνο σε βάθος χρόνου δεκαετιών και υπό προϋποθέσεις. Εντούτοις, και παρά τις σαφείς αντίθετες ενδείξεις της εμπειρικής πραγματικότητας, αλλά και τις δυσοίωνες προβλέψεις τόσο για την οικονομική ανάπτυξη όσο και για τα επίπεδα της απασχόλησης¹³, παραμένουν κυρίαρχες οι αντιλήψεις που «χρεώνουν» σημαντικό μέρος της ανεργίας στην Ελλάδα, όχι στις πολιτικές λιτότητας και «εσωτερικής υποτίμησης» που μειώνουν τα εισοδήματα και κατ' επέκταση τη ζήτηση, την κατανάλωση, την παραγωγή, άρα και τις συνολικά προσφερόμενες θέσεις εργασίας, αλλά στις αναντιστοιχίες μεταξύ των προσφερόμενων από τα άτομα και των ζητούμενων από την αγορά εργασίας δεξιοτήτων. Το γεγονός ότι πολλοί φορείς επιστημονικής τεκμηρίωσης και χάραξης πολιτικής επαναλαμβάνουν το ίδιο επι-

¹³ Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες εκτιμήσεις του CEDEFOP αναφορικά με την προσφορά και ζήτηση δεξιοτήτων (<http://www.cedefop.europa.eu/EN/articles/22592.aspx>) η ανάπτυξη στην Ευρώπη θα είναι εξαιρετικά αργή, το ετήσιο μέσο ποσοστό οικονομικής ανάπτυξης δεν θα ξεπεράσει το 2% για την περίοδο 2013-2020 και ο στόχος για 75% απασχόλησης το 2020 για τις ηλικίες 20 έως 64 δεν μπορεί να επιτευχθεί. Η εξέλιξη του ρυθμού απασχόλησης, παρά το γεγονός ότι η κρίση έχει προκαλέσει πολύ ψηλά ποσοστά ανεργίας, δεν προβλέπεται να ξεπεράσει το 0,35% ετησίως (ως σύγκριση να θυμίσουμε ότι το ποσοστό απασχόλησης την περίοδο 2000-2008 αυξάνονταν ετησίως κατά 3,7%). Ακόμα χειρότερα, σημαντικό μέρος της πτώσης του ποσοστού ανεργίας μέχρι το 2020 δεν θα προκύψει από αύξηση των προσφερόμενων θέσεων εργασίας αλλά από «αδρανοποίηση ανέργων» οι οποίοι -απογοητευμένοι όντες- θα δηλώνονται από ένα σημείο και μετά ως ανενεργοί και όχι ως αναζητούντες εργασία.

χείρημα δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι λένε κάτι σωστό ή αληθές. Σημαίνει απλώς ότι παρουσιάζουν κάτι ως προφανές, το οποίο θέλουν να ισχυροποιήσουν περαιτέρω και να το καταστήσουν αυτονόητο και πέρα κάθε κριτικής αμφισβήτησης.

Αυτή ακριβώς η μονότονη επανάληψη χαρακτηρίζει τον ισχυρισμό ότι υπάρχει μια ισχυρή θετική συσχέτιση ανάμεσα στις γνώσεις - δεξιότητες και την εργασία (ή σύμφωνα με το μεταμοντέρνο λεξιλόγιο την «απασχολησιμότητα») των ατόμων. Η υπόθεση αυτή στηρίζεται στη θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου¹⁴ και αποτελεί τη βάση για μια θεμελιώδη διάγνωση του φαινομένου της ανεργίας σημειώνοντας ότι ο βασικός λόγος που κάποια άτομα είναι άνεργα συνίσταται στο ότι δεν διαθέτουν τις κατάλληλες δεξιότητες, επομένως, αν τις αποκτήσουν, θα βρουν μια (συναφή) θέση απασχόλησης.

Η υπόθεση αυτή ισχύει σε κάποιες περιπτώσεις, ίσως και σε αρκετές, αν σκεφτούμε ότι οι αλλαγές που γίνονται στο επίπεδο της τεχνολογίας και των μορφών οργάνωσης της εργασίας είναι μεγάλες. Το σύστημα εκπαίδευσης, και ιδίως η κατάρτιση που κατά κανόνα αναπτύσσει τις επαγγελματικές δεξιότητες, επιδιώκει να ανταποκριθεί στις αλλαγές αυτές, αλλά αυτό δεν είναι δυνατόν να γίνεται πάντοτε με τον τρόπο και στους χρόνους με τους οποίους κινείται το πιο ευέλικτο πεδίο της αγοράς εργασίας. Άλλωστε, το έργο του εκπαιδευτικού συστήματος δεν ταυτίζεται ούτε με την κάλυψη των -αναγκαστικά βραχυπρόθεσμων και ευμετάβλητων- αναγκών της δομής απασχόλησης μιας κοινωνίας, ούτε με την εξυπηρέτηση των εκάστοτε κυρίαρχων οικονομικών προτεραιοτήτων.

Ωστόσο, ακόμα και εάν η γενική υπόθεση της συνάρτησης ανάμεσα στις δεξιότητες και την πιθανότητα απασχόλησης ενός ατόμου ισχύει, η επικράτησή της δεν είναι ευθύγραμμη, ούτε παντού και πάντοτε ίδια. Αντιθέτως, επηρεάζεται έντονα και τροποποιείται συχνά από το κοινωνικο-οικονομικό περιβάλλον. Αυτό εξηγεί το συνηθισμένο πλέον και στην Ελλάδα φαινόμενο του να υπάρχουν χιλιάδες άνθρωποι με «πλεόνασμα δεξιοτήτων» που είναι άνεργοι (π.χ. γιατροί, μηχανικοί, φυσικοί, χημικοί, κοινωνιολόγοι, πολιτικοί επιστήμονες), αλλά και άλλοι με καταφανές έλλειμμα δεξιοτήτων που ωστόσο έχουν εξασφαλίσει πολύ καλές εργασίες, ανεξαρτήτως των τυπικών τους προσόντων.

Οι δεξιότητες λοιπόν είναι μια δυναμική και μεταβαλλόμενη κατηγορία (έννοια). Η αντιστοιχισή τους με τις μεταβαλλόμενες ανάγκες της εργασίας και των επαγγελματιών θα είναι πάντοτε ζητούμενο, γι' αυτό χρειαζόμαστε και μηχανισμούς καταγραφής και πρόγνωσης των αναγκών σε δεξιότητες, σε τοπικό και κλαδικό επίπεδο. Ωστόσο, στο πλαίσιο της συγκυρίας της κρίσης στην Ελλάδα, με τα ποσοστά της ανεργίας να πλησιάζουν το 30% και την ανεργία των νέων να υπερβαίνει το 60% πρέπει να αναρωτηθούμε: Τα σημερινά επίπεδα της ανεργίας στην Ελλάδα οφείλονται σε κάποιο μείζον πρόβλημα έλλειψης δεξιοτήτων, δηλαδή σε μια πλήρη, απότομη και δραματική κατάρρευση του εκπαιδευτικού μας συστήματος; Προφανώς όχι! Κανένα επιστημονικό ή εμπειρικό δεδομένο δεν επιβεβαιώνει κάτι τέτοιο. Αντιθέτως, είναι πασιφανές ότι το

¹⁴ <http://econ.lse.ac.uk/staff/spischke/ec533/Acemoglu%20Autor%20chapter%201.pdf>

συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό της ανεργίας οφείλεται σε έλλειψη θέσεων εργασίας. Αυτό επιβεβαιώνεται και από δεδομένα διεθνών οργανισμών που διαπιστώνουν ότι στην Ελλάδα δεν αποτελεί, σε γενικές γραμμές, πρόβλημα το επίπεδο των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού¹⁵.

Το επόμενο ερώτημα που πρέπει να τεθεί ως προς τη σχέση δεξιοτήτων και δομής απασχόλησης -παρότι η τεκμηριωμένη απάντησή του υπερβαίνει τα όρια του παρόντος κειμένου- είναι: *τι είδους, σε τι συνολικό αριθμό και τι ποιότητας θέσεις εργασίας προσφέρει η ελληνική αγορά εργασίας; Δυστυχώς, η ελληνική αγορά εργασίας δεν προσφέρει μεγάλο αριθμό θέσεων υψηλής ποιότητας και σύγχρονων δεξιοτήτων, για εργασίες που έχουν ενσωματώσει καινοτομία ή γενικότερα που παράγουν προϊόντα ή προσφέρουν υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας για την εγχώρια και κυρίως για τη διεθνή αγορά. Από την άποψη αυτή γίνεται λόγος για «μεγάλο έλλειμμα στη σχέση επιχειρηματικότητα - γνώσης - ανάπτυξης στην Ελλάδα και για προβληματική διαδικασία μεταφοράς και αξιοποίησης της γνώσης στο εγχώριο σύστημα παραγωγής»¹⁶.*

Εντέλει η συζήτηση που συναρτά αποκλειστικά και emphaticά το πρόβλημα της ανεργίας με τις δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού, όσο και εάν αυτή η συνάρτηση έχει νόημα σε ειδικές περιπτώσεις, υποπίπτει σε δύο σφάλματα:

- i. πρώτον, «ιδιωτικοποιεί» το πρόβλημα της ανεργίας, δηλαδή μετατρέπει το δημόσιο θέμα (το «κοινωνικό πρόβλημα») σε ιδιωτική υπόθεση¹⁷, άρα και προσωπική ευθύνη: «δεν έχω τις κατάλληλες δεξιότητες, γι' αυτό είμαι άνεργος».
- ii. Δεύτερον, αποσυνδέει την ανεργία από το ποσοτικό επίπεδο της προσφοράς θέσεων εργασίας, δηλαδή αποσυνδέει την ανεργία από την ειδική οικονομική μεγέθυνση που αυξάνει την απασχόληση. Άρα νομίζει ότι μπορεί να απαντήσει το ερώτημα της ανεργίας χωρίς να το εξαρτήσει από το ερώτημα της οικονομικής ανάπτυξης με έμφαση στην εργασία, κάτι που είναι ολότελα λάθος. Επιπλέον, η συζήτηση για την ανεργία στην Ελλάδα σήμερα πρέπει να πάρει υπόψη της τις ιδιαιτερότητες της οικονομικής δομής και ιδίως τα χαρακτηριστικά των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων¹⁸.

Πολλοί πολιτικοί σχεδιασμοί λοιπόν ξεκινάνε από μια ριζικά λάθος διάγνωση¹⁹. Βάσει της λανθασμένης παραδοχής, ότι ευθύνονται οι ελλειπείς δεξιότητες για την ανεργία, η οποία προφα-

¹⁵ Ενδεικτικά βλ. Small Business Act – 2013, Fact Sheet. http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2013/greece_en.pdf, OECD (2013) Education at a glance. Country report 2013: Greece (“The quality of human capital available today in Greece is much higher than in 2000”), CEDEFOP (2012) Skill mismatch: The role of the enterprise. Research paper no 21, p. 23, Figure 1: Difficulties in recruiting staff for skilled jobs (EU 27 – 2009).

¹⁶ Βλ. Αργεϊτής, Γ. (2012) *Χρεοκοπία και οικονομική κρίση. Αποτυχία και κατάρρευση του ελληνικού μοντέλου καπιταλισμού*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, σ. 55.

¹⁷ Βλ. Mills, C. W. (1985) *Η κοινωνιολογική φαντασία*. Αθήνα: Παπαζήσης, σελ. 17-19.

¹⁸ Βλ. Small Business Act - 2013

¹⁹ Αν και ίσως το τελευταίο διάστημα αρχίζει να συνειδητοποιείται ευρύτερα η συγκεκριμένη λάθος διάγνωση ακόμα και από τους πιο δραστήριους εισηγητές της όπως το CEDEFOP. Βλ. Ενημερωτικό σημείωμα CEDEFOP Μάρτιος 2014 «Αναντιστοιχία δεξιοτήτων: τα φαινόμενα απατούν» όπου αναφέρεται ότι «Η ανεργία δεν οφείλεται σε έλλειψη δεξιοτήτων. Το πιο ταλαντούχο εργατικό δυναμικό της Ευρώπης μένει αναξιοποίητο».

νώς δεν ισχύει -τουλάχιστον για την Ελλάδα των 1,3 εκατομμυρίου ανέργων και των εκατοντάδων χιλιάδων μερικώς και επισφαλώς εργαζόμενων- οι σχεδιαζόμενες δράσεις και οι διαθέσιμοι πόροι κατευθύνονται προς την επαγγελματική κατάρτιση και γενικότερα προς την απόκτηση δεξιοτήτων.

Έτσι, τα βασικά μέτρα που εφαρμόζονται «για την αντιμετώπιση της ανεργίας» είναι μάλλον ακατάλληλα και αδιέξοδα ως προς τους ανέργους (ενώ βεβαίως μπορεί να είναι προσοδοφόρα για άλλους συντελεστές και μεσολαβητές):

- Μέτρο 1: *«Να μειωθούν οι μισθοί, ειδικά των νέων, για να έχουν κίνητρο οι επιχειρήσεις να προσλάβουν».* Η Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας του 2010 προέβλεπε κατώτατο μισθό 751€. Με κρατική νομοθετική παρέμβαση (2012) επήλθε μείωση στα 586€ και για τους νέους κάτω των 25 ετών περαιτέρω μείωση στα 511€. Στην αρχή του μέτρου η νεανική ανεργία ήταν περίπου 40% και σήμερα 64%.
- Μέτρο 2: *«Να αυξηθούν οι ευκαιρίες πρακτικής άσκησης των μαθητών και φοιτητών στις επιχειρήσεις. Έτσι θα αποκτήσουν δεξιότητες και πρακτική εμπειρία και θα προσληφθούν ευκολότερα».* Το μέτρο όπως αναφέρθηκε ήδη κινδυνεύει να καταλήξει σε μια μαζική καταχρηστική πρακτική φτηνής εργασίας νέων ή/και υποκατάστασης υφιστάμενων εργαζομένων.
- Μέτρο 3: *«Να επιδοτηθεί ένας συνδυασμός ταχύρρυθμης κατάρτισης και τρίμηνης απασχόλησης σε επιχειρήσεις τους ιδιωτικού τομέα / επιταγές εισόδου στην αγορά εργασίας».* Επιμέρους σημαντικό αποτέλεσμα του εν λόγω μέτρου είναι η μαζική εφαρμογή αθέμιτων συναλλακτικών πρακτικών (δώρα, προσφορές κ.ο.κ. εκ μέρους των φορέων κατάρτισης) προσέλκυσης δικαιούχων επιταγών και φυσικά καμία πρόνοια για το τι θα γίνει μετά, όταν τελειώσει το τρίμηνο απασχόλησης.

Έχοντας πλήρη επίγνωση των ποικίλων εμποδίων ριζικής αντιμετώπισης της ανεργίας και του γεγονότος ότι «είναι εύκολο να κάνεις κριτική» και εξαιρετικά δύσκολο να σχεδιάζεις και να εφαρμόζεις αποτελεσματικές πολιτικές θα μπορούσαμε να θέσουμε προς συζήτηση κάποιες ενδεικτικές προτάσεις (που σε καμία περίπτωση βεβαίως δεν συνιστούν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για τις αναγκαίες πολιτικές πρωτοβουλίες σταδιακής αντιμετώπισης της ανεργίας):

- Να διερευνήσουμε και να κατανοήσουμε με ακρίβεια την τρέχουσα πραγματικότητα της ελληνικής αγοράς εργασίας, να συγκεντρώσουμε και να αξιολογήσουμε τα πραγματικά δεδομένα και κάνουμε τις σωστές αιτιολογικές εκτιμήσεις για το οξυμμένο φαινόμενο της ανεργίας. Το να διορθώσουμε τη «διάγνωση» είναι αναγκαία (όχι δυστυχώς και ικανή) προϋπόθεση του να διορθώσουμε τις «θεραπευτικές» παρεμβάσεις.
- Να διερευνήσουμε τις ειδικές ανάγκες για επαγγελματικές δεξιότητες σε τοπικό και κλαδικό επίπεδο ώστε να πάρουμε αξιόπιστες και έγκυρες πληροφορίες, οι οποίες πρέπει να μεταφέρονται έγκαιρα στο εκπαιδευτικό σύστημα για να καλύψει κατά το δυνατόν τα κενά, όσο μικρά και εάν είναι αυτά.
- Να στοχεύσουμε στην προσφορά δεξιοτήτων σε συγκεκριμένους τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας και καινοτομικότητας, επιδιώκοντας το σημαντικό απόθεμα δεξιοτήτων να προ-

σελκύνει επενδυτική δραστηριότητα. Να χρηματοδοτήσουμε εκτάκτως (και πέρα από τους περιορισμούς των μνημονίων) την εκπαίδευση και την έρευνα, ειδικά σε τομείς που μπορούν να στηρίξουν κάποιο ιδιαίτερο συγκριτικό οικονομικό πλεονέκτημα.

- Να πάρουμε άμεσα μέτρα ανακούφισης των ανέργων, όπως μαζική επιδοτούμενη απασχόληση μακράς διάρκειας (π.χ. για ένα έτος κατ' ελάχιστον) για την πλειοψηφία των ανέργων σύμφωνα με την πραγματική ηλικιακή κατανομή αυτών.
- Να επιμεινουμε να ζητάμε ατομικά και συλλογικά σταμάτημα της λιτότητας, ανάσχεση των πολιτικών μείωσης των εισοδημάτων και ανάπτυξη με απασχόληση και κεντρικό ρόλο σε αυτήν των εκατοντάδων χιλιάδων μικρών επιχειρήσεων.

Δεξιότητες: το «σταυροδρόμι» εκπαίδευσης και εργασίας²⁰.

Οι δεξιότητες, ως πεδίο τομής ανάμεσα στην εκπαίδευση / κατάρτιση από τη μια μεριά και την οικονομία / παραγωγή / εργασία από την άλλη, αποτελεί στις μέρες μας, εποχή κρίσης και ανακατατάξεων, αντικείμενο θεωρητικού προβληματισμού και επείγουσας πολιτικής παρέμβασης. Δύο σχετικά πρόσφατα, και εξόχως σημαντικά κείμενα, σηματοδοτούν τις κατευθύνσεις των διεθνών και ευρωπαϊκών πολιτικών γύρω από το θέμα των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού ως σύμφυσης της εκπαίδευσης και της εργασίας και ως μηχανισμού αναδιάρθρωσης των εκπαιδευτικών συστημάτων βάσει των προτεραιοτήτων των κυρίαρχων νεοφιλελεύθερων οικονομικών πολιτικών: το «*Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας: Ευρωπαϊκή συμβολή για την πλήρη απασχόληση*»²¹ και το «*Ανασχεδιασμός της εκπαίδευσης: επενδύοντας στις δεξιότητες για καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα*»²².

Τα δύο κείμενα επικεντρώνονται στο θέμα των δεξιοτήτων, δεδομένου ότι είναι πλέον αναμφισβήτητη η κεντρικότητα της έννοιας της *δεξιότητας* και η σημασία της *στρατηγικής δεξιοτήτων*, ως πολιτική προτεραιότητα της Ε.Ε. προκειμένου να επιτευχθεί αυξημένη παραγωγικότητα, ανταγωνιστικότητα και κερδοφορία των επιχειρήσεων. Η ενασχόληση με το θέμα των δεξιοτήτων δεν είναι παροδική μόδα. Ωστόσο, μία πραγματική μανία έχει καταλάβει εδώ και μερικά χρόνια όλους τους μεγάλους διεθνείς (ΟΟΣΑ, Παγκόσμια Τράπεζα, Διεθνές Γραφείο Εργασίας) και ευρωπαϊκούς οργανισμούς (CEDEFOP²³ - *Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης*). Όλοι τους έχουν συστήσει αντίστοιχες μονάδες και τμήματα, με στόχο τη διερεύνηση και τη διατύπωση παρεμβάσεων σχετικά με τις δεξιότητες²⁴. Θεμελιώδης επίπτωση

²⁰ Η συγκεκριμένη υποενοήτα έχει παρουσιαστεί για πρώτη φορά σε μια ελάχιστα παραλλαγμένη μορφή στο Λιντζέρης, Π. (2013) «Ευρωπαϊκές πολιτικές επαγγελματικής κατάρτισης. Η έμφαση στα μαθησιακά αποτελέσματα, την απόκτηση δεξιοτήτων και τα πλαίσια προσόντων», σε ημερίδα των Παρεμβάσεων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, 21/12/2013 με τίτλο: *Από το σχολείο της καπιταλιστικής κρίσης στην παιδεία των κοινωνικών αναγκών*.

²¹ <http://www.aegean2020.gr/site/images/ppts/emvlimatikes/Europe%202020Atzenta%20gia%20nees%20dexiotites%20kai%20theseis%20ergasias.pdf> και <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=822&langId=el>

²² [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2012\)0669_/com_com\(2012\)0669_el.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2012)0669_/com_com(2012)0669_el.pdf)

²³ <http://www.cedefop.europa.eu/EN/Index.aspx>

²⁴ Ενδεικτικά βλ. τα σχετικά Ενημερωτικά Σημειώματα του CEDEFOP «Τρία σενάρια για τις δεξιότητες και την αγορά εργασίας το 2025» - http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/9081_el.pdf, «Πώς αποφεύγεται η απαξίωση των δεξιοτήτων» - http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/9070_el.pdf και «Δεξιότητες: ένα στοίχημα για την Ευρώπη» - http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/9068_el.pdf

των πρωτοβουλιών αυτών είναι η συστηματική πίεση επί των εκπαιδευτικών συστημάτων, ώστε αυτά να αναπροσαρμόζονται διαρκώς, με βάση τις «ανάγκες της αγοράς εργασίας» και - για να είμαστε πιο συγκεκριμένοι - με βάση τις ανάγκες της κεφαλαιοκρατικής παραγωγής. Επιπλέον σημαντική επίπτωση κάθε πολιτικής δεξιοτήτων είναι η επιρροή επί των μορφωτικών και επαγγελματικών επιλογών των ατόμων, δηλαδή επί της διαδικασίας που αναφέρεται με το επιφανειακά ανώδυνο όνομα «επαγγελματικός προσανατολισμός».

Όμως, τι ακριβώς είναι η *δεξιότητα* που παρουσιάζεται ως το καινούργιο «συναλλακτικό μέσο», το νέο «νόμισμα» των αγορών εργασίας; Ένας σχετικά πρόσφατος επίσημος ορισμός²⁵ δηλώνει ότι «δεξιότητα είναι η ικανότητα να εφαρμόσει κάποιος γνώση και τεχνογνωσία (know-how) για να εκτελέσει εργασιακά καθήκοντα και να επιλύσει προβλήματα. Οι δεξιότητες είναι νοητικές / γνωστικές (λογική, έμπνευση, δημιουργικότητα) και πρακτικές (χειροπρακτική επιδεξιότητα, χρήση μεθόδων, υλικών και εργαλείων)».

Η δεξιότητα, ωστόσο, *δεν είναι κυρίως μια ατομική ιδιότητα*, όπως υπονοεί ο ανωτέρω ορισμός. Είναι μια κοινωνικά και πολιτικά προσδιορισμένη έννοια. Παρά την κοινή πεποίθηση ότι η δεξιότητα αναφέρεται σε ιεραρχίες αντικειμενικών ατομικών γνωρισμάτων, στην πραγματικότητα δεν είναι έτσι. Πρόκειται για *κοινωνικό προϊόν*, για μια *διαπραγματεύσιμη ταυτότητα*. Πρόκειται, επίσης, για μια σχέση εργαζόμενου – εργοδότη με την έννοια ότι κατά κανόνα ένας εργαζόμενος με δεξιότητες είναι αυτός που «κοστίζει» ακριβότερα και μπορεί να αντικατασταθεί δυσκολότερα. Δύο επιπλέον σημεία κριτικής στον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτή (κυρίως από τη θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου) η έννοια της δεξιότητας στα επίσημα ευρωπαϊκά κείμενα²⁶ είναι:

- Η *στενότητα* της ιδέας της ανάπτυξης δεξιοτήτων, η οποία συνήθως αναφέρεται στην -περιορισμένης θεματικής εμβέλειας και χρονικής ισχύος- επιχειρησιακή κατάρτιση και ταυτίζει τις δεξιότητες με μεμονωμένα εργασιακά καθήκοντα (skills=tasks), που μπορούν υποτίθεται να γίνουν αντικείμενο μιας λειτουργικής ανάλυσης του επαγγέλματος.
- Ο *αποπλαισιωμένος* τρόπος με τον οποίο οι δεξιότητες διαχωρίζονται από την εξουσία, τη δόμηση των αγορών εργασίας και την οργάνωση των επαγγελμάτων και των εργασιών.

Γιατί, τώρα, είναι σημαντικές οι δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού; Η «επίσημη» απάντηση στο ερώτημα ισχυρίζεται ότι:

- πολλά ευρήματα μελετών (π.χ. PIAAC) δείχνουν πως υπάρχει στον σύγχρονο κόσμο, και ειδικότερα στην Ευρώπη, «σημαντικό χάσμα μεταξύ των προσφερόμενων και ζητούμενων δεξιοτήτων»,

²⁵ Πρόκειται για ορισμό στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων <http://www.nqf.gov.gr>.

²⁶ Βλ. Allais, S. (2011) "What are skills? Rethinking the relationships between labour markets, social policy and skills developments", paper presented at the Global Labour University Conference, 28-30 September 2011, *The Politics of Labour and Development*. URL: http://www.global-labour-university.org/fileadmin/GLU_conference_2011/papers/Stephanie_Allais.pdf

- οι «ανισοροπίες δεξιοτήτων» αναφέρονται στην έλλειψη βασικών γνώσεων και δεξιοτήτων των αποφοίτων της τυπικής εκπαίδευσης, στο φαινόμενο του «λαιμού μπουκαλιού» σε κάποιους τομείς και επαγγέλματα και σε αναφορές των εργοδοτών ότι δεν βρίσκουν κατάλληλο προσωπικό,
- οι δεξιότητες αποτελούν μέτρο της ικανότητας μιας οικονομίας να αναπτύξει, μέσω καινοτομίας και «έξυπνης» εξειδίκευσης, «αλυσίδες αξίας» και συγκριτικά οικονομικά πλεονεκτήματα.
- Ειδικά στην Ευρώπη, τα πιο βασικά προβλήματα που συνδέονται με τις δεξιότητες είναι οι διαφορετικές γλώσσες, η περιορισμένη επιθυμία κινητικότητας, η έλλειψη διαφάνειας των προσόντων, οι ανελαστικές συνθήκες εργασίας (!) και τα υπολείμματα προστατευτικών ρυθμίσεων.

Στο πλαίσιο αυτό, το κείμενο «*Ανασχεδιασμός της εκπαίδευσης: επενδύοντας στις δεξιότητες για καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα*» επαναλαμβάνει την άποψη της Ε.Ε. για τη σημασία της εκπαίδευσης - κατάρτισης στην ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα και εκτιμά ότι «οι προσφερόμενες από το ανθρώπινο δυναμικό δεξιότητες καθορίζουν την παραγωγικότητα, είναι μοχλός για την καινοτομία και αυξάνουν την παραγωγική αλυσίδα αξίας».

Από την άλλη μεριά, μια «διαφορετική» απάντηση στο ερώτημα περί σημαντικότητας των δεξιοτήτων θα μπορούσε να αναφέρει, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

- Οι δεξιότητες αυξάνουν την ανταγωνιστικότητα, διότι *υψηλότερες δεξιότητες σημαίνουν μεγαλύτερη παραγωγική δύναμη (παραγωγικότητα) της εργασίας.*
- Ταυτόχρονα, η διεθνοποιημένη καπιταλιστική οικονομία καθιστά όλη την υδρόγειο έναν δυνάμει ενιαίο εργασιακό χώρο μέσα στον οποίο η εργασία «πρέπει να μπορεί να μεταφέρεται εύκολα οπουδήποτε την χρειάζεται το κεφάλαιο», είτε για τις διαδικασίες αξιο-γένεσης (παραγωγή), είτε για τις διαδικασίες αξιο-ποίησης (ανταλλαγή). Στις μέρες μας άλλωστε, σχεδόν όλες οι μεγάλες αγορές εργασίας αποτελούν τον τόπο ενός παγκόσμιου «πλειστηριασμού δεξιοτήτων», με βασικό ζητούμενο τον συνδυασμό *υψηλών δεξιοτήτων με χαμηλές αμοιβές*²⁷.
- Το «πλεόνασμα εργασίας» που εκφράζεται στο φαινόμενο της ανεργίας και στην κατοχή υψηλού επιπέδου δεξιοτήτων (φαινόμενο που φανερώνεται στους διαρκώς αυξανόμενους υπερ-προσόντους που είτε είναι άνεργοι, είτε ωθούνται να καταλάβουν θέσεις εργασίας «χαμηλότερων προσόντων»), λειτουργεί αντικειμενικά ως μέσο πίεσης των αμοιβών εργασίας προς τα κάτω και των συνθηκών εργασίας προς το χειρότερο. Ταυτόχρονα, αυξάνουν το συνολικό μέγεθος της παραγόμενης αξίας και κυρίως τη σχετική υπεραξία που αποσπάται από τον ιδιοκτήτη των παραγωγικών μέσων και (τον) διευθύνοντα την παραγωγική διαδικασία.

²⁷ Βλ. Brown, P. & Lauder, H. (2012) *The great transformation in the global labour market*. <http://www.eurozine.com> και Brown, P., Lauder H, and Ashton, D. (2011) *The Global Auction. The Broken Promises of Education, Jobs and Incomes*. Oxford University Press

Επομένως, το έντονο ενδιαφέρον για τις δεξιότητες αποδεικνύει τη βαρύτητα της εργασίας, για την ακρίβεια, το ειδικό βάρος της ποσότητας, της χωρικής κατανομής, της ευελιξίας και κυρίως της ποιότητας της *εργασιακής δύναμης* στο σύνολο των δυνάμεων και πρακτικών που ορίζουν την αναπαραγωγή της κοινωνικής ζωής. Επιπλέον, «η μανία με τις δεξιότητες» αναδεικνύει την κεντρικότητα της (καπιταλιστικά οργανωμένης, διευθυνόμενης και αξιοποιούμενης) εργασίας (και γενικότερα της δομής της απασχόλησης) στις επιδιώξεις των οικονομικά και πολιτικά κυρίαρχων δυνάμεων από την εκπαίδευση.

Η κατανομή των δεξιοτήτων στον πληθυσμό, εργασία που καλείται να διεκπεραιώσει το εκπαιδευτικό σύστημα, αποτελεί, επίσης, κρίσιμη διακύβευση, πλευρές της οποίας είναι η αναπαραγωγή των επαγγελματικών και κοινωνικών ρόλων, η διάκριση της έμφασης των εκπαιδευτικών συστημάτων ανάμεσα σε γενικές ή εξειδικευμένες, ευρείες ή στενές δεξιότητες και το «μείγμα δεξιοτήτων» που προτείνεται να υιοθετήσει κάθε ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό σύστημα. Στις μέρες μας έχει ανακάμψει σε ευρωπαϊκό επίπεδο (στην Ελλάδα φυσικά κάτω από συνθήκες δραματικής ανεργίας, κατάρρευσης των μισθών, παύσης των συλλογικών διαπραγματεύσεων για τις αμοιβές εργασίας, διάλυσης των εργασιακών σχέσεων και απόλυτης συρρίκνωσης των εργασιακών δικαιωμάτων) η συζήτηση για τη *βασική κατεύθυνση του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος* ανάμεσα στην προσέγγιση της περιβόητης «απασχολησιμότητας» (γενικές γνώσεις, «μεταφέρσιμες» δεξιότητες, προσαρμοστικότητα και «ευελιξία» της εργασίας) και στην προσέγγιση της «επαγγελματικής εξειδίκευσης», δηλαδή της απόκτησης εξειδικευμένων επαγγελματικών δεξιοτήτων²⁸ σε τομείς που εκτιμάται ότι η (υπερ)προσφορά εξειδικευμένων δεξιοτήτων θα «προκαλέσει» τη δική της ζήτηση, και ακολούθως σχετικές επενδύσεις και οικονομική μεγέθυνση (θεωρία της ενδογενούς ανάπτυξης).

Σύμφωνα με το κείμενο «*Ανασχεδιασμός της εκπαίδευσης*», τα είδη των δεξιοτήτων που πρέπει να αναπτυχθούν είναι:

- *Εγκάρσιες* δεξιότητες (ανάληψη πρωτοβουλίας, «κριτική» σκέψη, επίλυση προβλημάτων κτλ.).
- *Επιχειρηματικές δεξιότητες* («Ευκαιρίες ίδρυσης επιχειρήσεων» στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση ως επιλογή σταδιοδρομίας. Διασύνδεση των σχολείων με επιχειρήσεις: «Όλοι οι νέοι να έχουν μια πρακτική επιχειρηματική εμπειρία πριν αποφοιτήσουν από την υποχρεωτική εκπαίδευση» κτλ).
- *Δεξιότητες στα αντικείμενα των επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανολογίας και των μαθηματικών.*
- *Στοιχειώδεις δεξιότητες γραφής, ανάγνωσης, αριθμητικής, εκμάθηση γλωσσών.*
- *Επαγγελματικές δεξιότητες.*

Η διατύπωση αυτή, αναφερόμενη σε ένα πλήθος διαφορετικών μαθησιακών επιδιώξεων, επιχειρεί να παρουσιαστεί ως μια «ισορροπημένη και συνθετική» εκδοχή του «μείγματος των αναγκαίων δεξιοτήτων». Στην πράξη, ωστόσο, η έμφαση μεταφέρεται ρητά στις «βασικές ικανότη-

²⁸ Streeck, W. (2011) *Skills and Politics: General and Specific*. MPIfG Discussion Paper 11/1

τες-κλειδιά», και ειδικότερα στις λεγόμενες «εγκάρσιες ή οριζόντιες – κοινωνικές δεξιότητες», στην επιχειρηματικότητα και στις τεχνολογικές (και όχι τις κοινωνικές και ανθρωπιστικές) σπουδές. Σε αυτό το πλαίσιο, τα προηγούμενα χρόνια σε κάποιες ευρωπαϊκές χώρες επιβλήθηκε και επικράτησε μια εμμονή για στροφή προς τις λεγόμενες γενικές γνώσεις και δεξιότητες, με κριτήριο τη «μεταφερεσιμότητα» (ή «φορητότητα») των προσόντων, χωρίς ιδιαίτερη επαγγελματική εξειδίκευση, άρα με χαμηλή αμοιβή εργασίας και χωρίς οριοθετημένα εργασιακά δικαιώματα ή σαφείς επαγγελματικές αρμοδιότητες.

Ιδιαίτερη σημασία, επίσης, αποδίδεται πλέον στη μάθηση (και στην αναγνώριση και επικύρωση της μάθησης) που προέρχεται από *άτυπες –μη εκπαιδευτικές- διαδρομές, όπως η επαγγελματική εμπειρία*. Σε κάποιες περιπτώσεις οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις μοιάζουν να επιδιώκουν το μιν σχολείο να εξασφαλίζει στους αποφοίτους του τις βασικές γενικές γνώσεις και μια δέσμη εγκάρσιων ικανοτήτων (π.χ. εργασία σε ομάδες, επικοινωνία, επίλυση απλών προβλημάτων), η δε *πρακτική άσκηση, η μαθητεία και η εν γένει επαγγελματική εμπειρία* [να προσφέρει] την ελάχιστη επαγγελματική εξειδίκευση που χρειάζονται οι επιχειρήσεις. Η προοπτική αυτή (εφόσον ισχύει για τα δημόσια εκπαιδευτικά συστήματα), σε συνδυασμό με την αδυναμία της αγοράς εργασίας να προσφέρει μεγάλο αριθμό θέσεων εργασίας υψηλών προσόντων, κινδυνεύει να οδηγήσει σε μια νέα «πόλωση δεξιοτήτων»²⁹ και στην αναπαραγωγή φαινομένων «υποεκπαίδευσης – υπερεκπαίδευσης»³⁰: χαμηλό επίπεδο γενικών γνώσεων και επαγγελματικών δεξιοτήτων για την πλειοψηφία των αποφοίτων, που θα κατορθώσει να φτάσει το πολύ μέχρι το σημείο της μεταλκειακής εκπαίδευσης και κατάρτισης, με πιθανή προοπτική μια επισφαλή «εργασία χαμηλών προσόντων», και από την άλλη μεριά, υψηλού επιπέδου γνώσεις και δεξιότητες για πολύ λιγότερους, όσους και όσες θα συνεχίσουν σε ανώτερες σπουδές στην Ελλάδα και το εξωτερικό και στη συνέχεια θα καταλάβουν σημαντικές θέσεις στην ιδιωτική οικονομία και τη δημόσια διοίκηση (στη χώρα μας ή αλλού).

Συμπληρωματικά σε αυτό, οι βασικοί άξονες και τα κύρια μέσα των πολιτικών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης της Ε.Ε. (ιδίως η «στροφή στα μαθησιακά αποτελέσματα», το Ευρωπαϊκό και τα εθνικά Πλαίσια Προσόντων, το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Διασφάλισης Ποιότητας στην ΕΕΚ και το Σύστημα Συσσώρευσης και Μεταφοράς Πιστωτικών Μονάδων Κατάρτισης- ECVET) συμβάλλουν, εκ των πραγμάτων, σε μια «έξωθεν και άνωθεν» μεταρρύθμιση των εκπαιδευτικών συστημάτων και της σχέσης τους με τις αγορές εργασίας, [μεταρρύθμιση] βασισμένη στις αρχές της «διαφάνειας των προσόντων» και της «διευκόλυνσης της κινητικότητας των εργαζομένων». Το ερώτημα εάν αυτοί οι στόχοι και οι προτεραιότητες ικανοποιούν ισότιμα και ισοδύναμα όλα τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα και τις ανάγκες των αγορών εργασίας κάθε κράτους μέλους (ή εάν αντιθέτως κάποια χώρα έχει διαφορετικές ανάγκες και προτεραιότητες), απωθείται ερευνητικά και καταργείται πρακτικά, δεδομένου ότι οι πολιτικές αποφάσεις και οι επιχειρησιακές εφαρμογές κάθε χώρας πλοηγούνται από την κατεύθυνση των χρηματοδοτήσεων η

²⁹ Βλ. Hirtt, N. (2011) “Competencies, polarization, flexibility: the European education policy in the era of economic crisis” in Hatcher, R. and Jones, K. (eds) *No country for the young: Education from New Labour to the Coalition*, London: The Tufnell Press

³⁰ Βλ. Βεργίδης, Δ. (1995) *Υποεκπαίδευση: Κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές διαστάσεις*. Αθήνα: Ύψιλον

οποία με τη σειρά της καθορίζεται αυστηρά από συγκεκριμένα διευθυντικά όργανα και αρμόδιες αρχές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μέσω των «στρατηγικών πλαισίων προγραμματισμού» (π.χ. ΕΣΠΑ) και των «επιχειρησιακών προγραμμάτων».

Συμπερασματικά, είναι πλέον σαφές ότι σημαντικές -ίσως ιστορικών διαστάσεων- αλλαγές συντελούνται τόσο στο περιεχόμενο των επαγγελματιών, στη δομή της απασχόλησης και γενικότερα στον διεθνή καταμερισμό της εργασίας όσο και στα ευρωπαϊκά συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Οι αλλαγές αυτές αιτιολογούνται από τις κυβερνήσεις και τους διαμορφωτές της «κοινής γνώμης» στη βάση επιλεγμένων χαρακτηριστικών των εποχής (π.χ. αναβάθμιση του ρόλου της επιστήμης και του «ανθρώπινου κεφαλαίου» στον διεθνή οικονομικό ανταγωνισμό, τεχνολογικές και επικοινωνιακές εξελίξεις, δημογραφική αλλαγή) και εκφράζονται με αλληπάλληλες δέσμες πολιτικών κειμένων και κυρίως με τη λήψη πρακτικών μέτρων που μεταμορφώνουν σε συντηρητικές κατευθύνσεις το πεδίο της ανθρώπινης εργασίας και τις ποικίλες κοινωνικές μορφές και πρακτικές της μάθησης. Όπως το θέτει ο Κ. Σταμάτης³¹, η μετάβαση από την πραγματολογική διαπίστωση των συντελούμενων αλλαγών στη δεοντολογική τοποθέτηση βάσει της οποίας το σύνολο της εκπαίδευσης πρέπει να τεθεί στην εξυπηρέτηση του συμφέροντος αναπαραγωγής του σύγχρονου καπιταλισμού χρειάζεται να αποτελέσει διαρκώς αντικείμενο κριτικού ελέγχου και έλλογης αμφισβήτησης της νομιμοποίησής της. Χωρίς αυτό το έργο της έμπρακτης κριτικής αμφισβήτησης, το μέλλον της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης δεν μπορεί να προβλέπεται ευοίωνα.

---

³¹ Σταμάτης, Κ. (2005) *Η αβέβαιη «κοινωνία της γνώσης»*. Αθήνα: Σαββάλας

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ, ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα:
Υφιστάμενη κατάσταση στα ΕΠΑ.Λ, στις ΕΠΑ.Σ, στις Σχολές
Μαθητείας του ΟΑΕΔ και στα ΙΕΚ.

Ιστορική ανασκόπηση της πορείας συγκρότησης
της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Ανάλυση της οργάνωσης και λειτουργίας της επαγγελματικής
εκπαίδευσης και κατάρτισης βάσει του νόμου 4186/2013.

Παρουσίαση και συγκριτική ανάλυση των συστημάτων
επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης επιλεγμένων
ευρωπαϊκών χωρών.

Τρεις καλές πρακτικές του δυικού συστήματος μαθητείας:
Γερμανία, Φινλανδία, Νορβηγία.

Ευρωπαϊκές κατευθύνσεις και πολιτικές για την επαγγελματική
εκπαίδευση και κατάρτιση.

Θέσεις και προτάσεις της ΓΣΕΒΕΕ για τα βασικά προβλήματα
και τις προοπτικές της επαγγελματικής εκπαίδευσης
και κατάρτισης στην Ελλάδα.

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας
Αριστοτέλους 46, 104 33 Αθήνα, Τηλ. 210 8846852, Fax: 210 8846853
www.imegseevee.gr • info@imegseevee.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ISBN 978-618-5025-28-1

9 786185 025281